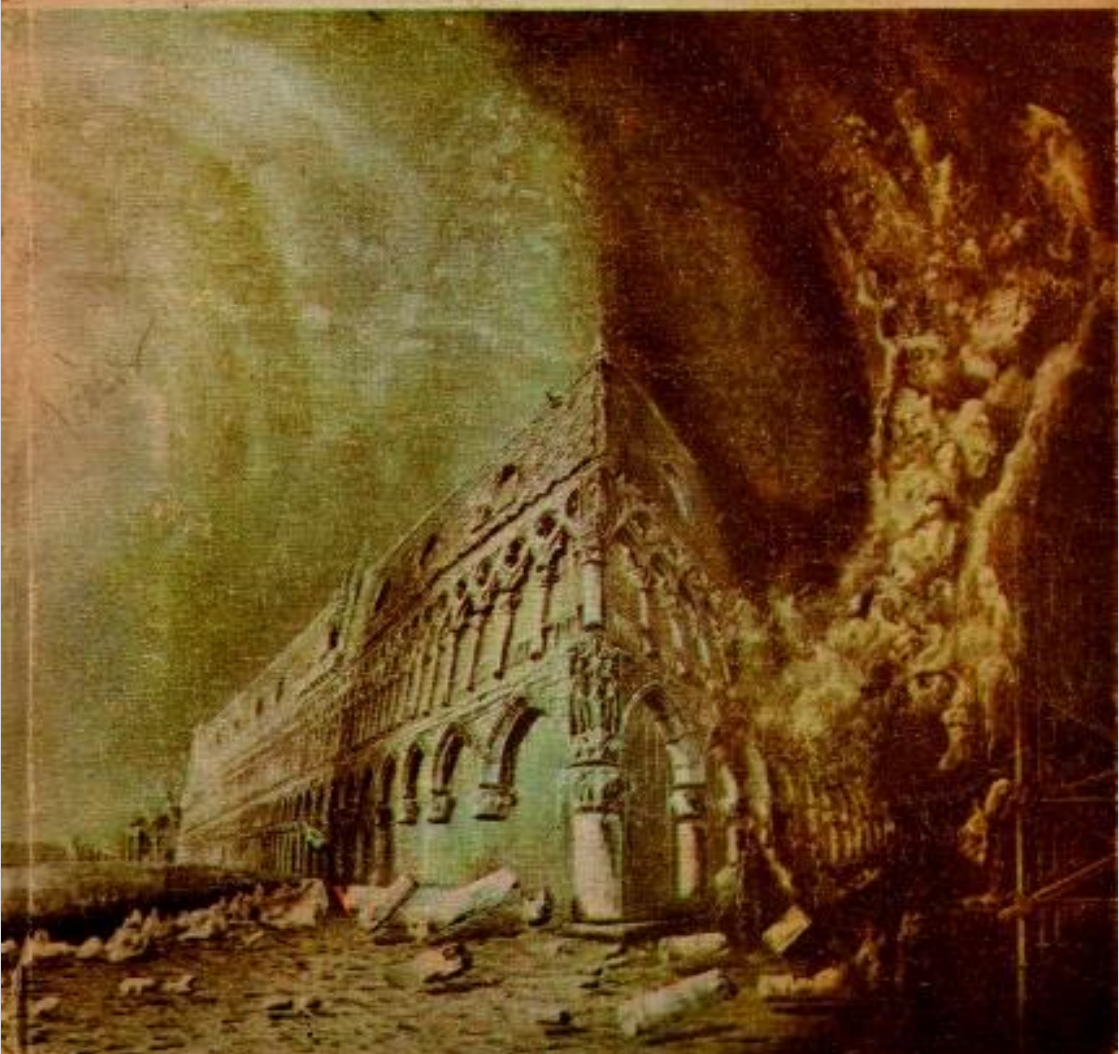

EUGEN BARBU

**SĂPTĂMÎNA
NEBUNILOR**

EUGEN BARBU

SĂPTĂMÎNA NEBUNILOR

Roman

Editura Albatros
București • 1981

*Coperta de Gh. Marinescu; după lucrări ale
pictorului italian LUDOVICO DE LUIGI*

... Vin turcii, turcii sunt aici, suntem împresurați de Karamanit, de pustiitorul lumii, de cel ce risipește popoarele, de învingătorul Asiei. Și acriții sunt bătaia de joc a histrionilor. Sunt ruginite lăncile argintate, caii de luptă înșăuați cu aur sunt roși de păduchi... și Nichiforii singuri, stăpânitori și impetuoșii Tzimisce și centaurii Bulgaroctoni nu mai sunt decât fum, nour și cenușă, marele Dighenis Acritas a fost sorbit de Caron în adâncimi și în întunecimi; a pierit inima elenismului”...

(Palamas: „Moartea Bizanțului”)

*

Venezia rămăsese de mult în urmă. Prin cristalul verde aburit al carozzei nu se zăreau decât palele ploii, biciuind pomii fără frunze din marginea drumului. Fanalele trăsurii aruncau o lumină tremurătoare în noroiul alunecos. La câte o cotitură, Hrisant Hrisoscelu zărea trupurile umede ale cailor, patru armăsari ungurești, bine hrăniți, biciuiți cu sârg de către surugiu. Alături, silueta secretarului său livonian, trăit în București și la Peterzbuc multă vreme, pe urmă în cancelariile contelui Capodistria, fiul natural al contelui Goncarev, cum mințea cu seninătate, făcut cu o curvană regală de la curțile împărătești, pe nume Militrisa, moartă de ani vreo doisprezece, în mizerie la Paris, de unde îl culesese Christo, nici el nu mai știa cum, pentru că astfel de persoane suspecte, plutind în mocirla viciilor unui oraș cum era Luteția, mai curând te vânează ei pe tine decât tu pe ei.

Ei sunt trimiși de cine știe cine și nu afli nici până la moarte ce anume urmăresc. Semăna mai mult a grec decât a livonian, era un bărbat șters, îmbrăcat corect, răbdând orice observație, fără nici o tresărire, ascultând și memorând totul cu precizie, neuitând nimic, știind că orice greșală se poate termina cu o concediere în asemenea vremi de nepace. Purta fracul voltairienilor, joben de mătase, mănuși albe, pantofi fără fluturi, baston, iar la asemenea vreme își arunca peste vestmintele scumpe de postav venețian, o pelerină neagră, ușoară. Îl poftise să ia loc lângă el pe bancheta

trăsurii, acela nu-l refuzase, primise greu pentru a-i arăta că încă îl respectă ca pe un stăpân deși nu știa dacă avea să mai capete vreun taler de la un om ca el, încăput la mari datorii. Vremile ospetelor săvârșite între pahare și sănătăți lăsau loc răbdării. Nu vor mai fi desfătări cu lăutari, nu se vor mai juca cărțile, neprietenii se vor arăta nemiloși și-l vor părăsi pentru că în casa lui din București către care se îndrepta cu o inimă posacă nu se vor mai omorî asupra mesii la feluri și bucate plătite de el și juruințele de dragoste ale femeilor se terminaseră. Nu era nici bătrân măcar, la asta se gândea Hrisant Hrisoscelu. Fusesse bogat, cereștii lui patroni îl părăsiseră, trebuia să invente ceva, să-l mintă întâi pe acest secretar care va duce iute vorba în târgul Bukurli că urmașul bogatului Hrisoscelu, bătrânul, se ruinasă pe unde fusese. Cu o noapte înainte dormise la Pesta, în casa baronului Burckhardt. Nu fusese o primire rece, dimpotrivă, masa îmbelșugată, tutunul bun și conversația agreabilă îi dăduseră până la un punct speranțe, dar când adusesse vorba de un credit mai mare, gazda se prefăcuse a nu înțelege, lăsându-l să creadă că nu știe nimic din ce i se întâmplase și că-l tratează cum îl tratase până atunci: ca pe un om care nu are nevoie de nimic. Îi schimbaseră caii, dăruindu-i acești armăsari focoși și rugându-l să-și păstreze carozza în care călătorea de două zile, o trăsură, lucrată cu grijă la Viana, numai atlazuri moi și oglinzi în care nisipul timpului încă nu intrase, trăsură ce cu siguranță că-l va scoate din sărite pe Principe când va ieși cu ea la plimbare până la Heleşteu, la Băneasa, unde se plimbau elcii și boernașii Bucureștilor. În curtea palatului său cu pietrișul bine greblat, udat din belșug de ploaia interminabilă a aceluia noemvrie, baronul Burckhardt îl îmbrățișase și-l bătuse pe umeri, urându-i sănătate și invitându-l ca la viitoarea călătorie la Paris sau la Veneția să-i facă cinstea de a înnopta tot la el... Vorbe, totul se terminase, îl aștepta coltucul lui Babic, Cutia milelor, azilul și tot restul de umilințe, avea să termine la troaca lui

Moruzi, să primească pomană ca boer Dudescu, dacă nu și-o face cumva seama într-o astfel de noapte, cum era aceasta în care intra în București după atâta risipă și nebunie, ca să-și ia locul între boerii ruginiți ce pândeau la cahvenecele de lângă Curtea Veche svonurile din Divan sau în grădina Mavrului unde se mai plimbau încă urmașii sărăciți de tot ai mazililor ce muriseră în închisoarea Bostangi, sau așteptaseră câte o jumătate de secol în mahalaua de la Ceșme-Bosfor, bîziiți de muștele ce erau zeițele acelor locuri și care desfătaseră pe filosofii greci... Pentru el, ca și pentru pegra aristocratică, umplând Pera ca niște păduchi, ușile Altarului Puterii se închiseseră de mult și pentru totdeauna. Ar fi fost mai bine să i se întâmple moarte decât să mai ajungă acolo unde îl ducea luxosul echipaj dăruit de baron. Un an ar fi reușit să mintă pe cei din jur, mai avea câte ceva de vândut, caii lui vestiți de la Herăstrău, câteva pâlcuri de păduri, balta de la Chiselet, niscaiva scule uitate pe cine știe unde, tocmai pentru astfel de împrejurări, cum învățase, ca orice fiu de neam mare, vreo două mine de sare, cam stoarse și braniștele de vânătoare la care toți râvneau, dar când începi să vinzi toată lumea știe că scapeți și atunci nimeni nu te mai bagă în seamă. Trebuia să se prefacă, cum o putea, cheltuind nebunește, ca și când averea lui ar fi sporit în lipsă și pe acolo, pe unde fusese îi mersese numai bine. Era cunoscut ca risipitor, se gândise în săptămâna dinaintea plecării de la Veneția să cumpere pe câteva mii de taleri niște pietre false de la un bijutier maran care locuia în vechiul ghetto, coliere și inele cu ametiste de rășini lustruite și brățări, atât de bine imitate că numai un bun cunoscător l-ar fi dibăcit, și asta după multe cercetări, că marfa lui bine încuiată într-o ladă de lemn scump nu făcea prea mult. Acum îi părea rău că înnoptase la baronul Burckhardt, pentru că acesta, oricum, în afară că nu era un om care nu bârfea, totuși va spune cuiva că urmașul Hrisoscelului scăpătase. Prețul era bun: o trăsură de 20 000 de taleri pe puțin care

va orbi Bucurescii, dar o casă mare se ține cu sume nebunești și el trebuia să risipească, să dea serbări, să cheme lumea acasă, să tragă artiști de Sfântul Gheorghe, când se trimiteau caii în Ceair, să îmbrace de Paști o icoană făcătoare de minuni în argint, să dea de pomană în fiecare sâmbătă, să înalțe slujbe la Mitropolie și să trimită cucoanelor pietre cum nu se vedeau pe aici. Avea să scrie prietenilor lui, contelui Lagarde, verișoarei sale, Elenco ce sta la Smirna și clocea pe parale bune rămase după bărbatul mort, contelui Luca de Gasperi Belleval și marchizului de Saint Aulaire pe care-i ținuse pe moșiile lui; mai erau, alde Meitani, și el baron, cu titlul cumpărat la Viana, cavalier de Malta, alde Polizu Cendo, negustorii ca Hagi Moscu, Iancu Scuffa și chiar Manuk Bey dacă s-ar mai întoarce de pe la misterioasele lui treburi atât de amestecate. Mai erau zarafii care dădeau cu dobânzi grele sume mari, o să mai scrie lui Gianachi Dimitrie Caribolu ce nu era nici el un fitecine, cu care familia lui făcuse afaceri din timpurile cele mai îndepărtate...

—Nu oprim, jupâne? se auzi de pe capra trăsurii glasul umezit de frig al servitorului său pe care-l știa la spatele carozzei, ca să-i păzească cuferele grele, legate cu curele.

—Ajungem într-o jumătate de ceas, de ce să mai oprim? se mirase vizitiul care vorbea românește. Caii au mâncat la Sibii. Nouă o să ne dea boer Hrisoscelu ceva rachiu să ne încălzim și la noapte să te ții...

Se auziră câteva glume grosolane pe seama unor celetnice cunoscute de ei doi pe podul Beilicului unde așteptau în crâșme sordide curvele podărese ce nu făceau nazuri. Livonianul nu spunea nimic, nu scotea un cuvânt. Rafalele de apă tot mai loveau pieziș în lanternele de cristal ale trăsurii și în zare nu se deslușea nici o lumină, de parcă Bucurescii ar fi fost înghițiți de noaptea profundă de noemvrie.

—Vine bălana, zisese cu glas mare servitorul Iusufache ce-l aşteptase la Sibii, gură bogată abia aşteptând să ajungă acasă unde-i plăcea atât de mult.

Hrisant Hrisoscelu ura oraşul pe care l-ar fi părăsit pentru totdeauna dacă ar fi putut, iar să te întorci acolo pe o asemenea vreme era ca şi când te-ar fi aruncat cineva într-o latrină de mavrofori. La vremea asta pe uliţe se stingeau fanalele şi umblau ucigaşii, noroiul avea să îngroape roţile trăsurii pe care numai caii bine hrăniţi ai baronului Burckhardt erau în stare s-o mai scoată la drum bun. Se zăreau, ici şi colo, mici luminiţe, opaite de seu care tremurau dincolo de pieile de porc ce ţineau loc de geam deasupra uşilor închizând bordeiele ca nişte morminte. Grădinarii din marginea oraşului intrau în iarnă cu familiile lor şi nu aveau să mai iasă până la primăvară, stând claie peste grămadă cu muieri şi copii, mai rău ca animalele. O sărăcie cumplită îi adunase laolaltă pe lângă nişte cărmidarii de unde un strămoş de-al său scosese averea pe care stătuse el cu cei dinainte până în acel păgubos an al întoarcerii la Bucureşti. Ca să uite de toată mizeria îşi aminti de Rhodosul cel cu mori de vânt, de apa lui verde ca un smaragd în care rarile furtuni ale Asiei aruncau pescăruşi ucişi de oboseală, ori rândunicile venite de cine ştie unde. Ce loc de pace! Dar chioşcul de la Therapia cu florile lui violete de bouganvilleea, căzând ca nişte cascade, ori insulele Prinkipo-Haliki, anticamera domnitorilor fanarioţi ce uitau cum sfârşeşte fericirea vieţii lor în aşteptarea firmanelor cumpărate cu sute de pungi de aur, toată acea lume orientală, amestecată, plină de intrigi, cu micile ei tabieturi şi pe urmă cu jalea veştilor sosite de departe şi cu înmormântările descăpăţânaţilor şi cu slujbele preoţilor. U topos! Nu există un asemenea loc, zisese careva. Ba exista, el trăise acolo ani buni, văzuse mărirea şi decăderea Vizanţului prin amintirile altora, prin cele cetite şi mai ales privind alaiurile fericităilor ce se duceau spre

bucuria încoronărilor între steagurile lor putrede de sângele altora, în aplausurile mulțimii căreia i se aruncau bani la răspântii pentru a menii noroc și cum nu semănau aceste plecări fericite cu întoarcerile lipsite de semeție, cu ceremoniile deșuchiate ale luării puterii la care atât visase, și el, și-ai lui, și la care n-ajunsesese, la ziua luminoasă când un cal arăbesc cu tacâm de aur trebuia să-l ducă până la locul petrecerilor fastuoase unde Serenissimul ar fi trebuit să-i dea buzduganul cel bătut cu briliante. Ai lui ținuseră numai poalele caftanului domnesc al altora, în urechile lor nu sunaseră niciodată miraculoasele cuvinte: *Mugibengè amel oluna*, cuvintele învestiturii, mereu alții urcau în scările cailor domnești, urmați de hage-ghianii de la Divan, și ei călări, umbrind zidurile Hâs Farunului de o umblătoare coloană fericită în soarele Marmaralei ce mirosea vara a hoit și scotea pe decapitați la maluri printre cipreși, devorați pe jumătate, niște biete trupuri lepădate, ceea ce mai rămăsese din strălucirea lumii. O, cum se înfiorau erodiile de stârc alb în primăverile Stambulului, spre seară când mulțimea beată de slava Sultanilor ieșea în priveală să mai vadă un viitor mort, dus cu alai spre curțile cele mari. Cai, sudoare, cerșitori, șandalii bătându-se pentru un galbin în praf și pe urmă coroane plutind pe apa mării, putrezite și ele de atâta vânturat și ciudatele sunete ale rugăciunilor muftiului și teroarea aceea nădușită din acest oraș al morții și al spectacolelor încoronărilor, fericirea și sfârșitul crunt, laolaltă, la distanțe mici de timp. Ritualul Amedenului, privegheat de curioși, bogate vestminte, porțile Saraiului, pline de umbra verde a chiparoșilor funebri ce vesteau cumplite sfârșituri, tarafurile cântând în alaiuri și strigăte dulci de femeie, ceașii cu turbane uriașe, roșii, paicii în haine de ceremonie, cabanițe de jder proaspăt în care mai trăia parcă sângele animalelor jertfite, mereu moartea și viața, amestecându-se ca într-un perete pictat de o mână nebună ce vedea cu un ochi

metafizic învâlmășala fără rațiune, gândită strâmb, ironic, viața dând naștere morții în chiar clipa ieșirii la lumină. Steaguri și dumbarale, tuiuri și vestminte în culori otrăvite, postavuri și leneșe mătășării, strimfi și văluri de gaz sub care zăceau ochi orbi, fără dragoste sau invidiind cu ură aceste ceremonii nemeritate. Pe acele ulițe trăise, sărac ca un șoarece Nicolo Mavrocordat care vindea stambă până s-ajungă domn, după ce se prostituase luând-o pe Ruxandra cea ciupită de vărsat, văduva lui Alexandru Coconul și care avea să-l nască mai târziu pe Alexandru Exaporitul Mavrocordat; pe aceleași ulițe trecuse cu vise turbate în cap, Alois Gritti, bogatul aventurier lombard ce râvnea la tronul Ardealului și aproape îl și dobândise, dar sfârșise la galere ca și doctorul Rossi, cel ce trăgea spre tronul Munteniei. Dar Rudolf Cantacuzen, ce vânduse Ordinul Sfântul Gheorghe, moștenit de la Stolnicul Constantin Cantacuzen unui evreu și i se luase un regiment pentru desonoare, fiind spânzurat tot aici, nu copilărise pe aceleași ulițe blestemate? Mavrocordații nu vânduseră întâi cărbuni și oi în Fenal? Dar fostul domnitor Alexandru Callimachi nu cerșise cu femeia lui bătrână, mulțumit că a scăpat cu viață la poarta Iccapu și la chioșcul Bagdad, în locul numit Haz-Ordaua pe unde altă dată trecuse călare, dar purtat spre glorie, în fruntea unui strălucit cortegiu? Unde erau briliantele și blănițele de vulpi negre din visele lui copilărești și mantia roșie ca sângele a Marelui Vizir, unde Miralemul, îmbrăcămințile ienicerilor și hanilor de Crimeia pe care-i văzuse, stând în șeile cailor sălbatici ce mergeau rotindu-se ca saltimbancii la circ? Unde dispăruseră parfumurile de demult, harnașamentele și pintenii de aur pierduți cu intenție în praful curților de către domnitorii făloși, unde mai stăteau ca într-o strană, hazinelii împărătești, chilarlâi cu tingirile lor ce orbeau mulțimea în soarele mereu primăveratic de la Vosfor înaintea acestui pierde-vară de la Răsărit, cum îi spunea în nopțile lor de

nebunie amoroasă de la palatul Caragua de lângă arcadele Loggettei, Herula Lucrezia Vimercatti, verișoara acelui straniu Hrisoverghi, omul care-l săracise și-l făcuse să-și piardă onoarea, împingându-l diabolic spre un mormânt mic și fără glorie...

Venezia, orașul ce dispăruse undeva în memoria lui ce trebuia să șteargă dragostea pentru femeia venită de cine știe unde, din bordelurile cairote, ori de la Levantul puturos, spioană, ori o nerușinată femeie de lume ce-și răsese de el ca de un copil, în luxura Cetății Dogilor, rănindu-i sufletul pentru totdeauna. Suferise ca un câine umblând pe ulițele aurarilor, ori pe la Arsenal, căutând-o, așteptând să găsească vreun bilet sub ușă când se întorcea în palatul închiriat pe o sumă colosală numai pentru ei amândoi și parcă pentru o veșnicie, deși știa că nu o să reziste, că într-o zi tot ce mai avea în țară trebuia să fie vândut și scos la mezat în Cochivechi, puțin pășându-i, pentru că o iubea ca un nebun și nu mai știa ce să-i mai cumpere, cărând trandafiri galbeni de Isfahan cu gondola din piața San Marco, atunci aduși pe ape din ținutul celor opt raiuri, trandafiri proaspeți, cu rouă încă pe ei, anume ținuți la întuneric, în cale, pe tăvi de argint sub, care se punea ghiață și stropiți de mâini dibace să nu se treacă, să mai păstreze aromele persienești, și-atunci înaltele odăi ale palatului Caragua răsunau de strigăte mici de durere și trandafirii striviți sub trupul ei mare și pietros expiau într-un nemaipomenit parfum și femeii i se făcea frică și se ridica și se privea nebună în oglinzile leproase, coclite și plângea, și i se părea că aude pe scări pașii contelui Attilio Vimercatti venind să-i ucidă pe amândoi; dar nu sosea nimeni, dinspre lagună se strecura numai un miros putred de mare ce descompunea sarea și-o lepăda pe sub zidurile vechi ale Veneziei, și la șase seara, când mai aveau un ceas până când ea trebuia să fugă, dusă de o gondolă neagră pe sub ziduri, asta numai spre iarnă, ca acum, răsunau clopotele celor 60 de biserici ale orașului, un oraș

orgolios, tainic, al otrăvitelor întâlniri între îndrăgostiții bogați, gata să se lase uciși numai pentru a se găsi câte două ceasuri pe zi. Câte seri disperate când asculta pustiu, golit, ploaia pe lagună și deslușea sub streșinile palatelor rumoarea porumbeilor ce își căutau culcușurile, și pe sub balcoane treceau alte gondole cu alți îndrăgostiți, la fel de nesăbuiți ca și ei, și o știa pe Herula Lucrezia în brațele acelui bărbat brutal ce nu mai termina cu jocurile lui de cărți și o teroriza cu gelozia lui nebună! A doua zi sosea mușcată, cu răni rotunde pe spate și pe el îl apucau furiile, promitea că o să-l caute și-o să-l omoare fără îndoială pentru că astfel nu se mai putea, și ea, târfa, râdea cu gura-i sălbatică, mușcată de un alt amant, nu de soț, mințindu-l cu nerușinare, și inventa o mie de chinuri pe care le răbdase. Venezia, la amurg, când nu venea la întâlnirile promise, spunând după ce îi trimetea medalioane lobate, cumpărate de la bijutierii de lângă podul Rialto la prețuri fabuloase, ori amulete cu Hoța Norocului, sarazine sau lădițe arăbești aduse din Spania, cercei de Orient, cu câte o lacrimă de briliant ce-ți lua privirile la luminile lumânărilor, damascuri străvezii prin care Herula Lucrezia privea luna când contele Attilio Vimercatti pleca în Toscana, la moșie, să vâneze și ea spunea că nu-l urmează pentru că suferă de stenahorie și cerea să fie lăsată cu câteva prietene care jurau s-o distreze cât va lipsi el și s-o apere de curtea bărbaților; dar taftalele de Persia și China, maramuturile de Famagusta și voalurile alexandrine, aduse din spurcatul oraș unde fetele erau disvirginate la șase ani, câte antrepozite golise cu banii lui, pe câți îi îmbogățise acest nabab venit de la Orient cine știe pentru ce încurcate trebi, că încurcate erau cu adevărat și nimeni nu le dădea de capăt. Odată, de gelozie, văzându-i un umăr mușcat și abia acoperit cu pudră și cu dresuri era să-i dea foc rochiei de argint de Murcia în care era îmbrăcată, atunci adusă pe lagună. În altă seară, când se certaseră pentru că voise să plece mai devreme aruncase pe fereastră după ea

cu tot ce-i venise la îndemână, de la covoarele maure, până la sfeșnicele aurite lucrate cu dălțița. Atunci se pierduse și o Psaltire regală din secolul al XIII-lea, trimisă după înșelătoarea ce se îndepărta pe sub ferestrele deschise ale palatului Caragua. Venezia bizantină; Venezia dragostelor fără noroc, Venezia plină de cupole de aramă peste care ploua cu sunete de bronz la fiecare oră, din campanile pentru ca oamenii să ia aminte că timpul e iute trecător; Venezia piazzetelor răsunând de copite de cai; Venezia cu loggiile ei strălucind cu toate chipurile palide ale femeilor și bărbaților căzuți parcă din afrescuri sub lumina faclelor... Unde erau acele săli pline de hermeline, de perdele, de tapiserii șterse de vreme, mâncate de rugina timpului, gemând de rumoarea șoptită a curtezanelor între care el nu o vedea decât pe una, pe această Herula Lucrezia Vimercatti, sosită din ostrovul de la Paros, rătăcind în acest oraș al fildeşului și jaspului; în Venezia plină de intrigi ca de o râie spirituală fără moarte; Venezia onixului și a vaselor grele din care sburau păunițe coapte în uleiuri, scoțând flăcări din pliscuri la marile banchete din palatul baronului Philibert de Noailles, marele Maestru al Johaniților, rudă cu un Noailles ce luptase la Nicopole; Venezia ambasadurilor plini de intrigi ca împărații chinezi de ceasornice; Venezia ce dădea cu o mână plină de mir și lua cu două, pline de sânge; Venezia tratatelor de voluptate, a desfrânărilor afrodite trăite dincolo de zidurile garanza din care seara, la amurg cădeau bucați de tencuială într-o descompunere care cine știe când trebuia să ia sfârșit; Venezia ducilor roși de păduchi sub zale; Venezia vanitoasă a arhiducilor, senzualul oraș în care se murea de sfârșeală când începea să bată vântul de iarnă, Bora, care lua locul leșiosului scirocco, vântul dinspre Sahara ce golea urbea de lume, vara, alungând-o cine știe unde; dar ce oraș părăsit, frumos, lăsat de capul lui să pută, să adăpostească pe cei ce fugeau de adevăr; Venezia aventurierilor, a femeilor ruinătoare; Venezia steagurilor

bisericești pictate de cei mai mari artiști ai lumii, și ei sfârșindu-se de lihtis în această pușcărie rău mirositoare, împodobită cu guri de tun, desenate de Cellini sau Michelangiolo, locul unde se parfumau banii și hamurile cailor, orașul debordând de rugi, cortegii și lepră. Surâsuri și evantalii, cupe lucrate de bijutieri geniali în care spumega otrava subtilă cu gust de vin, oarbe oglinzi ce-l mistuiseră și pe el îmbrățișat, strivit în brațele acelei femei cu nume straniu: Herula Lucrezia. Jumalțuri și broderii, cearșafuri din care puteai să nu te mai ridici și chipurile strivite de fum la partidele de tarocchi, orașul ochilor divini, al mărgăritarelor jertfite mării, al baldachinelor păzite de halebardieri plătiți cu ora, sărmani actori de pantomimă ce locuiau undeva lângă leii de piatră ai Arsenalului, arătând ca niște câini.

Unde mergea el acum? Spre ce întunecat oraș apăsător de prima ninsoare, de bătaia acelor fulgi rătăciți de vânt în câmpia Sciției minor ce se prefăceau iute în lacrimi și se striveau de cristalul verde al carozzei. Câteva flăcărui palide abia pâlpâiau în zare, ocrotite de lămpile neamțului ce se ocupa de iluminatul Bucureștilor.

Unde erau brocarturile bogate și caii de paradă cu prapuri grei pe șoldurile bine hrănite, unde larma mulțimii sau lumina reflectată de pieile de Cordova, sau acele *cuori d'oro*, piatra de culoarea lămâii a palatelor la amurg pe care jucau umbrele subtile ale grădinilor, ori convoaiele Bucintorelui, convoaiele de balestieri cu penaje și livrelele albe ale valetșilor de taină, bufonii de la Sevilla, nobilimea vorace, îmbrăcată în camora de damasc roșu și sberniile gulerelor scumpe? Toți mureau undeva în amintirea lui, și gicolierii veseli, aruncând cu cercuri de metal în văzduh și înghițind flăcări, și servitorii plini de cuvinte, și zilele mari ale Carnavalului, la falsele mascherate când dincolo de veselie măștilor, ochii unor femei plângeau; orașul fusese mistuit undeva în lacomul timp, numit trecut.

Iusufache și cu vizitiul de pe capră probabil că înlemniseră, își spunea Hrisant Hrisoscelu privind cele două siluete aflate afară între măciuliile poleite ale carozzei. Livonianul ațipise lângă el, toropit de oboseală. Nu se mai auzeau nici îndemnurile ungureanului, nici pocnete de bici, începuse să ningă mărunț și își dăduse seama că frigul scăzuse, nu mai bătea vântul, un roi de fulgi ameteți înconjurau fanalele în vârtejuri ca niște fluturi, iute pierind în besna aceluia noemvrie. Trase de lăntugul care lăsa să intre aerul de afară prin ferestruica de cristal ce reflecta luminile Bucureștilor, ivite cu chioșcurile de priveală, ițindu-se peste grădinile despuiate de frunziș, cu morile de la Radu Vodă, amenințătoare, scârțâind funebru din aripele uriașe. Un miros de postav ud și de fum de balegă pătrundea din afară. Se auzea vag clipeala Dâmboviței, alătura, desghiocându-se la ușoara încălzire a vremii. Departe licăreau geamurile de hârtie ale logofeției și sub copitele armăsarilor duruiră blănille podului Calicilor. Îi fu frică să nu-și rupă vreunul dintre ei glesnele, că bani să cumpere altul nu avea de unde lua. În curțile țigănești, din margine, mai ardeau focuri și se auzeau puscii rare. Pe urmă începură să bată clopotele din cele cinci sau șase turnurele de la Biserica cu Brad. Spre Grădina cu cai, acolo unde se făceau călușeii la Sfântul Dumitru, ninsoarea alerga peste maidanul gol acum și o coadă albă umbla nebună, aruncându-se spre Caimata. „Ce sfânt o mai fi și azi în acest oraș care ține 210 sărbători pe an și Paștele, două săptămâni?” se miră în sinea sa Hrisant Hrisoscelu. Or fi sfinții apostoli Orest, Olimb și Sosipatru, ziua sfântului Grigorie Taumaturgul?” Cine mai știa? Unde era, el, Riga Veleștinul, descăpățânatul, să-i spuie pe dinafară ce sărbătorea nebunul de oraș în noaptea abia începută, când toți fugeau în așternuturi sau în crâșme să uite urâtul? Unde era Dumitrache Turnavitul, cel ce umbla cu Perdicarul după el, ca să-i citească în

stele, împlându-l cu minciuni de minune, visând la restaurarea Imperiului bizantin, ce și el își pierduse capul în Șapte Gulade, într-o zi pe la prânzucior când Pașii beau cahvele și se uitau pe apele dulci al Bosforionului, trăgând din narghilele și punând la cale alte intrigi de pe urma cărora aveau să mai moară cine știe câte beizadele și ipsilotați...

Se zăreau acoperișuri șindrilate, iscând pizme vechi prin domneasca pompă ce arătau. Din grajdurile altor curți se auzeau nechezaturi întărite de cai. Se vede treaba că se întâmplau venituri de musafiri și armăsarii amușinau, mirosindu-le a pizdă de iapă striină într-acea ninsoare feerică și nesinceră ce vestea mai curând pierirea iernii decât începutul ei. Dar de ce băteau clopotele turburând tihnele Curții? Să fi venit imbrohorul pe neașteptate și să se audă mâine cine știe ce vorbe proaste prin târg, ori luase foc vreun han, ori isbucnise ciuma, dar ciuma nu venea iarna, ea sosea prin mai sau în căldurile lui Cuptor când se împuteau hainele în Târgul de păduchi ori prin bezestemuri, ori se ivea vreun corăbier plin de bube din Corfu.

—Acuș ajungem, boerule, strigă de pe capră vizitiul mândru că-l adusese repede pe stăpân până la București.

Trecuseră de mahalaua Scorțarului și se auzeau trosnind niște stejari în acel joc al fulgilor ce păreau o cometă despletită, umblând prin oraș de capul ei. Lămpile neamțului clipeau pe omăt și caii ungurești auzind nechezatul din grădina lui Meitani începură să dea semne de neliniște, nu mai țineau trapul, trăgeau care încotro, și vizitiul începu să-i înjure și să-i biciuiască. „Taman acuș o să ne răsturnăm”, gândi Hrisoscelu și strigă la cei de pe capră: „Ușor că nu dau turcii, lăsați caii în voia lor”, dar cine-l asculta? Se vede treaba că băuseră vreo damigenuță de rachiu tot stând ei în frigul de afară și după ce amortiseră nițel, acuș se trezeau și aveau chef să bată animalele. Trecuseră și de casele bi-vel comisului Velea, de gura

Păscăriei și prăvăliile Vladului. Prin ferestruica de cristal intră un roi mic de zăpadă pe care Hrisant îl culese, bându-l cu gura fierbinte.

Aerul părea dulce cum numai în luna lui Făurar mai era, de undeva, din cer, dacă ar fi stat să asculte, coborau pe scări de mătase cohorte de îngeri, îmbunați și ei, gata să intre pren cârciumi și să se încurce cu tălănițele de la Cafineonul Altântop, ținut de un armean, de unde slugile sale aduceau smochine și strafide, umplând odăile cu un miros indicibil ce-l făcea fericit. Uite și biserica Sfântului Ion cu nava ei prelungă și turlişoare vărsate, uite și Bărăția ce nu amortise pentru că aici era un loc aglomerat unde mai mișunau mușteriii și muierile, șandalii și pezevenghii, vânând vreun prost cu punga plină. În față, la Hanul lui Piper, două mârtoage se bălegau în zăpada proaspătă. Vizitiul chemă masalagiii sgribiliți de frig sub un șopron, aruncându-le un pumn de parale și aceștia, cu grătarele în spate ca niște cocoase, aprinseră faclele și cărpele nămolite în păcură, alergând în fața carozzei. Apucară pe ulița marchitanilor, după ce trecură de casa consulului nemțesc de la Ghiulolo. Cișmelele și urloaiile Bucureștilor năpădite de omătul afânat susurau tainic pe ulucele lor de pământ.

Se vedea, sus, pe deal prin roiul de fulgi clădirea întunecată a Băii Mitropolitului. Nebunul de o păzea, tot mai bătea un țucal de tablă ca să vestească arhimandriților că se află sus, pe meterezele roase de vreme, păzind averea bisericească. La casele locuite altădată de Panaiot Codrika, se zăreau prin grelele perdele policandelele și girandolele puind lumini sub tavane. Ce aveau să-i mai audă urechile mâine de dimineață când o să-și trimită sluga în târg, pe Iusufache, să-i culeagă ultimele svonuri și știri ticăloase despre oamenii pe care de atâta vreme îi părăsise? Și deodată sentimentul acela că pierduse feerica Venezie se mai îndulci. „Ah, să facem focurile cele mari, împărățești, de iarnă, să tăiem porcii,

dac-or mai fi, de nu i-or fi mâncat vehilii cu slugile și să plec cu saxonii de vânătoare la locurile scumpe ce mai mi-au rămas! Un joc bun de pharaon și poate îmi dreg buzunarele, că doar nu am păzit puricii pe unde-am fost, acel ticălos Hrisoverghi ce mi-au vândut-o pe Herula Lucrezia, verișoara lui, ca pe o marfă, m-a învățat destule". Și încet, încet, o mulțumire lentă începu să-l cuprindă. Veneau sărbătorile de Crăciun, trebuia să facă heretisirea de bună sosire către Domn, o să-i mai sufle în urechi vorbe dulci, cum știa a spune și pe urmă să te ții! Numai de i-ar putea minți pe toți, măcar o jumătate de an, cu ce păstrase pentru a arăta că se întorsese, nu sărac cum era, ci plin de daruri pentru cucoane târguite din vreme: două cufere pline cu inele și lăntuguri, pietre false pe care ele, oricum le vor pune pe degete sau în urechile delicate prin baluri, macaturi și strimfi de mătase, șaluri ghiuveze și evantalii de Sevilla, pictate.

Sosiseră.

Porțile erau date de perete, Afenduli, un bărbat gros și mut ca mormântul aștepta cu căciula în mână, salutându-și stăpânul. Primiseră răvașul lui și Hrisant Hrisoscelu văzu din goana carozzei remizele spoite, rădvanele vechi cu care mergea la moșii și săniile pregătite pentru anotimpul ce sosise mai devreme decât credeau cu toții. Țigarii fierari băteau nicovalele cu barosurile și potcoavele de schimb scoteau scânteii roșii.

Printr-o ușă își zări caii bătrâni pe care avea să-i dăruiască vreunui boer scăpătat ca să se ducă vorba și hamurile roase de nădușala animalelor de-a lungul anilor. Vizitiii și rândașii, bucătarii, croitorii și cismarii stăteau pe un rând, toți cu capul descoperit în ninsoarea veselă. Din fundul curții își auzi saxonii întărâțați, lătrând puternic.

Era o hămăială unanimă și când coborî, desmorțindu-și iute picioarele înțepenite în urările de bun sosit ale domesticilor, din

Turnul meridian se auzi o detunătură și apoi se strigă o oră oarecare a serii sau a nopții. Lui Hrisant Hrisoscelu îi fu lene să-și privească ceasornicul englezesc cu perle de la brâu pe care neapărat trebuia să i-l dăruiască lui Iusufache, care se va fâli cu el prin cahvenecele de la Curtea Arsă, spunind câte în lună și-n stele despre stăpânul său, ținându-i astfel faima, și așa mare. Grădina, tunsă vara cu grijă, era acoperită de un strat subțire de zăpadă. Lumina fanalelor în care sfârâiau încă lumânările de seu și nu gazofenul de mai târziu al lui Steege, nici măcar petrolul lampant, arunca dăre mișcătoare pe covorul pur. Bucătăriile miroseau de departe a pâine pusă în țeșt și undeva se frigea o vită.

—Bine v-am găsit, le ură boerul și întrebă pe logofetul Caliarh ce se afla mai aproape: De ce bat atât de aprig clopotele, a dat iar boala Halepului peste noi, ori ce e?

—Nimic, Măria ta, zisese acela, au născut Doamna pe la chindie și se dă de știre pentru a fi bucurie mare în târg...

—Așa, făcuse absent Hrisant Hrisoscelu și mersese spre țărcul câinilor de vânătoare prin omătul afănat, în timp ce mulțimea slugilor privea beată de uimire la cocia de Viana, atât de minunată, cum nu se mai afla alta în Bucuresci, cu arcurile ei de oțel și cu stâlpii poleiți cu aur, bronzuri și cristale verzui ce sticleau diavolește în luminile șovăitoare, ori în parada nebună a ninsorii ce se întetea. Și caii? Astfel de armăsari nu se pomeniseră pe aici. Țigăncile roabe se uitau la fuduliile lor și la mădulele ce li se ivise după acele nechezaturi la trecerea pe lângă zidurile lui Meitani. Turbaseră și sforăiau ca alte alea, grăjdarii îi apucaseră de zăbalele de argint și priveau hamurile bătute în ținte frumoase, stelate și nu le venea să-și creadă ochilor. Muierile stătură încremenite pe urmă în fața scării ce se lăsa cum ai desface un plic până pe pavelația curții și când zăriră interiorul ce aducea cu un iatac muieresc de cucoană, profumat, cu oglinzi și cu rame bătute în cuie de argint,

amuțiră. Dar parcă felinarele ce cusur aveau, că erau numai ape, Maica lui Dumnezeu, cum luceau, toată această trăsură în care puteai să te culci cât ținea drumul, părea o lebădă neagră, uriașă, numai oglinzi și perne de catifea, iar când se mișcau roțile, ameteai. Doamne, apără-ne, c-o s-audă Princepele și o să pățim ce-a pățit Vorniceasa Tarsița Filipescu cu dumnealui Vodă Caragea, când a ieșit pe podul Mogoșoaiei în fiacrul ei de speriasse lumea, numai că această trăsură era și mai și, cum nu mai văzuseră Bucurescii alta!

Hrisant fu primit cu un hămăit vesel de saxonii lui ce se rupeau să iasă din țarc. În spate se afla logofetul Caliarh care, știind damblaua stăpânului, ivera dintr-un coș bucăți proaspete de carne de vițel pe care Hrisoscelu le aruncă pe rând în patru colțuri ca să nu-i încaere. Erau vreo doisprezece sau treisprezece și mârâiau dușmănos unul la altul de îndată ce-și înșfăcau porția. Un masalagiu ținea o faclă deasupra curții mici pentru ca boerul să-i vadă. Erau hrăniți bine, supli, aveau ceva crud și prietenos în priviri, cu ei mersese de multe ori la prepelițe, ori la iepuri, știau să se ferească de focuri, să evite alicele, să înoate, să muște mistrețul când trebuia, iar cu urechiații să se joace, să-i aducă în bătaia puscilor celor vrednice ale bărbaților ce petreceau la moartea animalelor.

Pe lângă el trecu perechea cailor înaintași, atunci deshămați de grăjdar, peste care cineva pusese valtrapuri groase cu ciucuri. Aburii ieșiți din trupurile lor zeești lăsau în urmă un miros familiar și Hrisant Hrisoscelu simți cu adevărat că se întorsese acasă. Căinii se potoliseră hăcuind carnea proaspătă ce le fusese aruncată. Era vremea să intre înăuntru, să se spele în vasele de Bosnia, încălzite pe cuptoare, să se îmbrace în haina de casă și să tragă din ciubuc un tutun bun de Smirna, cum îi era obiceiul. I se făcuse foame, dădu poruncile din mers, să se cinstească vizitiul și secretarul livonian cu ce le dorea inima și dacă aveau chef, să se îmbete cu toții, mai puțin arnăuții de pază ai lui Afenduli, pentru care abia a doua zi era

sărbătoare. Dinspre fabricile de postav soseau izuri umede și focurile caselor boerești întărate de ninsoarea molcomă topeau rășinile și aerul era iute și dulce. Stăpânul casei își scutură cismele galbine pe care le încălțase pentru acest drum și intră puindu-și papucii. Ca orice boer mai tânăr și umblat prin cele streinătăți, lepădase ișlicul și ceacșirii, își răsese barba și umbla la vreme de iarnă într-o malotea pusă peste frac.

Se simțea că de mult nu se făcuseră focurile, un aer de casă nelocuită multă vreme îl isbi. Mirosea a prav intrat în lucruri, a lână de Anadolia ce se încălzește la primul foc de iarnă, iscând un iz greu de câmp, ori de lână nespălată, dar un miros familiar, oricum. Lumânările lăsau o lumină verzuie, spectrală pe Buharalele roase ușor de atâta călcat, pe sofalele joase, încărcate de perne și ghermesituri, pe grelele dulapuri veneziene și, când văzu masa greoaie, mănăstirească de Hurezu încărcată cu poligale, brânză, pilafuri, baclavale și sarailii, cu zacuscă și salam, prezantină și ananas, uită Venezia care-l rănise atât, cu toată lumea aceea nebună, cu intrigile și risipa făcută. Porcelanurile străluceau, tacâmurile de argint vechi ascunse de șervetele de Damasc, luceau stins sub roiul vesel al lumânărilor agitate de un curent secret. Vutca franțuzească și vinurile spaniole, caperele, andivele și melcii, totul vorbea despre o bună stare ce trebuia apărută, dar cum? „Să-mi odihnească și mie și să mi se facă orânduială de mâncare”, gândi, dar era singur, prietenii lui muriseră pe rând, trădați, care sugrumați în celulele întunecate, care scurtați de cap, lăsând numai urma faptelor lor.

Logofetul Caliarh, drept, mut, nemișcând, aștepta ordinele. Își cunoștea stăpânul și știa ce-i trebuia acum, în această noapte măreață de iarnă când, deasupra Bucureștilor se așternuse nuntirea zăpezii. Îl lăsa să se desbrace, ajutându-l cât era nevoie, țișcăncile roabe aduceau de pe cuptoare vasele de bronz, din care ieșeau

aburii. Secretarul livonian desfăcuse cufărul cu lucrurile de trebuință și pusese la îndemână săpunurile franțuzești târguite din vreme care făceau o spumă trandafirie, și-l ajuta pe servitor să-i toarne pe spate boerului apă încălzită cât trebuia, să nu-l ardă, dar nici să nu-l înfrigureze. Hrisant stătea gol în fața lor, fără sfială, avea un trup cu bună mireasmă, subțire, bine proporționat, cu picioare lungi de atlet și umeri lăsați. Capul blond și cârlionțat arăta ca al unui efeb. Un ușor strabism al ochilor îndepărtați puțin de rădăcina nasului făcea din acest boer tânăr și de rang un vânat al pohtitorilor ce nu se sfiau să-l înghesuie pe unde apucau deși lui nu-i plăceau moravurile turcești. Îl unseră după aceea cu uleiuri și cu camfor, îl lăsară să se usuce în fața sobei de cărămidă în care ardeau butucii retezați cu dichis ca să lase un jar ca rubinul ce scădea în trepte, cum s-ar topi un fagure la lumina prea puternică a soarelui de vară, iradiind egal o căldură dulce ce te îndemna la somn. Cât timp se ocupară amândoi de el, beizadeaua cercetă pe credinciosul său Caliarh, vorbindu-i când grecește, când românește:

—Cine cu cine s-a mai măritat în târgul ăsta puturos cât am lipsit noi?

—Păi Bella Cantacuzen l-a luat pe primul Rosetesc, cel care era mare scarofilax la Stambul și au fugit în Englitera la nește rude...

—Păcat, bună bucățică, zisese Hrisant Hrisoscelu. Tot așa scârnăvă a rămas de-și lăsa amanții să i se cace pe piept?

—Tot, răspunsese logofetul, frecându-i bine spinarea cu un ulei de Hios, ca să-l scoată din oboseală.

—Frumoasă femeie, dar de tot ticăloșită... Dar Elisaftha Cupărescu ce mai face?

—S-au dus la mănăstire, la Piciorul maicilor din pricina unui conte rusesc ce au lăsat-o cu buzele umflate anul trecut la vremea asta și a primit tunderea monahală. Au urlat Bucurescii o lună și

mai bine că s-a nevoit în singurătate.

—Dar Catrina Ruset?

—Asta e o smeoaică și jumătate. După ce l-a făcut pulbere pe generalul baron, Tige, că numai nu lătra, de l-au și dat afară, zice lumea, din armată, s-a încurcat cu comisul Racoviță care a tocat patru moșii până a prins-o cu câinii lui în pat...

—Ce spui? Viciul n-are graniță, nu-i așa, iubite secretar? îl întreabă în franceză pe livonian.

Fiul natural al Militrisei și-al contelui Goncearov nu-și îngădui decât o remarcă neutră:

—Lumea e plină de curiozități...

Nu se angaja niciodată în astfel de discuții, mai ales cu martori, ca să nu se audă că ar fi bârfit pe cineva, mai ales într-un oraș ca ăsta în care nu puteai să tragi o bășină că se și auzea. Era mâncat de toate cele, așa încât își văzu de-ale lui, strânse hainele boerului căruia slugile îi aduseră un ceai de Rusia, dres cu lămâie, pregătit de bucătărese, refuză vutca la care-l îndemna Hrisant și își făcu de treabă ca orice slugă de casă mare care știe că trebuie tot timpul să te faci util pentru ca stăpânul tău să nu se întrebe de ce-i bei aerul.

Hrisoscelu își îmbracă anteriul de mătase cu mâneci largi, pe deasupra cu un beniş, îmblănit, lăsând să se vadă dedesubt postavul fistichiu și șalul cu care-și încinsese mijlocul. La brâu își puse brelocul cu ceasornicul englezesc pe care avea să-l dea mâine cadou lui Iusufache și-și așează pe cap ișlicul de samur, cu colțul pe frunte. În degete își vârî inelele numeroase cu pietre nebune ce scânteiau în lumina veselă a lumânărilor, unul câte unul. Mângâietor și rugător al lui Dumnezeu, se reîntorsese la vestmintele orientale, totuși, în acest loc unde trebuia să stea cine știe cât timp, supus vechilor obiceiuri de care ar fi vrut să se lepede, dar nu reușise. Tot nu aflase ce muiere o să-i încălzească așternutul în noaptea aceea, deși pe femei le ura din toată inima și știa că nici una, cât va fi de

proaspătă, nu va reuși să-l facă s-o uite pe Herula Lucrezia Vimercatti, ce-l nebunise de cap. Careva îi adusese o dulceață de rodozahar ca să-i cadă bine. Nu era ceasul ȋteremoniei de cahvea, era prea târziu, s-ar fi potrivit mai curând să cadă în caifetul mesei, să lucreze asupra mâncării. Dinspre cămări soseau izuri amestecate, de oțet și de varză murată, știa castraveții puși în borcane la vremea asta și gogoșarii ce arătau ca niște bube roșii și gogonelele după care se omora bețivanul de Iusufache cel ce bea țuică fiartă cu piper, ori pelin, ca mitocanii.

—Nu mi-ai spus, Caliarh, cu cine înnoptez eu, că afară e pustiu și mi se face urât...

—Ar fi ceva, o luă acela cu meșteșug...

—Să nu-mi cari vreo slugă în iatac că nu am gusturi ancillare.

—Neranțula Mavrodin, știa că sosiți, mi-a zis să-i trimit vorbă dacă ajungeți la vreme că tot se plictisește. Ai ei sunt astăseară la ghiordum, bat cărțile.

—Apropos, ce se mai joacă în Bucuresci?

—Concina, Calul alb, Wist, Preferance, Pichet, ce vă dorește inima. Prietenii măriei tale de abia vă așteaptă.

—Sunt toți? Nu au plecat nicăieri?

—Unde să se ducă?

—Și alde Ionică Greceanu, și Vasilică Ghica, și Neculai Negruzzi?

—Toți, în păr! Săptămâna trecută erau să dea foc la Hanul Gherman că au adormit cu lămpile aprinse la masă și s-au îmbătat, mai mare ocaua decât daraua...

—Bat politichia, tot așa?

—Dar cum? Au vrut Măria Sa să-i strângă și să-i trimită la ocnă, la Telega, dar le-a luat juruință că nu mai umblă cu mozavirii și marghiolii... Se țin acum de marșande și o fac pe galanții cu damele ca să fie crezuți că au lăsat intrigile...

—Dar alde Kostaki Kiriazi, tot boer halea?

—Tot.

—Și Calimah Pantazoglu?

—O ține într-un zamparalâc, cum îl știți...

—Nu mi-ai spus cum arată Nerañțula Mavrodin, că n-am mai văzut-o demult? S-a mai îngrășat? Că era ca o scoabă și mie nu-mi plac astea puține, nemâncatele...

—După gustul meu, cum aud și eu pren târg, ar fi ceva de capul ei, că se dau în vânt ai lui Rhigas...

—De când se întind la cașcaval parveniții ăștia, la os mavrodinesc?

—Cumpără tot...

—O să vorbesc cu Princepele să le taie barbele, să-i slujească, să știe și ei că dacă nu ai ghenealoghion, poți să te-arunci în Dâmbovița...

—Atunci? mai întrebă logofetul.

—Trimite sania după ea...

—Bine, zise acela și se făcu nevăzut.

—Pot să mă retrag? întrebase cu un glas imparțial secretarul livonian. Măine la câte ceasuri să vă scol?

Hrisant Hrisoscelu se gândi puțin.

—Om vedea, o să te chem eu, aș vrea să dorm până la prânz. E și-o vreme bună de somn...

Fiul natural al contelui Goncearov se înclină și se retrase spre odăile personalului, aflate undeva în fundul uriașei curți în care se mai auzeau lătrăturile saxonilor.

Rămas singur, Hrisant Hrisoscelu privi tablourile afumate, agățate în perete. Bunicul său, Theodosios, cu soața, în vestminte grele, priveau cu ochi indiferenți veșnicia. El, cu cucă spahier agasî peste cabaniță, ea, cu o rochie de citarie cu flori de fir, cu șireturi de dram, blană de sângeap, neagră, cercei de aur cu picere de

mărgăritar, cu robinuri, inele de aur în degete încărcate cu pietre de balas, pafta de argint și lefți, cu zmaranduri și cu pajori, ca și mătușa Calista, o femeie cu privirea severă, îmbrăcată într-o tătarcă de cacom, plină de zamfire și nasturi de aur pe sub decolteul adânc. Ce vremuri nebune, gândi, dar, iată, toate s-au dus și țărâna le acoperă trupurile lor vechi și acele capete de sîdef lustruit din ramele aurite și afumate ce nu mai erau decât niște țeste fără identitate, uitate în cine știe ce groapă sau sarcofag de piatră...

Deschise ferestrele. Nînsoarea stătuse. De afară venea un aer frumos, nu mai băteau clopotele, dinspre câmpia nesfârșită din jur nu răsbătea nici un sunet. Fu o clipă de liniște nefirească, nu se auzea decât zăpada dospind. Cerul se limpezise și o stea verde înțepa cu lumina ei puțină acel întuneric de catifea al orașului. Se auzi sania cu care sosea Neranțula Mavrodin. Când trecură, cal și echipaj, pe sub fanale, Hrisant Hrisoscelu îi văzu chipul frumos pe care i-l cunoștea. Se auziră ușile și pe urmă femeia intră. Avea 30 de ani sau mai puțin, călca precum o fiară, învăluită într-o hermelină ca zăpada de afară, ținând în brațe un cățel milort, și el alb, cilibiu, cu un cap de furnică și doi ochi negri, inteligenți în care plutea stenahoria. Înaintă spre el cu acel mers pânditor ca al călăilor sau al vânătorilor, așeză animalul pe o sofa ca și când ar fi avut o urnă în brațe și când desfăcu blana, Hrisant Hrisoscelu își dădu seama că sub ea se afla o femeie așa cum o născuse maică-sa...

*

Clopotele de madem îl treziră către prînz pe Hrisant Hrisoscelu. Avea capul greu, vinul de Tokai pus în lăzi la plecarea din Pesta de către baronul Burckhardt se lăsase băut, dar fusese nepotrivit pentru o astfel de noapte. „Câte ceasuri să fie?” se întrebă. Prin perdelele moi și dese nu se deslușea decât jocul tăcut

al fulgilor de afară. Iar ninge. Orașul fără acele clopote ar fi părut pustiu. Se apropiau sărbătorile cele mari când boerii trimeteau cu câteva zile înaintea Anului Nou cârjele la Curte pentru a fi reconfirmați în slujbe; dați mai jos, ori înălțați de fantasiile Princepelui; vremea intrigilor când, în saloanele Bucurescilor foia o lume febrilă, purtând vorbe de colo-colo, trimețând cadouri cocoanelor, surorilor sus puse, ori cumnatelor cu trecere pe la dregătorii cei mari. „Azi ar trebui să fac heretisirea de bună venire la Domnitor, dar cum să merg cu capul ăsta mare și înfundat, să-i spun acele dulci cuvinte pe care le așteaptă de la mine, ca să nu mai vorbim că ar fi bine să scotocesc prin bagaje și să trimit femeilor apropiate lui niscai scatulce cu odoare adevărate, niscai diamanturi din cele veritabile, câte mai scăpaseră de lăcomia Herulei Lucrezia Vimercatti, pentru că Sophiei, sorei mai mici a Princepelui nu mergea să-i oferi niscai imitațiuni pentru că avea bancherii ei, maranii ei, ce odată se uitau la o piatră și știau a cui a fost, pe unde a trecut ca gaj pentru niscai sume de pomină. „Las, mă duc mâine”, hotărî și bătu din palme. Intră o roabă țigăna cu ochi ca lătura, Rafira sau Sultana, nu mai ținea minte cum îi zice. Sta la ei în casă de 45 de ani, îmbătrânise, îi căzuseră dinții și nu se mișca, îngropase vreo opt copii din cei vreo 26 câți făcuse, dar nu se cunoștea, avea aerul căzut al altor slugi.

„Cahveaua”, poronci, „și papucii”.

Papucii erau la picioarele lui, în casă mai ardea un jăratec molcom. Toată noaptea Neranțula Mavrodin vârfise bușteni în sobă. Avea un spate frumos arcuit ca un cembal, roșcat în lumina rubinie a flăcărilor și părul grecesc răsturnat peste umeri îi acoperea coapsele. Sâni mici și ascuțiți ca nește ghiulele turcești îi loveau genunchii și ea se întorcea râzînd cu dinți albi de iapă și-l privea.

„Psihi-mu, nu-ți este somn încă?”

Și dacă i-ar fi fost ce-ar fi putut să facă? Era gureșe, veselă, al ei

bătea cărțile la pharaon, avea să vie acasă abia peste trei zile și dacă se întorsese, cum se va întoarce ea în această dimineață cu un diamant încastrat într-un inel cu pecete despre care o să spună că l-a găsit prin fundul vreunei lădițe de taină, el, Lazu Mavrodin, avea să o crează, visând la clipa când o să i-l ceară pentru a-l juca la cărți pe cine știe ce sumă. Putea s-o înșele, să-i dea una din pietrele acelea false, dar pentru ceea ce-și pusese în cap nu se potrivea. Unei astfel de muieri care arăta tot ce dobândise, oricui, trebuia să-i oferi lucruri scumpe și prețioase pentru ca vorbind în urechea confidentelor să spuie de unde le căpătase, ducându-i lui faima, că pe asta se baza tot viitorul. Cât privește pe Principe, el avea să-l cumpere cu o pușcă englezească cu glonț special care fărâma vânatul în bucăți, vânatul greu, cum ar fi fost mistrețul și cu asta se achita de toate păcatele în fața înaltei fețe. Iar despre doamna, cu o pereche de canari de patru note, și ei aduși de la Venezia, de nu vor fi răcit, cât îi ținuse el în trăsura minunată a baronului tot timpul călătoriei, în coliviile lor acoperite cu un șal de mătase de Hindea, se numea că a cinstit-o cu gândurile cele mai bune.

Neranțula Mavrodin îl pusese în curent cu toate evenimentele mai mari sau mai mici de la Curte. Nu trebuise s-o roage prea mult. Avea o minte sistematică, nu uita nimic, de la modă până la amantele consulilor, care cu cine se ținea și unde, ce mai era la slujbele mari, cine îl mâniase pe Principe și cum, ce scrisori se primeau și de la cine, ce se spunea despre ciuma diplomatică după care nu murea nimeni, ascunzând de fapt gânduri de fugă ale Domnitorului, dar câte nu aflase în cele câteva ceasuri trecute în nebunii trupești până la venirea zorilor când femeia își îmbrăcase hermelina, își luase cățelul acela cu cap de furnică și dusă fusese, să n-o apuce lumina zilei și s-o zărească vreun suflet că ieșise pe poarta din dos a casei lui care dădea spre maidanul Dulapului de unde, cu sania pregătită, un om de încredere avea s-o aducă pe neștiute în

așternutul soțului.

Roaba venise cu cahveaua și cu ciubucul din lemn de Alep. Alături, pe tava de Danțca, stătea punga de căprioară cu tiutunul în ea, un tiutun dulce de Stambul fumat de mazili la Vosfor, privind spre dulcele arhipel pe care visau să-l străbată cu cabanița pe umeri, pe corăbiile ce avea să-i ducă în pașale. Mirosul amărui umplu odaia. Muiera desfăcuse perdelele și o lumină pufoasă pătrunse în odaia afumată, încărcată de blănuri și mițe albe pe care stăteau aruncate în desordine perne mari, îmbrăcate în mătase. În acel aer stătut de dimineață mai pluteau parfumurile muierii abia plecate, un amestec de apă de obraz și sulimanuri, de mosc și lavandă, ceva greoi, și dulce în același timp. Neranțula Mavrodin avea unghiile de la mâini și de la picioare văpsite și în jurul pântecului purta un lăntșor de aur subțire ca un fir de păianjen ce se rupsesse și sta răătăcit în mijlocul unui covor de Smirna, roșu ca para focului, un Ghom cu desene cunoscute sub numele de Zil-i-Sultan, adică Umbra Sultanului, cu un Arbore de viață așezat între motivele florale. Roaba adună podoaba cu grijă și-o așează la capul sofalei celei joase într-un bulb de argint cules de un anticar din bazare și cumpărat de către Hrisant Hrisoscelu la Rhodos. Nu spusese nimic, nu se mirase, era la a cincia sau a șasea generație de robi și știa că nu trebuie să vorbească decât dacă e întrebată.

—Deschide ferestrele, zisese Hrisant Hrisoscelu, să intre puțin aer. Că n-o fi atât de frig afară, nu?

Țiganca se dusesse și făcuse ceea ce i se ceruse. Era o dimineață turbure, ningeă molcom, se auzea zăpada căzând peste zăpadă ca într-o frunză de dud când rod viermii de mătase. Din Turnul meridian se auzi glasul ceașbașalei care anunța orele cu glas mare, iarna și noaptea, când praful de pușcă nu prea lua foc, ca vara, în văpaia zilei. Nu era târziu, nici prea devreme. Nu-i era foame, bău cahveaua privind melancolic la lăntugul subțire pe care trebuia să-l

trimită repede Neranțulei Mavrodin. Noaptea aceasta fierbinte nu-l făcuse mai fericit. Un gol îl pustia, senzația ultimelor două luni de la Venezia revenise, nici călătoria grea pe care o făcuse, nici acea femeie frumoasă nu reușiseră să-l facă să uite pe Herula Lucrezia Vimercatti, așa cum bănuise.

Va trebui să treacă încă vreme și nu se știa câtă, își spusese. Ar fi trebuit să vadă dacă cumva sosise ceva cu poșta de la prieteni. Luă clopoțelul de pe măsuta turcească, plumbuită pe margini și încastrată cu fildeș. Asta era pentru secretar care aștepta dincolo, în cancelarie. Livonianul se arăta numaidecât, bărbierit la sânge, cu hainele evropenești călcate, cu aceeași față impenetrabilă, cu un surâs care nu spunea nimic, ci voia să arate numai o atenție neexagerată la cele ce trebuia să afle.

—Au sosit ceva fogliete în lipsă? N-am mai citit un jurnal de-o lună și mai bine.

—Cum nu? Și corespondența, zise acela și se și prezentă cu un teanc de hârtii pe care le lăsă pe măsută.

Sunt multe acturi de la moșii, rapoarte ale vehililor și socoteli pe care o să le descurce dumnealui, logofetul Caliarh...

—Bine, să nu mă turbure nimeni.

Și după plecarea secretarului începu să scormone în grămada de plicuri aruncate la întâmplare, cu o furie curioasă. Știa cum ar fi arătat un răvaș din partea Herulei Lucrezia, pentru că mai primise de la ea câteva scurte comunicări ascunse în plicuri franceze, parfumate, de culoarea muștarului, dar din vâlmășala aceea de mesagii nu se ivea semnul pe care l-ar fi dorit din toată, inima. Dealtfel nici nu avea când să sosească o astfel de leteră. Recunoscuse scrisul lătareț al generalului Milaradovici, inamicul lui Ipsilanti, despre care Langeron spusese odată că nu e „le sauveur de Bucarest”, ci „le sauteur de Bucarest”, glumă rămasă celebră în otrăvitul lor de oraș. Nu-l deschise, nu-l interesa. Iată și caligrafia,

grecească a lui Elenco, cine știe ce cerere de bani mai ascundea, îmbătrânise și ea, probabil că se ținea cu tineri vicioși sosiți la Smirna și care se lăsau plătiți pentru serviciile lor amoroase; Theodosie Zygomalas îi trimesese Threnosul lui Duca într-o nouă ediție, frumosul cântec despre Căderea Constantinopolului, poate mai măreț, decât acela al lui Critobul din Imbros, dar acum numai de asta nu-i ardea. Cum spunea bătrânul Caton, la melanholie e bună varza crudă... Aruncă hârțoaga cât colo, fără măcar să citească de unde trimetea acela prețioasa carte. Cu o mână distrată răsfoi foglietele aduse prin Casa de Comerț a lui Constantin Hagi Popp din Sibii de la Viana; Mercure de France, Journal de l'Empire, Morning Chronicle, Moniteur, ziarul Curții din Paris, Morgenblatt, un ziar din Tübingen și bătrânul Telegraf grecesc. Știri de la Paris, Londra și Viana, lucrări diplomaticești, nu mai ardea praful de pușcă în aer ca altă dată, Evropa se pusese pe petreceri și aici ședeau în oala dracului. Nește Cantacuzeni se certau cu urmașii Ipsilanților pentru țiitoarele comune ce le trecuseră prin paturi, luase foc un ospel la Basel, mai nimic. Pașa din Belgradi mai ucisese cinci simpatrioți. Ba nu, iată că se mai afla câte ceva și din foile astea. Corespondenții de la București transmiteau că primul favorit al Principei, Philippe Linchoux, de fapt Filip Lenș era în disgrație, asta i-o spusese și Neranțula Mavrodin astă noapte. Gurile rele cârteau că prințul strigase la el timp de un ceas, dar nimeni nu putuse penetra cauza câteva zile. Cu mari străduințe însă corespondentul aflase: se descoperise că totuși acest om de încredere al Domnitorului coresponda cu Reis Effendi în vederea dobândirii tronului în cazul în care Principele ar fi fost răsturnat și domnia ar fi luat-o cămărașul ambițios, care avusese neobrăzarea, între altele, să facă daruri Pașei din Vidin, trecând pe numele lui ceea ce înalta față trimetea cu regularitate acolo pentru sprijin la domnie. Necugetata faptă îl hotărâse pe excelența sa să-l expedieze

pe Lenș în exil la Castoria, dar din indiscrețiile surprinse de cel ce scria aceste lucruri, reieșea că consulul austriac Kreuchely îl sfătuisese pe un confident al Domnului să nu-l trimită acolo, unde Lenș ar mai fi putut cabala împotriva înaltei sale persoane.

Von Miltitz, excelența nemțească, era de aceeași părere, dar numai viitorul avea să decidă asupra acestor încurcate trebi. Într-un alt număr, Telegraful grecesc mai scria că se vorbea despre bancruta unor bănci ce abuzaseră de svonul ciumei pentru a-și lichida fraudulos creditele, profitând de boala diplomatică. Se amintea de aerul rău de Snagov care producea toate nenorocirile în acest oraș, aer de mlaștină ce nu făcea bine sănătății. Indiscretul corespondent mai aducea la cunoștință publicului cetitor că Principele se arăta misterios și că luminile lumânărilor se vedeau până în zori în fereștile palatului deși se știa că petrece la Casa Arnăutului cu țiitoarea sa, Marula Korban, ce se ținuse și cu Finansul Basarabiei, spioană, ori ce, prepusă de turci să afle ce gândea Mărita Față și ce secreturi se ascundeau în capul domniei sale. Într-alt număr al jurnalului se mai da știre că după toate probabilitățile baronul Meitani ce fusese mai întâi băiat de prăvălie la Adrianopole și-și cumpărase o dugheană făcând ceva avere, după care devenise comis al bancherului grec Sachelarie, și el baron austriac, ca și actualul baron Meitani, ar fi mijlocitorul afacerilor Principeului în materie bancară întrucât era singurul lui creditor și lua dobânzi usucătoare pe care nenorocitul de popor le plătea cu multă sudoare. „Știrea n-o să cadă bine”, gândise Hrisant Hrisoscelu, uitând de durerile lui de cap din acea dimineață și mai citi cu sete că același baron fusese prins de către domnitor că a pus ducați falși în circulație; făcuse cercetare mare din care reieșea că de fapt sumele fuseseră încasate de oamenii lui de la nește negustori de oi de la Stambul. Aceștia plătiseră aici cu monede calpe, afacerea era încurcată întrucât negustorii tăgăduiau vina și se aflau sub

cercetare. Același corespondent mai dădea și ultima știre neliniștitoare despre Principe. Din relatările verbale ale celor din jurul Curții rezulta că Domnul este cam îngrijorat din pricina svonurilor ce circulau în oraș și anume că turcii nu văzuseră cu ochi buni întrevederea secretă din pădurea Pantelimon dintre Măria Sa și un agent secret austriac ce participase numai de ochii lumii la acea vânătoare organizată tocmai pentru a ascunde convorbirea ce durase mai bine de trei ceasuri. Cum Ahmed Aga avea spioni în toate casele din București, Princepelui nu avea să-i fie moale, pentru că de multă vreme era bănuiră că trage cu ochii spre austrieci, tratând transmiterea averii peste graniță printr-un banher din Hermanstadt, știre ce-l putea costa și capul. Toate se conjugau, deși erau știri mai vechi decât ceea ce aflase de la Neranțula Mavrodin: orașul fierbea, domnia Măritei Fețe nu mai era atât de sigură: arnăuții neplătiți intraseră peste călugării de la mânăstirea Căldărușani sub pretextul că aduc un boer în surghiun, trimiși fiind de Domnitor și după ce-i schingiuiseră pe aceștia, le furaseră argintăria și vasele scumpe, bisericești, fugind în munte. Mumbașirul domnesc cu albanezii nu mai fuseseră prinși pentru că Principele nu trimesese potera după ei pentru a nu-i molipsi și pe ceilalți, și ei neplătiți în lefi cu lunile. Toate, puse cap la cap, vorbeau despre întunecarea puterii domnitorului care arăta verde de supărare și nu mai voia a știre de nimeni. Căminarul Dresna în timpul acesta fusese făcut mare clucer, după ce nevastă-sa stătuse zi și noapte câteva săptămâni cu Pulcherița Mavro, sora cea mare a Prințului care, în absența Doamnei, făcea onorurile curții. Pe Elena Ciucurluc pe care Hrisant Hrisoscelu nu avea cum s-o uite de la o datorie, Principele era cât p-aci s-o piardă. Aceea, gură de Târgoviște, apucase să spună la o soarea, între ele, muierile, că Domnitorul o luase pe urma altuia, care fugise cu milioanele la Italia, lăsând țara de răpă și că va fi vai de cei ce-or sta când or da

turcii în țară și-o să-i facă bucăți pre ei, cei rămași. La care, aflând Măria Sa astfel de vorbe spurcate, se arătase milos și spusese că auzind ce fricoasă e Slătineanca, o s-o ajute să scape de o asemenea primejdie și o s-o trimită în surgun la mănăstirea Măxineni, unde era multă pace și liniște. Abia după ce prieteni de-ai gureșei femei așteptară împlânzirea mănii domnești și vorbiră, i se îngădui acesteia să se retragă pe la moșiile ei, ca să nu sufere.

Pe Hrisant Hrisoscelu aerul dulce de afară îl înviorase. Nu se schimbaseră nimic cât lipsise de aici.

Trebuia să tragă un pac de otravă cât nu se ducea jarul rămas în cămin. Fumul dulce al tutunului de Macedonia umplu odaia de un damf subțire, verzui care se ducea spre ninsoarea de afară. Ce tihnă! Nu bătea vântul, se auzea de departe scârțâitul morilor de la Radu Vodă și câte un clopoțel de sanie. Nerauțula dormea, probabil, în patul său sau își chemase bijutierul să-i prețaluiească piatra dobândită. Până seara avea să umple Bucurescii de svonuri. Avusese grijă să-i spuie că se întorsese mai bogat decât plecase și că o să trimită tuturor cocoanelor mărgăritare și inele de la Venezia, unde aurul era de pomană. Asta până în Săptămâna nebunilor.

—Ce mai e și asta? întrebaseră femeia.

—Cum, voi ați uitat obiceiurile cele bune, ori n-au ajuns până aici știrile evropenești?

Nerauțula nu știa nimic.

—N-ai auzit de pasquinate, când hierodulele cele frumoase și scârnave se travestesc și petrec pentru a scoate din smâncurile plictisului înaltele fețe ale orașului ce țin ginta și obiceiurile mai vechi?

—Trăim într-o țară creștinească, Hrisant, ori te-ai nebunit pe unde ai fost? zisese frumoasa femeie, ștergându-și obrazul dat cu chinoroz. Lungile-i plete negre îi băteau curii când se mișca în fața focului.

—Pe vremea cea bună a altora se făceau, după câte știu eu, și travestiri la Mogoșoaia...

—Pe acela, pe Hangerly l-au mâncat câinii, a rămas numai numele de el, moartea l-au cerșut de la viață și l-au dus unde nu e nici bucurie, nici întristare.

Hrisant Hrisoscelu se posomorâse. Pe ce istm ajunsese! Aici moartea face ca o nebună, cum spunea Foletul.

—Adică nu ați auzit de acele giostri strălucitoare, de turniruri, de intermezzi și moresche?

—Dar ce, te crezi la Italia? Îl certase Neranțula și i se așezase cu țâțele pe piept. Lumea a căzut la daruri și se roagă pentru scăparea vieții, s-au dus petrecerile și timpul burlelor. Ce-ți pasă ție care ai călătorit și nu vrei a știre ce se întâmplă sub acest soare plin de nenorociri? Ai noștri se gândesc zi și noapte la piața Ghel-Mumia unde se scurtează capetele și des se mai scurtează...

Luase un guadalup pus la murat în oțet și mușcase ca să-i mai stingă lichiorurile băute. Femeia, deși de neam mare, avea niște buze țigănești, probabil că vreo bunică se înghesuise cu vreun făurar prin vreun grajd și le spurcase sângele. O ținea o foame de lup, mușca cu dinții aceia de iapă din pepenele acrit, și-l stropea pe trupul gol, lingându-l.

—Mai spune ce-i cu Săptămâna nebunilor? Și-i spusese:

—O să chem croitori de la Viana să-mi facă costume de bal, că voi da un bal cum am dat la Italia, în orașul Venezia, cel mai otrăvit oraș din lume, unde tare am mai risipit...

—Spune, spune, se bucura ea, și-l apăsa cu țâțele pe piept și el îi simțea tufa aspră de păr dintre picioare, frecându-l pe piele și iar se urca pe ea și când se sătura povestea cu glas scăzut cum va pune fântâni artizicești prin grădina acestei case ce nu avea jocuri de ape ca ale lui Meitani sau ca ale lui Scuffa și cum va pietruie aleile cu pietriș alb și va aduce apoi de la moșiile lui și va risipi efebi de

marmoră sub copaci, ca în grădinile italiene și cum vor cânta musicile pretutindeni și bărbații se vor îmbrăca în frunze și vor fugări fetele prin tufișuri și, Doamne, ce va mai fi, șapte zile și șapte nopți, dacă nu patruzeci, cât stătea Vodă în Ceair de Sfintele Paști și mai apoi o să se ducă vestea că s-a întors beizadea Hrisant Hrisoscelu plin de ducați, de taleri și de funducii turcești. Și-n mijlocul acelei grădini peste care ningeă în noaptea ce trecuse, o să sape un lac mare pe care o să plutească feluci și caice și un galion încărcat cu flori, atunci aduse de la sere, taman de la Brașov unde lăsase el vorbă la nește florari sași. Și toate crengile copacilor vor fi împodobite cu mascaroni și va începe carnavalul, cel mai mare carnaval pe care l-au știut vreodată Bucurescii, un carnaval mai dihai ca acela de la Urbino, despre care se dusesese vorba în toată lumea. Numai țiitoarele domnești și boeroaicele să aibe cu ce se îmbrăca pentru că el, asta visa, să le dea peste gurile lor puturoase ce mult îl bârfiseră, și-l făcuseră de nimicătură, cât lipsise.

Măine, zisese Hrisant Hrisoscelu, va trimite pe secretarul lui livonian la moara de hârtie de la Mogoșoaia, să-i facă aceia confetti și serpentine, cum văzuse la Italia, iar la Arsenal să comande pocnitorile și artiștiile cu care o să dea foc Bucurescilor ca să se învețe minte fitecare.

Neranțula Mavrodin rămăsese cu gura căscată.

—Pentru asta, iată ce-am pregătit, mai adăugase Hrisant și cărase din dulapul în care adăpostise sacul cu pietre false, prețioasa grămadă, arătându-i-o în fugă, prefirând minunile printre degetele lui ca pe o ploaie cu diamanturi nemaivăzute.

—Ei nu, că mor! făcuse femeia, dând să pipăie acele sticle ce-i luaseră ochii: galbine, albastre, roșii, verzui lucind în lumina lumânărilor. Dar el strânsese gura sacului, încuiase dulapul florentin cu o cheie grea ca și când s-ar fi temut să nu i se fure ceva.

—Pot să spun ce-am văzut? întrebasese femeia îndurerată că nu

poate să-l răpună în acel pat și să-i ia tot ce-i arătase.

Asta și dorea Hrisoscelu, dar nu grăi nimic. Oricum, ea tot avea să umple târgul pentru că nu era de închipuit că-și va ține gura.

—Cum dorești, la sfârșit, am să dau un banchet de încheiere pentru că după asta plec, mă duc la Muntele Athos și mă călugăresc și voi împărți tot ce-am strâns celor mai frumoase femei din oraș. Numai că trebuie să le spui, dacă tot ai de gând s-o faci, să-și cumpere trăsurile ca lumea, să vândă boierilor de rangul doi butcile lor răpciugoase, cociile și trăsurile mai vechi, pentru că în curtea mea nu va intra fitecine și-o să pun arnăuți la poartă, și care nu are un echipaj cum trebuie, îl întorc înapoi și care nu se îmbracă după rangul său, n-are ce căuta în curtea și în casa mea, pentru că o dată e Săptămâna nebunilor și să te ții câte case se vor strica în oraș și câte mueri se vor arunca în fântâni, ori o să le găsești pe la stăvilare, umflate de ape...

—Bine, bine, mai făcuse Neranțula, târîndu-se la picioarele lui, mai mângâindu-l ca să-l scurgă bine, dar ce te faci cu Princepele că a dat nește legi somptuare, nice birjele nu se mai fac decât după rang, ferească Dumnezeu să nu ai dreptul la o trăsură cu stâlpi poleiți și să te prindă.

Puțin îi păsa lui de legile Princepelui. Mai bine să-i zică ce se întâmplase în lipsa-i, și ea le povestise pe toate, dintr-o răsuflare: Fata lui Ilieș, cupărelul, fugise după un mavrofor și acela fusese găsit mort sterp în patul lui, o știa Hrisant pe aceea? O știa. Dar despre jupânițele lui Carifolu, negustorul de cherestea de la Brăila de avea casele mari ale Mavrului, aflase? Le luaseră hoții arginții de zestre, le batjocoriseră și ele ce să mai facă, își dăduseră foc în grajduri cu gaz. Scelerații fuseseră prinși și bătuți mai rău decât vinovații Giurgiului, li se întâmplă moarte după ce jupânesele jurătoare ce fuseseră de față la amarnicele fapte îi recunoscuseră. De durere, tatăl fetelor se închisese la schitul Strâmba, să-i fie pomană în veac

năpasta și după doi ani îi îngropaseră trupul înlăuntrul bisericii de-acolo. Marele postelnic Sandu Stamati se desmâniase de necazurile ce le avusese și el cu un fiu ce nu-l ascultase și luase o schioambă cu care făcuse un copil, dar de vreme ce lui îi plăcuse, de ce să nu consimtă la cununie? Alde Neculai Comnen tot se mai bucura de voia vegheată a Domnului și-și făcuse de cap într-o zi, furând banii orfanicești, dar câte nu se întâmplaseră în anii cât lipsise el din București?

—Mai spune, mai spune, o îndemna Hrisant, ca să se odihnească, pentru că Neranțula nu-l slăbea, îl lăsa ce-l mai lăsa, pe urmă turna vinul unguresc în cupe și și-l scurgea printre țâțe, rugându-l să-l bea de pe unde ajunsese, că era bun, amărui, mischet de pustă...

Așa, ar mai fi fost de povestit cum arse casa de la Barboși a lui Safta Ruset, când plecase aceea acolo cu un ibovnic și tot stând ei în plăceri s-a ivit soțul și i-au prins nu cum le ședea lor bine, pe sofale, între perini și cearșafuri, ci înghesuindu-se pe dușamele ca grăjdarii, că pe tare voia carnea pietroasă a muierii să fie strivită: s-o bată la blană apăsarea bărbatului îndârjit ce fusese vârat în grosuri de către legitimul aflător, prin hotărârea Divanului ce nu se amesteca decât dacă te dovedea. La Curte soseau mereu scrisori deșarte și de pizmă după câte știa ea, pline de amenințări și de mozavirii, ce nu trecea prin mintea lumească; murdăria sufletului omenesc e grea și plină de lături! Arătatele întâmplări erau numeroase, dar lui de asta-i ardea, ori nu era sosit de la drum și dornic de muieră? Ce ședea ei la farmute, când afară ninge de topea pământul și nimeni nu știa taina ce-i lega?

—Mai zi-i! o ruga Hrisant ca să mai scape.

Nu erau multe: se săvârșise, așa, sfânta cununie a Catrinei Moruzzi în Duminica dinaintea Sfintei Troițe și fugise mirele, nu se știe nici acum de ce. Era un grec de la Pireu care, ori nu primise acturile ce le întocmise cu socrii, ori găsisse pe o alta, nimeni nu

aflase încă de ce rămăsese mireasa cu buza umflată pe treptele bisericii Sfântului Nicolae Șelari. Ei, așa se mai svoneau lucruri grele, de facerea vreunei năvale a rămășițelor pasvangiilor de la Vidin, dar ei trecuseră, furaseră și nește fete, își dăduseră foc, primejdia se dusesse, acum erau alte griji. Păuna Filipescu suferea o cuvioasă văduvie la mănăstirea Mărcuța, unde îngrijea de nebuni, dar fapta ei nu făcea gaură în cer după câte petrecuse. Elisaftei Balș aveau să-i dea părinții zestre 22 de sate, 20 de iepi cu mânjii lor, vreo șapte țișganci ertate și slobode, bașca șiragurile de mărgăritare moștenite de bătrâna ei și heleșteele și blănille și casele din Dealul Spirii, și morile, ba era vorba de o mină de aur de n-o știa nimeni, toate pentru un scelerat de prinț austriac pe care îl tot aștepta și el nu mai sosea de la drumurile pe unde umbla că era militar și dacă scăpa cu viață avea de gând să stea la locul lui cu fata aceea ce nu împlinise 19 ani. Numai că și cu ea era o poveste, de n-ar apuca s-o afle striinul: când avea 16 ani și sta la Cârligătura, la locurile lor au venit nește pehlivani de mirare cu circul lor, cu focuri în beregăți și cu cercuri și cu mers pe sârmă și s-a uitat copila la unul, nu zici că o deochease, vrusese să plece după el și nu se știe dacă nu au cusut-o doctorii la Pesta, că nimeni nu suflase un cuvânt, dar ceva tot nu era cum trebuie că fata și-acum ofta și cum vedea țigani o apuca un dor de ducă, de abia o țineau. Mai an, de Sfintele Paști, că tot vorbisera ei de asta, de la Mitropolie se furase icoana făcătoare de minuni a Sfântului Andrei, patronul breslei bumbăcarilor și aceia și-acum strângeau bani ca să facă alta la un zugrav de subțire care ceruse luna de pe cer, că nice el nu se apuca de treabă până nu-i dădea Ăl de sus duhul său și asta costa. În ce privește lumea din Bucuresci, cocoanele făceau echitație la Herăstrău vara și venea lumea buluc să privească armăsarii arăbești dansând ca la Viana, la manej, ori să sară porțile și tufișele cum ai trece peste un pai. Unde mai pui valtrapurile galbene și verzi, cu ciucuri, cișmele și oamenii care-i

bușumau când stăteau să se odihnească, și cravașele de piele englezească, fină, rafturile și tacâmurile aurite după moda turcească; adică de ce îi spunea ea, Neranțula, toate astea, că nice nu trecuse un ceas de la intrarea lui în București că se și dusesse svonul că-l văzuse careva sosind cu ditamai trăsură de Beci, ca o gondolă, neagră și cu stâlpi împărătești, cu oglinzi și atlazuri, trasă de 6 cai ungurești, cu care, ea, una, i-ar fi fost frică să iasă la șosea în astfel de vremi ca să nu-l supere pe Principe, dar, mă rog, dacă o să trimită și înaltelor doamne de la curte câte o piatră, desigur mai scumpă decât cea dobândită de ea în acea noapte mică, atunci nu se mai speria. Asta îl mai costase o blană de caracul, scoasă din dulap, pentru a stinge orice invidie față de ele și mai ales pentru a deschide și mai bine gura lăudătoarei care avea să-i zăbunească de cap pe toți locuitorii acestui sat mai mare, sânguincios la svonuri, ducând și mai departe vorbele și sporind ceea ce auzea.

Ca persoană cu meriton ce era, n-avea decât să le aprindă mințile lacomilor de plăceri locuitori ai Bucureștilor în așteptarea acelei Săptămâni a nebunilor când, el, Hrisant Hrisoscelu, scăpătatul, lipsitul de avere sau cu numai o rămășiță din ea, o să le arate fața unei vechi răsbunări pe care o clocea de ani de zile cu o răbdare cum numai cei ce știu gustul ei otrăvit o au...

—Când te mai văd? îl întrebase în ușă Neranțula Mavrodin, ținând în brațe cățelul acela mic cu ochi încărcăți de neurastenii.

—Cine știe? făcuse el dând din umeri, poate la Săptămâna nebunilor...

*

În aceeași zi, spre seară, după prostul obicei al Țării Românești, fără să se anunțe, la poarta curții beizadelei își făcură apariția într-o sanie trasă de doi telegari îmbrăcați în valtrapuri, Ionică Greceanu

și Vasilică Ghica, afumați bine că soseau de la o nuntă ce ținuse o săptămâna și aflaseră din târg că boer Hrisant Hrisoscelu se afla în odăile lui, zăcând de oboseală. Nimeni încă nu-l văzuse la față, nu se arătase, cei ce-l știau erau mușterii de la cahveneaua grecului Emandi, cel ce și umpluse Bucurescii de vorbe: cum arătau caii ungurești ai noului sosit, și, mai ales, carozza aceea care turbase lumea.

Hrisant Hrisoscelu își făcuse morticica de după masă, ațipise adică preț de un ceas, un ceas jumătate după o masă belșugată, cu ananas de la cămări și struguri uscați, cu friptură de curcan și sosuri îndrăcite englezești, aduse pe la vămi de negustori cinstiți. Visase că-l strânge careva de gât; era contele Vimercatti și se trezise cu capul turbure, privind năuc prin perdelele geamurilor. Cerul era verde ca ceaiul, stătuse ninsoarea, se punea gerul, știa cum arată o astfel de după-amiază pustie în acest oraș când puteai să auzi cum cad ultimele frunze în pădurile Cotrocenilor pe o pojghiță de ghiață și trece un stol de ciori spre stăvilarul de la Grozăvești și aripele lor parcă ar tăia hârtie. La poartă era svon mare, Afenduli cu arnăuții se răsteau la careva, se făcu năvală și se auziră strigăte. La ușă bătu logofetul Caliarh care-l aștepta cu toate anatefterele și catastifele, să-i dea socoteală până la ultima para de ce făcuse în lipsă.

—Ce-i? întrebuse Hrisant, intrând în papucii de mătase și căutând cahveaua ce ar fi trebuit să fiarbă undeva prin apropiere.

—Au năvălit alde Ionică Greceanu, cu Vasilică Ghica, sunt băuți; nu, că trebue a vă spune lucruri mari...

Nu-i plăcea, dar nu mai avea ce le face.

—Lasă-i, făcuse cu lehamite.

Totdeauna așa pățea când se întorcea de la drum lung. Aceștia se înfătoșau, voiai nu voiai, cu sacul plin.

Altădată vederea lor i-ar fi făcut plăcere, dar acum avea o somnolență și o lene ce nu-i mai priau. El nu la vorbele din târgul

Bucuresci se gândea, ci unde-o fi acum Herula Lucrezia și cu cine...

Se auziră sunete mari pe podele și după câteva clipe în odaia în care mai ardeau bucăți de mangal în căldări de metal, puse sub ferești ca să îndulcească aerul cât se mai răceau sobele cele mari, pătrunseră cei doi: unul mic, negricios, cu o față șireată, cu ochii codați, Ionică Greceanu și Vasilică Ghica, zis și Rât de porc, că avea o gură aridă spre obraji și aruncată înainte ca și când mereu ar fi amușinat ceva.

Îi urară pe grecește de bună venire, „Ghiasu”, îl îmbrățișară înfrigurați, lovindu-i spetele cu palmele și privindu-l de câteva ori ca și când ar fi vrut să se încredințeze că el e și nu altul, după atâtea întâmplări prin cele striinătăți.

—Bată-te să te bată, unde mi-ai stat! spuse țigănosul, că mi se urâse să te tot aștept, am crezut că o să mori pe acolo pe unde apucasei, nu tu o epistolă, un răvaș, să mai știm câte ceva, dar tot am aflat, că lumea e mică...

Cei doi lepădaseră și ei demult îmbrăcămintea orientală, nu mai arătau ca doi loghioțați, nu mai purtau calpac și cabaniță îmblănită, ori brâu în dungi pe mijloc. Erau încă subțiri, nu aveau 24 de ani, deși semne de îngrășare dădeau amândoi. În locul lebedelei și tombaterei se îmbrăcaseră nemțește: frac cafeniu deschis, cu coade lungi până la glezne și bumbi de alamă, pantaloni verzi, strâmți pe picior, jiletcă vărgată, cravată liliachie și guler scrobit, băț, nalt peste urechi. Pelerinele le lăsaseră afară în mica încăpere întunecoasă unde-i desbrăcau țiganii robi ce făceau primirea; care în curte având grijă de cai și ducându-i la grajduri ca să le dea fân; care strângându-le ce aruncau de pe ei: fulare de Paris, ori jobenele de mătase, dacă nu cereau să fie ajutați să-și scoată cismele și să încalțe papucii păstrați la îndemână când voiau să se simtă bine, ca pe vremuri, când purtau caftane matlasate și șalvari de frica turcilor.

Gazda bătu din palme și Sultana ori Rafira, cum i-o mai fi spunând, se ivi:

—Cahvele și lichioruri... Ori doriți vreun vin greu, spaniol adus de la Venezia, unde se mai află?

Cei doi se priviră, ar fi înnădit cheful, dar parcă Hrisant Hrisoscelu nu avea o față prea primitoare, asta o simțiseră de la venire, ceva se schimbase în acest chip și în acești ochi de parcă prin ei ar fi trecut un trăsnet.

—Ce s-o găsi...

Erau gata de farmute. Țigănosul îi și dăduse drumul după obiceiul său:

—Auziși?

—Ce s-aud?

—Bella Cantacuzen a pus cruce, a luat-o un Rossetesc. O îmbracă numai la Stambul. Arată ca o celestină...

Auzise. Hrisant Hrisoscelu îi tăiasse macaroana nou-venitului.

—Dar de călugărirea Elisaftei Cupăreasca? A ajuns ca o jumătate de frânghie.

—Cum nu?

Ionică Greceanu făcu un cap de om prost:

—Că n-o fi fost careva pe aici, alde Neculai Negruzzi cu Kostaki Kiriazi și ți-au făcut tacrir?

—Nici vorbă.

—Atunci?

—Mai vine lumea și prin Paris, mai trece pe la Italia, mai află omul...

Celălalt se desumflase.

—Atunci noi ne ducem că dacă n-avem ce-ți povesti, mai bine ne punem lațul...

—Nici așa, îi liniști cu un gest gazda. Își luase în fugă, cât n-apucaseră să intre cei doi, un halat subțire de mătase deși nu era

cald ca vara și îi îndemnă la ciubucele aduse de roaba țigăną până ce făceau cahvelele prin bucătăriile din dos. Acea pusese la îndemână vasele de argint în care se aflau lichiorurile și dispăruse în vârful picioarelor.

—Să nu vă dau mai bine o vutcă franțuzească să vă dregeți, că bănuî că nu veniți de la mânăstirea Praporul...

—Las' mai bine lichiorul ăsta că e mai dulce și mai subțire. Dar să nu-ți povestim ce-a mai forfecat și Catrina Ruset? se amestecă Rât de porc, și el gata să vândă ce știa.

Hrisant Hrisoscelu se făcu la început a nu fi aflat ce teleleică mai fusese și asta, îl ascultă ce-l ascultă pe musafir și când acela vru să-i dea lovitura de grație și să-i spuie cine era victima, beizadeaua zâmbi a zicere:

—O știu și p-asta. E baronul Tige. L-au dat afară din armată iar ea s-a dus după comisul Racoviță c-o are mai îmboboșată.

Râseră toți trei de întâmplare, după care Ionică Greceanu se lumineă:

—Mie-mi pute, a trecut careva pe la tine, nu se poate, aici e coada dracului, spune drept care a înnoptat în așternutul tău?

Și făcu apelul gărzii, cum se spunea între ei, bărbații, pe timpuri.

—Alde Sevastia Stamati? Nu, că e în retragere definitivă, sper că nu ai rămas cu gusturile de adolescență, să te culci cu bașoalde... Atunci, ia stai puținel: Crysafina Costandachi? Hai spune, mărturisește că tot nu scapi, asta parcă era cu Iancu Canano, ori s-o fi săturat? Nu, mai curând cred că e vorba de Sotnica Comnen, dar și ea a trecut de vârsta serviciului! Lizica Ipsilanti, asta trebuie să fie! mai aruncă, cum face un parior care joacă pe cai mulți, numai ca să nu piardă.

Hrisant Hrisoscelu tăcea; își aprinsese ciubucul și trăgea fumuri. Un parfum dulce umplu odaia.

—Nu scoți nimic de la el, e ruginit în vicleșuguri, se resemnase

Ionică.

Dar începu celălalt, Vasilică Ghica:

—Că n-o fi nebuna de verișoară-mea cu care te-ai mai culcat tu. Gundula? Hai spune că nu-ți fac nimic, tot vreau eu să ne-n-cuscrim, dar nu se poate, e plecată la Doaga, are tinerii ei, nu era să te aștepte pe tine, mamă, mamă ce mai mestecă și asta, e ca moara de hârtie de la Mogoșoaia, cere mamă, mamă cere... Atunci?

Se mai gândi o clipă:

—E clar, trebuie să fie o femeie măritată, dar să lipsești atâta vreme și să nimerești tocmai când îi pleacă bărbatul la joc de cărți, asta e prea de tot. Axinia Palade? Aș, de unde...

Mai spuse câteva nume; Hrisant Hrisoscelu, mut, mormânt, ca bărbații.

—Aflu eu, făcuse Vasilică Ghica, dacă nu ți-o place ce-i fac hahalerei...

Și pe urmă își aduse aminte parcă:

—De când ai venit?

—De-o zi.

—Și n-ai trecut pe la curte?

—Eram ostenit și Princepelui nu-i bine să-i arăți o mutră plictisită...

—Măine, nu mai sta, trimite-i o leteră, ceva, cu stil, ca strămoșii noștri. „Măria ta îți scriu cu o mână de țărână și mă-nclin până-n verdele pământ”, du-te și fă heretisirea de bun venit. I-ai adus ceva, sper...

—Cum, nu? Doi șoimi de vânătoare și o pușcă englezească...

—Glonțuri?

—Și glonțuri.

—Merge. Și doamnei?

—16 coți de pambriu și nește pietre, ghiuluri, că tare le mai place... Canari de patru note...

Ionică Greceanu băgă de seamă că e cam puțin.

—Niscai parfumuri?

—Da cum crezi? Și parfumuri, că era plină Venezia de parfumuri.

—Arăbești?

—Francese?

Erau ca doi hultani, mâine de dimineață la cafenionul Altântop or să spună la toată protipendada ce auziseră aici, dar asta și voia Hrisant Hrisoscelu.

—Parfumuri franceze, de cele mai scumpe, că numai ăștia știu să le tocmească bine...

Se făcu tăcere. Intraseră slugile cu cahvelele fierbinți și aburul lor umplu odaia de un damf amăru.

Cerul, afară, se întunecase, nu mai era verde ca mai devreme, avea ceva amăgit, culoarea de dinaintea nopții și simțiră toți trei frigul melanholiei acestor ceasuri.

—Ziceau ai de te-au zărit, cât au putut ei să vadă la lumina fanalelor, că te-ai întors cu o trăsură, trăsnit, nice Prințul nu are așa ceva... întrebă cu o invidie greu de ascuns Vasilică Ghica. O ai comandat-o pre ea la Londra, ori la Beci, ori la Pesta că numai ăștia știu a face trăsuri cum trebuie

—Mi-a dăruit-o baronul Burckhardt...

—Ce spui?

Creștea sacul lor pentru a doua zi.

—E ceva de capul ei? făcea țigănosul cu ochii mijind în speranța că faimoasa caroză cu stâlpi poleiți care-i fusese descrisă de cafegiu nu arăta chiar așa cum spusese acesta.

—O berlină? Cum se poartă acum? îngână cu limba uscată și Vasilică Ghica.

—O berlină rotundă, Directoire, cu tambour?

—Ori un cupeu de voyage?

—Un Berlingot rapid? Spune, nu ne mai fierbe...

Hrisant Hrisoscelu se făcea că nu știe, deși acest lucru nu i se putea întâmpla tocmai lui.

—După cum mi-a zis care mi-a zis, făcea Ionică Greceanu, e mai degrabă vorba de un Fiacre à la dormeuse sau un cupeu Dorsay, cum am văzut anul trecut la Paris, de stătea lumea cu gura căscată...

—Da de unde, nu te pricepi tu la astfel de treburi, după impresia mea ar fi vorba de o caleașcă în formă de gondolă imperială, care poate fi folosită și la vânătoare...

—Are la spate scaun pentru lacheu? Da sau nu?

Dar răspunsul nu-l așteptară nici unul, nici altul, încercând să ghicească mai devreme decât acela putea să le mărturisească.

—Știu acum, am citit alaltăieri în Moniteur, ăștia sunt la zi cu toate cele, trebuie să fie vorba de o carosă Victoria ori Mylord, costă o avere. Haide, vorbește odată!...

Dar Hrisant Hrisoscelu se mulțumi să mormăie:

—O s-o vedeți când o să ies cu ea la Herăstrău...

—Nu că ne înnebunești! Cum adică când ai să ieși cu ea la Herăstrău? Păi când o să ieși la Herăstrău, că noi nu mai putem răbda până atunci, doar n-o să ne spui că nu ne iei cu ea?

—Asta o să mai vedem...

Cei doi înghețară. Erau familiari cu beizadeaua, dar el păstra dintotdeauna o răceală rău ascunsă câteodată când nu-i convenea ceva, lăsându-i să înțeleagă că-i despărțea rangul; că ei, boeri, boeri, de familie bună, dar nu se numea că erau copii de prinți care oricând puteau să moștenească un tron, chit că titlul ăsta de beizadea nu i se mai potrivea de multă vreme nici lui Hrisant.

Vasilică Ghica, ca mai deștept ce era, schimbă vorba:

—Și pe la noi ce-o să mai faci, ori pleci iară?

—Încă nu m-am hotărât, deocamdată stau, vreau să dau o petrecere. Mai spre Sfintele Paști, de Săptămâna nebunilor...

—Ah, făcură cei doi, la semaine des fous, am mai auzit noi despre chestia asta? Și cum ai să faci? Că lumea nu e pregătită pentru așa ceva. A mai făcut Hangerly un fel de Sabat la Mogoșoaia și știi cum s-a terminat totul? Principii au capetele înfierbântate, ce li se cuvine a face lor nu e permis tuturor...

—N-are a face. Am planuri mari. M-am întors cu mulți bani și nu am cum a-i cheltuire, și-atunci? Mai petrece lumea în contul meu. Stați să vă arăt.

Venirea lor neașteptată nu-l găsea nepregătit. Ar fi dorit să-i fi văzut abia peste o zi-două, dar dacă tot năvăliseră peste el, măcar să-i învețe minte, să aibe ce povesti când s-or duce la ai lor. Scotoci în dulapul florentin și scoase de-acolo nește planșe puse în țiplă târguite de la anticarii de lângă podul Rialto și „De arhitectura” de Vitruviu, deschizând paginile la Cartea a VIII-a, capitolul „Despre ape.” După care, timp de două ceasuri le făcu capul mare cu planurile sale nebunești pe care le avea, planuri ce le întrecea și pe cele ale lui Ipsilante, care voise să lărgască Dâmbovița, s-o unească cu Argeșul și să aducă Dunărea în București.

Treaba părea simplă: cu banii mulți pe care-i avea prin băncile veneziene o să comande niște mașini ce aveau să sape pământul și să tragă la el în curte și pe la alții apa de la Grozăvești, să n-o mai lase să inunde grădinile din jurul Bucureștilor sau să-și facă de cap la secetă când nu puteai să folosești un fir. Dealtfel, planul său avea să fie supus Prințului și cu suiulgiul o să stabilească și planurile în detaliu, cum se cuvenea. Era vorba despre săparea unor puțuri și cisterne prin diferite locuri, de ridicat un turn de apă care ar fi ținut echilibrul în tot orașul și ar fi distribuit la voia locuitorilor bunătatea aceea de la Dumnezeu, s-ar mai fi făcut nivelări după trebuință și puse niscaiva olane în formă de conducte că doar romanii se pricepeau la toate astea cu două mii de ani înainte și nu se mai mira nimeni, dar noi în puturosul ăsta de București, plin de

mlaștini și de oameni fără treabă nu ne îndurăm să ajungem acolo unde alte orașe se aflau de multă vreme? Puteau fi folosite și nește conducte de plumb la nevoie, dar ele erau mai otrăvitoare când s-ar fi stricat apele la călduri și intemperii, slavă Domnului, lut aveau destul cei din București! Mai bune erau olanele, oricum... Cu ocazia asta se puteau construi și câteva orologii cu apă, era o nimica toată...

Întinsese planșele pe podele și aceia se uitau simțind că albesc. O invidie neagră le cătrânise inima, câte milioane trebuie să aibe omul ăsta și de unde? Trebuia găsită muiera cu care stătuse în pat noaptea trecută și vor afla ei tot, dacă era o minciună sau adevărul; că asta nu plecase cu mâna goală din patul lui și după darul căpătat aveau să știe dacă nu sunt mințiți. Hrisant Hrisoscelu vorbea întruna, îl știa cât e de învățat, dar acum îi lăsase cu gura căscată:

—Uite aicea scrie totul. Ctesibius din Alexandria, el a inventat forța suflării naturale și pneumatica pentru că pe asta se bazează ornicele de apă...

Și le povesti cum fiul frizerului descoperise și înfăptuise, cu ajutorul unui fir, la capătul căruia se afla o bilă de plumb, prima mașină hidraulică.

Ionică Greceanu simțea că se sufocă. Atunci ar fi plecat să dea svon în oraș, ori că Hrisant Hrisoscelu s-a zărghit, ori că vrea să devină Domn, pentru că la banii și la planurile pe care le avea numai astfel de gânduri puteau să-i treacă prin cap... Se stăpâni cât putu, abia mai urmărind cele ce spunea bărbatul acela blond, cu ochii asimetrici în care sclipea un grăunte de nebunie. Le arătă desenate un havus și un tambur, cum se curăța apa cu ajutorul unei substanțe de limpezire, după planul mai simplu al sacagiilor din București, care foloseau alaunul sau pietrele de moară. Pe urmă pusese degetele peste planșele flotorului și tamburului care aduceau apele spre verticală și spre cupa care se răsturna stârnind aerul ce

proiecta aripele artizicești în sus. Le vorbi despre liniile lunare și pentru că tot se afla la ceasornice le povesti câte ceva și despre ornicele anaforice, de iarnă, cu toate semnele Zodiacului, care ar mai fi și spus fiecăruia soarta. Mai avea ceva de adăugat și despre morile de apă de pe Dâmbovița, pe care trebuia să le modernizeze după cele mai noi cerințe, cât despre înfrumusețarea orașului, Bucurescii fără nește orgi hidraulice nu se puteau gândi de aici înainte.

—Dar ce legătură au toate astea cu Săptămâna nebunilor? întrebuse cu un aer lingușitor, acum, Vasilică Ghica.

—Au, că vreau să fac o petrecere ca la Urbino, ori ați trăit în pădure sau la stână de nu știți ce jocuri se fac acolo?

—Ba, cum nu? se jigni celălalt, că nu suntem nici noi slătari...

—Păi atunci, nu pricepeți? Va trebui să fie ceva nemaivăzut, să stea lumea cu gura căscată...

Și le vorbi despre cilindrii de bronz cu fundul mobil pe care avea să-i așeze în fața Palatului Măriei Sale pe cheltuială proprie și despre delfinii cu lanțuri, despre clopotul cufundat în apă, și despre canalele orgii tetracordice sau hexacordice, or să vadă ei, geometrii și arhitecții, inginerii și lucrătorii pe care i-a și tocmnit la Italia și care sunt pe drum încoace.

Ionică Greceanu și cu Vasilică Ghica erau terminați. Băuseră lichiorurile care mai rău îi treziseră și dădeau semne de nerăbdare. Afară se înstăpânea o noapte rece, senină, cu stele mari și pe ulițe se auzea tăietura săniilor pe ghiață.

—Păi noi ne-am duce, zisese Rât de porc, tu ce spui, Ionică?

—Am merge că mai avem treabă, ca fiecare, o să te căutăm, nu uita însă a face heretisirea, că Principele nu suferă așa ceva...

—De ce nu mai stați, taman acum, când voiam să vă mai arăt ce vreau să ridic aici, pe locul vechilor case bătrânești? Că am comandat marmoră de Preconezia, ori nu știți cum arată marmora

de Preconezia?

Până să-i răspundă, aceia spusese: „Avem cinstea să-ți poftim o seară bună” și erau afară în frig, și se uitau unul la celălalt ca și când l-ar fi văzut pe dracul...

După un mai vechi obicei, Hrisant Hrisoscelu își scutea o neplăcere, renunțând la o alta. Gândul de a merge să facă heretisirea la Principe îi producea o greutate fără sfârșit. Câteva daruri trimise cu scuze că nu se află în cea mai bună sănătate, cumpărarea câtorva demnitari și totul ar fi mers cu mult mai bine, dar la o socoteală subțire ieșeau destui. Dădeai unuia, nu puteai să-l lași pe ceilalți: aflau cămărașii, aflau grămăticii, vătăfii, ispravnicii, economul, divictarul, spițerul Curții și ăsta mai dădea un prav Domnitorului, dimineața când se scula cu fața la cearșaf după vreun somn uimit, și-i mai turna în urechi vreo vorbă-două; nu era bine să-l uiți; afla cuparul și la vreo masă bogată, când turna vinul cel negru, apuca de zicea și el ceva; dar chirurgul? Pe ăsta puteai să-l uiți? Lucrurile se încurcau, puneă pe hârtie; se înmulțeau: pe cafeji-bașa puteai a-l lăsa? Dar pe berber-bașa de-l bărbierea în fiecare dimineață? Îl apuca amețeala, așa că trecea la vechiul minavet și s-apuca să cânte, să nu se mai gândească la câte belele se legau de întoarcerea asta. Pe la uși, logofetul dădea târcoale cu anatefterele în care se aflau cifre încurcate ce atât îl oboseau, dar nici să te faci că nu-ți pasă nu se putea, pentru că asta însemna ruina. Și așa îi încăera ca să-i afle: care vatăjel nu se vedea în locul lui Caliarh, tăind și spânzurând și acesta parcă scăpa averea mișcătoare și nemișcătoare a boerului de sub priviri? Ce, era mort, ce, îi luase Dumnezeu mințile? Așa că într-o dimineață, când, pentru a zecea oară își spunea trăgând din ciubuc că ar fi fost vremea să se înfățișeze la curte, ca să se scuze, oricum față de el însuși, pentru lenea ce-l cuprinsese, îl chemă pe logofet cu registrele, ceru cahvele și spuse celorlalte slugi să nu primească pe

nimeni, ori de unde ar veni că are treabă.

Afară era o iarnă goală, ninge de rupea pământul, se îngropaseră Bucurescii sub un strat de omăt de un metru și încă nu se terminase. Cerul sur și jos acoperise ulițele și casele parcă fuseseră mistuite de un incendiu alb și mut din care țâșneau fumuri rare ce se turteau iute și se risipeau pren curțile pustii. Se svonea că la bariere se arătaseră lupii gata să intre pe podurile nedesfundate și să năvălească în ogrăzi. Rar băteau clopote la biserica Sfântul Ion Piață, ctitoria lui Ioniță Croitorul.

În halat, Hrisant Hrisoscelu trăgea din tabacul de Ianina, adus de negustorii striini și vândut celor agonisiți și cu dare de mână și se gândea la povestea lui Ghinea, grecul, poreclit și Olariul, lăcătar la Rumelia, de unde și porecla Țucalas, care, ajuns Vistiari mare, se lăuda că scrie toată socoteala țării pe o unghie și măsoara cu cotul în toate părțile și nu găsea un om cu coaie ca el. Așa i-ar fi trebuit un logofet. Acela ce desfăcea foile în fața lui, Caliarh, părea moale și bun de tras pe sfoară, dacă voia să fie ruinat nu avea decât să nu-l schimbe. Și așa se alesese praful de toate, nici el nu-și dădea bine seama de asta. Numai de nu ar vorbi livonianul, să spună ce risipise el pe acolo, prin părțile pe unde fusese...

I se făcuse a mânca halviță; clătină clopoțelul de pe masa încastrată cu sidef și când se ivi Sultana sau Rafira, cum i-o mai fi zicând, îi poronci să caute pren cămări și să-i aducă ce pohtea. Ținea în mâini nește mătânii pe care le tot pipăia fără nici un gând. Ce vremuri, ce vremuri... altădată nu avea grijile de acum. Se culca la trei noaptea și se scula la zece; slujbă, pe la cancelaria domnească, de ochii lumii, de la unsprezece la patru, când se întindea masa. După care își făcea somnul cel mic, ațipelul, până la șapte, când începea viața: ori se apuca să joace nuci sau iasic, ori tura, dacă nu făceau o para la cinci și stos pe despuiate, pontarisind la partide înfricoșate, cu alde Pantazoglu sau Kostaki Kiriazi, ajutați de

nelipsiții Ionică Greceanu și Vasilică Ghica și toți șulerii... Era vremea danțului cu cele femei libere ca Neranțula Mavrodin, ce nu se măritase pe atunci, cu Bella Cantacuzen și Elisafta Cupărescu; parcă Păuna Filipescu ce păzea, că nice ea nu era ușă de biserică și, Doamne ce mai chefuri trăgeau cu toții pe la mănăstiri după ce înhămau șase poștalioni la caretă și duși erau, pe la Căldărușani, pe la Tariverde, la Fanduru, ori Cocoșu, de nu-i știa nici dracu și cum se mai despuiau de era vară și bătea ușor Băltărețul cu mirosul lui de nămol, și ele, curvele de rang, o făceau pe naiadele și își arătau toate cele în lumina soarelui și erau atât de tinere, abia le îmbobociseră țâțele, când le vedeai în saloane nici nu ridicau ochii de sub evantalii, ziceai că sunt sfinte, dar când apucau, nechezau ca iepele în călduri și erau frumoase, înalte, bine zidite și cum mai alergau prin ierburi cu părul lor ca mierea, curgând pe spetele puternice, toate logodite, toate duse pe urmă la biserică cu popă, cum cerea ighemoniconul, toate cu odraslele de mână în jur, scăpând ca din cușcă după amanți, atunci când bărbații apucau la chefuri, pe la moșii ori la vânători.

Logofetul își rostea litania lui, în grecește, arătând niște coloane cu cifre. Știa el, Hrisant Hrisoscelu că pielea de capră a ajuns o nemica, 9 bani una și că pe pielea de bou nu luase anul trecut decât 45 de parale? Vaca se vindea cu 30 de creițari oca, iar mielul scăzuse la 6 bani și atunci ce se mai miră lumea că boierii scapătă și că vâtafii nici nu ai cu ce-i plăti? Unde mai pui rânduielile de vamă, taxele la zalhanale, intrarea la bâlciuri dacă te duceai să vinzi vitele pe barba ta, catachrisul vameșilor și luarea nedreaptă? Vremuri grele, ofta acela și el iar își amintea de Herula Lucrezia Vimercatti cum venea în gondolă după ce îi pândeau de la o fereastră, de sus, sosirea pe canal câte patru ceasuri nenorocite și îi vedea părul acela roșu și silueta înaltă pe sub umbra podurilor. Uneori pe la amiază când Venezia somnola și se auzea marea retrăgându-se spre larg,

uscată de vântul african rățăcit în oraș și de pe fațada vechilor palate cădeau bucăți de tencuială la roaderea timpului; o, acele după-amieze leneșe, încărcate de miresme putrede de pește stricat și de mirodenii strecurate pe sub portalurile afumate, când îi asculta pașii grăbiți pe îngusta scară și o pândea cu ușa deschisă. Ea sosea înspăimântată, ascultând dacă în urma-i se închideau grelele porți cu lacăte și omul nevăzut, ce-i păzea, se așeza pe pontonul de piatră pe care jucau valurile când apele lagunei creșteau. Și atunci o rupea, despuind-o cu grabă, cu o frenezie a mâinilor ce nu mai puteau fi stăpânite, și ea țipa, și-l mușca de ureche, și-l însângera. Dragostea lor era ca o luptă, nu avea nimic gingaș, voiau amândoi parcă să se distrugă. Din carnea femeii ieșeau niște ventuze și Herula Lucrezia devenea o mare caracatiță lacomă și avea o mie de brațe și-l sugruma sub trupul ei puternic și-l tăvălea pe covoarele de Smirna. Când se însera afară și prin ferestrele deschise se auzeau strigătele gondolierilor și chitarozii sbârâind coardele, pleca grăbită, terorizată de ce avea să i se întâmple.

—Și tu te duci? Acum? o întreba, mereu la fel.

—Ești nebun, nu vezi că afară s-a întunecat?

Sub cerul verde al Veneziei sburau porumbeii, de parcă soarele i-ar fi ars în acel ultim pârjol al serii.

Zidurile vechi se tocau singure și un frig subțire lua locul zăpușelii de peste zi, briza mării avea un gust sărat, intens și femeia se grăbea să-și încopcieze rochiile de atlas de culoarea cărămidei, aduse de la Damasc sau din putredul Cairo. Și se auzeau lăntugurile și paftalele lovite ușor și un parfum insinuant rămânea în acea înaltă încăpere cu oglinzi obosite în care intrase o râie coclită și el o privea încă o dată, lacom de parcă nu o mai văzuse de un secol. Avea un chip grecesc și ochii minunați în care murea amurgul, cu tot acel vaiet unanim de dragoste din jur, cu rotirea năucă a paserilor de deasupra lui San Marc iar cretinul de Caliarh îi spunea

că prețul jimblei crescuse la 5 parale pentru o jumate de oca, iar boerii încă nu stabiliseră nartul băcanilor și aceia luau pielea de pe cumpărători. Știa el, boer Hrisant Hrisoscelu, că măcelarii fuseseră puși sub o epistasie specială?

Nu știa, de unde să știe? Aflase că Aretino Costa Petru fusese prins cu un adevărat monopol ascuns de carne și-aveau să-l vâre la gros pentru că domnitorul nu se juca când era vorba să fie tras pe sfoară? Acuș mare brânză nu făcuse el, dar pentru a-și spori veniturile, Principele limitase numărul butucilor la 15 de fiecare măcelărie și numai consulii streini mai aveau dreptul de a ține scaune proprii întru săturarea lor și-alor lor. Toate în numele norodului, ziceau pitacele, ce nu trebuia să sufere discolie și scumpete la cumpărătoarea hranei sale. Nice brutarii nu trebuiau să cerce pagubă, așa încât se făcuse și pentru ei câte ceva.

Caliarh era plicticos ca liturghia, vorbea de contractele ce începeau de Paști și se terminau la anul viitor, spunea suma cărnii de râmător la prețul zilei și el nu înțelegea nimic, îi explica răbdător și celălalt se prefăcea a pricepe ponturile pline de învățături. Domnitorul stabilise precis dispozițiunile articolului 18, unde se poate ceti că ispravnicul de Curte sau becerul palatului să nu fie volnic a ridica carne de la vreun scaun fără de o teșcherea cu arătarea sumei de carne ce era să se ia, dar cine ținea seama de asta? El, ca administrator, trebuia să ungă osiile pentru că altfel rămânea cu carnea nevândută și i-ar fi făcut pagubă boerului, ori de ce-l plătea? Ca să nu se întâmple una ca asta! Dacă nu știa, trebuia să afle și să tragă unele învățături. Cei ce veneau să cumpere ar fi trebuit să dea toți banii deplin, dar ce, o făceau? Că n-o făceau...

În odăi ardea molcom mangalul pe la ferești și în sobe se auzeau grămezile de tăciuni prăbușindu-se.

Afară nu se mai termina cu tihna ninsorii; nu bătea vântul, nu vuia nemic, cădea numai omățul de parcă s-ar fi vărsat toate

magaziile cerului peste București. Ciorile dădeau roată deasupra pieții de la Curtea Arsă și amarnic mai croncăneau. „Iarnă bogată”, cum spuneau bătrânii. Cel puțin așa avea motiv că n-a putut ieși din odăi ca să facă heretisirea și Princepele va înțelege, dacă nu era și el plecat pe undeva. Cât îi privea pe Ionică Greceanu și pe Vasilică Ghica, aceia nu se mai arătaseră, probabil că zăceau beți de invidie prin crame, povestind celor ce i-ar fi ascultat cât de cuprins era el și cum venise cu sacul plin ca să umple orașul de bine.

Logofetul nu terminase. Se înmulțiseră angariile, spunea; pe unii i-ar fi scutit Princepele de fumărit, de ierbărit, ar fi dat, pe de altă parte, monopolul scaunelor unor mănăstiri ce numai treabă pentru cinstite fețe bisericești nu era. În dulcele Paștelui or să vadă ei cu toții la scumpirea cărnii de berbec pe unde or să scoată cămașa; dacă la toate astea mai adăugai că se aridicase prețul și la lumânările de seu, făcându-se 54 de parale ocaua și că se prohibă esportarea lor în Ardeal și la serhaturi, ori facerea de săpun, era o jale! Unde mai pui că se dăduse pitac ca fieștecă să ardă noaptea numărul convenit de astfel de lumânări în felinarele așezate din 7 în 7 metri și lucrul costa, că numărul nopților nu se micșora, tot atâtea erau într-un an, nu mai puține. El, Hrisant Hrisoscelu, de unde să știe că fusese în striinătăți și nu aflase despre faptele nazirului Casei Podurilor care scumpise grija pavelelor ce ei, cu toții, trebuiau să le plătească. La Cutia Milelor crescuse de asemenea darea de ajutorință; dacă intrai în București trebuia să plătești o taxă, dacă ieșea – alta, ori nu băgase domnia sa de seamă la bariere când sosise că vizitiul avea parale potrivite prin buzunări ca să nu mai piardă vremea și le acoperise din alergătura cailor? Pe urmă logofetul trecu la socoteala arendei ocnelor de le mai avea. Aici socoteala era tare încurcată și dacă ar mai fi avut răbdare ar fi venit cu alte acturi mai deslușite, acum încă nu erau bine întocmite. Hrisant Hrisoscelu făcuse un semn cu mâna că acela, Caliarh, putea să treacă peste asta și când o

mai avea el vreme o să se socotească la bani mărunți. Mai prost era că se publicuise pitacul pentru întocmirea caftanelor pe care sluga i-l citi, cuvânt cu cuvânt:

„Cinstiților și credincioși dumneavoastră, boerilor veliți ai Divanului Domniei Mele, fiindcă între alte iraturi ale Cutiei Milosteniei, care prin crisoave domnesci se află întocmite este întocmit și de la cei ce îmbrac domnescile noastre caftane cu cinuri de boeri după starea boerilor, de la cel dintâi până la cel mai mic, dar văzându-se că în această întocmire nu se osebesc cei ce se orânduiesc într-acele cinuri de boerii hălea, carii au și venituri, de cei ce îmbracă caftane de boerii paialăcuri, de aceea poroncim dumneavoastră ca, adunându-vă la un loc să faceți chibzuire pentru aceasta și să arătați Domniei Mele mijlocul îndreptării în ce chip veți găsi cu cale ca teorisindu-se de către Domnia Mea, să dăm nizamul îndreptării. Tolco pisah gospod...”

—Mare sărăcie trebuie să fie în punga domnească de se fac astfel de legi, zisese beizadea Hrisant Hrisoscelu ce numai cu o ureche ascultase, dar băgase la cap totul.

—Numai asta să fie și ar fi deajuns, dar au sporit taxa cununiilor și anume 20 de taleri de fieștecăre boer mare; 10 taleri de boer de-al doilea și 5 taleri de cei de-a treia mână și de la neguțitori, câte un taler de la cununia de țăran din oraș. Vornicia Obștirilor e în pagubă...

—Nici să te mai însori nu e o pricopseală, glumi Hrisant Hrisoscelu, înțelegând că era și mai sărac decât bănuise pentru că toate aceste știri și cifre nu făceau altceva decât să-l umple de groază.

Bucuriile nu se opreau aici: de la pieile de iepuri ce se esportau se luau 6 bani de fiecare, ca să nu mai vorbim de cei 45 de bani ce trebuiau plătiți la fiecă șoc de sticlă importată; la postav se taxau 6 bani; la cărțile date de visterie, negustorilor li se lua câte un taler. În

ce-l privea pe el, Hrisant Hrisoscelu ce nu era boer hàlea, ci paia, adică fără funcție, ad honorem, el nu trebuia să plătească caftanul decât la jumătate. Se scumpiseră și taxele la vânzările de imobile, un condei important intra la Vornicie și de la vitele de pripas, de la scosul buților din pivnițe și descărcatul lor în magasi. Unde mai pui zeciuiala la cărămizile, la olanele și nisipul intrate în oraș, unde dregerea și curățirea podurilor pentru care trebuia achitat, că trebuia plătit și aerul. Dar taxa pentru dulgheri, holtei și oameni cu meșterșug ce sciau totul din mica lor copilărie; darea anuală a o sută de podine bune și treizeci de urși, totul pentru întreținerea schepsisului podurilor din oraș? Cât privește Calea domnească a Mogoșoaiei, pentru ea se făcuse cuviincioasa silință a înnoirii, ce înghițise peste una sută mii de taleri și dacă Măria Sa avea răbdare să-l asculte, el, logofetul Caliarh i-ar spune că în anul trecut, pe Martie, pentru facerea Podului Târgului de Afară se recursese la o dare extraordinară, impusă tuturor orașenilor câți aveau case și prăvălii sau țineau odăi la mânăstiri și hanuri, adică: neamuri, mazili, postelnici, cumpănași, ruptași, striini, preoți, diaconi, scutelnici, poslușnici, slujitori și sudiți, toți de obște ca să dea ajutor la facerea acelu pod, de la taleri 5, până la taleri 3, după starea fieșcăruia. Asemenea se percepuseră 8 000 de taleri de la neguțitorii de la Curtea Veche ca să se facă din nou podul de la poarta din sus până la poarta de jos, cu șanțul, o mulțime de parale, comentase logofetul.

Hrisant Hrisoscelu mâncase aproape toată halvița adusă de Sultana ori Rafira, roaba țigancă și ninsoarea de afară și vocea egală, moale a lui Caliarh îi făceau somn. „Dacă o ține așa până-n seară nu mai ieșim iarna asta din casă și doar voiam să vâz groaza în lume, arătându-mi carozza”, gândea Hrisant, privind prin perdelele dese, afară. Aridică iar clopoțelul de argint ce suna cristalin prin încăperi și ceru cahvele. „Ori nu bei, logofete?” Acela bea, că i se uscaseră

cerul gurii, ar fi luat și o dulceață de caise verzi dacă ar fi știut gândul stăpânului, dar el avea alte dichisuri.

Cât se mai odihniră de la aprigele lor socoteli, Caliarh îi mai povesti cum i-au certat cu bătaia, Măria Sa, Principele pe cei ce nu făcuseră lucrurile de trebuință cu ocasiunea tristă a ciumei mici, ce se ivise din cauza murdalăcului și pentru că aceia nu făcuseră din partea lor cuviincioasa curățenie și pază, metaharisindu-și negușitoria lor fără de nici o sfială și mai întreținând boala.

—Îi bătea la falangă și-i ținea prin grosuri, dar care cum scăpa tot la treburile lor spurcate apucau, noroc că s-a îndurat Dumnezeu de nu ne-a luat atunci pe toți. Că fugeau care cum vedea cu ochii, ori pe la moșii, ori pe la mănăstiri, în paza Domnului... De unde multe pitacuri luminate pentru întreținerea curățeniei pe poduri și cerința ca nimenea să nu mai arunce lături ori gunoaie sub ele, ce aceia ce nu înțelegeau o să vadă pe dracu. Pe Podul Mogoșoaiei știa măria sa, Hrisant Hrisoscelu, că se puseseră 16 care cu boi și târnuri pentru măturat și lopeți, fiind bună râvnă a Înălțimii Sale Princepelui ce este asupra lucrurilor de folos, legați de Casa Podurilor cu oamenii lor și fac gătirea materiei pentru a fi curat în tot timpul acel pod. Unii scriseseră apelații, dar amenzile nu fuseseră iertate pentru cei necuvioși cu cerințele domnitorului, pricinuind putoare, că acuș și seara puneau în lucrare lumânările pentru a se vedea podurile și ce fac acei netrebnici pe ele, întrucât noaptea erau păzite cu felinare.

Caliarh clefăia ultima bucată de halviță adusă de roaba Rafira, ori Sultana, cum o chema, și aștepta să se răcească cahveaua. Hrisant Hrisoscelu îl lăsă să se spovedească mai departe. Gândurile lui sburau în urmă, la otrăvită Venezie; la ziua daurită când, lângă fântâna Santa Maria della Salute, o zărise pentru prima oară pe Lucrezia Herula Vimercatti, cu părul ei căzând greu pe umerii acoperiți de o rochie de culoarea naramzei și în ochii aceia uimiți își

zărise moartea, oglindită într-o scurtă strălucire a soarelui de amiază ce pogora peste oraș.

Trecuse cu un mers leneș de hetairă, numai brățări și amânare, zăngănind din acele metale. Era ziua logodirii Dogelui cu marea când trufașul oraș scotea din toate pivnițele săracii și mizerii lui, amestecându-i cu nobilimea bolnavă și posacă în haine strălucitoare pentru a se bucura de atâta istorie. Piatră, aur și semeție sub amenințarea mării necruțătoare ce visa ironic atât de aproape, ușoara mare, cu cavernele ei lichide, cântătoare, cu spumele albe ce măturau piața Ducalelor. Într-o clipă, femeia se mistuise în mulțimea înghesuită spre scările unei biserici. Sunetele purificatoare ale bronzului din clopotele veneziene dădeau svon vesel că e ziua fericirilor și el se simțise deodată pierdut, înghițit de mulțimea strivitoare care-i furase ființa pe care trebuia s-o găsească cu orice preț. Umblase nebun până la Zanipolo, străbătuse podurile, gâfâind, părându-i-se că vede părul ei roșcat, de flăcări, dar nu era adevărat; intrase turbat în biserica Frari, urând lumina întunecată a zidurilor ce-i ascundea detaliile și când își dăduse seama că nu era acolo, ieșise afară furios. Dăduse un pumn de taleri cerșitorilor aflați pe treptele mâncate de vreme ale bisericii și-i rugase să-i spună dacă n-au văzut o femeie tânără și frumoasă cu părul roșu. „Trebuie să fie o evreică, fiică a bancherilor, zisese o babă fără dinți, dar ghettoul nu-i prea departe”. „Nu e evreică”, spusese Hrisant Hrisoscelu, „are părul vopsit, știu eu cum se face treaba asta, a stors șofran peste adevăratul ei păr, numai acela lucește așa în lumina amurgului” și-i lăsase cu gura căscată. Florile aruncate pe canale în cinstea mării se fanau în lumina arzătoare a amiezii. Un miros funerar umplea orașul de frică. Dincolo de perdelele misterioase poate că-l pândeau ochii divini ai streinei ce-l lăsa să se chinuie pentru că nu se putea să nu fi simțit fulgerul din inima lui tânără; era greu de închipuit să n-o fi cutreerat și pe ea acea voluptate a

dragostei născute într-o singură secundă, lungă și mortală. La dracu cu banchetul la care era invitat, puțin îi păsa de mutrele alea caraghioase care se bucurau când îl vedeau, așteptându-i darurile nesăbuite. Sub podul Rialto treceau bucentaurii încărcăți de purpură și crini ai falșilor Dogi de o zi, ce aruncau mărgăritare, și ele false, lacomelor ape simulând vechile daruri ale veritabililor nobili ai trecutului. În lumea plină de ofecii nu o căuta decât pe femeia aceea și nu văzu în după-amiaza disperată decât igrasia Veneziei, urcând pe ziduri când orașul începu să se pustiască, ostenit de atâtea jocuri, pândind noaptea ce venea, luându-și un scurt răgaz pentru a reîncepe nebunia sa colectivă, vomitarea de femei, copii și bărbați, amestecați, înfrățiți pentru trei zile. Apa grea și murdară a canalelor clipoce la picioarele lui; intrări oculte, păzite de felinare de fier forjat, cu lămpile încă neaprinse așteptau cu porțile deschise, dar prin ele nu se ivea acea femeie, nimic. Totul arăta ca o deslănțuire de prostime ce se îngheșuie și nădușește grăbită că vremea trece și nu scoate tot ce se poate scoate din veselia tâmpă a acelor ceasuri. Treceau gondole cu baldachine galbene sub care ochiul lui lacom căuta să pătrundă, dar nu reușea, și venea o noapte fără speranțe când totul avea să dispară sub hlamida neagră a cerului și Dumnezeu îi va răpi femeia scoasă tot de el în cale și fără de care nu mai putea trăi. Venezia, într-un amurg corupt de lumini șovăitoare, Venezia bolnavă, putredă, tremurând în apele coclite pe care lunecau lumânări aprinse, lăsate la voia întâmplării, amintindu-le celor petrecăreți de hlizirea morții care pândea prin marii vânători ai cerului. Cerceta ferestrele cu o foame neastâmpărată de a o afla pe femeie, zărise loggiile secrete prin care treceau scurt fețele palide, nobiliare ale veneziencelor de neam mare, ce nu se amestecau cu gloata de jos, facile și blănuri orbitoare; Venezia plină de cizeluri, ce ascundea incunabule și mobilă rară, intrigi, cântone și șoapte. Sunetul cortegiatorilor de noapte, pentru

că venise noaptea și în el se implantase o disperare ce-l putea duce la moarte, fâlfâitul moale al tapiseriilor aruncate peste balcoane pe care le mișca vântul ușor, totul îi spunea că nu o va mai găsi niciodată.

Un zid cu o grădină pictată, cu falsa sa perspectivă și cu paseri fabuloase ca la Pompei, și ele mințite de penelul unui pictor dement, goticul venețian deslănțuit în ziduri și coliviile din bazar, pline de papagali gureși, strigând fără motiv din cauza nopții asudate, încărcate de stranii lumini, o rumegătoare noapte ce deocamdată devora iluzii, parfumuri și năștea cancerul melanholiei în sufletul tânărului sosit dintr-un Orient vag, dintr-un loc al tihnei și visării, aiurit de toată rumoarea de voci și suspinuri din jur. Încă băteau clopotele sub aura verde-aurie a nopții spulberate de focul arteficiilor ce aruncau cununi și horbote de lumini înspre istmul către care rânjea marea, trimețând mereu avertismente și măturând piețele la câte un val mai mare, fapt ce stârnea țipete mici de femei speriate și parcă tot acest tablou mișcător, încărcat de umbre, pândit de moarte, ascuns după o cortină sonoră, se ridica spre ceruri, furat de o dorință divină de a distruge toată acea frumusețe fără seamăn. Și când zorile se arătaseră peste ulițele pe care vântul de dimineață căra confetti și serpentine de hârtie, adică toate urmele măcinate ale nopții de nebunie, putuse să mai vadă plutind pe ape flori triste de geraniu, florile atât de urâte ale unei dimineți fără noroc.

*

O cunoscuse abia după câteva luni, din întâmplare, când, spuindu-i povestea sa tristă lui Christo Hrisoverghi, acesta începuse să râdă prosteste:

—Trebuie să fie verișoara mea, numai ea are părul roșu, poartă

perucă la serbări ca să nu fie recunoscută, zisese. Nu e înaltă, bine zidită? Cu un mers de leoaică și cu un mijloc cât un inel de logodnă prin care trece toată dacă-și pune mintea?

Atunci, în ochii lui Hrisant Hrisoscelu lucise nebunia.

—Nu se poate să am un astfel de noroc!

—Vino cu mine la contele Vimercatti și ai s-o cunoști, e soția lui.

Ar fi vrut să urle, să-și sfâșie obrazul în clipa aceea, să orbească, să fie ars pe rug numai să nu fi aflat o astfel de veste și celălalt văzându-i desolarea de pe chip, ghicise.

—Nu trebuie să te îngrijorezi prea mult, la Venezia pudoarea femeilor nu este chiar atât de mare... O iubești...

—Ce vrei să spui? sărise ars, gata să-l insulte.

Celălalt îl privise cu ironie și râsese ascutit, chițâind ca un șoarece.

—Doar nu oi fi gelos și pe viața ei de dinainte? „Ce-a fost a trecut, prezentul se ascunde în cuvântul „acum” și viitorul încă nu s-a născut”, ai auzit aceste frumoase versuri?

Tăcuse crunt, căutând în pământ.

—Atunci? îl întrebase Christo Hrisoverghi.

—Atunci, spune-mi unde să fiu diseară și la câte ceasuri?

—Cunoști palatul Pesaro?

—Îl voi găsi.

—Lângă el se află palatul Vimercatti. Spui numele meu lacheului...

—Bine... La cât?

—După 10 seara, stăpânii dorm până pe la 9, au obiceiuri siciliene. Contele e gurmand, ai grije să pierzi la cărți dacă te invită ca să te faci simpatic, moare după un câștig. Cunoști tarocchi?

—Cum nu?

—Joacă pe sume mici ca să rezisti.

—Am bani, se fudulise, ca și când ar fi lansat o provocare.

Hrisoverghi îl privise cu atenție. Nu știa nimic despre el pe atunci, se cunoscuseră la marchesa Modiglioni, într-o seară și, tineri amândoi, frumoși amândoi, spirituali din fire, se împrieteniseră fulgerător.

—Cum vrei, dacă o s-o faci pe grandomanul n-ai decât, eu te-am sfătuit prietenește cum s-ar cuveni să te porți... Și încă ceva: nu pomeni nimic despre Napoleon. El a desființat Republica venețiană.

Plecaser posomorât. Nu mai era vară, ploaia zilnic, o ploaie țărâită de toamnă apăsând acoperișurile. Nu ieșea decât rar la o cafea unde trebuia să-l întâlnească într-o duminică dimineața pe Trimisul terzimanului de la Stambul, omul lui de legătură cu Eteria pentru care venise aici cu o mare sumă de bani, să-l corupă pe acela ca să lucreze pentru cauza lor. Nu aveau o dată fixă de întâlnire, trebuia numai să se afle în fiecare duminică dimineață, la unsprezece în locanta pustie în sezonul ploilor, așteptând să apară un necunoscut care-i va spune câteva vorbe, într-un anumit fel. Se dusesse întins la locuința sa de pe Calle del Mandollo și dormise neîntors trei ceasuri bune, voind să uite de frica ce-i inspira ideea de a o revedea. Pe la opt seara se sculase, aprinsese lumânarea și-și privise chipul pustiit de suferința acelor luni trecute când nu făcuse altceva decât să vină în fiecare duminică la „Lanterna” și în celelalte zile să aștepte, ori să pândească pe străzile înguste ale augustului oraș o femeie cu părul roșu ce nu mai trecea. Arăta bolnav, chipul supt și buzele vinete nu aveau să-i facă nici o impresie verișoarei lui Christo. I se părea că hainele întinse pe pat și cămașa de mătase chinezească cu butoni de diamant erau umezite de briza marină ce intra prin ferești. Chemase o femeie care deretica prin ospel și o rugase să mai puie fierul pe fracul lui de mătase și să aibe grijă să nu-l ardă cumva. În priviri avea o uimire tristă, i se părea că arată ca un prost ce nu poate fi luat în seamă, ori ca unul abia scăpat

dintr-un ospiciu. „Ce face o muiere dintr-un om” și înjurase birjerește. Trebuia să bea ceva, un lichior sau un vermut; a, să fi găsit o picătură de anason era și mai bine. Simțea un gust sălcu în cerul gurii, era prăbușit, fără vlagă, nu ar fi fost în stare să lege două cuvinte în acea noapte și mai trebuia să mai și joace tarocchi; n-avea inspirațiune, mai bine s-ar fi culcat și nu s-ar mai fi sculat niciodată. Era noemvrie, pe canale ploua și bătea un vânt rece și ascuțit, biciuindu-i obrazul. Plecase devreme, învelindu-se într-o manta și ținându-și jobenul cu degetele să nu i-l ia vântul. O să ajungă ud learcă, cu ghetele scofâlcite, la asta nu se gândise, dar acum era prea târziu ca să se mai întoarcă, ar fi putut să se urce într-o birje, într-un Coucou-empire sau într-un Tilbury cam rare la Venezia, dar nu-i mai păsa de nimic, îi era frică de clipa când avea s-o vadă din nou pe femeie și de aceea putea să plouă cu găleata.

Ajunsesse puțin peste ceasurile zece în fața unui peron luminat sărăcăcios de un lampadar pe care-l sgâlțâia vântul. Crezuse la început că a greșit locul, dar după toate detaliile se afla în fața intrării palatului Vimercatti. Un valet cu brabeți, absent, rece, fără priviri îl întâmpină salutându-l cam cu dispreț în italiană pentru că nu înțelegea probabil cum un invitat într-un astfel de loc sosește pe jos, dar pe fața lui nu se citea nici o mirare, bărbatul între două vârste avea indiferența condescendentă a servitorilor de casă mare și asta îl mai liniști asupra a ceea ce putea să i se întâmple în seara aceea ciudată, plină de ploaie și vânt. Bănuise că va fi invitat la una dintre recepțiile de care acest oraș nu ducea deloc lipsă, dar nu se auzea sgomotul de voci obișnuit în astfel de împrejurări și nici ferestrele nu arătau a fi luminate à giorno, cum se cuvenea în asemenea ocazii.

Lacheul desfăcuse un cortil uriaș de mătase sub care Hrisant Hrisoscelu intră docil, urmându-l până la peronul de marmură foarte alunecoasă din pricina mâzgăi ce se strânsese pe treptele

joase. Intrară și prima senzație pe care o încercă văzându-se într-o oglindă din micul și întunecosul vestibul fu dezastruoasă. Ar fi trebuit să se întoarcă cât se putea de repede și să dispară în ulițele veneziene. Arăta ca un șoarece ud. Părul îi scăpa de sub jobenul umezit care părea și el strivit; avea o față galbenă din pricina luminii lumânărilor. Ceea ce îl isbi de la început fu o cizmă metalică pentru umbrele în care într-adevăr se zăreau câteva, scuturate afară înainte de a fi vârîte ca într-un rastel. Pe pereții din fața scării principale câteva cornuri ale abundenței stricau și mai mult imaginea pe care și-o făcuse despre această casă de oameni bogați. Palatul Vimercatti avea ceva cazon, asta plutea în aer, prea multă marmoră măbind senzația că intri într-un mausoleu. Încăperile pe care le ghicea în jur trebuie să fi fost prea înalte și mari, reci, prost încălzite în acest anotimp; o senzație neprimitoare își făcea loc în sufletul vizitatorului, dar Hrisant se prefăcu nepăsător. Își lăsa pelerina îmblănită cu jder și valetul o așează într-un fel de furcă florentină cât vizitatorul privi pereții tapisați cu hârtie, oroare, nu cu mătase după moda francesă, fapt ce mărea senzația că se află într-un palat cu pereții de lemn, cu toată desfășurarea de ancadrame de piatră, când vânătă, când albă. Un galben stins, vechi, afumat domina încăperile ce păreau pustii, nelocuite și lipsa de sgomot, de animație îl făcu să se întrebe încă o dată dacă nimerise unde trebuia, dacă nu cumva Christo Hrisoverghi îi jucase vreo farsă.

Valetul îl conduse pe scările greoaie și ele, neacoperite de covoare, la capătul cărora vegheau două statuete cu câte un lampadar în mână. Ușile din față erau vopsite în alb și-i aminteau lui Hrisant Hrisoscelu un lazaret de lângă Giudecca pe care-l vizitase în primele zile ale sosirii lui aici. Intrară într-un mic salonaș pe podelele căruia fuseseră aruncate câteva covoare de lână albă, ceea ce îi împrumuta un aer sărac și mărea impresia de spital

pentru că sub o fereastră care dădea spre Piața Ducalelor vizitatorul zări și o canapea de piele, îngustă și incomodă, cu o oglindă Directoire deasupra, după ultima modă. Aplicele de bronz aurit, dublate cu dungi negre de marmură îi lăsară un gust mortuar, de morgă sau de capelă. Prin alte uși deschise, trăgând cu coada ochiului zări două sau trei interioare întunecoase și gustul lugubru al gazdelor îl sperie. „Trebuie să fie un om militar”, gândi Hrisant Hrisoscelu, numai ei stau în niște grajduri ca acesta, chit că e încadrat numai în rame de marmură. Ca să mai îndulcească senzația de rece și neprimitor, din instinct probabil, contele Attilio Vimercatti care alesese mobilele, cu siguranță el și nu acea femeie, pentru că altfel totul ar fi fost dezastruos, golise un tambour de metal în care plantase un ficus cu frunze palmate. Intră în salonul – și el tapizat cu hârtie – în dungi albastre și albe, cu un plafon depărtat, sub care spânzurau lumânări fine, fără miros, într-un policandel cât o roată de car. Perdelele lungi de taffetas, albe și albastre, cu cordeluțe ce le sugrumau la mijloc, astupau puțină lumină ce ar fi trebuit să isbucnească din piața Ducalelor de la felinarele de jos. O masă acoperită cu o placă de marmură neagră, sporea senzația de funerar provocată de mobila din jur, foarte potrivită pentru un palat oficial în care să fie duse tratative, dar nu într-o locuință destinată să îmbie o femeie.

—Ai sosit? se auzi vocea prietenoasă a lui Christo Hrisoverghi.

Se ivise printr-una din acele uși albe. Era înalt, athletic, cu o privire șovăitoare, jaboul de dantelă în care sclipea o perlă mare, plină de focuri, redingota albastră, cu guler de catifea, croită foarte bine pe corpul lui bine proporționat, sugrumată pe talie, încheiată în față cu nasturi de mătase îi dădeau o înfățișare distinsă pe care Hrisant Hrisoscelu o pierduse din pricina ploii de afară. Christo purta butoni de aur la vesta cu revere și toată înfățișarea lui respira o agresivitate încărcată de șiretenie.

—Nu arăți prea bine, de ce naiba n-ai luat o trăsură sau o gondolă până aici?

Nu-l certa, era numai îngrijorat de aspectul lui umil.

—Poate există un loc unde pot să-mi pun hainele în ordine? sugeră Hrisant Hrisoscelu.

—O să găsim, dar trebuie să te prezint gazdelor mai întâi, urmează-mă. Lucrezia vorbește cu două prietene, bărbații joacă Ombre în seră, acolo-i place lui Attilio să stea pe o astfel de vreme... Ori nu știi Ombre?

Nu știa și asta era o nenorocire.

—Nici Faro?

—Nici.

—Atunci nu ne rămâne decât biliardul sau tarocchi. Femeile nu ne primesc până nu termină cu bârfa lor.

Intraseră într-un salon dominat de un șemineu din marmură neagră ale cărui coloane măreau senzația de marțial a încăperii. Pe consolă, o pendulă de bronz aurit cu două obeliscuri, și ele de piatră, sporeau urâtenia demnă din jur.

—Cred că poți să te usuci puțin până le spun eu ceva ca să te scuz. Dealtfel, să știi că puțin le pasă, aici vin oameni pe care eu, de pildă, care sunt un familiar al casei, nici nu-i cunosc. Spun, dacă-i găsesc mâncând ceva la bufetul rece, că sunt în trecere și molfaie mai departe. Uneori nici n-apucă să dea bună ziua gazdelor. O să te obișnuiești cu ei.

Hrisant Hrisoscelu se apropie de focul leneș care trebuia să repare ceea ce stricase vremea de afară.

Flăcările șovăitoare abia încălzeau aerul din jur, se rezemă cu spatele de suprafața rece a căminului și așteaptă să simtă dogoarea, privind peretele din față pe care spânzura o oglindă cu lauri și arme, dincolo de care se ghicea sera despre care-i vorbise Christo și unde se aflau bărbații. Prin geamurile aburite Hrisant Hrisoscelu văzu

silueta unei lămpi de alabastru în formă de urnă. În mijlocul vastului salon ce părea golit de mobilă, pe o masă greoaie ca un catafalc, un vas argintat de flori încerca să înveselească ceea ce vedea în jur: bronzuri și statuete cu subiecte mitologice; un covor oribil, imitând o tablă de șah și perdelele de taffetas, sugrumate la mijloc, lăsând să scape câteva siluete de clădiri din piața Ducalelor. Printr-o altă ușă, la fel de înaltă și albă, descoperi un fel de sală à manger, tapisată și ea cu hârtie și cu un perete pictat în care se zăreau Antilele în viziunea lui Leroy. O masă de acaju, o piesă deosebit de scumpă, socoti Hrisant Hrisoscelu, nu salva nimic din impresia de neprimitor pe care oaspetele o simțea, cum nu salvau nimic scaunele în gondolă, cu desene de epocă și lumina puțină venită de la o lustră aurită, cizelată ce arăta în detalii un bufet jos, acoperit și el cu marmură gri și negru, susținut de doi grifoni. În rest, inventarie Hrisant Hrisoscelu, argintărie greoaie, formată din ceainice ovale, de formă marabout, cafetiere antice, farfurii desenate la Londra și o ceramică pompeiană.

Printr-o altă ușă pe care o vedea într-o oglindă, și ea încadrată în marmură, abia se distingeau gheridoane din acaju, o comodă rectangulară cu trei sertare și picioare de leu, aparținând unei mici biblioteci, reflectând o altă oglindă, Les psychés, încadrată în lemn, ornamentată cu palmieri și lebede, și două scaune à la romaine.

—Ei, te-ai uscat puțin? Pot să te-arăt femeilor? întrebă Christo Hrisoverghi, de undeva din acești pereți ce se asemănau cu oglinzile care-i reflectau.

—Încă puțin, deși nu cred să salvez cine știe ce...

Hrisant Hrisoscelu își potrivea părul umezit cu degetele și simțea că se urăște. La drept vorbind, ar fi preferat să fugă undeva, să se ascundă, să nu mai fie văzut.

Și în această așteptare tăcută, oaspetele se simți deodată privit. Nu știa de unde vine senzația aceasta, dar se întoarse și auzi o voce

de femeie, gravă, aproape bărbătească, cu inflexiuni metalice, cum au mezzosopranele.

—I me haritumeni na sas vlepas! Sunt încântată să te văd! Calimera! Nu arăți prea bine. Christo mi-a vorbit despre dumneata, spunea când grecește, când italienește; era grecoaică, ghici Hrisant Hrisoscelu, totul o arăta, numele, profilul acela și agresivitatea cuvintelor. O grecoaică născută în arhipel, la Paros sau la Rhodos, poate că se și întâlniseră acolo vreodată, demult, în umbra morilor de vânt. Herula Lucrezia Vimercatti nu mai semăna deloc cu femeia tânără de lângă fântâna Santa Maria della Salute, pierduse aerul acela copilăros și rătăcit de animal fugărit de mulțimea ieșită la serbarea Bucintorelui. Părea mai înaltă, o Junonă călcând cu siguranță în încăperile croite parcă pe măsura ei, într-o rochie „Cheveux de la Reine”, cu o jupă rotundă căzând până în pământ, peste care aruncase o jachetă de catifea, o cazacă Monpensier, mulându-i talia. Purta un smarald în corsaj și-l privea cu un aer amuzat, de parcă ar fi văzut un animal curios.

—Du-l undeva să se schimbe, îi spusese vărului său, lui Christo Hrisoverghi, cu o voce nu atât poruncitoare, cât persuasivă care-l intrigase pe Hrisant chiar de atunci. Și înainte ca el să protesteze pentru că nici nu concepea să se îmbrace cu haine de împrumut, femeia adăugă, adresându-i-se ironic:

—N-ai avut bani pentru o trăsură sau ai picat la Venezia cu un Mail-coach?

Îl lua peste picior și el nu găsi replică, lucru pe care avea să nu și-l ierte multă vreme. Adică venise în acest oraș destrăbălat cu trăsura de bagaje, cu un poștalion ordinar? Ce-i dădea dreptul să se poarte astfel cu el?

Și simți că o urăște din toată inima.

—Nu te supăra pe ea, are o limbă ascuțită, o scuză Christo Hrisoverghi simțind furia celuiilalt. Nu vrei mai bine să mergem în

seră, să-ți prezint pe contele Vimercatti?

Femeia dispăruse în încăperea alăturată și atunci își aminti că lângă fântâna Santa Maria della Salute purtase o perucă, pentru că acum avea un păr negru care îi arăta adevărata vârstă: nu mai mult de 30 de ani.

Primul impuls pe care-l avu fu să fugă și să se arunce în apele turburi ale canalului San Roco. Un sentiment de dezastru îl bântuia. Redingota și pantalonii lipiți de pulpe îl strângeau, se simțea cusut ca într-un sac, gata să fie aruncat în adâncurile Vosforului ca în povestirile acelor rude îndepărtate pe care le auzise sub sicomorii de la Bosphorion, când tot acel peisaj paradisiac se întuneca de grozăviile evocărilor teribile ale mazililor bătrâni pe care-i cunoscuse, acriți, încărcăți de ură, gata să moară nemulțumiți, ducând dincolo de sfârșitul lor o dușmănie nevindecabilă. Era o seară pierdută așa încât îi spusese lui Christo:

—Aș vrea să mă retrag, cred că mă înțelegi. S-ar putea să ies fără să fiu văzut? Ți-aș fi recunoscător dacă ai prezenta scuzele mele contelui. Spune-i orice: că mi s-a făcut rău, că am răcit, pricepi?

Celălalt, ca orice bărbat bine crescut, nu comentă în nici un fel această plecare precipitată și-i arată o ușă masivă de stejar prin care pătrunseră într-un alt salon cu fotoliile acoperite cu huse, încăpere străjuită de uriașe dulapuri de haine, unde se intra rar. Coborâseră o scară în formă de melc, probabil o scară de serviciu, luminată numai de lanterne șovăitoare și se treziseră în vestibul; Hrisant își regăsi pelerina umedă pe care și-o svârli pe umeri.

—Atunci când te mai văd? îl întrebase Christo, dezolat, dar nu cu curiozitate.

—Duminica dimineăța mă găsești la „Lanterna”, o cafenea de lângă Rialto, treci pe acolo, nu se poate să nu dai de mine, și în clipa următoare se afla pe peronul de afară, simțind ploaia mărunță care-l biciui o clipă peste obrajii înfierbântați. Era o noapte rece și nourii

alergau goniți de vânt peste lagună.

Hrisant străbătuse o piață plină de pește, cu rafturi unsuroase în fața cărora se înghesuiau niște femei gălăgioase, tocmindu-se și strigând la vânzători, alegând cu mâini lacome aterine sau raci, scrumbii vinete în lumina spectrală a felinarelor, totul arătând plumburiu în coșurile mari, pline de solzi și resturi. Era lumea săracă ce se alegea cu nimic, cei bogați netârguind noaptea. Apele canalului San Roco somnolau sub lumina albastră a unui felinar aburit. Acum totul îi era indiferent, lucrurile se terminaseră înainte de a începe. Vrusese într-adevăr să moară în acea noapte când rătăcise până spre Traghetto, unde se ridicau niște clădiri răpănoase și în balcoane spânzurau rufe umede ce nu se mai uscau în acea vreme rece și umedă de noemvrie. Timpul trecuse greu, se întorsese spre palatul Vimercatti mult mai târziu și privise ferestrele înguste și asudate de căldura din interior în care mai sclipeau lumini. În clipa aceea clopotele Veneziei vesteau zorile și pe ulițele pustii treceau câini sgribuliți. O dușmănie surdă față de femeia abia cunoscută creștea în el și nu putea să și-o stăpânească.

Avea să-i arate el Herulei Lucrezia-Vimercatti, îngâmfatei ăsteia care-i spusese că sosise în Venezia într-o trăsură de bagaje, ca ultimul sărântoc! Era bogat, avea s-o umilească, s-o facă să-și dea seama de ce e în stare.

O să părăsească micul ospel în care locuia pentru a nu atrage atenția cuiva; puțin îi păsa de streinul acela ce nu mai sosea și de cauza Eteriei, și de banii ei, încredințați de oamenii de nădejde pentru câștigarea unei chehăiele.

Erau lucruri mai frumoase în viața asta! O să închirieze unul din aceste palate pe care le vedea acum, palate în care proprietarii lor nu locuiau aproape niciodată pentru că le ofereau streinilor pe sume colosale. Mâine chiar, avea să cheme croitorii ca să-și comande câteva costume și-o să iasă din existența mizeră pe care

și-o impusese de când intrase în Eterie, o să mobileze cu gustul lui oriental încăperile reci și streine și-o să le arate acestor militari sau ce dracu erau contele Vimercatti și vărul Herulei Lucrezia, ce înseamnă luxul și bunul gust, o să arunce în dreapta și-n stânga cu funducliii turcești pe care avea să-i schimbe pe ducați venezieni și-atunci mai stăm noi de vorbă, doamnă!

Bătea un angelus mănăstiresc de dimineață când se întorsese în micul lui adăpost din Calle del Mandolo.

Nu dormise decât câteva ceasuri, și acelea sbuciumate, visase turme de câini care îl fugăreau și-l sfâșiau, pe urmă că stă încuiat în odaia lui și că cineva îl pândeau. Nu voia să deschidă și presimțea că dincolo de ușă se afla chiar Trimisul. Se trezise de câteva ori din coșmar, plin de o sudoare rece și pe urmă readormise și visul se reînnodase. Necunoscutul se afla lângă patul lui, privindu-l insistent. Avea o față nedeșlășită, de seu, lucioasă, fără trăsături, ca a înecaților. Nu-și amintea dacă vorbiseră grecește, oricum acela îl întrebase ceva, dar o spaimă neagră îi intrase în oase, o frică rea îi apăsă inima. Se trezise cu gura amară, privind încăperea sordidă și ploaia de afară. Cerul era sumbru, apăsător, orașul se golise, un gondolier trecea pe sub ferestre, strigând ceva cu glas gutural. Niște femei se certau jos la intrare, de unde se ridica un miros de gunoi putrezit. Își adusese aminte că stabilise să-l întâlnească pe Christo Hrisoverghi și ce avea el să spună când o să vadă cum stă? Vechi obicei de oameni aflați la strâmtoare: încăperile cele mai ieftine, haine ponosite; dacă voia să facă impresie de la început trebuia măcar să-și fi cumpărat câteva cufere arăbești; pe urmă unde era servitorul fără de care nu se putea concepe viața la Venezia? El îți căra bagajele, el se tocmea, el îți aducea trăsura. Își privise ceasornicul.

Mai erau trei ceasuri până la întâlnirea cu vărul Lucreziei Herula Vimercatti. Jos tocmai se deschisese o locanță, nu avea decât să

spună că îl căutase aici pe un sărman care avea să-i aducă corespondența din țară și că de fapt locuia la San Girolamo, unde voise să tragă încă de la sosire, dar se speriasse de prețurile pipărate. Primul lucru pe care trebuia să-l facă era să-și caute un servitor; știa unde să-l găsească, în piazzeta din jurul podului Donna onesta, pe el o să-l trimită după niște cufere și târguielile celelalte avea să le facă după ce va vorbi cu Christo pe care o să-l tragă puțin de limbă.

Se spălase în grabă, își potrivise cu o foarfecă pletele, se cioplise cu un brici, atât cât să nu lase impresia că e neîngrijit, hainele nu arătau prea bine, dar pe ploile astea toată lumea părea murată, pleoștită. Mantaua se uscaseră, nu avea decât să-și cumpere din drum o umbrelă sau să folosească una dintre cele aflate în fața intrării ospelului. Peste un ceas, după ce rătăcise cu un aer absent în jurul dughenelor pline de coșuri cu raci și pește, acoperite numai atât cât să arate ceea ce trebuiau să arate, ochi un fel de vagabond îmbrăcat într-o bauta, rămasă de la carnavalurile trecute, purtată de cine știe câți inși cu care acela își acoperise hainele lustruite, dar încă în bună stare, mai bine zis, aproape, de a fi lepădate. Avea figura celor numiți aici confidenti sau bravi, soitar sau negustor de paseri, oricum, cu instinctul lui, Hrisant ghicise că era omul care-i trebuia.

—Mi se pare că pe mine mă căutați? îl întrebase necunoscutul cu familiaritatea și insolența tuturor disperaților care amușină ceva de mâncare într-o astfel de zi plină de ploaie și știu că într-o clipă trebuie să facă impresie celui ce i-ar solicita în vreun fel.

Vorbea ușor stâlcit, probabil venea din Sardinia sau umblase pe mări; era mic, pirpiriu, cu niște ochi inteligenți.

—Nu știu, îi răspunsese Hrisant bănuitor încă, pentru că locurile nu erau atât de sigure, deși la ceasurile când îl întâlnise, lumea umbla în jur și nu i s-ar fi putut întâmpla nimic. Ce învârți?

—Fac ce trebuie...

—Am nevoie de un om bun la toate.

Giovanni Basadonna, cum aflate că-l cheamă, îl măsurase, cântărindu-l câte parale face.

—Ești strein? Nu prea căpțușit cu bani...

—Nu se știe...

—Am miros la oameni, cei cu bani nu caută servitori aici...

—Ai dreptate, dar am interes ca să se știe că m-ai urmat de unde viu...

—Și de unde vii?

—Ce importanță are?

—Bine, caut de lucru, azi plouă toată ziua, nu am ce face, oricum, nu-ți garantez că o să fac pureci la dumneata. Unde stai?

—Am închiriat un apartament la San Girolamo...

—Va bene, constată el cu o obrăznicie care ar fi trebuit să-l enerveze pe Hrisant. Mergem. Ce trebuie să fac?

—Să nu răspunzi decât dacă te întreb ceva. Ia banii ăștia și cumpără-ți cu ei niște haine purtate, dar bune, să nu se creadă că acum te îmbraci ca lumea pentru prima oară...

Necunoscutul îl măsoară amuzat:

—Nu ești prost deloc. Numele meu nu-ți spune nimic? Giovanni Basadonna, mă trag dintr-o veche familie nobiliară a Veneziei...

—Toți spuneți așa.

Necunoscutul luase banii fără să-i numere.

—Într-un ceas, te aștept. Barbierit ești, nu uita să-ți schimbi încălțărilor. Nu face economii. Să vii cu o trăsură, o să am nevoie de ea; și mai ales să nu te miri de nimic...

—Am înțeles, domnule, am avut și eu servitori, nu te uita la mine cum arăt acum. Care e numele dumneavoastră?

I-l spusese.

—Bine.

Și-i întorsese spatele. Era sigur că nu o să fugă cu banii. Nu era o sumă importantă, dar te puteai aștepta la orice din partea unuia care

nu era prost și își mai dădea și aere nobiliare.

Lîngă ospelul San Girolamo, aflat pe canalul Giudecca, știa încă de la prima lui trecere pe aici un fel de dugheană întunecoasă a unor negustori arabi care aveau cuferele ce-i trebuiau pentru a face impresie. Trecuse în grabă pe la ospelul pârlit în care avusese nefericita inspirație de a locui și cântărind din priviri puținele lucruri pe care le avea, le dăruise unei femei care-l spiona din ușă, simțind că pleacă și că era rost de bacșiș.

—Ia-le! îi zisese și-i mai pusese în palmă un taler de argint la care muiera privise amuțită.

Asta era. Trebuia să fi făcut totul de la început, jumătățile de măsură nu erau bune. I se și recomandase să nu se uite la bani ca să nu nască bănuielele cuiva, dar vechea sgârcenie a familiei, moștenită de la înaintași îl împinsese în mizera locuință pe care o părăsea cuprins de nemăsurarea celor ce nu au cheltuit niciodată cât le trebuia.

Se oprise apoi în fața micilor magazine din spatele lui Rialto, ciudatele, misterioasele depozite de stofe și mătăsuri arătând numai câteva lucruri în geamurile lor luminate de vînața lumină a zilei întunecate. Îi trebuiau cămăși și jabouri de Flandra, pantaloni și pantofi englezești cu botul ascuțit, butoni de aur, inele, brelocuri, ciorapi de mătase, jachete și vestoane croite după moda spaniolă ori francesă, dar asta nu se bătea din palme. Christo, care era introdus în societatea veneziană avea să-l ajute, deocamdată trebuia să-l mintă pe Giovanni al lui dacă îl va mai revedea, că toate bagajele sunt pe drum și că abia sosise de undeva, de departe.

Cât despre cuferele arăbești, ele aveau să fie umplute în curând cu lucruri nemaivăzute. Ajuns în fața lui San Girolamo, o clădire cenușie cu cinci caturi, cu balcoanele dînd spre melancolicul canal, plin de ceață în ziua de sfârșit de noemvrie, care anunța o iarnă ploioasă, cum erau toate iernile pe canal, intră sub portalul acoperit

de o perdea cu aerul unui individ care abia făcuse listonul, văitându-se de mizeria de afară și cerând portarului să-l conducă la recepționar.

—Nu aveți bagaje? se miră celălalt.

—Sosesc mâine, zisese neglijent. Deocamdată te rog să mă conduci în apartamentul pe care o să-l iau, servitorul va fi aici într-o oră; arată-i unde să se instaleze. Am multe treburi...

Îi pusese în mână doi taleri și asta îl scutise de alte explicații și curiozități. După un ceas se arată și Giovanni Basadonna. Arăta exact așa cum își închipuise: redingotă neagră de stofă groasă, cu guler de catifea, pantalonii ușor umeziți de ploaia de afară. În mână purtase până atunci o uriașă umbrelă pe care o lăsase la intrare; acum avea un aer important de servitor de casă mare, cu plastronul ușor îngălbenit la gât, cu un fel de cravată roșie, înnodată meschin, peste cămașa albă, protejată de o jiletcă înflorată, în mână ținea încă un fular lung, cu care nu știa ce să facă.

—Ei, bine, ai nimerit?

—Dar cum? se miră. Sunt în orașul meu.

—Nu pari venezian. Ai călătorit, nu-i așa?

Servitorul se miră încă o dată. Fusese dealtfel ultima oară când o făcuse.

—Știi prea multe ca să fii un om obișnuit. Câți taleri îmi dai pe zi? Sau vrei să facem un contract?

Hrisant nu-i răspunsese decât după ce se gândise puțin.

—Depinde cât o să am nevoie de tine.

—Atunci trebuie să mă plătești pe șase luni înainte.

—Nu e mult?

—Pentru câte am să-ți fac, merge. N-o să-ți pară rău. Dă-mi, deocamdată, 40 de ducați.

Nu se tocmise. Celuilalt îi păruse rău că nu-i ceruse dublu. Prin geamurile apartamentului în care se aflau se vedea apa vânătă a

Giudeccăi, sbicită de vânt.

—Unde sunt bagajele dumneavoastră?

—Vor sosi mâine sau poimâine de la Roma...

Nu mai întrebă altceva.

—Ți s-a arătat unde o să dormi?

—Da, e cam înghesuit, dar merge.

—Dacă o să am nevoie de tine, te chem, adăugă, arătându-i lenta de mătase de lângă draperii.

Își privise după aceea ceasornicul. Mai avea câtva timp până să-l întâlnească pe Christo.

—Ai adus și o trăsură?

—Vă așteaptă jos, spusese Giovanni Basadonna.

—Bine, cobor îndată. Sper că birja are coviltir. Acum du-te...

Celălalt dispăruse. Rămăsese singur, privind în jur la lucrurile cu care trebuia să se familiarizeze. Un pat cu polog de mătase veneziană, câteva fotolii, un gheridon, sfeșnice de argint, lumânări, uriașe dulapuri ale căror uși deschise larg lăsară să pătrundă în caldul apartament un miros amărui de lavandă, covoare moi, vechiul iz al apartamentelor de la Odi-Kioi, același aer marin, saturat de ploaie și ușor sărat, iritându-i nările. Se apropiase de ferestre. Jos, pe sub portalurile umede treceau femei cu ogari supli pe sub cortilele grele de apă, făcându-și plimbarea și oprindu-se sub perdelele prăvăliilor aurarilor, pline de inele și brățări. Un soare pierit, de dincolo de cerul neguros parcă ar fi vrut să spargă umbra zi nesuferită, streină, îndepărtată. Pasul fusese făcut, o știa.

Timpul fugea în urmă. Apa Giudeccăi se spărgea din pricina vântului. Un sentiment de înstrăinare îl cuprindea.

Totul îi era potrivit în acel ceas. Ce avea de gând? Simțea că trebuia să ia niște hotărâri pe care prudența de până atunci nu i le dictase. Viața lui avea să se schimbe în mod primejdios. Privise laguna cu cartierele ei pustii din jur, plutind într-o ceață ce se

înfiripa pe nesimțite; apa, invadată de alge verzi, sosea în colonii ca un paviment de sărbătoare, străluminat de cerul plumburiu din care scăpau rafale cenușii de lumină. Nisipurile mișcătoare de dincolo de malul negru al Giudeccăi aveau o culoare tulbure. Deschisese ferestrele. Aerul nu era rece, numai umed, o umezeală care îi pătrundea în oase.

Dacă venea cu adevărat Trimisul? El nu putea să nu vină. Chiar poimăine când era tot duminică, pentru că într-o duminică avea să sosească, să se așeze la o masă de la cafeneaua aceea de lângă podul Rialto și pe urmă ce se va întâmpla? Cum arăta acel necunoscut? Și după ce or să-și spună parolele, despre ce aveau să mai discute în locanta de lângă manufactura „La Pălărie”? Dar el, acest Trimis, putea să vină peste câteva luni și până atunci se întâmplau multe. Să joace și să câștige la jocul de cărți că doar trăise la Peterzbuc și la Stambul unde era cunoscut pentru norocul lui, nu ruinase oare atâția prinți moscoviți aflați în trecere prin orașul împăărătesc, plin de canale și de case de perdiție ca și Venezia? Și dacă norocul îl va părăsi? Nu trebuia să se mai gândească la un astfel de lucru...

Apele se retrăgeau, târându-se repede spre un loc secret, Cetatea Dogilor era plină de răufăcători, unii oameni se mai îneacă sau sunt uciși pe i calli în timpul nopților întunecoase, dar câte nu se puteau întâmpla în acest oraș?

*

Christo Hrisoverghi nu se mirase de nimic. Nici măcar că fusese chemat într-un loc atât de deochiat și așteptat într-o trăsură închiriată. Urcase și își protejase jobenul de mătase lăsat pe o sprânceană, primind să fie condus de la Bogheiul cu care venise până la banala lui caroză, sub cortilul impasibilului Giovanni Basadonna.

—Ce naiba cauți tu în acest cartier de putane?

—Am avut o întâlnire.

Celălalt nu mai întrebă nimic, remarcând numai:

—Sper că nu era vorba de o femeie.

—Bineînțeles.

Asta putea să însemne foarte multe lucruri.

—Nu mi-ai spus unde locuiești.

Fusesse un adevărat noroc că schimbase hotelul.

—La San Girolamo.

—Puteai să găsești ceva mai bun, remarcase Christo, dar probabil că acolo te-a dus gondolierul care e plătit de hotelier. Unde mergem?

—Tu știi mai bine.

—Există o locantă care-mi place lângă Teatrul Grimani. Ți convine? E ora când toate femeile frumoase trec pe acolo ca să ia o înghețată sau o cahvea.

Christo îi strigase birjarului să meargă la San Giovanni Crisostomo și pe urmă îl privise cu atenție, spuindu-i cu o oarecare îngrijorare:

—Nu-mi place cum arăți. Pari frământat de ceva. Ai necazuri? Aici totul se poate repara...

Hrisant se sperie, dar nu se trăda:

—Cred că am făcut o impresie detestabilă verișoarei tale...

—Da de unde! S-a amuzat teribil. Spune-mi cu ce să te ajut?

—Am nevoie de un samsar...

Celălalt îl privise cu o curiozitate neascunsă:

—Un samsar? Pentru care lucru?

—Vreau să închiriez un palat...

Nu părea prea mirat, dar noutatea îl intriga.

—Poate nu știi cât costă închirierea unui palat la Venezia..:

—Bănuiesc, dar nu are nici o importanță.

—Nu o să-mi spui că ești dispus să dai un sfert de milion pe an?

—De ce nu?

Christo îl examinase ca pe un nebun. Să vii cu o trăsură oarecare la o întâlnire și să nu te miri că închirierea unui palat costă 250 000 pe an!

—Nu e totul însă. Trebuie să-l reperi, să-l mobilezi și asta va dubla prețul...

—Vrei să zici că n-o să găsesc ceva bun de locuit?

—Depinde. Aristocrația e sărăcită de războaie, s-a refugiat la țară. Altfel prețurile ar fi fost și mai mari. Nu cumva faci contrabandă de mirodenii, ori ai spart o bancă, ce-i cu tine?

—Sunt îndrăgostit, Christo...

—Asta explică multe, surâsesse el. Iată, am ajuns. Coborâm...

Hrisant plătise birjarului și-l rugase pe servitor să-l aștepte undeva într-o locantă alăturată unde se vindeau lichioruri, până va discuta ce avea de discutat cu prietenul său. Străbătuseră o piață. Simigiii strigau în gura mare că au cei mai buni covrigi și în aer plutea un miros de castane coapte. Intrară în cafeneaua plină de lume zgomotoasă, actori, femei pline de bijuterii și bancheri tineri. Aerul era înecăcios de la fumul de lumânări aprinse de cu dimineață din cauza zilei întunecate și în lojile înguste, căptușite cu catifea vișinie râsetele nu încetau nici o clipă.

—Îți place?

Christo se salutase cu niște necunoscuți, cerând apoi ceva de băut.

—Pare destul de vesel, zisese Hrisant.

Prietenul său făcea semne cu mâna celor necunoscuți.

—Ești un obișnuit aici.

—Alla mattina una messeta; al dopodisnar una bassetta; alla sera una donnetta, psalmodie celălalt. Mă scol târziu, sunt plin de datorii ca orice bărbat, o să înveți și tu, nu după multă vreme, cum se

trăiește la Venezia, din moment ce mă întrebi unde găsești să închiriezi un palat...

Trecea o femeie corpulentă, mișcând leneș un evantaliu și trăgând cu ochiul spre Christo care o salută ceremonios.

—Elisabeta Taber! Ce femeie era acum zece ani, s-a îngrășat, umblă ca o lebădă. S-o fi auzit cântând aria Didonei părăsite, se stingeau lumânările pe scenă și lumea o căra pe umeri până la trăsură, se băteau care să ajungă s-o ducă, ce vremuri! Și uite-o cum a ajuns! Își pune perucă neagră să pară mai sălbatecă și mai tânără, dar asta n-o mai ajută la nimic. Femeile mor când încep să-și dea cu prav de Cipru pe păr, e primul semn al bătrâneții. Cum e mătreăța la bărbați...

Hrisant privea la bancherii marani care mâncau înghețată, neînțelegând cum pot să se îndoape cu dulciuri la o oră atât de matinală pentru unii care se sculau târziu și abia începeau să-și omoare timpul.

—Deci un samsar, reluate Christo cu aerul că nu-l interesează afacerile prietenului său, dar nu înainte de a ți-l aduce pe fiul Militrisei și al contelui Goncharov pe care l-am regăsit în Paris, ca să-l angajezi ca secretar particular. A stat trei ani în București cu trupele rusești. Știe românește, ca să nu mai vorbim de alte limbi! Probabil că ai ajuns comanditarul unei societăți sau ești mason și nu mi-ai spus. Numai masonii caută palate în vremurile astea. Venezia e aproape părăsită de lumea bună, ceea ce vezi sunt resturile ei, negustorii, oamenii cu bani care nu pot să facă alții stând pe la moșiile de la țară. Deși, fie vorba între noi, nici comerțul nu mai merge. Sunt săraci lipiți, crede-mă, și vii tu, dintr-un fund de lume și cauți un palat. În urmă cu doi ani fără o jumătate de milion nu puteai închiria așa ceva, mi se pare că ți-am mai spus-o. Nenorocitul de Napoleon ne-a distrus. Nu ne ajungeau turcii, au venit după ei, și franțujii, și austriecii...

—Vorbești ca un italian, ce s-a întâmplat cu tine, chiar nu te mai interesează deloc patria?

Christo izbucnise în râs:

—Agapite-mu, trebuie să fii nebun. Tot mai crezi în revoluție? În fleacuri? Văd că ești bogat; patria celor bogați este banul. Pe deasupra te-ai mai și îndrăgostit, o să uiți repede totul și n-o să te mai miște nimeni din orașul ăsta. Vreau să-ți atrag atenția asupra câtorva lucruri de la început, ca să nu mai faci vreo prostie. Ai un servitor, probabil că azi l-ai angajat, se vede de la o poștă. Ai venit la Vimercatti acasă pe jos, plouat ca o găscă. Asta nu se face. Și dacă te aflai peste drum de casa Herulei trebuia să sosești cu gondola, chit că ocoleai Venezia toată. Pe urmă, San Girolamo nu-i un loc rău, dar pentru unul care are bani să închirieze un palat, trebuia de la început să întrebi care casă mare e liberă? Dacă-mi scriai din timp te sfătuiam să întreprinzi ceea ce era absolut necesar să faci ca să nu te compromiți. Familia Calbo-Crotta are un fel de pălățel cam ruinat, cam jupuit, dar aici contează numele. Când te întreabă cineva unde ai tras, spui simplu: La casa Contarini sau Gritti Maruzzi, la San Severo sau la familia Labia cu care mă înrudesesc puțin. Nu contează că nu te crede nimeni, aici toți mint, își sporesc contul din bănci și nu vorbesc decât despre datoriile pe care le au. Cu cât sunt mai multe, cu atât par mai bogați, să nu uiți asta. Trebuie rostite nume de bancheri cu influență, chiar dacă nu le ceri un ban; roagă-i numai să nu dea din cap când sunt întrebați dacă te cunosc sau nu. O să-ți prezint câțiva, uite-i: stau numai un ceas ca să fie văzuți, pe urmă nu te mai cunosc. De la ora prânzului se retrag și apar numai spre seară și dacă-ți fac favoarea să te primească un sfert de ceas trebuie să fii fericit. Important este să se audă că te-au luat în seamă, lucrul se traduce prin a avea credit. Dă bacșișuri mari pe unde mergi să se ducă vorba că ești putred de bogat, nu te tocmi, lasă-te jefuit, cel puțin o vreme, pe urmă se vor

bate ca să-i primești la ușa ta.

Faima e mai importantă decât orice. După aia poți să obții tot ce vrei la Venezia. Îmi vorbeai de un palat, dar asta nu-i suficient, îți trebuie și o vilă la țară, undeva, la Friuli, sau la mare; dacă vrei să fii mai aproape. Să-i mai ceri samsarului să-ți închirieze discret și un apartament unde să primești doamnele căsătorite. Acasă la tine nu-i de bun gust, ascultă la mine. Te vor vinde oricum servitorii, dar femeilor le place misterul, locurile ascunse, unde să vină cu multe precauții, bănuiesc că nu ești chiar un ageamiu în materie. Cu cât există mai multe obstacole în calea unei legături în afara căsătoriei cu atât sunt atrase mai mult...

Pe măsura acoperită cu marmoră roz fuseseră lăsate două lichioruri auri. În lojile alăturate răsunau râsetele femeilor, aerul devenea înnăbușitor, fumul de lumânări și de tutun făcea totul irespirabil. Intrau alte doamne tinere în pelerine lungi pe care le aruncau în brațele însoțitorilor ce-și scuturau umbreluțele de ploaia de afară și își făceau semne cu cei sosiți mai devreme în locanta sufocantă. Un bărbat albit prematur, cu o gură lacomă, acoperită de o mustață galbenă mișca o tabacheră care avea pe toate fețele desene scandaloase, arătându-le cuiva din spatele lor. Christo se amuza de curiozitatea alarmată a celuiilalt, care vedea pentru prima oară așa ceva.

—O să te obișnuiești cu toate, nu mai fă mutra asta. Acuș or să vină travestiții, să nu te lași înșelat, își umflă sânii cu parafină și se fardează, sunt actorii de la Grimani, toți pederăști, dar băieți de viață... Bea...

Hrisant gustase băutura străvezie, ușoară, care-l amețise încet-încet. Larma veselă din jur, chipurile femeilor frumoase care soseau sau plecau, sclipătul lumânărilor mereu schimbate ce aruncau lumini în jur, totul îl făcea să uite orice fel de grijă. Christo îi vorbea fără întrerupere, privind în jur la cei ce soseau, schimbând

cu ei saluturi sau câteva vorbe și pe urmă, reluând ceea ce spusese cu câteva clipe mai înainte, neturburat, cu o luciditate ce sporea odată cu trecerea timpului. Avea o față palidă, chipul slăbit și ochii negri, plini de o lumină întunecată îl fixau cu atenție. Buze subțiri, oasele feții scobite, părea un fel de actor el însuși în această lume de actori.

—Sper că nu o să uiți jocurile. Aici lumea se plictisește repede. La unsprezece ceasuri, noaptea trebuie să fii la Ridotto, la San Mosé, o să te introduc eu acolo. Ca să faci impresie trebuie să pierzi mult la început, asta îți va ușura relațiile viitoare, te vor căuta, vor crede că poți să-i îmbogățești, dar cum te cunosc, n-o să le meargă prea mult. Bassetta cunoști?

—Nu prea, am jucat pharaon până acum.

—Nu-i nimic, o să înveți repede, dar Biribisso, dar Panfil?

—Nu prea.

—Nu-ți cer nimic, câteva dimineți petrecute împreună și restul va fi un fleac. O să mergem și în tripourile clandestine ale nobililor, unde nu se pătrunde oricum; o să plătești pe cineva ca să-ți facă intrarea. Vimercatti ar fi desolat să știe că n-ai relații. Noroc că nu te-a văzut în seara aia, am eu însă grijă de tot, va fi o întâlnire întâmplătoare. În societatea noastră cicisbeul este admis fără examen, existau vremuri când la căsătorii supiranții erau trecuți în contract, ca să nu fie vorbe, moralitatea viciului trebuie respectată, dar cum te știu, n-o să te mulțumești cu sărutări platonice și confidențele Lucreziei. E o femeie dificilă, te previn. N-a avut decât câteva aventuri, puține pentru câte ar fi putut să aibă... Ce-i cu aerul ăsta disperat? Doar nu voiai să te aștepte pe tine! Are treizeci de ani, dacă nu și-o fi ascuns câțiva, exact când e mai vulnerabilă o femeie. O să iei locul unui părintel, Mocenigo Bezzoni, care-și freacă mantaua lioneză în preajma Lucreziei. S-a învechit, și la Venezia nu ține treaba asta, ai sosit la timp, locul e pregătit, cu

statura asta, cu privirea de lup flămând care n-a mai avut o femeie frumoasă de un secol, lucrul e foarte lesnicios, crede-mă. De onaniști fug toate femeile măritate, dar cicisbeul e bun la cărat pachete, la dus flori la zile onomastice, la pierdut la cărți în favoarea soțului care de asta rabdă totul, sper că mă înțelegi... Fii nebun, cheltuie pe măsura unui nabab și restul o să vină de la sine. Nu te întreb de unde ai banii pentru că nu e de bun gust, dar cel puțin risipește-i cu talent, că asta nu-i e dat oricui. Și- acum să trecem la afaceri...

Mai băuse puțin din lichiorul acela auriu, apăruseră și travestiții în pelerinele lor lucioase, colorate: violet sau roșu aprins, cu priviri curioase și pline de viciu, se cercetau; în ochii lor apăreau gelozii brusce, chipurile li se întunecau cum trec norii peste mare și o înnegresc, pe urmă făceau gesturi mari cu brațele, cereau de băut și vorbeau tare. Femeile nu erau femei și bărbații nu erau bărbați, dar era greu să-i deosebești. De sub mantii sau mânecutele de mătase se iveau brațe păroase, piciorul îmbrăcat în mătase al vreunei fete cu ochii lacomi, iute scăpat de sub roba despicață părea perfect, dar vocea avea un sunet adânc, neașteptat. Soseau cahvele și dulciuri, înghețate în formă de turnuri, cataifuri enorme stropite cu siropuri, prin ușile de cristal intrau alte cete de bărbați și femei care arătau aceeași lăcomie de a găsi pe cineva cunoscut în vreo lojă, bancherii se retrăseseră, intrau acum actorii sosind de la repetiții, de la Grimani, cu aerul lor imperativ, cu acea fericire rafinată ce li se întipărea pe chipuri de cu seară și nu-i părăsea decât a doua zi pe la prânz; gesticulau ca niște regi care ar fi fost aruncați în cuștile leilor, glasurile lor aveau sonoritatea de cristal cu care rosteau replicile ce trebuiau auzite până în fundul ocult al benoarelor unde femeile se lăsau sărutate din când în când de buzele băloase ale bancherilor, gândindu-se la ei, la acești actori ce intrau cu aerul triumfal al unei coloane de soldați. Erau lacomi, flămânzi, veseli

fără motiv, imbecili și setoși de laude, își și plăteau lăudătorii care îi însoțeau pentru a spune în gura mare la ce triumf asistaseră cu o seară înainte sau două, când scena fusese inundată cu flori, și ele cumpărate, și ele stropite cu apă până la finalul mult așteptat, flori abia furate de la San Michele cu o noapte înainte și aduse cu gondolele pe sub zidurile canalelor întunecate, înaintea zorilor, flori luate de pe mormintele ducale, cărate și ele de la parastasuri și rugi rituale, pe care mâinile hoților nocturni le reîntorceau în orașul saturat de petreceri, de regrete, de minciuni și de ceremonii. Christo tot îi mai vorbea cu glasul lui rece, în care exista o absență de care Hrisant devenea din ce în ce mai conștient:

—Am un om, un adevărat geniu al afacerilor, Alfano Stradiotte, să nu mi-l strici, grec de-al nostru, după tată, o pramatie de care ai să te îndrăgostești, cere mult: 15%; să nu-i dai decât 12%, asta e rațional, lasă la și mai puțin când nu are clienți, dar nu știi niciodată când e pe dric. Oricum, peste 12% să nu sări că ne distrugi pe toți, cum te va simți că ești pentru prima oară la Venezia o să încerce să te jumulească. Când nu te mai înțelegi cu el, vorbește-i de patrida, asta-l mișcă, dar nu prea mult, oricum e bine să-i încerci și sentimentele. Amenință- l din când în când că o să ajungă la Pozzi sau la Piombi, asta o să-l mai trezească din lăcomia lui, dar ce vorbesc eu de lup, că lupu-i la ușă! Hei, Alfano, n-auzi? Surdule...

Pe ușile de cristal intrase un fel de misit, slăbănog, subțire, cu o mutră neajutorată, între două vârste, pe care curgeau hainele purtate cu stângăcie de parcă ar fi fost și ele luate la vreo pomană de pe morți. Samsarul îl salutase pe vărul Herulei cu deferența subalternă a celui ce are mereu nevoie de ceva și de cineva. Christo îi făcu loc lângă el pe bancheta de pluș, scuzându-se că trebuie să dispară câteva clipe pentru că printre mese își făcea loc un fel de dihanie cu chip de lup, un bărbat între două vârste, cu o figură vicleană, cu ochi din care isbucnea o curiozitate lacomă ce

inventaria într-o secundă fiecare detaliu din jur.

—E Barbaro Vimercatti, căzătura de cămătar care o să cumpere toată Venezia dacă mai trăiește zece ani. Și eu îi dătez bani, ne ia dobânzi neînchipuite, nici nu vreau să spun cât. Acum își caută datornicii pentru a le aminti că termenele au trecut și că asta îi costă.

Numele îl isbise pe Hrisant, dar nu întrebă nimic, îl urmări numai pe noul venit care, odată cu persoana lui, adusesese de afară un vânt rece, înfricoșător. Glasurile se înmuiaseră pe neașteptate, lumea discuta acum în șoapte, femei și bărbați păreau preocupați de cahveaua lor sau de turnurile de fistic verde ale înghețatelor. El surâdea cuiva nevăzut, prefăcându-se că nu cunoaște pe nimeni. Mulți îl salutau, dar noul sosit nu-i zărea, era un avertisment viu: „Sunt aici, ce aveți de gând, polițele semnate de voi sunt în sertarele mele”; căuta numai un loc, câțiva tineri se sculasera, dar avea aerul că nu-i vede și când străbătu tot salonul acela plin de fum și ieși, un oftat unanim de ușurare se auzi și glasurile iar crescură și veselie întreruptă reveni, dar vocile erau mai scăzute, râsetele mai puțin libere, fără strălucirea voioasă de dinainte.

—Să te ferească Dumnezeu să cazi în mâna lui.

Alfano Stradiotte încă avea pe chip stigmatul unei frici ce nu putea fi ascunsă, era ca și când văzuse fantoma unui mort ce se arătase o singură secundă, dar acea secundă durase o veșnicie în conștiința vinovată a celor ce-i datorau lui Barbaro Vimercatti ceva.

Reapăruse și Christo, care nu se salutase cu cămătarul sau probabil că nu-l văzuse.

—Alfano, dumnealui caută un palat de închiriat. Ce spui de asta? Un kefalonit pe care te rog să-l servești ca și pe mine.

Misitul îl privea neâncrezător. Nu avea mutra unuia capabil de a fi atât de bogat. De obicei numai bătrânii închiriau case la Venezia, când terminau să strângă tot ce se putea strânge pe lumea asta.

—Și cam despre ce ar fi vorba? Sunt palate și palate. Unele abia se mai țin, sunt pline de apă, ruinate, cad, sigur că pot găsi și unul nou, dar nu vă recomand, asta ar face impresie proastă. Văd că sunteți un om de condiție...

„Vechea tehnică, își spusese Hrisant, te măgulește întâi și pe urmă se aruncă la un preț de trei ori mai mare.”

—Mâine v-aș putea instala în palatul Feliciani, dar depinde ce-mi cereți. Cât aveți de gând să cheltuiți pentru asta, probabil că signor Christo Hrisoverghi v-a pus la curent cu prețurile. Fără un milion, nici să nu vă gândiți să începeți și e cam mult...

—Alfano, nu-l speria! Vorbești de un milion ca de nimica toată.

Samsarul avea mâini noduroase, umede și negricioase, cu vine mari pe care le freca pentru a-și pune sângele în mișcare. Sunau ca lemnele și în ochi apăruse furia pe care o simte orice animal de pradă în fața victimei.

—Mă gândisem la tot, la locuința de la țară, la cai, la echipaj...

—Așa mai merge! Adaugă și mobila, ca să nu te aud pe urmă că ți-aduci aminte... zisese Christo.

—Și mobila, evident...

—Plus apartamentul afacerilor galante...

—Și mie, nenorocitului, ce-mi mai rămâne?

—Cei 10%...

—15%...

—Alfano...

Glasul lui Christo avea o violență dulce care-l oprise pe celălalt să continue.

—Bine, o să mai vedem...

—E mult, spusese și Hrisant.

—Atunci de ce să mai discutăm, dacă vreți un palazzo, nu am cum să încep sub 700 000.

—Cu reparații cu tot?

—Nu, asta ar mai costa ceva. E palatul Leporini, care stă gol de șase luni, dar nu vă sfătuiesc; igrasie, dușumele făcute zob, balcoanele la primul bal se vor prăbuși în canal. Dacă vreți așa ceva, numai un decor, nu aveți decât. Bănuiesc că dumnealui nu e bancher ca bestiile alea pe care le cunoști (se adresa lui Christo) care se tocmesec până le sar dinții din gură, sgârciți de parcă i-ar înmormânta cu aurul lor cu tot.

—Dacă începi de la 300 000 e foarte bine, ca să ne putem opri undeva pe la o jumătate de milion...

—E puțin, se sbătea misitul, să mai caut, dar nu cred că o să găsesc ce doriți, eu îmi cunosc oamenii dintr-o privire. Omul dumitale e un om orgolios, privește-l numai. Pariez că e picat de undeva, de la Pireu sau a umblat pe mări și a făcut avere, de unde vii, de la Alexandria sau din Corfu? Spune-mi repede ca să știu cu cine am de-a face!

Hrisant zisese cu lehamite:

—Ce contează?

—Bine, atunci, când îmi prezentați înscrisurile de garanție? Să mă duc în bănci să verific conturile, bănuiesc că nu umblați cu sacul de bani la dv. Pe urmă, e bine să știți că trebuie să-mi dați cei 15% de la început, calculând cheltuielile previzibile. O să mituiesc oamenii să facă actele mai repede, să găsesc lucrători pricepuți care cer ochii din cap, pentru că bănuiesc că vă grăbiți să intrați în palatul pe care-l închiriați cât mai repede posibil.

—Cam așa e...

—Asta costă. Ce termen?

—Două luni.

—Nu se poate.

—Nu am timp. Plătesc oricât... Hrisant devenise imprudent.

—Imposibil, cine poate să repare un palat care are în medie 25, 30 de camere, plus atenansele, plus grajdurile, ca să nu mai vorbim

de vila de la mare sau de la munte...

—Aia poate să mai aștepte, vine iarna, nu pleacă nimeni din Venezia până în martie, se amestecase Christo în tocmeala celor doi.

—Sub patru luni, nici gând... hotărâse Alfano.

—Plătesc oricât, repetase Hrisant.

Misitul îl luase de braț și aproape strigase la el:

—Pentru Dumnezeu, vorbiți mai încet. Nu trebuie să afle nimeni că aveți atâția bani, nu cunoașteți orașul ăsta care are urechi peste tot. Nu vă lăudați cu ce aveți de gând să faceți. La drept vorbind, aș fi preferat până la urmă să am de-a face cu un bancher dintre aceia care-mi fac atâta scârbă, ei se tocmesec, trag de fiecare taler, dar știu că sunt serioși, cunosc valoarea banului, nu-l aruncă pe fereastră ca domnia ta. Dacă nu v-ar fi recomandat signor Hrisoverghi v-aș fi socotit un nebun. Vorbiți de un milion ca de o sută de mii de ducăți, dar ăștia sunt bani nu glumă, ce dracu ați făcut, cum de i-ați adunat, sau nu-i aveți și vă bateți joc de mine...

—Măine să mă cauți la San Girolamo, să-ți dau parolele și înscrisurile de garanție. Știi ce ai de făcut, nu-i așa?

Hrisant surprinsese privirile schimbate între misit și Christo. Încă voiau să știe dacă nu se păcăleau unul pe celălalt.

—Bine, voi veni, zisese Alfano, dar ascultați la mine, dacă mai aveți prieteni în afară de signor Hrisoverghi, nu mai vorbiți, pentru Dumnezeu, cu nimeni. E bine să nu se afle nici numele meu, aici m-au văzut o mulțime de oameni, dar ei bănuiesc că vă ofer niște lucruri mai mărunte, dacă cineva află că sunteți în căutarea unui palat arătos, cum bănuiesc că vă trebuie și vă întreabă, desmințiți cât puteți, dacă nu, spuneți că sunteți proprietar de mine în Abisinia. Asta vă dă credit și la poliție, pentru că e imposibil, grăbit cum sunteți, ca poliția să nu afle că aveți atâția bani.

Fața i se smochinise, murea de o invidie secretă, pe care voia s-o

ascundă fără să reușească, dar în chinul acestui josnic sentiment intra și o mare doză de respect, pentru el era un client mare, neobișnuit, cum nu mai avusese probabil de ani de zile.

—Acum, o socoteală scurtă, adăugase. Deci căutați un palat pe o cale principală sau vreți ceva discret, retras? Dacă sunteți diplomat, așa ceva nu e indicat, pentru că va trebui să dați banchete și lumea fuge de locurile dosnice. Vă trebuie un palazzo cu peron la canal, cu mai multe ieșiri, cu grădini interioare, deși la Venezia grădinile costă cel mai mult, pentru că pământul e scump. Iar la țară, unde vreți să aveți vila? Pe Brenta, deși la Tivoli v-aș indica, știu ceva, e aproape, lumea nu mai are timp, aleargă de colo-colo, nu se îndeasă la drumuri lungi și drumurile lungi costă, așa încât, gândiți-vă bine. Nu-mi răspundeți astăzi, mâine va fi foarte bine dacă putem să stabilim ceva. Va trebui să caut și un pictor, pe cineva care să vă pună la punct interioarele. Cu mobila iar e bătaie mare de cap. Lumea de aici bârfește, un mic amănunt vă vinde și să te ții! Nu aș vrea ca Alfano Stradiotte să dea greș. Atunci, dacă mâine îmi avansați ceva, în patru luni vom putea să deschidem casa.

—Două, am zis. Cu orice preț. Pe la Crăciun aș dori să invit lumea bună din acest oraș la mine...

—Mamma mia, dar e o nebunie, ise trelos...

Christo Hrisoverghi îl privise și el cu acea curiozitate plină de spaimă pe care o acorzi celor ce-și pierd mințile pe neașteptate, dar nu se mai putea face nimic...

... Și, deodată, acest oraș secret fu întrevăzut, își desvăluă misticele sale ascunzișuri și el se târî pe sub portaluri de piatră, deschise uși scorjite și intră sub bolți de grădini părăginite, urcă treptele roase ale sanctualelor patricienilor pe care călcaseră basilei, regi fugiți din țările lor, judecători ce hotărâseră soarta altora; călcă vechile parchete afumate ale iatacurilor dogale, străbătu coridoare tainice și coborî în pivnițe umede, roase de

cancerul timpului, auzind sgomotul valurilor bătând sub porticuri și acea lentă, neîntreruptă mișcare a apei; i se descoperiră pe rând plafoanele aurite, roase, tapetele sub care fuseseră ascunse averi și bijuterii; mari saloane înnegrite, arse de incendii de demult, ferestre cu rame plumbuite prin care cerul albastru-auriu al cetății se arăta sgârcit, amestecându-se cu marea radioasă, urcând sub canaturile verzi, pline de mușchi, clar-obscurul unor încăperi cu bolți pontificale, lanterne ruginite în care abia mai pâlpâiau luminițe șterse, mișcate de vântul ce le mătura la vreo rafală și, peste tot, simțise mirosul de pepene și gudron al Veneziei, cu tot ce avea ea esoteric. Laguna întregă, amenințătoare undeva, cu tonele ei de apă ce puteau să irumpă peste diguri; umbrele umede și ele, negre-cenușii, verzui, umbre catifelate, ferestre cu perdele sfâșiate de timp și de fum, mirosind a prav și a vechi, a ambră și a șoareci, sgomote abia auzite sosind de undeva din bârnele măcinate de carii imemorale; impasibili, mohorâții disprețuitorii monseniori trecând nevăzuți încă prin încăperile obscure în care mai puteai să auzi sgomotele intime ale vestmintelor lepădate și chiar târârea vântului de afară pe nervurile de plumb topit undeva, în besnele unor turnătorii și îndoite de cleștele forjorului, devenite după aceea numai niște ramuri uscate de metal care protejau între cristalele lor subțiate de vreme acea intimitate care nu se cerea decât apărată și în care intrau strigătele violurilor mărturisite sau nu, rezultatul tranzacțiilor familiale, dincolo de sumele și interesele puse în joc; Venezia ațipită în duminicile matinale, plină mai apoi de strigăte înăbușite, rămasă, fiind afară, dincolo de tumultul pasiunilor strivite de secret; cu discursurile de demult ale demagogilor și rândurile șterse în denunțurile alcătuite la lumina lumânărilor pentru Marii Inchizitori ai Consiliului celor zece; puterea în care nu puteai penetra, ocrotită de bogăție, de halebardierii de sub bolțile de piatră de afară, păzind războinici ordinari, aventurieri

plătiți cu luna sau cu anul, vechi mercenari ce jefuiseră aiurea în numele unor idealuri mincinoase și risipeau aici totul, tăvălindu-se cu femei în imensele paturi, apărute de baldachine pictate de cei mai renumiți pictori ai cetății, deflorând fecioare venite din cerul pur al iluziei, bine crescute, cu guvernante, cu profesori de dans marfa părinților ce vindeau totul: reputație, frumusețe, gingășie, victimele știind că sunt vândute sau că or să fie vândute și abia așteptând să li se întâmple acest lucru; marele teatru al lumii, desfășurându-se sub candelabrele acum stinse, abia arătând mucarnițele lor negre, roase și ele de praf și nepăsarea timpului... Ai mai fi putut să auzi scufundarea secretă a mobilelor vechi ce nu mai fuseseră urnite din loc de o jumătate de secol din sălile uriașe unde băuseră generații de bețivani, urmând altor generații de bețivani, meseni făloși, toastând și râgâind, plini de cuvinte frumoase, desprinse din cărți vechi și lachei tăcuți, abia respirând acel tumult al ospetelor, cu toată grandomania lor ce făcea să izbucnească paseri din uriașe torturi sau din animale spintecate savant cu pumnale vânătorești, de hirurgii vestiți ai petrecerilor, gesturile lor fiind însoțite de sunete de lăută sosite de undeva din vreo loggie de piatră, ascunsă privirilor, sub un ochet cenușiu, prin care abia pătrundea reflexul mării omnipotente de afară, ea, regina Veneziei, în care totul era voluptate și amenințare pentru că moartea venea pe canale, cu ciuma, cu urâtul boalelor ei, cu răsboaie și impozite, cu grijile grele ale celor ce urzeau comploturi și afară vegheau numai strălucimile basilici, divinele icoane pictate în ziduri și cenotafurile prefigurând absente trupuri regale, rămășițe ale trufiei omenești cu tot ce se mai ostenea din propriul trecut, cerșind osanale, flori și rugăciuni din infinita moarte care nu era moarte, pentru că nu e mort cel ce mai e servit de umilință și dă de pomană din nesfârșirea lui, adunând lumea și silindu-i pe preoți să le rostească numele și să le arate faptele mincinoase, împodobite

cu laude cumpărate încă de pe vremea când își pregăteau aceste suspine, voind să șteargă nepieirea Veneziei eterne chiar în despuierea pereților goi ai palatelor abandonate, despuiere lipsită de răsuflarea celor ce trăiau cu numai părăsirea, uitarea și regretul rămas după cei duși sau numai plecați în alte locuri, cu impersonalitatea saloanelor nelocuite multă vreme și aflate în așteptarea altor oameni care să reînsuflețească vastele odăi fără mobilă și fără flacăra unor focuri ce se reaprind după ani de absență, sau luni, sau zile, lăsând umbre proaspete pe pereții din care a mușcat tocmai acea absență a unor proprietari care făceau aceleași gesturi ce vor fi făcute de cei ce vor sosi în locul lor, îndeplinind adică ritualul acelorași gesturi și fapte, și refăcând în jurul lor aura nevăzută a habitudinii pe care cei noi vor să și-o însușească și nu reușesc pentru că o familiaritate este proprietatea morții care urmează vieții și gesturilor făcute deja și nimeni nu și-o poate însuși; Venezia putredă care te posedă te ia în stăpânire fără să-ți dai seama, otrăvindu-te lent cu imaginea ei turbure, cu cupolele ei ca niște meduze plutitoare în marea cerurilor mereu schimbătoare, cu brumele sale subțiri ce-ți fură conturul feții și ți-l proiectează în viitor, cu toată păpușeria celor ce te înconjură, umbre ale saloanelor înăbușitoare, în care se înghesuie niște marionete și li se pare că petrec, că se împrietenesc, că se iubesc sau că se posedă și deodată magia se sparge și sosește ultima seară, pe care și el, Hrisant Hrisoscelu, avea s-o cunoască, cea mai rece seară, cea mai streină, când orașul cu iluzia lui multicoloră, fierbinte, iresponsabilă te părăsește și nu poți să-l mai iubești, nu ai de ce să-l mai iubești și tot ce crezi că ai adunat numai pentru tine și îți aparține pe veci: plăcere, obișnuință, lucru familiar, amintire dispar într-o secundă și afară rămâne o cetate streină, cea mai frumoasă din lume, dar, deodată, cea mai înstrăinată de tine, un oraș uitat, cu ulițe umede, poduri și gondole care duc și miri, și defuncți întepenți spre San

Michele cu pietrele lui tombale, semănate parcă de pe o altă planetă pentru a-ți aminti că bornele morții au marcat până și un astfel de loc și te așteaptă și pe tine o gondolă neagră cu patru îngeri aurii, cu aripi de gips și coroane, și acele văluri ultime ce bat în trupii ei și pe care nu le vei mai auzi, însoțit de uitare, și degeaba sunt strigătele și cântecele ce ar vrea să te însoțească până în cer și mor chiar în acea clipă, în acel loc, și el strein de viață, pentru că nopțile, morții sunt mai singuri decât oricine în lumea asta, mai singuri decât stelele îndepărtate, mai singuri ca marea ce și ea e singură; o, Venezia opacă, surdă la orice regret; Venezia obosită de sine, nemaiauzindu-se; cu seri livide, streine, fără palatele dogale pe care întunericul le absoarbe și le retrace în uriașa umbră a nopții, strania, sălbatica cetate plină de șoapte dulci sub portaluri, de gânduri ascunse, încărcate de imense uri, înveninând aerul pe care-l respiri în irealul decor minat de funestul sentiment ce înjosește omul, dar care-l și mișcă; intrigi, șoapte, denunțuri, călăi, preoți, iubiri, fecioare, curtezane, prezicători, atleți pe frânghie, noctambuli, bețivi, povestitori, improvizatori, materia magică a Veneziei compusă din lumea coruptă a apelor ei puturoase, a zidurilor în care au murit câteva epidemii de lepră și ciumă, acele nuntiri infinite întrunind trecutul, prezentul și viitorul; leneșă, morbida Venetie, imensul mormânt de ape, suspendat sub cerul în care veghează heruvimi funebri, coloanele de mătase în amurg ale lui San Marc, turlele de plumb, scurgându-se în cețuri, topite în imaginația infinitului; scări neștiute, roase de pași nenumărați care au favorizat și favorizează adulteruri; marele fast venet, știut de nimeni în întregime, de necuprins, marea minciună a acestei așezări ireale pe care Dumnezeu o ignoră pentru că a uitat-o sau a trecut-o în contul Diavolului; taina Veneziei din care iradiază carnația femeilor frumoase care au putrezit demult, întâi îmbătrânind, secătuite de vârste, de amintiri, erodate de timp și pe

urmă vegetând în iatacurile dosnice, trăind din invidia pentru altele care le iau locul, acele nesfârșite emisii de urmașe ce le acoperă cu uitarea lor și le desființează cu nepăsare, cu vitalitatea nemiloasă ce șterge tot ceea ce o naște...

*

Rafira ori Sultana, sau cum îi zicea, mai intra în odăi și aducea mangal care odată ce se stingea lăsa un fum gros; arunca butuci în sobe, mai deschidea ferestrele și întreba: „N-ar voi ceva de îmbucat, dumnealui Hrisant Hrisoscelu, că se făcuse de prânzișor și n-ar strica un lichior, o lacherdă, o prezantină, ori măcar alune să mai mestece să nu-i stea gura și stomahul, dar beizadeaua mângâia absent mătăniile, privind lăntugul de aur ce trebuia de mult trimis Neranțulei ca să și-l lege în jurul pântecelui în care borâse boerul în prima noapte a venirii lui din acele locuri depărtate pe unde iubise și fusese sărăcit. Simțea că ceva ce nu putea fi controlat îl luase în stăpânire de la sosirea lui aici, o lipsă de voință ce-l măcina ca o boală. Se scula târziu de parcă acel drum, ce-i drept lung și sdruncinat, îl topise. Nu-i era nici foame, nici sete, ar tot fi zăcut pe acele macaturi moi și ar fi fumat numai, privind fumul verde și profumat al tutunului. Se scula cu gura amară, cu limba ca iasca și nu simțea nimic decât golul fără sfârșit al sufletului. Îi era lene să se îmbrace, secretarul livonian voia să intre la același ceas în odăile lui, dar nu-l lăsa muierile, pentru că ora deșteptării se lungea. De unde altă dată, când se anunțau cu glas mare din Turnul meridian ceasurile opt, turcești, el era în picioare, după câteva zile nice la unsprezece nu făcea ochi. „Ce-i cu boerul?” întrebau ai curții, îngrijorați. „Este sănătos, are ceva?” Slugile dădeau din umeri; „Nu are nemic, ce să aibe? Gogeste numai. Citește gazeturile sosite de la Viana și pe urmă iar doarme; ciugulește ceva și spune să pregătim

trăsura că vrea să iasă până la Herăstrău să ia aer și după două ceasuri se răsgândește, îi e lene și nu vrea să cheme bărbierul să-și radă obrazul, arată ca un călugăr, rar mai face câte ceva, de parcă l-ar fi stors tălănița aceea care a stat cu el în noaptea venirii și nu mai are snagă, nu mai are nemic în el”...

Careva vrusese să aducă doftorul, să-l cheme pe Perdicaru știind că se au bine, dar Hrisant Hrisoscelu îi luase la goană, să n-audă de așa ceva; ce, se nebuniseră la cap? Nu-i ardea de nemic, voia numai să zacă, dacă nu făcuse el nici măcar heretisirea la Domnitor, atunci ce mai voiau? Dădeau cu toții năvală spre porți, dar arnăuții nu mai primeau pe nimeni până la noi ordine și acele noi ordine nu soseau. Perdelele stăteau trase până la prânz și din odăi nu se auzea vreun glas. Ionică Greceanu trimisese vorbă prin Iusufache care mai ieșea la cafenion că îl invită pe boer la o vânătoare, să-și scoată saxonii care se sălbăticesc în curte, să-i mai arunce la o amușinare, la o pulpă de mistreț că altfel se blegesc, dar el nu dăduse nice un semn, sau măcar la o partidă de cărți să iasă, să-l vadă lumea că se svonise că are rac și că o să moară curând și asta nu era bine. Îi trimeteau răvașe după răvașe, soseau și bilețele de la femei, dar el citea unul sau două și pe urmă cădea iar în melanholia aceea care nu-i mai trecea; se afla departe de Venezia, îngropat sub zăpada unei ierni ce se anunța teribilă. Și de fiecare dată, de câte ori primea câte un semn din afară, își spunea, jurându-se după ce se privea în oglindă că de mâine începe viața de la început, că o să meargă împreună cu Vasilică Ghica și Neculai Negruzzi și cu Kostaki Kiriazi ori cu Calimah Pantazoglu în vizite, că o să cheme muieri la el, pe alde Neranțula Mavrodin, pe Chrysafina Costandachi ori pe Anica Filipescu, ce se mai găsea prin acest puturos oraș de Orient, să-l scoale din morți pentru că mort era, deși trăia...

Și acela, logofetul Caliarh, nu mai tăcea cu ale lui, dar cine-l asculta?

—Ce spui? Ce spui? se mira Hrisant Hrisoscelu cu glas din ce în ce mai stins pentru că parcă ceva din el se scufunda în propria-i ființă și vorbele aceuia începeau a-l plictisire, dar nice singur nu voia să rămână întrucât destul se deștepta fără nimeni alături în recile cearșafuri și voia să cheme pe careva să mai aprindă focurile din sobe, dar nu mai avea puterea de a se ridica în coate și de a da vreun semn, ori de a vedea pe careva, ori de a aprinde vreo lumânare. Asculta numai, învăluit în cergile cele groase la viscoarele de afară care dădeau roată Bucureștilor pentru că nu aveau unde să se oprească și pisau orașelul de câmpie și era de mirare că atunci când se astâmpărau, el mai exista și că pe ulițele cele năvălite de gheață și zăpadă mai ieșea câte o sanie ce-și suna zurgălăii și pe urmă acel sunet delicat și lin se stingea undeva, departe sub cerul negru. Ciorile își făceau și ele roțile funebre și strigătoare. Veneau zorile turburi, cenușii, se auzeau în grajduri caii boerești rozând zăbalele și slugile care le puneau fânul dinainte și i se făcea dor de locurile pe care le părăsise și iar se hotăra: „Vând tot, lichidez ce mai am și plec înapoi s-o gălesc și s-o fur, ori s-o omor”. Și se scula, bătea din palme, scula slugile, asta se întâmplase numai de două ori, își chema bărbierul care-l rădea bine de aspra barbă și se privea în oglinzi și le spunea celor din jur: „Ne punem pe treabă de azi, auziți voi, pregătiți săniile și caii pentru că bănuiesc că trăsura nu poate străbate într-atâta zăpadă”. Și slugile se bucurau și începea un frecuș prin curte și logofetul și secretarul livonian dădeau ordine după ordine și femeile călcau hainele și cămășile și cântau de bucurie că se înzdrăvenise beizadeaua și, maică, ce-o să mai facă el acuș, în nenorocitul de târg și cum or să mai curgă bacșișurile și-or să se ivească pe la uși acele femei ce mult râvneau la bijuteriile lui Hrisant Hrisoscelu despre care numai auziseră și se și svonea că sunt mai ceva decât ale împăraților rusești întrucât beizadeaua lor dăduse lovitura prin Franția și își depusese toată averea în băncile

veneziene ce gemeau de ducați și rubiele și că era vorba să ia tronul și de aceea Princepele nice măcar nu-l întreba de ce nu venise să facă heretisirea și că dacă ar vrea el, Hrisant, l-ar cumpăra în aur de Viana, ori i-ar da credite să umple țara de mori nemțești că avea de unde și ce adusesse el acasă, era numai un gunoi, nește bijuterii pentru bieteale kiramele de pe podul Beilicului, nu demne de doamnele ce ardeau din pipote să se culce cu el, chit că cele mai multe erau măritate și duse la popă cu ai lor, dar ar fi fugit de-acasă fără să clipească, cum scriau în bilețelele trimise beizadelei și aduse pe furiș de alde Iusufache căruia nu-i mai ajungeai la nas cu prăjina de când se întorsese stăpânul și sta numai în cahvenele și povestea în ce lux și desmăț se desfată Hrisant și cum îl păzesc arnăuții toată noaptea cu puscile lor să nu fie uruiala dracului și să-l prade careva că era putred de bogat, bașca ce avea în sipete și-n lăzile aduse, dar unde mai puneai banii din bănci? Și svonurile creșteau și în seama noului sosit în București se puneau cele mai năstrușnice fapte. Ba că ar cumpăra toată Valahia cu ce era pe pământurile ei și s-ar întinde la domnie și că Poarta chiar l-ar primi cu multă bunăvoință dacă ar face un semn, terminând cu Princepele. Svonuri primejdioase, dar cine le putea desminți decât nebunul de boer ce tot nu se arăta pentru că după ce mânca puțin, când voia să se îmbrace era apucat de plictis și-l întreba pe secretarul livonian: „Cum e afară?” Și acela ieșea puțin și se întorcea spunând: „Bate nițel vânt, dar dacă vă puneți căciula și luați blana de lup nu simțiți nimic pentru că parcă ar da soarele.” „Bine, făcea el, să mai bem o cahvea și o să vedem noi”. Și mai beau o cahvea și pe Hrisant iar îl apuca lihtisul și o lene ucigașe și începea să-și desbumbaze nasturii de diamante de la cămașă și să o lepede pe covoare, întinzându-se pe sofa și uitându-se afară cum era cerul: când se lumina, când se împosoca. „Ce facem, stăpâne?” întreba Iusufache din sfert în sfert de ceas, gata să se urce pe capra sâniei boerești, și ea lucrată la Viana deși în mintea lui

blestema toana vremii care-l împiedica pe boerul său să iasă cu carozza aceea nemaivăzută în care sosise și mai ales să fie privit, bătând caii ungurești cum nu mai avea nimeni. Dar iar începea ninsoarea și se așeza zăpada, vătuit, tiptil și se auzeau lupii dinspre pădurile albastre ale Cotrocenilor. „Ce vreme, zicea Hrisant, să nu dai un câine afar’ din casă și noi ce să căutăm la Herăstrău, că nici măcar nu e muzică, cum e vara! Meterhaneaua cântă numai din mai”, și iar se ofilea și se băga în așternuturi, și-i gonea pe toți, și fuma, și privea prin perdele cerul apăsător, jos, negru. „Dar dă el soarele, își spunea singur, și o să vină primăvara și să vezi atunci ce mai plimbări o să fac...” Deocamdată soseau sărbătorile Crăciunului și în curți se tăiau porcii și se auzea un guițat nemaipomenit și se aprindeau lemnele cu catran și se pârla șoricul și el nu avea nici măcar atâta voință să le spună că degeaba fac piftii și pregătesc murăturile și varza acră pe care o pritoceau, pentru că nu are de gând să invite pe nimeni la petrecere, dar ei tot sperau că o să fie iar veselie și-or să cheme lăutarii ca pe timpuri, să cânte trei zile și trei nopți în șir și se vor umple de parale de la boerii chercheliți care fugeau pe furiș să mai doarmă pe la casele lor, cu rândul, ca să nu-l supere și pe urmă se întorceau tot în sânni, spunând că au zăcut pe undeva prin colțuri pentru că pe vremea când se întâmplau acele lucruri, alde Kiriazi, alde Matei Cigala ori Codrika sau Riga Velestinul nu se dădeau bătuti toate zilele și nopțile petrecerilor. Cereau afion, mai luau nescai frunze pe care le rumegau în măsele, beau ulei ca să nu se îmbete, dar se țineau în picioare, nu-i cărai decât pe la joia mare cu săniile, înveliți ca niște morți în cergile mițoase și aruncați în paturile lor, îmbrăcați cum erau, de unde nu se sculau decât după o săptămână. Ce vremuri, ce vremuri, dar nu se putea ca stenahoria să mai țină. Și uite că ținea, pentru că de fiecare din cele două dăți, Hrisant Hrisoscelu se răsângandise până a ajunge în curte și dacă mai trecea vremea, ei bănuiau cu toții că beizadeaua

nu se va mai mișca decât, Doamne ferește, pe la Sfintele Paști și asta o să-l supere pe domnitor...

Dar mai avea vreo importanță? Căpătase viciul tăcerii. Asculta numai pe alții și se gândea la ale lui.

Mereu îi venea în minte iarna de dinainte de a o revedea pe verișoara lui Christo Hrisoverghi, pe femeia cu părul când roșu ca ambra, când negru, cu privirile halucinate ca ale celor ce iau hașiș, probabil suferind de o miopie accentuată, provocată de picăturile pe care și le puneau în pupile și care-i dădeau aerul pur și mirat al venezienelor. Era ceasul când Herula Lucrezia Vimercatti spunea cu o voce stinsă privind apele încărcate de o scăpărare ciudată de fosfor din adâncuri:

—Îi simți pe morți? Sunt aici, în adâncul lagunei și mai încolo, pe mare.

Și el simțea cum i se face frig și se întreba de ce spaimă este dominată acea femeie pe care o iubea nebunește și de ce mergea cu el și cu Hrisoverghi spre Murano care se vedea în zare cu focurile lui la amurg, dintr-o vegetație putredă, cu cimitirele sale plutitoare, insulă cu adevărat a morților, ca și San Michele și numai în fața acestei bucăți de pământ simțea și el că moartea este prezentă mereu în viață și că nimeni nu dispăre din existența noastră, mai ales a acelor ce târau după ei ucișii trădați și sugrumați în carcerele de lângă Piața Ghel Mumia și pe cei retezați de cap, acele cranii ce erau golite de ochi de către peștii răpitori de la Vosfor și se ridicau, albe și fără altceva decât niște găvane și le amintea lor ce evanescentă e viața în așteptarea domniilor ce nu mai veneau.

Și, umbrele palatelor, pe care le bântuise în căutarea ei câteva luni grele, clar-obscurul lor melancolic, spaima fără nume care îl lua în stăpânire pe neștiute, umbra catifelată, dar înghețată a unei zile de martie, când soarele abia licărea pe lagună și îl cuprindeau presimțiri că va fi înjunghiat în vreo biserică plină de copii

încununăți cu margarete, umezeala crepusculară a Veneziei intrând în zidurile palatului Caragua, toată iarna așteptării lui disperate i se recompunea în memorie. Odăile păreau pustii fără femeia ce nu mai sosea. Mohorâții lui servitori, cărând mobila din bazarele de la Rialto, îl priveau fără curiozitate, făcându-și treaba și numărând banii împărțiți cu mari strigăte de disperare de către Alfano Stradiotte. Pe urmă, când totul se termina, rămânea singur într-o Venezie ațipită pe la prânz când saloanele se goleau de toată gloata ghiftuită și înaltele odăi bătute de soare îl trimeteau la gândul că se poate muri din cauza mării, de urâtul ei, cum îi spusese tot Herula, cu ceva mistic în vorbele rostite. Orașul aștepta un semn ca să fie distrus, Venezia limpezită atunci de apele sale purulente, de toate mizeriile iernii, de gunoaiile funerare, de florile sale fanate, putrezite sub poduri, se purifica.

Strălunatele sale basilici, opulente și fudule, cu cupolele lor ca niște magnolii roz, de două ori existând; în reflexele mișcătoare ale canalelor și sub cerul palid se arăta primăverii. Dar câte Venezii fuseseră? Venezia muzicală, plină de o lumină nobilă sau de o brumă ca sudoarea îngerilor, mai ales dimineata, o brumă, și ea roz, o brumă subțire ca transpirația frunzelor și Venezia acelor seri când Herula Lucrezia Vimercatti îi promisese că va sosi la el în palatul Caragua, neapărat trebuia să fi fost o astfel de seară cu ceață roz, plină de liniște, și nimeni pe ulițele pavate cu piatră, ori pe canale, nimeni care s-o spioneze, și ea, furișându-se pe sub acoperișurile brumate și atunci nu vor fi sburat nici măcar porumbeii din piața San Marc, va fi fost o liniște unică, și tot ea spusese că în acea seară va veni, ca altă dată în acest oraș, ciurma cea mică și nu va mai fi nevoie să se ascundă și vor aștepta moartea sub troienele de flori pe care el mereu le împrăpăta pentru că palatul Caragua, de la închirierea lui și până la prima ei venire acolo, fusese mereu plin de trandafiri galbeni de Isfahan aduși pe ghiață din țara celor opt

raiuri, umplând cu o umbră palidă pereții. Venezia așteptării, o Venezie fără contur, cu clădiri amorfe ca niște elefanți îngenunchiați într-un cimitir sacru, cu o vegetație ce macera cimitirele negre de la Murano, înconjurată de flăcările cuptoarelor și de licăririle indecise ale sufletelor celor morți, plutind parcă în etaje, deasupra mării. Venezia ciuruită de lumini șterse, cu sângele ei abia sclipind, un sânge plin de umbre divine, Venezia ca o stampă pictată dintr-o indispoziție zeiască cu palafiticolii ei, începând cu Palazzo Chigi-Zondadori și terminând cu cuibul lui ruinat și refăcut în care sosise tocmai ea, Herula Lucrezia Vimercatti. Și-atunci, în gândurile lui nebune, privind pe acei oaspeți reci și bârfitori ce-o însoțeau, pe ducii și principii ruinați ce beau și mâncau fără să le pese de sbuciumul lui, luând aminte la femeile care ar fi vrut să rămână în locuința sa, el făcându-se că nu înțelegea acest lucru pentru că o singură femeie intrase aici și trebuia să rămâie și aceea multă vreme nu sosise, lăsând ca trandafirii lui nebuni să se ruineze lent sub plafoanele palatului Caragua, ca o lepră galbenă, lepădându-și pielea vegetală pe pavimentele înghețate ca niște pietre tombale. Altă dată, mai ales în zorii verzi ai orașului dorea să vadă mirificul oraș scufundându-se lent, începând cu Piazza del Campo și terminând cu biserica del Redentore, în mâlurile ce înghițiseră pădurile din jurul Veneziei, dincolo de stâlpii Cadorei pe care era clădit fragilul oraș cu lespezile lui curate, cu Campanila din care băteau clopote lovite cu ciocane de bronz mânuite de niște sfinți rotitori, mișcați de mașinării subtile, și toate minunile născute din carierele ei de piatră, calliii și câmpii golași pe care murea mierea soarelui pe la patru după amiază, prin martie, cu fundamentele secrete ca niște păduri ale mării, rezistând vremii și eroziunii, o Venezie care va fi fost să dispară în fundul secret al lagunei, înghițită de o moarte lentă, șireată, păstrând totul pentru a fi reinventat vreodată pentru alte personaje și pentru un alt timp...

„Venezia ducală; Venezia leneșă, bolnăvicioasă, Venezia norilor scirocali ai lui Giambatista Tiepolo; Venezia magică a fecioarelor cu fețele ca perlele, Venezia întunecatului sânge al morților de pe mare care chemau din apele fugare, mereu cântătoare, ca sirenele...”, cum zicea un scriitor.

*

La sărbătoarea Redentore, Christo Hrisoverghi îl chemase, spre seară, la San Marco, acolo unde fuseseră pe vremuri cele patru figuri, Fluviile cu care Galla Placidia ornase palatul de la Ravenna. Laguna fumega într-un fum verde, cum se iscă în orașul Dogilor de câte ori lumina o părăsește într-o zi de vară cu ploi nesfârșite, ce pisează acoperișurile și opresc sborul porumbeilor care se aciuiază sub cortilurile de piatră ale galeriilor Ducalelor, torcând amoros. Piața era spălată de valurile care treceau scundul dig de piatră și în balconul de alabastru se ivise un băiat de patrusprezece ani, îmbrăcat în hlamidă albă, cu două lumânări aprinse în mână pe care le așezase în fața Madonei de Mozaic. Din campanilă se auzise bătaia unui ceas de seară; jos treceau grupuri de oameni cu steagurile corporațiilor, foșnind umezite în răcoarea serii. Un ultim foc al soarelui ce se scufunda în lagună ca mumia arzătoare a hoaței împărătese ce-și lăsase chipul pe vase de aur, cu ochii ei imenși și sprâncene arcuite, cum o știm din tablourile lui Nicolo Rondinelli. Era ora când în jurul altarului de la Parenza se celebra imperiul aripilor, misterul paserei, ultimul ritual bizantin al Veneziei, când în aer se aruncau porumbei și vulturi captivi ce osteneau leneș după câteva sbateri de aripi, deprinși cu prizonieratul lor aurit și sacru. Un viscol de clopote îl asurzise mai devreme, acum bronzul lovit cu tandrețe avea parcă o catifea dulce și semăna cu zumzetul unor albine. Feeria crepusculului se termina ca totdeauna cu un Ave

Maria unanim, izbucnit mai întâi din bisericile apropiate, strânse parcă laolaltă de o mână nevăzută pentru a vesti lumii Sărbătoarea morților. Cele mai frumoase glasuri ale Veneziei se ridicau sub cerul schimbător al aceluia amurg.

—Cred că mergem la Torcello, îi spusese Hrisoverghi, acolo-i place Lucreziei la începutul verii și mai ales să sosim noaptea, când toată insula este plină de luminile miilor de lumânări aprinse pe morminte. Cunoști Torcello?

—Nu, mărturisise Hrisant, deodată mânios că nu avusese această curiozitate care l-ar fi scutit probabil de ironiile femeii.

Își privise pe furiș costumul comandat la Viana, o redingotă completată cu Vaternorder, un guler înalt, cu vârfuri ascuțite, cu o cravată vânătă înnodată după manualele ce circulau în oraș, în saloanele ducilor și principilor. Înfiptese în ea un ac de aur închipuind un vultur străpuns de o săgeată, simbol enigmatic ce o intrigase pe Herula Lucrezia Vimercatti. Ea nu întrebase nimic din bună creștere, spre enervarea lui Hrisant Hrisoscelu care abia aștepta să-i dea o explicație. De câte ori se privea în oglindă își aducea aminte de ridicola costumație orientală adoptată ori de câte ori se întorcea în țară și i se părea că ceva îl îngroapă în acest mormânt strălucitor al Veneziei din care nu ar mai fi plecat, cu lumea sa amestecată, ciudată, evropenească.

Noaptea căzuse de-a binelea, orașul era luat în stăpânire de cortegiile ce plecau spre insule în bărcile lor lungi sau rotunde, dromoane bizantine, nave ce serveau numai la ceremonii, scoase din subsolurile palatelor, reparate în grabă și date la apă, galere veneziene rămase prin muzee, dar și ele folosind în asemenea împrejurări, pline acum de lanterne și de pânze strânse în jurul catargelor pe care spânzurau schelete și capete de mort, după gustul macabru al localnicilor în acea noapte a Redentorelui, feluci maure, suple, înguste, gata să se răstoarne la cea mai mică creștere a

valurilor, galease franceze, cu câte nouă rânduri de oameni la rame, trăgând după sistemul alia scaloccia, totul într-un amestec multicolor, luminat de făcle și fanale, un amestec de voci de bărbați care cântau sau se strigau de pe o punte pe alta, unii desbrăcați până la mijloc ca vechii robi, prefăcându-se că repară velele, cu peruci ce le acopereau părul adevărat pentru a revela niște capete tunse chilug precum condamnații de odinioară, cu semnul înfierării desenat pe frunte. Cei cu un smoc de păr și el trucat la măsluitorii din teatrele venete, machiori și șarlatani de ocazie, purtau în jurul șoldurilor cearșafuri de in, roșii, verzi sau albastre, la culoarea galerelor pe care serveau. Peste umeri, înfrigurații nerăbdând umezeala nopții abia începute țineau un caftan și pe cap, o beretă roșie și așa-numita gabbano, o manta lungă de postav aspru și ieftin, și ele scoase din magaziile teatrelor. Între uriașele corăbii se învârteau descumpănite de mișcarea valurilor iscate de înghesuiala din jur, acaccile, joase la apă, cu prova rotunjită, cu vele pătrate sau triunghiulare, construite la Venezia în secolul al XIII-lea ca și toridele, mai mici decât primele, cu fundul plat, o singură punte și cu un catarg, corăbioare pentru sfinți, cum se putea vedea pe pereții lui San Marc pe mozaicuri.

Convoiul era încheiat de câteva vase mari de tipul Rocheforte, navlosite la Genova de către un Ludovic pentru transportul cavalerilor în cea de-a noua cruciadă, nave de expediție cu corpuri greoaie, cu prova și pupa ridicate și etrava verticală, încărcate de suprastructuri, făloase, închipuite, lustruite, cu etambolul perpendicular pe chilă, cu castele de observație, numite în alte locuri și cuib de corb, împodobite cu sculpturi de lemn; tritoni sau sirene, două punți despărțite de spații apărate, paradisurile și unde se așezase încă de pe acum trufia princiară reprezentată de făloasele personaje cu care Hrisant Hrisoscelu începuse să se deprindă la reuniunile din iarna trecută, pline de petreceri și mese nesfârșite;

corăbii încărcate cu preoți și călugări sosiți cine știe de unde, purtând coroane de flori în jurul gâtului și învârtind la nesfârșit mățaniile, așezați pe bănci negeluite, dar roase de atâtea funduri pe care le suportaseră, sabordiere pentru transportul cailor de călărit pentru că după serbare, Hrisant Hrisoscelu aflate că era invitat de către soțul Herulei Lucrezia Vimercatti la o vânătoare; asta și explica de ce ea sosea singură, soțul plecând înainte pentru a pregăti hăitașii și câinii. Dinspre mare sosea o uriașă navă în jurul căreia roiau ca niște delfini, panfilii și brigantine încărcate cu o lume veselă. În apă, luminile șovăitoare ale faclelor roșii, galbene și chiar verzi din pricina pucioasei folosite, făceau să explodeze arteficii. Vele triumfiulare, arabe, mânau mai iute unele echipaje ce le foloseau cu îndemânare, strecurându-se ca niște știuci.

Pirați încă neîmbrăcați, cu un postav negru peste ochi și cap de mort la pălării, se grăbeau spre punțile de lemn alunecoase și primejdioase ce lăsau să cadă în apă pe câte un imprudent. Scări de frânghie ridicau lăzi la bord, încărcate cu curmale și sticle botoase, îngropate în rafie împletită, pline cu un vin negru sau amărui de culoarea cerii vechi...

Herula Lucrezia Vimercatti sosise. Cu acea plină de cruzime atenție, Hrisant o zărise într-un Tonneau tras de doi cai mărunți ce se opriseră în marginea pieței aglomerate și căuta în mulțime chipul lui Christo Hrisoverghi. Birjarul conducea la pas, prudent. În spate, o servitoare tânără păzea un coș de bagaje pe care sta așezată privind amestecată mulțimea din jur. Lucrezia era îmbrăcată cu o jachetă peste o fustă de catifea, cu o tocă de lutru, acoperindu-i părul roșu al perucii, parcă ghicind că așa o place el mai mult. Mâinile și le vârîse într-un manșon în care – avea să bage de seamă asta mai târziu – își ascundea o mică pungă de crocodil, plină de flacoane, parfumuri și carnete vieneze. O cuvertură de Tibet îi acoperea picioarele pentru a nu simți umezeala nopții începute.

Îi recunoscuse și le făcuse un semn cu mâna înmănușată:

—O, iată-te, îi spusese, adresându-se lui Hrisant Hrisoscelu, care își scosese jobenul de mătase și-i sărutase mâna după moda evropenească. Nu mai ai aerul de câine plouat din seara aceea. De fapt, de ce-ai plecat atunci? Ți-am spus ceva neplăcut?

Râdea cu privirile ca niște cuțite, amestec de batjocură și de promisiune tandră, dacă i-ar fi plăcut vreodată. Cel care aprinsese lumânările în cinstea Mariei din Campanila se retrăgea acum în bătaia clopotelor.

Hrisant îi văzuse chipul palid de copil crescut în mănăstiri. Lumina săracă a lumânărilor tremurătoare îl prefăcuse într-un fel de mucenic.

—Ai aflat unde mergem, nu?

—Mono zeo xeri, Dumnezeu o știe!

—Christo ți-a vorbit de vânătoare? Sper că ai un cartuș și o pușcă, dacă nu două, cum se obișnuiește...

Le avea. Bagajul – și-al lui și-al verișorului ei – fusese încărcat de mult pe acel vas roșu ca purpura care se legăna ușor lângă cheiul de piatră.

—Ești cam tăcut, spusese ea, privindu-l pentru prima oară. Era greu să reziști unei asemenea cercetări ce semăna cu prețăluirea unui obiect.

—Ascult, este cu totul altceva, răspunsese scrâșnit Hrisant, și-i înfruntase privirea cu ochii lui ușor asimetrici care-l făceau frumos și agresiv. De sub bordul scurt al jobenului îi scăpase o șuviță de păr aurie.

—Ce-ai făcut toată iarna? Îl mai întrebasese femeia, jucându-se cu o brățară și privind la vizitiul care descărca bagajele cu servitoarea ei. Acesta avea un capușon cu zurgălăi care sunau lin la cea mai mică mișcare.

Îi întindea cu atenție niște lumânări lungi fetei, acele mocoletti

ce aveau să țină loc de confetti când începea ceremonia stingerii reciproce a feștilor.

—Te-am așteptat, îi răspunsese, simplu, tutuind-o după obiceiul grecesc.

Christo le arătase scările pe care trebuiau să urce. De pe puntea aglomerată se auzeau vocile unor femei care strigau la cei rămași pe cheiul de piatră. Hamalii urcau bagajele cu scripeți și în învâlmășala aceea, Herula Lucrezia Vimercatti nu-i mai răspunsese.

Când Venezia rămăsese în urmă cu luminile ei, cu o rugă murmurată și cu corurile înăbușite de depărtarea ce creștea și lumea amestecată începuse să vorbească aproape în șoaptă, privise spre Herula. Lumina fanalelor o arăta nevie, rece, ferindu-și fața de frigul lagunei. Jos, undeva în apă, se auzeau lopețile celorlalte ambarcațiuni mai mici; careva cânta un Imn pentru fecioară. Ieșiseră la larg și tot cortegiul se transformă într-un Triumf al Morții. Corăbierii stăteau nemișcați la bord, toate faclele fuseseră stinse în apa sărată a mării, cuprinsă de o ciudată liniște în care coșmarul nocturn ce avea să înceapă trebuia să se desfășoare cu complicitatea tacită a nopții. Despre moralitățile italiene, cortegiile carnavaleshti descriind Moartea cu toate bunătățile sale, Hrisant știa câte ceva din cărțile citite în lunga lui reclusiune din tinerețe, dar, ciudat lucru, Sărbătoarea Redentore începea cu o teribilă rumoare, cu strigătele, iute amuțite, ale femeilor ce se simțeau deodată singure în feluci sau corăbii în prezența uriașei tăceri a mării din jur. Orice relief se pierduse, Venezia nu mai era, ultimele sale lumini fuseseră și ele înghițite de ape, se aflau undeva în larg, într-un ținut neprecis și toate acele corăbii se opriseră în întuneric, nemișcate, într-un abia simțit tangaj. Mirosea a plante putrezite, necunoscutul miros al largului, cu ceva sărat și cu un iz de iod și de apă pulverizată ce se lipește de obraz ca o ceață pe care o ștergi și ea revine și te inundă. Herula Lucrezia sta încremenită cu fața spre un

orizon numai de ea văzut. Abia se zăreau stelele, și ele acoperite de fâșiile pline de abur ale nopții, și nimeni nu spunea nimic și toți tăceau înfricoșați, poate câteva sute de oameni așteptând ceva ce știau și el nu știa, dar care trebuie să fi fost îngrozitor din moment ce le stârnea atâta frică. Și minutele se scurgeau în acea tăcere și nimic nu se întâmpla. „Ești aici?” ar fi vrut să întrebe, dar rușinea îi ținuse gura încleștată. Cu voința celor îndrăgostiți privise spre locul unde ghicea că se află femeia, siluetă neagră în neagra noapte, nu știută, bănuită, acolo, sus, undeva, sub un catarg, lângă alte siluete, aproape și foarte departe de el în același timp, gata să plece pe mare sau să fie răpită de un demon al acelei nopți fantastice.

Și-atunci, dinspre portul din care plecaseră, parcă isbucnind din apele lagunei, se auziră înfundat, mai întâi niște clopote dogite, încărcate parcă de alge și bătute cu fier peste care se pusese bandaje de cârpe, acel sunet prevestitor al morții pe care-l aud cu adevărat numai cei ce sunt cuprinși de presentimentul sfârșitului.

Dangătul îndepărtat, surd al Veneziei nu mai avea acuratețea de mai înainte, la amurg când băiatul de patrusprezece ani dispăruse în zidurile Campaniei după ce aprinsese cele două lumânări pentru Fecioara Maria; nu mai semăna cu zumzetul de albine, avea ceva straniu și, din adâncuri, se iviră lumini ca și când acel cimitir de apă se pregătea de o imensă resurecție a înecaților. Înotători, cum avea să afle mai târziu, purtau talgere cu fosfor care păreau lanternele celor ce muriseră pe mare, o lumină metalică, ostentivă, mereu dispărând și ivindu-se din scurtele valuri ce mișcau apele în jurul corăbiilor și bărcilor. Și dangătul clopotelor crescuse ca un urlet, ca o furtună și isbea urechile celor aflați în larg și parcă din străfunduri se ridicau acum zidurile uriașe ale unei catedrale ce semăna cu biserica Redentore, dedicată răposaților și, undeva, într-un amfiteatru închipuit, pe ape răsări un altar cu mii de lumânări aprinse, iluzie a nopții, dar pentru el o insuportabilă realitate, ca și

când marea scotea acum la suprafață o catedrală făcută din pereți de aer prin care se vedeau altare din piatră și imnuri acatiste însuflețite. Din gurile nevăzutelor fântâni ale adâncurilor isbucni lumina unor oreficii ce închipuiau fântâni artizicești, adevărate geizere argintii, ce devorau întunericul și în acea lumină deslușiră gondolele tragice ce se îndreptau spre San Michele, insula morților creștini ce trebuiau depuși în acea noapte, cortegii funerare, cu cosciuge uriașe, acoperite cu mormane de flori, omagii aduse răposăților de rang la sărbătoarea Redentore când se evocau cele 40 000 de victime ale Sagrei peste. Cineva striga cu un glas profund deasupra mării în latinește: *hodie mihi cras tibi* și de undeva i se răspundea peste ape: *memento vivere* – pentru ca un alt glas să curme pe cel dintâi, cu teribilul avertisment: *memento mori*! Și-atunci de pe un catarg care nu se vedea din întunericul dens pentru că luminile iar se stinseseră, în jur rămânând numai catedrala de aer care semăna cu San Marc, și el o copie a bisericii Sfinților Apostoli de la Bizanț, din care nu se mai zăreau acum decât altarul ca un pala d'oro, ornamentat cu email cloasonat și pietre prețioase. Atunci peste ape se revărsă un stol de serafimi cu zece aripi, numărul sacru al creștinilor, numărul decalogului plutind lent și căzând în valuri cu un fâșâit teribil. Pe urmă totul fu acoperit de către vestirea unor goarne anunțând lumii nepăsătoare, preocupate de plăceri și vicii că începe sărbătoarea morților. Și din turnurile nevăzute ale dromoanelor și galeaselor sburară lemuri, morminte ce păreau de piatră și explodau în întuneric, aruncând schelete și oase rătăcite, iute înghițite în mълul negru și umid de dedesubt, o adevărată răscoală a cimitirelor mării din care isbucneau de asemenea într-o chermeză veselă, lapidarii și osuare într-un răcnet comun al celor din jur tânguindu-se la vederea spectacolului fantomatic ce-i învăța cu prezența neîntreruptă a morții. Un vaier șuerător în care se distingeau strigăte de copii

înecați, copite de cai ce băteau în tavanul cerului, alergând cu capetele în jos, un cor funebru și, în sfârșit, plutirea pe gondolele ascunse de întuneric a unor capele în care se aprindeau acum lumânări; giulgiuri albe, fantomele nenumite ale morților nenumiți. Dintr-un front nevăzut, un semicerc descris de corăbiile aflate pe mare se producea un asalt al celor uciși pe ape asupra celor vii din feluci și brigantine, aflați la îndemâna morții, spre groaza prefăcută a actorilor amestecați printre cei naivi ce nu mai participaseră încă la o astfel de bătălie. Agresiunea îi sufoca pe cei din micile tritonii și femeile leșinau. În aer sburau schelete cu coase pe umeri, plutind miraculos printre atâtea catarge nevăzute, umplând aerul de prezența Morții necruțătoare. Se auzeau țipete ca ale sugrumaților din temnițe și marșul Marilor Vânători ce culegeau viața și apa însăși începuse să miroasă a putrefacție, se aflau într-o baltă stătută unde se așezaseră cumpliții arhangheli secerători. Din adâncuri înaintau putregaiuri marine, și ele, niște plante canceroase în erecție vegetală, proliferând amenințător sub botul rotund al felucilor și voind parcă să înghită toată acea suflare înfricoșată. Pe un catarg se scurgea într-o clepsidră gigantică nisipul timpului răsturnat în vasul transparent, cu un fâșii de rozătoare uriașă ciuruind urechile celor ce asistau la amarnica bufonerie. Pe mare, trecând pe roțile sau pe patine alergau acum Vanitățile, niște marionete, femei cu părul roșu ca peruca Herulei Lucrezia Vimercatti și el înțelese abia acum ce trebuia să-i spună acel păr fals văzut pentru prima oară lângă fântâna din fața bisericii Santa Maria della Salute, dar tăcu, nu spuse nimic, nici măcar nu o privi deși ea întorsese puțin obrazul, atât cât să nu-l privească, dar să-i ghicească surâsul de pe buze. Un preot ridicat în picioare se răstrea spre larg, ascultat de către corăbieri cu cuvintele vechi pe care cardinalul Oliva le citea zilnic pe un sipet sculptat în formă de mormânt: *Memorare novissima tua et in aeternum non peccabis*. Începuseră

funeraliile princiare ale celor uciși de eternitatea mării, convoaiele plecate spre San Michele se desprinsesă de grosul cortegiului general care deschidea o poartă în amfiteatrul nevăzut al nopții. Corurile se îndepărtau și ei simțeau mirosul de lumânare stinsă, de ceară topită, de putreziciune al adâncurilor despărțite parcă de puritatea sărată a largului, acel gust amar al mării, sărat și umed în același timp. Vanitățile alergau și ele undeva sub zarea neagră, cu rochiile multicolore, cârpite, cu trenele vâdate de lațuri ce le scufundau una câte una în abisuri, într-o nălucire secretă, însoțită de strigăte de spaimă.

Deasupra se auzi iar o sbatere de aripi ale unor schelete sburătoare care alergau de la un catarg la altul, mașini teatrale în care se aflau adevărații acrobați ai serbării, rămânând anonimi, dincolo de masca nopții. Pluteau și se aruncau în goluri, erau agățați cu cângi nevăzute din nevăzutul mării și iar proiectați pe acel cer pe care pluteau acum fantomele de siliciu aprins, niște uriașe personaje feroce, vânînd și ele ceva ce se afla deasupra mării.

Tangajul corăbiilor scăzuse și vântul iute al largului se ițise ușor pentru că de undeva soseau zorile, lăsând pe ape un polen translucid, o fosforescență vană. O tristețe surdă plutea pe mare. Spectrele gigantice se topiseră în lumina indecisă, giulgiurile nu mai străluceau, turnurile corăbiilor, acele cuiburi de corb se deslușeau, puțin câte puțin, în pâcla dimineții ce se instaura pe apă. Sdrențe de smeie ce folosiseră la ciudata mascara atârnav printre catarge. Tot balamucul nocturn își arăta spatele nestrălucitor, ațele cu care totul fusese mințit. Panourile și paravanele erau retrase, ridicate cu scripeți pe punțile scenelor ce stătuseră până atunci în întunericul prielnic și oamenii ce fuseseră astfel amăgiți vrură cu toții să întreprindă ceva, să cânte, să strige, să îndepărteze acele bube luminoase ale fanalelor ce pluteau pe mare ca să îndepărteze coșmarul, dar nu reușiră să facă nimic decât să privească pustiul

verde al mării peste care lumina așeza covorul său triumfător...

*

Afară se întuneca și peste București cădea unul dintre acele amurguri sfâșietoare care făceau pe bărbați să fugă pren cârciumi ori după curve podărese, nemaisuportând casele lor în care la ceasul acela se aprindeau lămpile sau lumânările, să nu mai știe urâtul nopții ce se apropia de oraș, de undeva din întinsa câmpie peste care se întetea acum un ger sălbatic ce înghețase apa Dâmboviței și născuse țurțuri mari sub șindrilele acoperișurilor. Era o liniște ca în ianuarie, rar bufnea câte un cotoi gras pe magazine și caii băseau puternic în grajdurile lor, îndopați bine cu fân de spaima stăpânului. Slugile, de când beizadeaua sosise, nu mai furau decât cu frică, neștiind ce gânduri are. Trecuseră trei săptămâni și nu ieșise din casă; pe logofet îl judecase, mâine cine știe ce-i mai trecea prin cap? Beau pe furiș vin negru, fiert, cu slugile de la bucătărie și mâncau împăratește felurile refuzate de către Hrisant Hrisoscelu care avea el ceva la stomah, ori într-alt loc de lăsa masă după masă necercetată, cu tot ce era mai bun pe ea. Se strica zacusca, se stricau poligalele, aceia băgau în ei cât puteau, mai trimeteau și pe acasă, pe la ai lor, se afla de unde, vinurile cele bune erau ținute cu cheia de chelar, așa încât pentru ei mai rămânea niscai țuică fiartă și pelin din cel bun, ori primoi, ori căpșunică de pe la moșii, cu nuci, trai pe vătrai, nu făceau nemic, porunci nu soseau, toată curtea sta într-o așteptare ciudată. De câteva ori Afenduli cu ai lui dăduseră svon că în acea dimineață boer Hrisant va porni cu trăsura spre curtea Princepelui spre a face heretisirea de sosire, dar de fiecare dată lacătele fuseseră puse la loc, străjile retrase pe meterezele foișoarelor și nătângile persoane îl tot întrebaseră pe Iusufache ce se petrece cu stăpânul lor de nu iese afară să-l vadă lumea că fiecare

întreba: „Dar ce-i cu beizadeaua, că s-aude că dă un bal, că merge la Princepe să i-o ceară pe sora cea mică în căsătorie, adevărat era ori nu?” Cine putea ști? Svonurile se băteau cap în cap: ori că Hrisant suferea de o boală cumplită care-l desfigurase și nu voia să se arate cârtitorului de oraș cu oamenii lui clevetitori, ori că pregătea planurile cele mari pentru Săptămâna nebunilor, despre care se auzise câte ceva.

Fuseseră cercetate străjile de la bariere: nu intraseră careva talieni, sosiți de la Italia cu sculele lor pentru săparea fântânilor artizicești despre care atâtea se svoneau? Nu fuseseră primiți la vreun ospel niscai arhitecți striini cu planurile pentru canalizarea Bucurescilor? Și de ce nu-i mai primea Hrisant Hrisoscelu pe Vasilică Ghica și pe Ionică Greceanu deși aceia, trimiși de alții ce nu aveau intimități cu beizadeaua, morți de curiozitate, nu reușiseră să treacă de oamenii lui Afenduli care spunea cu glas înghețat că „Boerul nu primește”?

Sentimente amestecate, de ură și curiozitate, începuseră să înconjure persoana noului venit. Răutăcioșii ziceau că agia avea de gând să trimită ordin de arestuire pentru Hrisant și că or să-l vadă ei cu toții pe boer în cremenalion pentru fapte necugetate, dar când îl cercetau mai bine pe Iusufache la cafenionul Altântop, acela spunea, grozăvindu-se că boerul lui e bine, sănătos și că primește în fiecare noapte câte o vizită de la persoane ce nu pot fi numite. Nici bacșișurile grase strecurate în largile și primitoarele lui buzunare nu-l convinseseră să spună vreun nume. Ca orice servitor bun știa că asta îl costă capul, așa încât ședea și bea cu răbdare cahveaua pusă dinainte, plătea mai mult că avea de unde sau se făcea că avea de unde și pleca urmărit de privirile curioase ale celorlalte slugi boerești ce și ei așteptau o veste de la aceștia în tavernele din jurul Curții Arse. Nu aflaseră nemic.

Cât îl privește pe Hrisant Hrisoscelu, acestuia puțin îi păsa de

cele ce se vorbeau pe seama lui. Acum scăpase de arătatele întâmplări și de comedia de a se fi făcut că se interesează de cele de trebuință, adică cum mergeau cele încurcate socoteli, putea să doarmă și el puțin pentru că vorbăria aceleuia îi făcuse un somn ca la Crăciun. Ciugulise câte ceva, se privise într-o oglindă și pentru prima oară zărise o undă de osteneală în ochii săi atât de frumoși după care mureau muierile. „Îmbătrânesc, uite cutele astea, și dacă o să mai zac mult în pat o să mă îngraș și va fi vai de mine”, se căina în gând și parcă-i venea să râdă: ce importanță mai aveau toate acestea acum, când totul era sfârșit? Dar asta o știa numai el și nu trebuia s-o spună la nimeni. Nu se plictisea, curios lucru, nu simțea nici o nevoie de lume, ori de vreun desfăt cu lăutari și cu prietenii. „Am căzut într-o cuviincioasă văduvie”, rânjea în sine, privind-și părul ce se mai asprise și se albise pe la tâmple. Trebuia să mai trimită cele daruri, mai ales Princepelui, soatei lui și surorilor, boerii mai puteau aștepta, dar nu atât de mult, pe urmă aveau să facă năvală spre casa lui și nici arnăuții nu puteau ține piept atâtor și cu atâtea ranguri.

Bătuse din palme și se ivise secretarul livonian:

—Ai trimis canarii și puscile la Curte? întrebare, deși știa că acela nu primise poruncă.

—Când binevoiți...

—Măine. Și vezi ca paserile să nu se fi betegit. Ori a murit vreuna?

—Se poate? se miră celălalt. Ochii din cap...

—Bine.

—Și cu darurile celelalte ce fac?

—Le trimiți și pe ele, tot ce-am pus noi deoparte la plecarea din Venezia, să nu-mi mai aud vorbe...

Hrisant Hrisoscelu privise după aceea cu o stăruință plictisită prin perdele la întunericul ce cuprindea curțile. Era un fel elegant

de a-l concedia pe celălalt.

Dar secretarul mai avea ceva de spus:

—Poate că ar fi bine totuși să le duceți dumneavoastră... Hrisant Hrisoscelu promise, dar a doua zi de dimineață se sculă târziu, dinadins. Afară era frig, viscolea, trecuse scurtul senin al zâmbitorului soare și zăpada creștea sub ferestre.

—Nu vezi ce-i afară? îl cercetase pe secretar, parcă cerându-i aprobarea. Nu e chip să ies și aș vrea să mă prezint la curte cu carozza dăruită de contele Burckhardt. Mă înțelegeți?

—Cum nu? Dar poate ar fi bine și cu o sanie pe care am împodobit-o... Ighemoniconul e ighemonicon și Măria Sa, nu știm, după cum spune logofetul, dacă mai are răbdare...

—Trimite-i darurile și spune cui le va primi că sunt foarte bolnav și că cer iertare.

—Nu e bine, signore, ascultați pe un om care a mai văzut lucruri din astea. Principii sunt geloși dacă nu-i bagi în seamă. Ei nu au nevoie decât de vorbe cuvioase, de complimente și atunci când le faci, par a nu le băga în seamă, dar mai rău e când nu le faci, pentru că le lipsește ceva, urechile lor destrăbălate sunt obișnuite cu mierea asta care le curge în auz și, vezi bine, domnia ta face rău că nu se îmbracă acum ca să meargă la curte...

—Nu sunt anunțat, nu se poate nici așa. Trimite pe cineva să spună că sosesc mâine cu toate cele...

Prudent, livonianul nu o făcuse și bine făcuse, pentru că a doua zi Hrisant Hrisoscelu îi sculă de cu noapte pe toți servitorii și le spuse că suferă de amețală, cerând să vină Perdicarul și când careva era gata să se arunce într-o sanie ca să-l cheme, beizadeaua îl oprise la poartă:

—Ce, ești nebun? Vrei să afle lumea că nu mă simt bine? Mă vindec eu până mâine, dați-mi nește apă fierbinte și aruncați sare în ea, cât pot să rabd, și-o să-mi vâr picioarele până îmi iau foc și-mi

trece...

Făcuseră ce le ceruse, dar livonianul care era om cuprins de minte ghicea că stăpânul său începuse să sufere de o lipsă de voință care avea să-l dea gata. Nu spunea nimic nimănui. Mai încercase de câteva ori să-i aducă aminte de datoriile pe care le avea față de stăpânire, dar Hrisant se prefăcea a nu înțelege. Îl rugase să meargă la Pulcherița Mavru cu niște scrisori și cu o blană de cacom și cu câțiva coți de stofă și cu un șal beldar de 1 500 de taleri. Sophicăi, sora mai mică a Princepelui, i-ar fi trimis un cepchen, numai fir, cu bumbi și găitane de aur, scriindu-i și câteva rânduri în care ar fi rugat-o să-l scuze pe lângă Princepe că nu poate veni el personal cu canarii de patru note, pentru Doamna, puși într-o colivie de aur venezian, cu 16 coți de pambriu, cu nește ghiuluri vârite în cutioare vieneze de catifea și cu parfumuri franceze. Cât privește șoimii de vânătoare, dacă Măria sa ar binevoi să pună pe cineva să-l primească pe secretarul lui livonian, care și el nu era fitecine, ci fiul natural al contelui Goncearov, făcut cu numita Militrisa ce trăise la Peterzbug, la Curtea imperială, i-ar înmâna darurile.

—Vezi, îi spusese fericit secretarului, vezi că se poate? Tot prin femei și pe urmă hotărâse și ce se cuvenea și celor de la curte, zicând că o să umple slugile sale o sanie cu daruri care ar trebui lăsate pe la porțile boerești, unde ai casei tare s-ar bucura să primească atențiile bogatului bărbat de a cărui soartă nu știau nimic și care-i îngrijora.

—Văd, răspunse acela, dar când o să scrieți scrisorile?

—E timp. Săptămâna viitoare. Poate mai stau viscocele.

Într-o dimineață se trezi pe neașteptate cu Kostaki Kiriazi la ușă.

—Cum ai pătruns? se miră Hrisant Hrisoscelu, mânios pe Afenduli și pe arnăuții săi.

—Am sărit gardul când nici nu gândeau paznicii.

—Am să-i dau afară, zisese mânios beizadeaua.

—Ce -i cu tine? Bolnav nu pari, nu mă lași să te sărut?

Erau prieteni de mulți ani de zile, chit că nu se văzuseră de atâta vreme. Kostaki avea un cap ca o lubeniță și dinți de cal, râdea și desfăcea mâinile parcă gata să-l înghită între ele.

Mirosea a tutun bun și a votcă, chit că era dimineață. Era îmbrăcat și el evropenește, numai cu o manta deasupra fracului de dimineață. Obrazul roșu de frig, tăiat bine cu briciul și o mustață palicărească îi întregea chipul agresiv. Niște sprâncene groase îi acopereau pe jumătate privirile curioase care-l cercetau.

—Nu-mi spui să stau jos, nu-mi dai ceva să beau? Ce face revoluția noastră?

Cuvintele astea îl scoaseră din sărite pe Hrisant, pentru că Kostaki Kiriazi era unul dintre cei mulți ce nu cotizaseră niciodată pentru Eterie. A, înțelese să-și dea adeziunea orală, dar nu să se scarpine în pungă, unde mai pui că lucrurile se mai și aflau și dacă puneau mâna pe el turcii și o pățea ca alde Codrika și Riga Velestinul, ca să nu mai vorbească de Dumitrache Turnavitul!

—Revoluția pe care ați trădat-o cu toții, zisese Hrisant scrâșnit.

—Mă rog, eu nu am vrut să mă îmbogățescu de pe urma politichiei ca alde Hagi Moscu, ori Facca...

Se așezase neinvitat pe un divan și căuta în jur un vas în care s-ar fi găsit vreun lichior sau ceva de băut pentru că-i ardea gâtulejul de dimineață.

Celălalt nu chemă pe nimeni, nu-i oferi nimic. Sta în picioare lângă o fereastră și aștepta parcă să-l vadă pe Kostaki plecând. Aceluia nici nu-i trecea prin gând așa ceva.

—Toată lumea mă întreabă ce-i cu tine și eu nu știu ce să răspund. N-ai ieșit din curte, nu te-ai arătat nicăieri, crezi că asta se face?

Hrisant Hrisoscelu tăcea îndârjit.

—Să înțeleg că nu mai mă suferi?

—Înțelege ce vrei...

—Vasilică Ghica și cu Ionică Greceanu mi-au spus câte ceva, că nu ai mai fi în mințile tale.

Voia să-l insulte, să facă ceva care să-l scoată pe celălalt din sărite, dar beizadeaua se ținea bine.

—Ascultă-mă, Hrisant, tu tot mai crezi în lozinca grecilor: *Tha elithi to romaico*? Tu crezi că mai vine romaica? Că noi, nemernicii de fii de plăcintari, pricopsiți în Fanar vom împlânta vreodată crucea pe cupola Hagiei Sofia, crucea care a stat o mie de ani veghiind Răsăritul pentru a ține spiritul creștin? Ești nebun de legat, ori ce ești?

Celălalt nu spunea nimic, simțea numai o imensă scârbă. Nici el nu mai avea dreptul să vorbească despre Iubirea de neam, martirii Eteriei putrezeau undeva în fundul Bosforului sau în pământul sterp al Anadoliei. Și el trădase Mișcarea, dar nu putea s-o spună. Dar de ce o trădase? Pentru că oameni ca acest Kostaki Kiriazi o trădaseră înainte ca ea să se desfășoare, să facă ceva împotriva asupritorului. În stenahoriile lui nocturne îl aștepta pe Trimis, pe omul Terzimanului de la Stambul care avea să-l găsească oriunde s-ar fi ascuns pentru a-i cere socoteală: unde pieriseră atâția bani strânși pentru Revoluție? Oare nu mai ținea el minte cumplitul blestem al jurătorilor: „Fierul și pietrele să putrezească numai trupul celui ce va vinde Romaica să rămână în veci neputrezit”?

Kostaki Kiriazi nu înțelegea muțenia ce urmasa a beizadelei. De unde să știe că Hrisant Hrisoscelu nu avea nici un drept să-l judece pe el, ce nu se amestecase în Mișcare, dar nici n-o trădase ca acel om ce nu mai dormea de frică în așteptarea Trimisului. Și, în clipa aceea de muțenie prelungă își aminti dulcile crânguri ale Bosphorionului, pline de fete vesele ce se jucau în minunatul loc, în așteptarea logodnicilor domnești, peste care norocul cădea pe neașteptate, după ani lungi de desnădejde. O, acele zile nesfârșite de

pândă, de căutare a unui prilej de a corupe pe înalții funcționari, capriciile acestora ce nu voiau să primească de la necunoscuți nimic, de frica călăului ce le-ar fi scurtat capetele și pe urmă toanele lor repetate, nemulțumirile disimulate sub zâmbete sau indispoziții ce nu puteau fi prevăzute, desnădejdea, singurătatea orașului aurit, cu nepăsarea lui, cu acea fericire a fețelor necunoscute ce treceau prin porțile Saraiului și ei, acești urmași ai vechilor greci, cerșind un surâs de la protectori, conștienți că într-o zi, odată aflați în orașul din care strămoșii lor fuseseră alungați pentru cine știe câte sute de ani îl vor și cuceri vreodată fără arme, găsind și ei o Kerka porta și vor cânta laolaltă, după cine știe câte veacuri, Kyrie eleison sub cupola cea mai frumoasă din lume a Sfintei Sofia după care vor ieși în orașul blestemat ca să calce în sângele păgânilor. Generații întregi de râvnitori la tronurile Țării Românești, acolo unde se făceau averile ce aveau să servească la ridicarea Eteriei și a gloriei grecești, se stinseseră pe malurile însorite ale cetății lui Justinian și ei tot mai sperau că odată, nu armele, ci șiretenia milenară, răbdarea lor care întrecea orice, vor birui.

Ce să înțeleagă nesimțitorul de Kostaki Kiriazi care, în afara jocului de pharaon și de vutca de dimineată nu trăise pentru altceva, decât pentru femeile pe care le vâna și le vâra în patul lui nesătul? Boala, singurătatea, desnădejdea lunilor și anilor lungi de așteptare, surghiunurile și torturile celor care trebuiau să mărturisească în urma unui denunț cât strânseseră și unde depuseseră banii și giuvaerele ce trebuiau nesățioșilor sultani, înșelătoria repetată, frigul morții, bântuind dinspre Ghel Mumia, mereu căderea securii pe butuc la Șapte Gulade...

Totul într-o visare prelungă ce lăsa pe fețele lor, ale fanarioților, ceara nesănătoasă a spaimei și nici o bucurie, nici măcar atunci când plecau spre țarmurile fericite ale Țărilor Române, acolo unde banii se înmulțeau ca în povești, unde slugi hotărâte storceau tot ce

putea fi stors în cel mai scurt timp, fără scrupule, în numele Revoluției sau al unei lăcomii ce nu putea fi controlată. Creștini turciți cu biserica în suflet, ascultând cântecele muezinului și psalmodiind în minte: „Pământ sunteți și pământ vă veți face... Copiii unor copii plăcuți lui Dumnezeu...” De la Nistru până în Peloponez, insule mici ca niște candelă într-o mare de întuneric, visând la un viitor improbabil ce se va stinge în veac, acea năzuință unanimă a unui popor, istovită de așteptare, de speranțe trădate, de morții cărați de ape, ori înmormântați fără nume în gropile comune, în șanțuri, trași în țeapă ori retezați de iatagane. „Trăiască iubirea de neam!”, iată cine era iubitor de neam, acest Kiriazi, scurs de beții, nepăsătorul tânăr care acum cinci sau șase ani, când Hrisant îl rugase să dea ceva pentru Mișcare, răspunsese cu cinism: „Poate o sticlă de șampanie când tu vei fi Domn al Valahiei, iar eu un nemernic de dregător la curtea ta...”

—Lumea spune că ești bolnav și de-aia nu te arăți. Ba, alții mai răi așteaptă să-ți facă pomenile: un cap de țărăină, o slobozire a apelor, acolo, după datină... Dar eu nu cred, nu pari atins de nimic, poate ești puțin cam palid pentru că stai prea mult în casă. Ar trebui să mai petreci puțin cu noi, să mai faci berbantlăcuri. S-au ridicat femeii noi, demoazele gătite, e una Lizica Ipsilanti, de i-ai bea apă din pășărică, ori pe Axinia Palade s-o vezi, într-o blondă dantelă de mătase, mamă ce drojdie! A stors pe cine a putut, numai cotoi amorezați, cred că nu s-ar da îndărăt de la unul ca tine care aud că putrezești în multul banilor și ar zăbovi în cele osteneli trupești. Azi de dimineață, când erau ațipite străjile și am putut să sar gardurile curții tale, că numai așa te mai poate vedea câte cineva, m-am strecurat în remiza trăsurilor și ți-am văzut faetonul princiar. Ce e? Un Boghei sau un Duc? Bănuiesc că e făcută la Londra, nu la Viana unde comandă toți mitocanii trăsurii... Nu vrei să-mi răspunzi? Ești mut ca orice conspirator...

Tonul lui Kiriazi devenea amenințător.

—Știu că ar trebui să mă tem de tine pentru că am auzit că ai umplut Bucurescii cu briliantele pe care le-ai trimis femeilor de neam, bașca ce mai ascunzi prin lăzile tale, dar dacă te porți urât cu mine s-ar putea ca și eu să mai deschid gura și să mai latru unde se poate și nu se știe bine ce s-ar alege de tine...

Hrisant Hrisoscelu crezu că nu aude bine. Cum îndrăzneă nenorocitul?

Bătu din palme și se ivi livonianul care, la intrarea lui Kostaki Kiriazi, se opusese să-l lase să pătrundă în încăperile beizadelei, dar renunțase văzând că acela era decis să nu se lase împiedicat de nimeni.

—Poftește-l pe dumnealui afară! spusese scurt, întorcându-i spatele.

—Ai să regreți! amenințase Kostaki Kiriazi cu bastonul său franțuzesc, cu măciulie de argint. Am să spun tot ce știi în oraș și cunoști ce rahat de târg e ăsta și cum le înflorește.

Hrisant Hrisoscelu nici nu binevoi a-i răspunde, ca și când ar fi vrut să nu lase să-i scape vreo necuviință. Și asta fusese totul...

*

Multă vreme după vizita lui Kostaki Kiriazi, beizadeaua avusese coșmaruri. Pe Afenduli era cât pe aci să-l dea afară pentru că oamenii lui permiseseră unui strein să sară gardurile și să dea năvală peste el, arvaniții fuseseră și ei pedepsiți cu scăderea hranei pe câteva săptămâni și logofetul Caliarh își luă și el papara ce i se cuvenea. Supărat, Hrisant Hrisoscelu nu mai primi decât slugile de-i făceau focurile și trimise de mai multe ori înapoi masa neatinsă. Nu bea decât foarte puțin și în silă, felurile gustoase se întorceau cum veniseră în cuhnie și geaba un rândaș căra cele mai

bune prepelițe și fazani de la vânători, gura boerului nu mai primea nimic. Se usca văzând cu ochii, nu avea somn, căuta numai în grămada de fogliete sosite de la Viana cu poștalionul și, mai ales, în vraful de scrisori ce începuseră și ele a se rări. Soseau mai multe răvașe de la cei pe care nu-i primea, cu toții îngrijorați de cele ce i se întâmplau și nu știau, dar el nu răspundea nimănui. Băteau curieri în poartă, paznicii îi alungau din chioșcurile de priveală și arătau puscile dacă ar fi mai stăruit. Plecau speriați și lumea vorbea și mai și că trebuie să fie o mare taină la mijloc, dacă apropiindu-se Crăciunul, boer Hrisant nu-și făcuse heretisirea și nu trimesese darurile, cum spuneau apropiații Domnului, Doamnei și surorilor, ce mare supărare s-ar fi adunat în sufletele lor, dar aceleia nu-i păsa. Cum cădea seara, peste ferestre se puneau obloanele și nici o rază nu străbătea în afară sau măcar să muște cu o gură galbină zăpada, să rupă din acel întuneric ce nu se mai isprăvea, că zilele erau lungi și se apropiau marile sărbători și tot orașul fierbea pentru că nu știa ce se întâmpla cu beizadeaua. Mai răii de gură vorbeau c-ar fi murit și că-l ascund rudele de va mai fi având așa ceva, că nimeni nu aflase, ori servitorii, ori acel livonian care sosise cu el pe capra carozzei în seara plină de viscol din noemvrie, când minunata trăsură plină de oglinzi și catifele, trasă de cai ungurești, străbătuse barierele în goană și doar câțiva o văzuseră și încă vorbeau despre ea ca despre o trăsură împărătească, cum nu avea nice măcar Domnitorul. Se svonea că darul era de la Napoleon, altfel cum de nu s-ar fi supărat Princepele până acum că nu-i calcă palatul și nu-i face complimenturile de bună sosire? Neranțula Mavrodin auzind toate acestea scosese darurile primite de la Hrisant și ieșise cu ele în lume. Care cum întreba – și muierile picau de necaz că nu știu – ea numai ce scutura din umeri: „Mi le-a dat o rudă îndepărtată ce au trecut prin Bucuresci acuș două-trei săptămâni, un văr de-al doilea”, zicea, dar cine o credea? Diamantul încastrat într-un inel

cu pecete, se vedea bine, era un dar regesc și cine în acest oraș pârlit putea să facă un astfel de cadou decât noul venit? Dar blana de caracul de unde o avea? Bărbatu-său, ca să nu se ducă svonul că ce și cum, zisese că o cumpăraseră el de la Viana, prin trimiși și că să le mai stea gura că nu poate omul să-și ție muiera în acest târg mai bine că ți se și îndeasă auzul cu vorbe spurcate și că dacă e pe așa, el n-o să mai rabde și vor vedea fiecare după păcătoasele cuvinte ce vor scoate! Dar de toate acestea habar nu avea Hrisant Hrisoscelu care se încuiase în casele lui păzite acum și cu câinii ce fuseseră scăpați din lanțuri și lăsați liberi, mai ales noaptea și care ar fi sfâșiat pe cei striini de locul acela pustiu pe care oamenii începuseră să-l ocolească cu spaimă. Slugile însă cârteau și vorbele sburau peste ziduri; dincolo de puscile albanezilor, se zicea că beizadeaua bea vutcă cu eter și cade în adevărate halucinații, că e mut ca mormântul și stă numai în visurile sale de om bântuit. Începuse a se scula din ce în ce mai târziu, cu privirile încetoșate, abia gustând din murăturile trimise de bucătari pentru a-i întărâta pofta de mâncare și din jumerile ce trăsneau nările pofticioșilor, dar care lui nu-i făceau decât greață.

Slăbea văzând cu ochii, se subția, halatul de mătase în care lâncezea ceasuri întregi atârna larg în jurul șoldurilor; se spăla de câteva ori pe zi în vasele pline cu apă încălzită, se privea în oglindă și își bărbierea obrazul în fiecare dimineată ca și când ar fi așteptat pe cineva care nu mai venea. Când scormonea grămada de scrisori aduse cu poștalionul la patru zile, ar fi dorit să găsească un plic anume, dar acea scrisoare pe care tot n-o mai afla nu mai sosea și-atunci el nu mai deschidea nici pe celelalte, le lăsa lipite, pline de vești ce nu-l mai interesau. Livonianul încercase de câteva ori să-l hotărăască să despecetluiască sigiliile de ceară roșie, dar el dădea din umeri:

—Deschide-le tu și spune-mi despre ce e vorba...

—Dar dacă sunt lucruri confidențiale?

—Nu am secrete, citește-le și spune-mi din când în când cine-mi scrie și ce vrea...

Fiul Militrisei și-al contelui Goncearov, deși credea că săvârșește un sacrilegiu, desfăcea plicurile și citea îngrozit cum creditorii de la Viana și Paris, de la Venezia și Genova îl somau să-și achite polițe mai vechi, împrumuturi încă neonorate. Erau și facturi pentru mobile și bijuterii pe care nu le achitase și acei oameni îndârjiți îl amenințau că nu mai au răbdare și că vor face reclamații la Principe prin consulii lor și prin reprezentanții aflați în București. Hrisant Hrisoscelu asculta toate vorbele aceluia și pufnea:

—N-au decât, să poftească încoace. Cine le va recunoaște cambiile lor falsificate, destul m-au stors și m-au furat.

Iusufache, și el de față, râdea cu gura până la urechi auzind toate astea:

—Bine le face măria ta la pungăși și la bancheri, să se ruineze, n-au decât...

Beizadeaua, care nu avea intimități cu servitorii, îl poftea afară din odăi și rămânea cu livonianul.

—L-ai întrebat pe logofet? Mai avem ceva prin bănci?

—Puțin și nu e bine să atacăm fondul.

Secretarul avea felul său de a privi lucrurile ca un om care văzuse multe în viața lui.

—Cum crezi...

—Nu știu ce să le răspund...

Hrisant, Hrisoscelu găsisese soluția, cel mai neașteptat lucru pentru el:

—Lipește scrisorile la loc, ori nu le mai deschide și trimite-le înapoi cu mențiunea: persoană necunoscută la această adresă. Să-i vedem, mă vor găsi ei în acest fund de lume?

—Și dacă or să vă găsească?

—Om vedea atunci ce avem de făcut, deocamdată nu-mi mai spune nimic...

Și-l concedia și pe el, începând să citească Threnosul lui Duca, trimis de Theodosie Zygomalas din cele striinătăți. Adormea pe neașteptate și se visa la Venezia în micul ospel în care locuise până a nu întâlni pe Lucrezia Herula Vimercatti, simțind parcă în nări același miros de igrasie ca și în casa bătută de viscole, atâta vreme neîncălzită și nelocuită. I se părea că aude pereții ruinându-se și simțea în păr, prin somn, mătreața varului cojit de umezeală ce picura ca o ploaie mărunță peste el. Pe urmă fantasmelor creșteau uriașe și revedea odăile palatului Caragua, cu lanternele lui arabe în care pâlpâiau lumânări fără fum și tabernacolele alexandrine închipuite de un decorator cu imaginație ce lucra în teatrele veneziene unde fabrica mașinile lui de groază, infernalele și mișcătoarele turnuri ce striveau în sgomote teribile personajele de pe scena mică, luminată cu fanale. Acestea se stingeau în urletele suplicațiilor când zeei sfășiau cerurile de hârtie de dincolo de rivaltele misterioase în sunete de gonguri vestind pedepse inimaginabile, și revelând bestiare în clar-obscur prin care mișunau monștri închipuiți din legendele Evului Mediu, stârnind o groază ce se topea abia în foyerele bine luminate, când publicul înspăimântat se regăsea ca și când ar fi traversat Iadul într-un ceas. Focuri și groază, teribile himere, fantome plutind prin fumuri verzi ce lăsa un miros de pucioasă și trosnetele ce te asurzeau și sângele de vopsea, ce-i drept, izbucnind spre spectatori și invadând printr-o iluzie optică fosele înguste, înghițind violoniștii ce purtau pe față măști mortuare. Punerea în scenă a „Uraniei” de Bridart îi dăduse ideea de a-l chema pe acel Bertolluci, căruia îi ceruse să transforme palatul păraginit a cărui închiriere îl costa atât pentru a-l desafecta de ruina ce îl invadase. După o privire îndelungată și o inspecție minuțioasă din pod și până în cavele întunecate și pline de șoarecii

Veneziei despre care se spunea că se hrănesc cu cadavre de copii avortați, arhitectul zisese că știa ce avea de făcut și ceruse pentru tot 175 000 de taleri, înțeles cu Alfano Stradiotte.

Hrisant Hrisoscelu nu se tocmise, apucat de megalomania celor ce nu risipiseră niciodată pentru că în familia lui toți fuseseră sgârciți și adunaseră, mâncându-și de sub unghii. Și, într-adevăr, se iviseră zidari și ipsozari, oameni ce scosese ră dușumelele și spărseseră zidurile cu o frenezie iscată de banii plătiți pe jumătate înainte, schimbaseră magazia de piatră, arătoasă pe dinafară, dar aproape de nelocuit pe dinăuntru, într-un palat islamic, cu lapidarii sugerate, cu odăi scunde, cu tavane ogivale, în care ardeau lanterne încărcate de cioburi colorate, pardosite cu piatră ușoară de Tunis, marmura sunând ca violele, peste care alt furnizor arab așternuse nebunele covoare, cumpărate pe nimic de la aristocrații ruinați ai acestui oraș al ruinaților și revândute la prețuri fabuloase. Baldachine de mătase somptuoasă, în culori neînchipuite, acopereau micile divane peste care erau așternute de asemenea covoare subțiri și moi, postavuri de Persia ce acopereau unele colțuri ale peretilor ca să dea impresia unor lucarne feerice pe fonduri negre sau verzi, damaschinuri și sarazine, ornamentate cu păsări aurii, privighetorile iraniene pe tafte și siglatoane, camocate și maramuturi din Famagusta și Nicosia, dabikiuri egiptiene și voaluri alexandrine, adică tot ce-și dorește un autor de decoruri când i se dau bani pe mână și el nu se uită la ei, și-i risipește cu pasiune. El, același Bertolluci, îi desenase mai apoi și rochiile de argint, imparate pentru Lucrezia Herula Vimercatti, aduse de la Murcia și Malaga, din mătăsuri pictate la care femeia privea fermecată, spuindu-i:

—Acum înțeleg de ce mi-ai zis odată că locuiesc într-un cavou (I-o spusese, într-adevăr, poate după plimbarea lor la Torcelio unde înțelesese ce o obseda: ideea că va muri tânără, idee implantată de

acel om militar, contele Vimercatti, care o înspăimânta pentru că s-o păstreze sau era numai jocul lor. O spusese făcând aluzie la locuința lor rece, atât de deosebită de palatul Caragua, care avea cu totul alt aspect decât imunda casă plină de marmură rece, impersonală, fără căldura încăperilor în care intrai ca într-o grădină plină de grote pardosite cu covoare și abia luminate de fanale). Dar să știi că eu n-am văzut o astfel de lumină decât în bordelurile cairote.

Râsese sălbatic cu dinții ei de fiară regală, cu care-i sfâșiasse mai apoi umerii și pieptul tânăr de efeb ca și când ar fi vrut să-l devoreze ca un animal ieșit după pradă.

—Ce să fi căutat tu în acele locuri?

—Poate că de-acolo m-a luat bărbatul meu...

—Nu se poate să glumești cu asemenea lucruri. Mi-ai spus că ești grecoaică...

—După mamă, tatăl meu a fost italian, un sărăntoc de marinăr care trebuia să mă crească și, când nu a mai putut, m-a vândut pur și simplu unei putane care ținea o astfel de casă lângă Bazar. Ai fost la Cairo, știi unde e Bazarul?

Nu fusese. Tăcuse furios. Voia să creadă că îl minte, altădată o rugase să-și povestească viața și ea îi vorbise despre un bordel din Alexandria și de un tată bogat care o măritase cu un fals prinț berber care o vânduse după un an pe trei cămile într-un târg african și ajunsese într-un harem puturos de unde fugise cu ajutorul unui grăjdar. Povești ale Orientului, cine mai știa care e adevărul adevărat? Se contrazicea, se prefăcea că-și aduce aminte de lucruri pe care nu le spusese altă dată, poate erau numai fapte ale altora. Oricum, decorul palatului Caragua îi plăcea și-l sfătuisese să cumpere uleiuri și mirodenii ce trebuiau arse în încăperi pentru a-i aduce aminte de aerul stătut al locuințelor încărcate de jeg, dar totdeauna purificate de niște ierburi pe care i le și adusesese, într-adevăr,

miraculoase ierburi, lăsând în pereții vechi ai locuinței sale un miros afrodisiac fără pereche. Pe măsură ce descoperea anterioarele numeroase ale locuinței închiriate, Lucrezia Herula Vimercatti se minuna de rafinamentul celui ce-l decorase cu atâta măiestrie. „Trebuie să fie un inițiat, un evreu sau un sirian care știe să citească eșarfele cufice, enigmatice, pe care sunt scrise sfaturi cifrate, ori nu știa el ce ține pe pereți?” Vorbea gutural ca egiptenii, avea, atunci, nu o vulgaritate, cât o gravitate în voce, care o făcea de nerecunoscut. Odată îi adusese un Coran cumpărat de la niște mozarabi, dăruindu-i-l și el nu-l uitase la Venezia, îl luase în graba plecării ca pe ceva foarte prețios. Dar toate astea se petreceau, după acel drum la Toroello unde ceea ce încă fusese vag în sentimentele lui luase o formă dementială...

Sosiseră în zori, în lumina turbure a insulelor peste care răcoarea nopții mai lăsa o nepăsare funebră, îmbrăcând pinii în giulgiuri negre, de ceață.

Insula era, toată, o mare de lumânări palide ce isbucneau abia pâlpâind din zorii lăptoși pentru a aminti celor ce debarcau că pășiseră pe un alt tărâm, cel al morților din veci ale căror suflete răsăreau acum deasupra ierbii proaspete, de vară. Bătea un clopot abia auzit, în aerul trandafiriu, soarele se ridica de undeva de pe mare și cețurile deveneau lințolii aurii ca voalurile de Damasc, cu taina pe care o au țesăturile foarte fine. Mulțimea nu scotea nici un cuvânt, se îndrepta spre o mică bisericuță albă, cu turle rotunde, acoperite cu olane ca și când ar fi fost foile unor nuferi în marea cerească, niște nuferi portocalii, decolorați și căști, descompunându-se în lumina arzătoare a dimineții. În aer plutea un miros de tamarisc, un amestec de plante iuți și istovitoare, expiind, trezindu-i și făcându-i să treacă într-o stare de inocentă visare. Cavouri și plăci de marmură ca niște timpane de piatră pe care soarele se târa leneș, îmblânzind sentimentul morții și născând

o senzație de pace eternă. Undeva, în fața pelerinilor apăruse un car negru tras de șase bivoli, condus de un personaj cu coasa pe umeri, îmbrăcat într-o pelerină neagră. O cruce uriașă ținută de un călugăr se pleca din când în când spre cei ce urmau tristul convoi. Angelusul se auzise iar, cu acea stranie bătaie subțire dintr-un clopot fragil, un clopot-copil, născut din alte clopote ce vor fi vărsat din bronzul lor toate tunetele și acum scăpau numai un strigăt mic, amintitor de moarte pentru pomenirea ce urma. Cavouri deschise, cu ușile grele de fier forjat, lăsau să intre în ele o muzică murmurată de gurile pelerinilor care cântau și ei abia auzit. Din acele reședințe princiare ieșeau personaje îmbrăcate în costumul negru al morții cu măști peste fețele necunoscute, conducând convoiul spre locul slujbei. O voce puternică domina acel murmur unanim: Dolor, pianto e penitenza. Totul amintea Carnavalul lui Pierro di Cosimo. În urma convoiului se alăturau de pe aleile nevăzute ale cimitirului alți actori ai kermezei funerare, încălărați pe mârțoage costelive, droaie de schelete desenate pe valtrapuri negre, prapuri și torțe încheiau mizera feerie a dimineții ce se limpezea și mai mult.

—Pentru ce această familiarizare cu moartea? o întrebase Hrisant Hrisoscelu.

—Pentru că viața e numai o pregătire a morții.

—Și tu simți că începi să mori?

Lucrezia Herula Vimercatti îl privise intens o clipă ca și când atunci ar fi aflat un lucru nemaipomenit despre sine.

—Ce spui? se miră.

Hrisant Hrisoscelu nu-i răspunsese. Vorbele sunau ca o răsbunare și ea ghici înțelesul tăcerii sale.

Christo Hrisoverghi le înmână un snop de mocoletti. Convoiul era lung și fiecare rugă dura câteva minute.

Așteptau între chiparișii negri sub soarele nemilos care începea să le amintească de noaptea pierdută, dar um- brele lor scădeau și

dinspre mare venea o boare sărată, umezindu-le buzele.

—Totdeauna te gândești la morți? o întrebasese. Ai mulți morți la care te gândești?

—Mă gândesc la toți morții, nu numai la ai mei, acesta e sensul serbării Redentore, să ne amintim de cei ce au plecat și pe care-i vom reîntâlni vreodată.

Corurile se stingeau încet-încet și bătaia rară a aceluia clopot-copil, al angelusului, se stingea în torpoarea soarelui iute, de vară.

—Dumneata, Hrisant (nu se mai tutuia, nu știa nici ei de ce, în schimb îi spusese pe nume), ai mulți morți de care trebuie să-ți amintești? îl întrebasese fără curiozitate, parcă ascultând niște voci ce veneau de undeva de pe o altă insulă, cine știe unde aflată vestind că și acolo sosiseră pelerini. Mirosea a frunză încinsă de soare, tamariscul se usca lăsând un miros mortuar, purificator, cum are tămâia sau luminarea arsă.

—Nu i-am numărat, îi răspunsese. Prieteni și rude apropiate, poate uciși...

—Ucișii nu sunt morți?

—Poate că sunt morți, dar mai înainte de orice ei rămân uciși.

—Vrei să spui că ai omorât oameni?

—O, da. A trebuit...

—Cine ești tu?

—Cine știe?

Christo Hrisoverghi o luase înainte, privea nepăsător, aproape plictisit la acest convoi de nevolnici cu lumânările lor aprinse, sfârâind sub lumina mare a zilei. Pe el nu-l impresiona nimic, ardea de nerăbdare să termine cu această obligație la care lua parte și nu-i trecea prin cap decât gândul unui vin negru, ținut în pivnițele călugărilor, care trebuia să se afle la vreun han din apropiere.

Lucrezia Herula Vimercatti se întorsese, privindu-l drept în față,

fixându-i gura tânără și proaspătă, cu acea privire care exprimă totdeauna dorința. El nu zâmbea, ochii săi depărtați de rădăcina nasului, asimetrici și ciudați, o obsedau de când îl văzuse.

—Vrei să spui că ești un aventurier din aceia de care Italia e plină? Un condotier venit aici pentru cine știe ce treburi murdare?

—Ce importanță are?

—Nu-mi răspunde prin întrebări. Din moment ce știi cine sunt, spune-mi cine ești...

—Un venetic de la Răsărit, cum ai spus-o, mi se pare...

Nu i-o spusese încă atunci, la Torcello, avea să i-o spună mai târziu ca și când ar fi fost invenția ei, dar el nu mai ținuse seama de asta.

—Ce înseamnă Răsărit?

—Jumătatea a doua a portocalei, locul de unde vine soarele în fiecare zi.

—Doar stăm pe același pământ...

—E adevărat, dar soarele nu ne luminează în același timp, când aici e amiază, acolo de unde vin eu, pe câmpuri aleargă amurgul cu caii lui vineți...

—Ești literat? De ce vorbești așa?

—Cum?

—Într-un fel în care oamenii obișnuiți nu vorbesc...

—Nu sunt literat, nu-mi plac indivizii ăștia, nici pictorii care au umplut toate bisericile romane, și drumurile, și saloanele, și muzeele, cum nu-mi plac nici muzicanții, sunt niște farseuri bețivi, fii ai himerelor care fac atâta rău oamenilor...

Lucrezia Herula Vimercatti tăcuse puțin, convoiul înainta încet spre altarul nevăzut unde trebuiau să lase lumânările lor uriașe arzând liniștit. De undeva, dinaintea lor, Christo Hrisoverghi le făcea semne.

—Atunci ce faci? Ești bogat sau îmi se pare mie? Și dacă ești

bogat, cu ce te ocupi?

—Prea multe întrebări deodată.

Femeia răsese, scuturând din umerii de amazoană.

—Călărești? o întrebă pe neașteptate.

—De unde știi?

—Se vede. Asta mă și intrigă, un om atât de sănătos și care să creadă atâta în viața de apoi.

—Dacă vin la sărbătoarea Redentore nu înseamnă neapărat că trebuie să cred în viața viitoare. Dar tot nu mi-ai răspuns la întrebare. Ce faci?

—La Venezia? Sau în general, așa, răsese ca și când ar fi vrut s-o sfâșie.

—La Venecia, de pildă? (pronunța Venece, în dialect, sau Venise).

—Aștept pe cineva...

—De atâta vreme? Mi se pare că a trecut destul de când te-ai luat după mine de la fântâna aceea până în cartierul evreiesc.

—Știai că te-am urmărit?

—Dar cum, ce vânat nu știe unde e vânătorul?

—Și de ce n-ai stat pe loc, de ce nu m-ai lăsat să te găsesc atâta vreme?

—Eu l-am trimis pe Christo la tine ca să-ți spună unde ai să mă afli.

—De ce?

—Nu știu.

—Ai fi putut s-o faci mai devreme!

—Nu se putea. Îl iubisem până atunci pe el...

—Pe cine? Pe Christo? Doar sunteți veri și pe urmă ești măritată...

—Și ce importanță are asta?

O durere pe care o resimțea și acum la atâta vreme de la auzirea

acelor cuvinte îl sfârtecaseră.

—Nu se poate, mă minți, ești cea mai mare mincinoasă pe care am cunoscut-o.

—Dacă vrei să crezi asta, nu ai decât...

Erau aproape de pragul acelei bisericuțe albe, acoperite cu olane ca niște nuferi palizi.

—Nu intrăm, ce faci?

Înăuntru era o penumbră verde, sfâșiată de miile de lumânări aprinse pe pavimentul răcoros, lipite toate la capăt și stând drept ca o pădure arzând. Fumul ieșea pe undeva printr-o deschizătură a turlei. Peretele diaconic părea un fagure de miere ce luase foc. Nu slujea nimeni, ușile împărătești erau închise. Din pereți isbucneau simbolurile bizantine, acel lapis lazuli amestecat cu auriul nimburilor și sticlirea lentă a pietrelor încastate în ziduri, având un aer cuvios. Se auzea abia sunetul clopotului de afară, dintr-o turlă nevăzută, totul părea sacru, dar el nu se gândea la nici un mort, nu rosti în gând nici o rugăciune. Îi urmări profilul, simțind cât o urăște. „Și la urma urmelor de ce-mi spune toate aceste lucruri, putea să le țină pentru ea până crapă, curvă fără noroc și mistificatoare.”

Erau din nou afară, în fața unui câmp plin de maci roșii, hrăniți probabil de cadavrele fără cruci pentru că într-acolo uriașul cimitir era absorbit de o câmpie anonimă.

—Ei, bine? Nu mi-ai spus pe cine aștepti de atâta vreme! O femeie, nu-i așa?

Vru la început să-i spuie că da, pentru a o pedepsi, dar crezu că e mai bine să-i mărturisească adevărul, nu fără speranța că tocmai acest lucru nu-l va crede.

—Aștept pe un Trimis.

—Ce-i acela un Trimis?

—Un Trimis este un om care te visează mereu. Și când nu te-mai

visează, mori.

Christo se apropiase de ei.

—Vouă nu vă e foame? Eu crăp, mi s-a uscat cerul gurii și aș bea un vin rece... Veniți cu mine, ori vreți să vă plimbați peste trupurile acestor morți care probabil că ne privesc fără ca noi s-o simțim?

—Sosim îndată, spune-ne unde să te găsim?

Le arată un drum plin de praf pe care urcau și ceilalți pelerini..

—Sus, acolo unde se vede un acoperiș ascuns de tufe este un han...

Hrisant Hrisoscelu îl privea cu o ură nedisimulată și Christo o simți, părea mirat, dar nu întrebă nimic și dispăru departe de ei...

—Ei, bine, acel Trimis ce face el în afară de a te visa?

—Trimisul este un om care trebuie să primească ceva...

—Vorbești ca despre niște conspiratori. Venice e plină de generali care au pierdut toate războaiele lor și visează să răstoarne pe ducii ce le-au luat moșiile și le-au uzurpat puterea. Vrei să spui că ești unul dintre acei oameni fără identitate care se ascund și urzesc comploturi?

—Cam așa ceva...

Lucrezia Herula Vimercatti îl măsură ca pe un om picat din lună.

—Nu arăți ca un conspirator, dar dacă mă gândesc bine ai ceva suspect pe chip. Și, mă rog, ce cauți aici?

—Ți-am spus: aștept pe un Trimis. Mai mult decât atât nu am voie să spun...

—Bine, am înțeles, nu am să te mai întreb niciodată despre acest lucru, dacă ții cu orice preț la secretele dumitale. Nu ai obosit? schimbă după aceea vorba.

—Cred că da, când se întoarce corabia înapoi?

—Nu mergi cu mine? Soțul meu ne așteaptă. Ai uitat de vânătoare?

—Cred că aş face mai bine dacă aş pleca.

—Nu cumva eşti gelos pe cele ce ți-am spus și vrei să mă pedepsești pentru trecutul meu? Ciudată mentalitate de om venit într-adevăr de la Răsărit, acolo unde femeia e numai o roabă... Deci vii cu mine? Încă nu te-am prezentat soțului meu, a fost destul de intrigat de dispariția dumatăle... S-a bătut în armata austriacă și l-a înfruntat pe Napoleon care l-a vânat după ce republica veneciană a capitulat. Spune-i lucruri cât mai urâte despre împărat, îl urăște de moarte...

Nu putea să afirme nimic rău despre acest om pe care-l iubise și el atâta vreme cât promisese celor din Răsărit că îi va elibera până când, din cauze politicești, se aliase cu turcii, dușmanii de moarte ai Eteriei, dar știa femeia ce era aceea Eteria și morții ei? Cei ce erau gata să se jertfească pentru a reinventa patria liberă și Bizantionul?

O urmă fără să spună nimic, posac, ștergându-și obrazul asudat cu o batistă, privindu-i din când în când curbura șoldurilor. Trebuia să-i fi fost cald în fusta de catifea care-i prinsese bine noaptea, pe mare. Probabil că o enerva și toca de lutru, dar servitoarea ajunsese cu siguranță la han, înaintea lor, cu coșul acela uriaș în care se găseau alte vestminte mai ușoare. Simțea nevoia să facă o baie, să se spele cu apă rece pe tot trupul și arșița sosită din larg odată cu refracția marină îl înăbușa aproape.

Drumul urca drept sub o coastă golașă, plină de pini și de flori de oleandru. Un miros de flori distruse de căldura ce creștea îi apăsa răsuflarea. Praf, un cer alburii, acum, fără un nor și undeva, jos, biserica și dromoanele și galeasele, jucând în valurile mici, abia simțit, într-o mare ca o baltă stătută, cum era sufletul lui murdărit de cuvintele Lucreziei Vimercatti.

Privi soarele gol ca sfera Sophonisbei, o minge de foc aruncată zeilor, stăruind o clipă deasupra mării.

Era un soare fără noroc, cum avea să-și dea seama mult mai

târziu.

*

Ninse apocaliptic, Bucureșcii zăceau sub o povară albă și păreau deșerți. Fumurile ridicate spre cerul apăsător arătau că sub acel lințoliu mai existau ființe vii. Nu se auzea nici un sunet. Iusufache ieșise în târg ca să-și arate ceasornicul englezesc cu briliante pe care, în sfârșit, Hrisant Hrisoscelu i-l dăruise și spunea la întoarcere că la Hanul Zamfir, pe Ulița Mărgelarilor, se iviseră într-o dimineață căprioarele fugite din pădurile Cotrocenilor, frumoase, frumoase și flămânde și că din stabilimentul Zincăi Păuța, unde ședea la farmute tălănițele în jurul unei sobe îndesate cu mangal și coceni de porumb bând zaibăr ori țuică fiartă, dreasă cu piper, curvele ieșiseră afară și le dăduseră din palme pâine umezită și roșcove cumpărate de la băcani. Lupii în schimb pătrunseseră în mahalaua Scorțarului mâncând trei cai pe care-i jupuiseră de vii cu colții și cu ghiarele, aceia bătându-se cu fiarele până la moarte. Era sfârșitul lumii, cișmelele lui Mavrogheni înghețaseră și lumea topea zăpadă pe plite și se ruga la Țl de sus să nu dea năpaste mai mari peste lume. Cădeau ciori din cer trăznite de gerul amiezilor când sta ninsoarea și un soare scurs atârna ca un funduciu de aur deasupra turtelor abia ivite din nămeți. Slujnicarii domnești îmbrăcați în haine proaste și cu pusci la șolduri plecaseră după lemne de metru, ba mai scoteau și bârnele de pe poduri de sub zăpadă când nu ajungeau până acolo unde erau trimiși. Popii citeau glavele, dar rugile erau zadarnice, porțile sfintelor lăcașuri se zidiseră în gheață, în capace de sticlă, ca și când ar fi fost cavouri, punând între credincioși și Dumnezeu un zid. Din Turnul meridian căzuse cel ce anunța orele, înghețat tun și el de frig, îl ridicaseră ca pe un lemn și-l îngropaseră sub zăpadă pentru că pământul era

bocnă.

Numai nebunul de călugăr, Teodat pularnicul, cel ce avea un mădular de un stângen cu care astâmpăra văduvele și șchioambeale Bucureștilor, bătea din țucalul lui în clopotnița Mitropoliei, chemând lumea să se spășească. Lui îi dădea mâna pentru că se afla pe deal unde vânturile cele mari spulberau zăpada viscolită și nu o aduna ca în alte părți. Mânca pâine rece și praz înghețat, bea un vin mohorât, să i se mai scoale; că, vară, iarnă, lui nu-i păsa: avea tainul său de muieri cu care se încălzea și-i trecea urâtul vieții. Fugiseră și nește fete de oameni cumsecade, îmbătate de craii din Scaune. Lăutarii le căraseră în Vlașca cu birjarii scopiți de la biserica Sfântul Spiridon-Nou. Cerșitorii făcuseră de-o săptămână un foc mare dinaintea clopotniței și cereau colivă văduvelor venite la pomeniri, unde numai Popa Lixandru nu sosise că nu se desbătase de-o lună și mai bine, de când fusese la un botez. Dacă ai fi ascultat printre rafalele de vânt ai fi auzit cânticele de la Hanul Mărgărit unde zicea unul, Bazarea, din neam vechi de cântăreți bisericești ce se lăsase de liturghii și slovenea lumește pentru trei poli pe lună:

„Aseară trecui călare
Pe la poarta dumitale
Și-ți zării rochița-n poale
Cusută cu naturale
Naturalele de fir
La mijloc cu trandafiri
Trandafiri în trei boboci
Ce cu foc din ochi îi coci"...

Se spunea că măcelarii vindeau carne de câine și de măgar, dar cine se mai uita pe un asemenea potop la semnele nefaste ale timpului? Fuseseră întâmplări de foc, arsese o Manutanță și jarul

luminase cerul trei zile în pălălăi care amenințau să ia toate ulițele în stăpânire. Se scosese rătăburile la hanul Șerban Vodă, cel mai primejdut, dar noroc că vremea iar se cufuri și nu bătură vânturile dinspre Bărăgan ca să întindă pojarul și, încet-încet, casele pârjolite se stinseră rămânând numai nește grămezi negre, udate și acoperite apoi cu un strat de zăpadă. Totul îngheță după aceea și iar se făcu liniștea cea mare care îl scotea din pepeni pe Hrisant Hrisoscelu. Îi plăceau dezastrele, ura lui față de acest oraș părăsit și în care fusese silit să se întoarcă își găsea o răsbunare posibilă. Când auzise că luase foc o mahala sperase că totul se va termina într-un dezastru general.

Totdeauna cei încolțiți de datorii sau de scârbă, de lipsa unor deslegări în stare să-i împace cu semenii gândesc la catastrofe ce ar face din ura lor o justificare, prilejuindu-le posibilitatea de a începe viața de la început. Știa acum de ce fugise atunci, cu cinci sau șase ani în urmă, din București. Totul se întâmplase într-o dimineață când el încheiase drumul lung și întortochiat al solicitărilor. Ultimul pe care-l văzuse fusese Cristache Mano, grec și el, simpatrot, care vorbea de câte ori avea ocazia despre Magna Hellas și când îi ceruse bani pentru Mișcare, acela dăduse din umere:

—De unde să am eu bani? Un biet negustor care strânge pentru copiii lui?

Cu o seară înainte îl văzuse sus, la salon, la hanul Gabroveni pierzând la pharaon o moșie numai în galbeni și se mai văita ca un nemernic, măcar să fi fost singurul. Parcă Kostaki Mavru ce-i spusese? Că are obligații mari, băieții lui învățau în străinătăți, cine să le dea? Dar Philoteus Tranulis, cel cu morile de vânt de la Radu Vodă, pe el nu-l pășteau toate nevoile? De fiecare dată se jurase că cel cu care stătuse de vorbă înainte va fi ultimul și că va fugi unde va vedea cu ochii numai să nu-i vadă pe acești oameni fără patrie care vorbeau despre ea, dar nu înțelegeau să facă nimic pentru

Eterie. Pe unii îi amenințase, le vorbise de ziua de apoi a judecății, când vor sta în furci în fața batalioanelor sacre care le vor arăta numai o gură de pușcă pentru ceea ce nu făcuseră, dar ei se scuturau ca de dracu': „Ce ne trebuie nouă lupte și eroism, eroi au existat la Troia, noi prin șiretenie vom învinge, e nevoie numai de puțină răbdare”, spuneau de parcă s-ar fi înțeleș între ei înainte de a-l întâlni pe el. Umblase năuc prin mulțimea absentă, simțind un vid fără nume în jur; cadavre, asta erau, numai niște cadavre umplute cu câlți, fără suflet, alergând într-un oraș și el mort, fără ideal, într-un tărâm strein, unde numai câțiva purtau viziunea unui viitor eroic. Dar nu atunci hotărâse că trebuie să se despartă de ei, să nu-i mai vadă, să le arate disprețul lui fără nume. La Venezia găsisese aceeași lume ruinată, măcinându-se de ambiții și intrigi, nepăsătoare și ea la înaltele idealuri ale unor nebuni tineri ce visau la reînvierea Bizanțului, sătui, conformiști, surzi ca în urmă cu câteva sute de ani, când aceeași lume lăsase să cadă cu mare răsunet crucea de pe Hagia Sofia. El și acei tineri mai puteau să țină minte strigătele învingătorilor pe ulițele în marginile cărora zăceau decapitații: Jagma! Jagma! Apoteoza funebă a biruinței păgâne nu lăsase să doarmă câteva generații de greci, dar acum totul se stinsese ca un glas în apă, Răsăritul dormea de patru sute de ani aproape, visând la un viitor incert, ici și colo se agitau popoare mici, cădeau câteva capete, erau schingiuiți niște visători și aruncați într-un sac cusut la gură, aurul se scurgea în hazinelele Sultanilor și orașul mirților înflorea mai departe.

La toate aceste lucruri se gândea Hrisant Hrisoscelu în coșmarurile lui în care Stambulul nu mai avea deloc înfățișarea aceea molatică ce urmase zăngănitului armelor sale glorioase, transformându-se într-un staul multicolor, într-un bazar plin de sticle colorate, de lene și rafinament. O idee trebuie să trăiască în arme sau să moară, nu are de ales, asta o spunea bețivanul de

Dumitriță Turnavitul, dar pe el armele nu-l interesau; mai mult, războiul i se părea o preocupare pentru soldății grosolani, el se socotea un secretikoi, un om de cabinet, dar nu reușise niciodată să ajungă la acest rang dificil pentru că se îmbăta prea des și divulga secretele și legile conspirației cereau ca atunci când unul dintre cei jurați vorbește prea mult sau știe prea mult să fie sacrificat și Dumitriță Turnavitu fusese sacrificat fără scrupule. Când se trezea câteodată din somn pe la miezul nopții, când ultimii butuci din sobă trosneau, prăbușindu-se în jarul rămas, Hrisant Hrisoscelu dădea un strigăt de spaimă și căuta în întunericul odăii silueta celui strangulat cu firul de mătase. El se afla undeva în prag și de fiecare dată când rămânea singur în odăile sale, beizadeaua avea senzația că-l vede pe prietenul Perdicarului în rama ușii, așteptându-l cu lațul fin al imbrohorului pentru judecata de apoi. Probabil că nu lenea îl ținea pe el în casă de nu voia să vadă pe nimeni, ci teama inconștientă că undeva, pe o uliță, va sări careva pe scara trăsurii și-l va ucide.

Mai erau otrăvitorii, femeile cumpărate, dar câte posibilități de a fi omorât nu mai existau?

În acele nopți nesfârșite ale viscolului, când Bucurescii păreau un loc abolit, luat în stăpânire de neantul iernii, Hrisant Hrisoscelu aprindea lămpile și lumânările, nu chema pe nimeni ca să nu arate că-i era frică și se ruga fierbinte deși nu credea în Dumnezeuul predicat de către Nicolae Depasta, ori de Riga Valestinul. Panaiot Codrika îi fusese cel mai apropiat, el era un om melancolic în felul filosofului Boetius, care vorbea despre o existență nemistică, dar curată ca viețile sfinților, cuvintele putând să mângâie mai mult decât orice plăceri lumești.

Unde erau plimbările nocturne din curtea Academiei grecești de la Bucuresci în acele tinereți comune cu ale lui Panaiot Codrika, când acest oraș de câmpie, prăfos, fără identitate, nu însemna decât

un popas în calea lor triumfătoare ce trebuia să nu se oprească decât acolo, pe locul vechiului Hipodrom, unde alergaseră cei mai frumoși cai din lume? Unde erau strigătele de altădată pentru Justinian: *Tu vincas, Justine!* Și el răspunzând de pe acele promontorii de marmoră: *Bene vibite, cives.*

Timpul lacom ștersese toată gloria creștină din care nu mai rămăseseră decât ruinurile aspirațiilor unor nebuni ca ei, și ei trădați de nesimțirea bogaților ce se făceau că nu pricep pentru ce se băteau acei tineri idealști ce sărăciseră sau se lăsaseră sărăciți pentru o nălucă...

Afară crivățul făcea ca deasupra Bucurescilor să se ridice fantoma lui de zăpadă, o furtună albă, parcă plină de biserici de ghiață în care slujea vocea puternică a patriarșilor morți de la Răsărit...

*

Într-o noapte visase că fugise din casa de vară de la Eyub, unde stătuse câțiva ani buni înainte de a se întoarce bogat și gata să dobândească un rang cât mai mare în Bucurescii plini de noroaie, primăvara și toamna.

Viscolea puternic și lui Hrisant Hrisoscelu i se păruse în somn că se întâmpla ceva nefiresc, dar se trezise târziu dintr-un coșmar în care se înghesuiseră fără nici o logică alaiurile lângă Orta-Kapu și chipurile cazascherilor, un halou de blănuri strălucind în lumina dulce a Marmaralei ce scotea aburi. Ceva, o primejdie plutea în văzduh, pe urmă parcă se trezise și auzea tumbulhaneaua asurzitoare pe ulițele strâmte ale Stambulului vechi, acolo unde puteai fi asasinat sub o streășină pe care urca o viță neagră, sălbatică. Era amețit, fugea de cineva, nu știa ce-i cu el, ar fi vrut să se trezească, conștient oarecum că visează și că nu i se întâmpla

nimic, dar acest sentiment turbure se anula singur și se afla iar undeva, într-o mică biserică grecească și se cânta heruvico, laudările se auzeau stins, în grecește, cineva îl pândeă dintr-o mulțime amestecată, pe urmă visase câini, cete întregi de câini alergând grămadă cu spinările nădușite pe un teren mlăștinos, plin de ochiuri de apă pe care trebuia să le ocolești și în care te scufundai dacă nu erai atent...

După ceremonia Redentore de la Torcello urmasa vânătoarea aceea, începută într-o dimineață cu ceață, undeva într-un ținut sterp, plin de vulpi. Călăriseră un ceas și pe urmă întregul cin se strânsese pe o buză de pământ. Se aflau în preajma Veneziei, sosiseră încă din zori cu o corabie mai mică; hăitașii îi așteptau, maestrul de vânătoare îi și trimisese în spatele copacilor și tufișurilor joase. Odată cu creșterea luminii puteau zări vegetația de culoarea sodei și smâncurile lucind îndepărtat sub soarele palid, răzbătând de undeva de sub orizon.

Mirosea a noroi dospit de căldura verii și, sus, deasupra aceluia tainic loc, sburau paseri cu o vâslire rară.

Vânătorii se grupaseră după simpatii: Antonio, marchiz Mazzacoratti, alături de baronul Campagna, amândoi scunzi, agresivi, adăstând mai rău decât animalele care abia mai erau ținute de sgardă, gata să tragă cu armele lor, îmbrăcați în pantaloni pe pulpă și cisme, cu scurte îmblănite și șepci englezești, alături de Attilio Vimercatti, care-i domina cu statura lui înaltă, împărțind ordine servitorilor și hăitașilor. Într-o parte, ducele Corigliano, alături de care se afla contele Lucchesi Palli, cu o jumătate de obraz sfâșiat la o altă vânătoare și, în al treilea grup, condus de către marchizul Ottoboni, fragil, agitat, se însoțise cu un urmaș al familiei Fiano, un tânăr frumos și palid, parcă scos dintr-un mormânt, cu ochii numai spre Herula Lucrezia, puțin păsându-i de

regulile ce se stabiliseră înainte de începerea vânătorii și un alt nobil venețian – Gianni Faggiano, asudat, trăind încă de pe acum cele ce aveau să se întâmple. În spate, la o lizieră, grupul femeilor aduse de contele Vimercatti special pentru partida din acea dimineață. Maria, născută Otrante, soția marchizului Mazzacoratti, îmbrăcată într-o livrea de catifea roșie, călărind foarte bine până în acest loc unde descălecaseră ca un bărbat; lângă ea, Luisa Ottoboni, cu o figură vicleană, într-un amazon gri, agrementat cu lampasuri aurii, surâzând peste umăr Mathildei Faggiano, fiica acelui senior, cu un buchet de violete în corsajul negru. Pantalonii bărbătești cu broderii de piele lăsau să se vadă un trup tânăr, numai mușchi, o mică vestă strânsă pe talie îi turtea sânii ascuțiți și toca de lutru împodobită cu pene de fazan îi ascundea cruzimea privirii, pentru că toți acești oameni sculați de dimineață aveau pe chip o ciudată tristețe, sporită de privirile ucigașe, încărcate de o ură nejustificată, ca niște războinici ce trebuie numai să omoare fără să se întrebe pe cine. În spatele lor, într-un brek, baroana Giovanelli, sora contelui Vimercatti, se așezase pe două perne îmbrăcate în piele de tigru, împopistrate cu ghinde roșii și aurii royale. Fuma nepăsătoare, deși Attilio se uita muștrător către ea, pentru că mirosurile streine de acel loc puteau să îndepărteze vânatul și când femeia trecută de 40 de ani, greoaie, corpulentă și necurioasă de violența celorlalți înțelese, strivi țigara aflată într-un fume-cigarette de argint, ascultând tăcerea aproape religioasă ce se instaurase în locul mlăștinos. Hrisant Hrisoscelu nu avea plăcerea de a vâna, venise aici numai pentru a fi prezentat soțului Lucreziei, urmând o grea obligație ce acum luase sfârșit. Își găsisese un loc retras într-o parte a amfiladei. Era frig, soarele abia încropea aerul, o ușoară ceață mai plutea deasupra ochiurilor de apă, tăcerea era covârșitoare. Undeva, în stânga se zărea silueta nedeslușită a Veneziei, contururi albastrii și turle, ceva vătuit se sbătea în aer. Paserile înțelegând parcă

primejdia mlaștinilor își aleseseră alte cărări de aer, vâslind prudent pe undeva, departe, pândind din cer acel loc încărcat de ură. La câțiva pași, ultima din grupul de femei, Herula Lucrezia, într-un pantalon scurt terminat în jambiere montante, cu un jupon până la genunchi, cu broderii Renaissance în piele de Cordova, aurite, dublate cu stofă de culoarea nisipului, stil fermier, sugrumat de un cordon de piele bătut cu nasturi mari de aramă în formă de capete de câini, adulmeca nevăzutul vânat. Purta peruca ei roșie dela fontana Santa Maria della Salute și părea foarte tânără. Vestmintele bărbătești nu reușeau să-i ascundă formele atletice. Emană o energie îngrozitoare și când trase primul foc, Hrisant Hrisoscelu văzu pe chipul ei cruda plăcere a ucigașului. Zâmbise triumfător privind la vulpea care sosise în salturi mari spre locul unde se aflau, în larma focurilor din jur, zăpăcită de împușcăturile încrucișate.

Ochise precis, cu gesturi sigure, privind o singură clipă animalul înspăimântat ce-și căuta salvarea în vreo văioagă. Hăitașii erau departe și câinii chifneau în mlaștini, opriți ca să nu intre în bătaia focurilor. Fusese un moment când tot acel ținut pustiu, sărat și sterp se însuflețise ca și când din șanțuri nevăzute s-ar fi iscat pe neașteptate flăcări mici, cozile de vulpi, roșcate și mișcătoare fiind deasupra ierbii, o viermuială de blăni lucioase, mișcătoare, și teroarea din spate și din față, și simțiseră cu toții în nări mirosul de sânge proaspăt care stropea pământul, mici izvoare vitale maculând apele stătute, acele ghioluri sărate și tunetele înfundate ale împușcăturilor, turburând pacea nesfârșită, stranie a locului.

Din nou tăcere. Nu scotea nimeni nici un cuvânt. Vulpile rănite, încercând să treacă de lanțul de vânători, strecurându-se prin noroi și ape, chelălăind, făceau și mai crudă acea ucidere. Animale chircite sub smocurile de iarbă urâtă, spasmele, agonia și apoi sângele ce nu mai curgea, mirosul rece, ceea ce lasă o sumă de cadavre în aer, memento-ul teribil al sângelui scurs ce gălgăie și, pe

urmă, totul ia sfârșit pe neașteptate și ceața târîndu-se, parcă voind s-ascundă crima și iar soarele, și, în fundalul palid al cerului, nepăsătoarea Cetate a Dogilor cu palatele ei abia văzute într-o ceață lipicioasă. Apoi hăitașii și câinii iar fugărind ce mai rămăsese nefugărit: iepuri de câmp și cârțițe speriate și vulpi ce înfruntaseră riscurile de a fi sfâșiate de însoțitorii vânătorilor și-acum, nemaivând ce face, se duceau spre gura puștilor și ele trosniseră din nou, semănând o nouă moarte. Pe urmă iar tăcere, nimeni nu se adresa nimănui. Se sună încetarea focului, o trâmbiță pe care la deschiderea vânătorii, Hrisant Hrisoscelu nu o auzise și care vestea că vor veni câinii să strângă cadavrele și să le aducă vulpile la picioare și atunci abia se auziră glasurile vesele ale bărbaților și femeilor și servitorii aduseseră brek-urile mai aproape și începură să încarce iepurii și blănurile sfâșiate și vulpile gracile, cu ochii sticloși, cadavre ca de ghiață, țepene, sunând ca scândura când erau aruncate în larma câinilor ce se bucurau că aduc stăpânilor acele prăzi ușoare, lovite, fără viață, o larmă generală, o fericire ciudată într-atâta moarte și, pentru prima oară, Hrisant Hrisoscelu, și el vânător, simți cum urăște levrierii iuți și cruzi ce scotoceau șanțurile și ascunzătorile și sfâșiau cu colții gâtleurile animalelor care nu muriseră încă.

—Ce-i cu tine? îl întrebase Herula Lucrezia Vimercatti. Nu ai tras nici un foc.

—De unde știi?

—Te-am urmărit...

—Ai mai avut timp? Tragi foarte bine.

Pletele roșii ale perucii erau mângâiate de vântul de dimineață. Pe șold purta – abia acum băgă de seamă – o geantă de piele de căprioară.

Bărbatul ei, înalt și grosolan, cu apucături militare, de la tonul răstit până la felul marțial de a călca, îl irita. „Cum o putea această

femeie să doarmă cu el?” se întrebaseră de când îl văzuse. Cu o seară înainte mâncaseră împreună într-un pavilion de vânătoare din grădina vilei lui, unde ajunseseră împreună cu Christo Hrisoverghi și cu ceilalți oaspeți. Lui nu-i era foame deloc, abia gustase niște lapte rece dintr-o cană de lut și puțină brânză de capră, privind la adunarea de vânători ce se lăudau cu ce făcuseră în Piemont cu un an în urmă.

Erau amici vechi, pe el nu-l băgau în seamă, nu avea nici o curiozitate față de prietenul lui Attilio; acesta, ca gazdă, îl întrebase câte ceva, rupând cu poftă o halcă de carne prăjită. Îi vorbeau familiar, păstrând o distanță ce nu putea fi dedusă din nimic, dar care exista, era de-ai lor; vorbeau în aluzii, se refereau la isprăvi comune de care el era strein și nu voiau să-l jignească, și tocmai convorbirea convențională îl scotea din sărite. Pavilionul în care avea loc întâlnirea dinaintea vânătorii era împodobit cu capete de mistreți și păstra aceeași răceală ca și locuința contelui din Venezia. Puști austriece încrucișate pe pereții de bârne și coarne de cerbi, ochii sticloși ai cadavrelor de animale, totul înghețat și îndepărtat. Rareori i se adresau, marchizul Ottoboni vorbea și franceza, cu el încercă să lege o conversație, dar totul se slei în cele din urmă pentru că ceilalți îl atrăseseră într-o lungă dispută despre o veche vânătoare care avusese loc lângă Pisa, nu știa când. Herula Lucrezia i se adresa în grecește, fapt care-l scotea din sărite pe Attilio, deși n-o arăta, neînțelegând ce-și spun. Christo se plictisea și căsca din rășputeri. În cele din urmă, contele îl interogase scurt, fără să pară că vrea să-l menajeze: de unde venea, cu ce se ocupa și ce avea de gând să facă în acea Venezie plină de lume streină, în vremuri atât de turburi, când întreaga Italie era răscolită de lupte fratricide, de trădări și de alianțe neașteptate. Nu uitase să-i amintească faptele lui de arme și, mai ales, ura față de Napoleon pe care-l numea cel mai mare tiran al omenirii. Christo, care nu-l slăbise, îi șoptise de

câteva ori să-i țină hangul, ceea ce Hrisant Hrisoscelu încercă să facă, dar nu reuși pe deplin. Trecuseră anii când Spiritul absolut călare pe cal cutreierase Europa cu un Cod într-o mână și cu sabia în cealaltă, aducând jumătății de omenire care-l iubea speranța unei libertăți ce se dovedise iluzorie. „Ce voiau grecii dumitale de la micul caporal?” îl întrebaseră aproape răstit Vimercatti. „Ceea ce doriți și dumneavoastră, italienii: libertatea”, îi răspunsese. „Și credeți că el, acest vânător de fuste, în afară de făcut războaie știa ce-i aceea libertate? Pentru ce se bătea el, în afară de a se ilustra?” „Cine știe? Noi avem răbdare”, răspunsese gânditor Hrisant Hrisoscelu. „Poate nu te înțeleg, exclamase Attilio, vorbești italiana destul de bine, numai gândurile dumitale sunt puțin confuze. Și dacă visezi la libertatea Greciei de ce ești aici și nu în acele sate din Muntenegru, unde se dau lovituri turcilor?” Hrisant vruse să nu-i răspundă, dar rușinea de a rămâne tăcut în fața unei întrebări atât de grave în prezența acelor doamne care nu plecaseră încă la culcare și, mai ales, a Herulei, îi dădură curajul de a-l înfrunta pe acest om agresiv. „Lupta noastră, a celor din Răsărit, e mai grea decât a celor de aici. Nici italienii nu sunt liberi, dar ei nu au pierdut sensul libertății, cum au pierdut cei din Răsărit. Este o diferență.” „Ce vrei să spui?” Ducele Corigliano lăsase bucata lui de friptură de căprioară sau ce va fi fost și-l privea curios pe acest strein. „Nu înțeleg, cum se poate pierde sensul libertății la unele popoare?”

„Bine, ele se ticăloșesc. Orice cuceritor își face treburile cu o sumă socială de vânzători, de obicei cu meteci, cu niște indivizi care preferă să uite cine sunt numai pentru a trăi bine.” „Și asta s-a petrecut cu un popor atât de mândru cum e poporul grec? El a putut să uite o istorie atât de veche numai pentru că turcii au fost mai puternici?” se mirase Luisa Ottoboni. „Poporul nu a uitat nimic, au uitat cei care ar fi trebuit să nu uite, și mai ales cei bogați”,

răspunsese, cu o încrâncenare ce sunase foarte curios în acele urechi, Hrisant Hrisoscelu.

Tăcuseră cu toții și pe urmă contele Vimercatti îl fixase cu o privire turbure: „Soția mea mi-a spus că ești nobil și că ai stat multă vreme la Constantinopole. Nu-i așa, Christo, pentru că tu îl cunoști de mai multă vreme?” Acela spusese că e adevărat. Contele Vimercatti nu mai deslușea înțelesul cuvintelor musafirului său.

„Nu ești cu cei bogați și nobili?” „Nu toți cei ce sunt bogați sunt și nobili”, răspunsese Hrisant în tăcerea posomorâtă a celor din jur. Attilio aruncase soției sale o privire ce voia să însemne: „Pe cine mi-ai adus?”, dar trecu peste asta, stârnit de vorbele lui. „Dacă am înțeles bine, dumneata ești venit aici pentru a strânge în jurul ideii de independență a țării dumitale pe oamenii de bine. Dar să știi că nu de la acest general francez trebuia să vină libertatea Europei. El voia să se înțeleagă în cele din urmă cu asupritorii țării dumitale și ai Italiei pentru că țările mari nu se încurcă în probleme secundare. Am fost ofițer în solda austriecilor, le cunosc politica: ei, cu rușii, și cu turcii vor să stăpânească răsăritul Europei, silindu-i pe francezi și pe englezi să nu se amestece. Când se vor sătura de asta, imperiile vor veni încoace, setea de pământ nu se potolește niciodată. Napoleon dorea să înghită Rusia unde a terminat prost. Toți se pândesc unul pe altul, așteptând ca să slăbească celălalt.” „Mi se pare că tocmai asta dorim noi, popoarele care visează la independență”, spusese Hrisoscelu, așa că orice idee care ne ajută în vreun fel ne folosește.” „Ești un om ciudat, oricum, Christo, se adresase vărului Herulei, ce-i cu omul acesta, și tu ești grec, și tu visezi la independența Greciei?” Hrisoverghi, care era un cinic, protestă cu glas moale: „Visez să destupi șampania aia care așteaptă să fie băută și n-o mai aduci, Attilio!” Și când toți se retraseră și rămase numai cu Herula Lucrezia sub acoperișul de lemn al cabanei de vânătoare peste care plutea lumina turbure a lunii, femeia îl

întrebase: „Spune-mi, e ceva adevărat în ce zici?” „Dar tu ce crezi?” îl măsurase cu ochii ei iscoditori, abia sticlind în întuneric. „Ce importanță are libertatea altora când tu ești foarte bogat?” „De unde știi că sunt bogat?” „Mi-a spus Christo, care a avut și el ideile tale, dar acum îmbătrânește și nu se mai ocupă de fleacuri.” Hrisant Hrisoscelu simțise că oricât i-ar fi vorbit acelei femei, ea n-ar fi înțeles nimic, niciodată. Era obișnuită cu luxul și trândăvia acelei existențe pe care și el o încercase până când nu-l întâlnise pe Nicolo Depasta și pe Riga Velestinul și pe ceilalți tineri frumoși, auriți, hrysous neanias... Știu ce vrei să-mi spui, îi zisese la început cu prudență, pe urmă, din ce în ce mai cu ură, că Europa e plină de aventurieri care vorbesc despre revoluții, de oameni gata să ridice ghilotine și să-și lase capul sub cuțitul lor. Franța a lansat moda și ceilalți nu fac altceva decât s-o imite. Ideea republicană moartă în fastul imperial al soldătoiului Napoleon, parcă așa spunea mai devreme soțul tău, dar nu e vorba numai de un teritoriu pe care-l vrem numai pentru noi. Poți să înțelegi? Vechiul păgânism al strămoșilor noștri s-a transformat într-o feerie creștină, Cristos e o invenție iudaică care a trecut Mediterana, ascunzându-se în catacombele Romei, ea a devorat toată puterea armelor cu umilința și când a ajuns în Răsărit a născut un fruct frumos: Bizanțul, sora trufașei Rome. „Ești cel mai ciudat nebun pe care l-am văzut”, îi zisese Herula Lucrezia. „Nu sunt vorbele mele, sunt ale unui învățat care mi-a schimbat viața.” Tăcuse. Locul mlăștinos, luminat de o lună spectrală, mirosea tot a ierburi descompuse. În pavilionul unde se mâncase până atunci și se aduseseră mesele de joc bărbații vorbeau tare și aruncau cărțile pe mese cu exclamații violente.

„Îi auzi? o întrebase pe Herula Lucrezia, își închipuie că există. Se bat ca niște mercenari când e cazul, bârfesc, se culcă cu femeile și-și închipuie că și-au trăit viața dacă mai beau din când în când.” „Și ce mai este în afară de asta?” îl întrebase femeia provocator.

„Știu și eu? Poate moartea pe care atât o slăviți. M-am uitat la tine ieri, la Torcello, aveai atâtă dorință de moarte și ea, moartea, te pândește, dar dacă ar veni, te-ai speria. Crezi oare că ești pregătită pentru moarte?" Râsesse scurt, ca și când ar fi mușcat-o de beregată și ea simțise o rană pe chip. Își acoperise obrazul cu o palmă rece ca și când s-ar fi ferit de ceva. Și-acum, când și-o amintea trăgând în vulpile ce se rostogoleau ca niște mingi la picioarele sale, cu privirea înghețată, cu setea de a ucide în ochii sticloși se întreba când și pentru ce o iubise de când o văzuse? Acum, după coșmarul acelei nopți de viscol, i-ar fi putut răspunde: o iubise pentru că simțise sub chipul ei pe Distrugător, pe cel care îți ia viața. Hotărât că el încetase să trăiască în afara existenței din care fusese alungat. Degeaba îi vorbise despre auleții și chitarozii cerșetori ce rătăciseră în pământul Greciei când Magna Hellas pierise și urmașii acestora cerșeau la porțile cuceritorilor. Ce putea să înțeleagă femeia de lux pentru care numai strălucita viață pe care o ducea însemna totul? Dar atunci cuvintele lui o mișcaseră. Hrisant era altfel decât bărbații sastisiți de viața lor nobiliară, de vânători și de tarocchi, de baluri și de carnavaluri, foștii soldățoi austriaci trăiau numai din amintiri, câteva lupte norocoase duse undeva, în câmpiile siciliene și pe urmă dulcea pritoceală a timpului de pe domeniile pașnice, cu servitori în jur și cu lenea Sudului, unde Vimercatti avea întinse domenii. Sigur că acestui trai regal, dacă-i adăugai și visul unei Italii libere, totul era cum nu se poate mai bine. Herula Lucrezia Vimercatti îi spusese simplu: „Unei femei îi plac cauzele mari ale bărbaților, sunt ca niște povești despre viscoalele răsăritene despre care Christo mi-a vorbit, dar pe care nu le-am văzut niciodată”. Îi apucase mâna. În jur era numai o lumină rece de lună și mlaștinile din jur miroseau amar și sărat. „Cine ești?” „Un grec care gândește ca Aristotel sau ca un sfânt”, îi răspunsese.

Se apropiau Sărbătorile cele mari ale Crăciunului și pe la curtea beizadelei se vânturau oamenii de trebuință cu anatefterele, tot sperând că Hrisant o să-i primească pentru a desluși încâlcitele socoteli de pe la moșii, dar el se dădea bolnav, ori, poate, era bolnav și nu știa. Se scula târziu, cerea, dacă avea poftă un salmingodis pregătit de bucătari în misterioasele lor magupii, deasupra cărora fumurile nu mai stăteau, dar parcă nu-i era atât de foame cât ar fi vrut aceia și înapoia tăvile, cerând ori castane fierte în zahăr, ori lisă de chitră în care punea pravurile lui, că-l spionau pe la ferești și-l vedeau dregându-și băuturile cu eterurile aduse de la Venezia în sticlute mici pe care le ținea ascunse, ca un vrăjitor ce era. Trăgea tiutiu din ciubucul de Alep și cădea în gânduri, cerând să nu fie turburat.

—Măria ta, zicea Afenduli, caii ar trebui scoși din grajduri că se înțelenesc...

Hrisant Hrisoscelu nu-i asculta, nici pe el, nici pe secretarul livonian care îi aducea aminte, din când în când, că nu făcuse heretisirea.

—Măine, arunca el, pufăind din tutunul de Macedonia care umplea odăile cu un fum verde și privea afară prin ferestre la zăpada rânită dis-de-dimineată de slugi și care iar se așeza până sub cercevele.

—Ce mai e în târg? îl întreba pe Iusufache abia sosit din turul de dimineată de pe la cafenion, ori de la precupeți, mai mult ca să-și arate ceasornicul englezesc căpătat de la Hrisant Hrisoscelu.

—Ce să fie, măria ta? răspundea sluga, la Biserica Bărăției i-au pus icoanei Sfântului Andrei atâtea lumânări, afară, de nu se mai poate intra înlăuntru. Alde Safta Ilderoaia, de rămăsese văduvă de bărbat, a fugit cu un muscal. Lumea zicea că avea trebuință, că nu

era dusă de tot, mai putea. Gavriliță Ganciu, de-l știe înălțimea ta, a lăsat borțoasă o țișgancă și aceea s-a spânzurat că o omora tat-său, care umblă după boer cu un cosor zicând că-i taie boașele...

Hrisant Hrisoscelu se scărpină ușor pe sub halatul de malotea, neascultându-l.

—Și pe la curte ce mai fac, ei, boerii?

—Trag fitilele, măria ta. Care fură, care minte, toți strâng și se pregătesc să dea în primire că domniile sunt scurte și banii se agonisesc din vreme. Toată lumea se pregătește de Săptămâna nebunilor. Au auzit că face Măria ta mare carnaval, cu măști, cu toate drăcăriile... Mereu mă întreabă: „Mă, Iusufache, dacă alde boer Hrisant ți-a dăruit ție un ceasornic ca ăsta, cu briliante, trebuie să fie tare bogat...”

—Și tu ce le spui? Întreba beizadeaua cu un glas tot mai stins, privind prin ferestre soarele care încălzea ușor bogata zăpadă.

De câteva zile stătuse urgia și noaptea îngheța și orașul era acoperit de un cristal, când cutreiera luna deasupra Bucureștilor făcând să sclipească bălțile și Dâmbovița ce se căznea pe sub sloiuri să iasă la limanurile ei.

—Ei, eu le spun multe. Că ei întreabă și abia așteaptă să vadă trăsura domniei tale cu care ai venit și eu le povestesc ce oglinzi are, și ce felinare, și scările cum se fac ele mici, și cum sunt caii care ne costă – să știe măria ta, că fânul s-a scumpit cu iarna asta grea și de la moșii nu prea a venit anul trecut mare lucru...

—Lasă fleacurile, că n-am vreme, spune mai bine ce mai bat ei din buze...

Iusufache odată se strâmba ca și când ar fi înghițit o pricomigdală tăvălită prin smântână.

—Mai ales muierile ar da și pielea de pe ele să facă năvală încoace. Cicoana aceea de a fost la domnia ta când ai sosit se dă de ceasul morții să mai pătrună încoace, dar n-o lasă albanezii.

Alaltăieri au prins-o că se îmbrăcase cu niscai nădragi și apucase să intre pe la cămări și dacă nu era careva cu ochii în patru, te trezeai cu ea în pat, că bună sculă – să mă iertați pentru îndrăzneală – trebuie să mai aveți devreme ce au nebunit toate muierile din București și vor să rupă porțile...

Hrisant Hrisoscelu nu ținea să asculte asemenea lucruri de la slugile lui, așa încât schimbă vorba, trecând la treburile domesticești; dacă aveau destule lemne pren magazii, dacă purtau grijă de paserile aduse de la Venezia pentru fețele cele mari și dacă le dădea de mâncare câinilor și cailor ungurești. Toate ar fi fost bune, numai că înaintea primei zile de Crăciun, logofetul Caliarh apăruse, vânat-vânat, spuindu-i un lucru de întristare: unul din canarii lui, ce trebuiau dăruiți soției Princepelui, murise.

—Nu se poate! se mirase Hrisant Hrisoscelu, sărind din așternutul de pe care nu se mișca. Da' unde-i țineai?

—Sus, în filegorie, ardeam și seara și dimineața nițel mangal ca să-i încălzim și uite că unul s-a dus și o să-i moară și muierușca, pentru că așa sunt paserile astea, dacă piere una, gata și ailaltă...

Se îmbrăcase cu halatul și urcase grăbit scările de lemn care duceau într-un fel de turlișoară monahală unde vara se țineau mesele și se luau geamurile pentru ca să intre curenții umezi ai bălților și pădurilor din jur.

Hrisant Hrisoscelu nu mai urcase aici de multă vreme, dinaintea plecării lui, și, odată ajuns sus, văzu colivia cu stinghii de aur și trapezele metalice, frumos strunjuite care-l costase destul, cumpărată la Venezia tocmai pentru a-i face praf pe cei de la Curte, știind că Doamna slăbiciunea asta o avea, să asculte canarii. Sus, geamurile nu erau înghețate, dovadă că nu de frig murise pasărea, ci de misterioasele boli ce le ucid pe aceste ființe ce nu se simt bine decât în anume locuri și cum le streinezi, odată bagă capul sub aripă și încremenesc. Cealaltă, muierușca, scotea strigăte ce te asurzeau,

de parcă ar fi nebunit, sărea de pe un trapez pe altul și iar se repezea în sus ca și când ar fi vrut să scape din închisoarea daurită. Răsturnase micul vas cu apă și la boabele puse de slugi nici nu se uita, era mei sau altceva și o bucățică de zahăr, și o coajă de naramză, dar nevestica nu voia să moară în colivia ei din care cadavrul bărbătușului fusese scos. O furie rece îl încălzise. Ar fi pălmuit pe careva, dar se stăpâni, și, deodată, în soarele acelei dimineți care puneă pecetea sa roșie peste zăpada încremenită, primordială, ce acoperise orașul jos, văzu turlele depărtate și auzi niște clopote într-o dungă, sunând a mort. Era liniște altfel, o liniște s-o tai cu cuțitul, o liniște cum numai într-un astfel de oraș puteai să asculți, o liniște de început de lume și din când în când se auzeau clopoțelii de la săniile boerești care alergau spre Herăstrău, unde ar fi trebuit să se afle și el acum, să stea sub nește blăni de lup, cu căciula trasă pe urechi, cu o miță deasupra genunchilor și să privească la cucoanele ce începuseră a se îmbrăca muscălește, cu salopuri de samur și cu cușme căzăcești, ce le stătea cum nu se putea mai bine. Își aducea aminte de caii bine hrăniți, de poștele de hârtie, de Herăstrăul către care treceau echipaje cu tineri nebunatici ce dădeau foc cozilor animalelor, și de săniile ce o luau nebunește pe lacul acoperit numai de o pojghiță, ca unghia. Vreo trei fete ale Zincăi Farfaroaia Goleșcu se înecaseră cu sanie cu tot, duse în ale morții de bețivării de copii ai lui Holban Hartulari, ce din neamul lui fusese mămular și se pricopsise și ținea hanguri mari. Lucruri uitate și iată, acum, privind orașul înghețat sub lumina palidă a unei dimineți de decembrie, Hrisant Hrisoscelu se simți bătrân și fără putere.

—Să puneți așternuturi pe patul ăsta, zisese, că vreau să stau aicea diminețile și duceți pasărea asta undeva, să n-o mai văd...

Iusufache luase colivia și întrebase:

—Să nu merg eu mai bine și să cumpăr de la negustori vreo altă

sburătoare, să-i ție locul celei moarte?

—Nimeni nu poate ține locul unui mort, zisese absent beizadeaua, privind afară unde copacii erau plini de chiciură. Morile de la Radu Vodă scrâșneau din aripile lor de lemn. Parcă ceva înghițise toată suflarea din acel oraș în care numai sunetele dulci ale clopoțelilor de sănii mai vorbeau despre oameni.

—Să faceți foc aici, s-aduceți sobița aceea de la Viana cu care mă încălzeam pe vremuri, vreau să stau în priveală...

Îl lăsaseră singur și el se așezase într-un balansoar de lemn cam dogit, în care se legăna ca și când ar fi visat, uitându-se ceasuri întregi afară. Urcase și Rafira sau Sultana, cu alte slugi și dereticaseră repede, pe apucate, căraseră cearșafuri și blănuri, aprinseseră mangalul și aduseseră aici și minaveta la care boerul umbla din când în când, învățând paserile să cânte.

De Crăciun nu coborâse. Zăceau cozonacii și piftiile și nimeni nu fusese chemat să împărtășească sfânta masă cu beizadeaua.

—Încai, înainte îi mai plăceau muierile, dar acuș, cârteau alde Sultana sau Rafira și celelalte, e încă tiner, că nu s-o fi sluițit pe-acolo pe unde a fost și de unde se zice că s-a întors mai bogat de-cât a plecat, că am auzit că are saci cu briliante și pietre, și le ține ascunse, și mare minune să nu-i treacă cuiva vreun gând să-i dea în cap cu ceva într-o noapte...

Vorbe, el nu le auzea. Stătea neclintit și ura orașul acela frumos sub povara zăpezii. Câteodată, când eterul și pravurile pe care le amesteca în cahvea îl luau sub stăpânirea lor își închipuia că ridica perdelele și obloanele de lemn ale caselor și privea înlăuntru. De sus, din miradorul rotund, cu vedere în toate părțile, zărea și cel mai îndepărtat colț al orașului. Turnul Meridian dădea ceasurile lui turcești prin strigătele noului crainic ce avea o voce mai dogită care se auzea până la casa lui Hrisant Hrisoscelu. Ascultase clopotele de la Mitropolie, unde fusese slujbă mare și văzuse convoaiele spre

Ulița Calicilor, sănii și carose, trăsurile și droaște ale boerilor de rangul trei, urcând spre palat ca să dea urările Prințului. Numai el nu se mișca și simțea cum se bucură, cu o furie pe care nu și-o înțelegea. „Lasă-l, să bage de seamă că nu mă duc la el, că nu-mi pasă de puterea lui și de ce face. Să mă strângă, să mă ia cu neferii, să mă bage în beciurile lui, nu-mi pasă. Nu vreau să-i văd pe toți spurcații ăștia!” Îi știa de mult pre mulți, din Fanarul puturos, unde strângeau bani cu rușinile pentru a cumpăra tronurile și a mitui unde trebuia. Acum erau boeri, purtau caftane îmblănite cu misada lată, tivită cu cacom, țineau hangere bătute în pietre scumpe la brâu și se scărpinau cu unghiile crescute sub ișlic, care n-avea calpac de samur, contăș și feregea, de ajunsese boeri de starea întâi, dar cum arătau ei în acea mahala unsuroasă, plină de câini și pisici moarte, cu curțile păduchioase, acoperite de o viță vântată și cu încăperi strâmte în care abia își trăgeau răsuflarea, nu mai spuneau. Hrisant Hrisoscelu încă mai știa în nări acele mirosuri de haznale și de uleiuri grele, încinse pe plite și izul de sodă ieftină ce duhănea din vesmintele spălate rar, din economie. Unde erau casele trăsnoitoare de la Vani Keuii din care ieșeau cavaleriile strălucitoare ale oștenilor aduși din stepele Anadoliei, fioroșii soldați precedați de gardienii de turbane, armiferii ce deschideau drumul europalaților prea învățați? Totul se ștersese în memoria sa ostentivă, o dulce zăceală îl învăluia, o stare de lene ce nu-i mai trecea, greața de a rupe hârtiile ce țineau foglietele sosite de la Viana în care nu mai voia să citească nimic. Mai curând desfăcea un jurnal vechi care dădea cifre despre jocurile finanțelor și n-apura să citească mai mult de trei rânduri că-l și apuca un căscat și mai cerea un șerbet și apă rece, ținută în donițele puse în zăpadă sau în beciuri, deși era iarnă afară, că apa caldă avea gust de zeamă de varză și nu-i plăcea și iar fuma și se mai dregea cu pravurile lui și atunci Bucureștii se despuiau pe dinăuntru ca la teatru și el vedea odăile în care fusese

de atâtea ori, cu sofalele lor joase și cu covoarele scumpe de rugăciune pe care alunecai și auzea unele șoapte și știa sâni de demult ai femeilor ce se bașoldiseră de atâta pilaf mâncat și smochine și le căzuseră dinții cu care îl mușcaseră în tinerețele lor nebune, o, câte chiote în crângul de atunci al Cotrocenilor, când un puf verde împânzea trunchiurile și ramurile, și pădurea avea parcă buze de copil și respira un aer rece pe care ei, nebunaticii adolescenți, îl simțeau pe obrazele încinse. Primele jocuri cu fetele beizadelelor, cu chipurile lor de porcelan, înghețate, cu ochi albaștri de păpuși, cu acea mândrie învățată cu doicile nemțești ori franceze, venite de cine știe unde ca să dea lecții de bună purtare vlăstarelor princiare ale foștilor vânzători de locum de la Stambul, ajunși aici boeri cu arbore, cu diplome cumpărate pe bani grei, ce mințeau pe naivi și îndulceau stările incerte ale acelor oameni pe care numai copiii lor îi mai înnobilau. Serile nebune din mlaștinile de la Radu Vodă, când se auzeau sărutările scurte, furate copilelor îmbrăcate în satinuri de Lipsca, albe, cu horbote sau agitând un petit mouchoir de gaze rose, bătându-și iubiții cu jordii de salcie abia culese de pe malul gârlei puturoase care le plăcea atât pentru că locurile aveau o taină, și lui îi plăcea să vâneze câte o mamuzelă ce alerga prin iarbă, precum felinele de la Persida, în rochiile lor aeriene ce ardeau câteodată pren biserici luând cu focul lor, cu tot, viețile cele neștiutoare și tinere, cum se întâmplase de un Sfânt Paște cu Elisafta Comnen care cine știe ce păcate plătise, buzata fetiță de 16 ani, ce nu mai fusese fecioară de la 13, pentru că mult mai era săltăreață și cu care, cum se ascundea vreunul în vreo odaie, se trezea fără snagă. Acum umbrele orașului invadat de zăpadă se lungeau peste ulițe pe furiș. Apăreau primele felii de întuneric, dinaintea nopții, știa cum începeau amurgurile de iarnă în orașul București: întâi griurile apăsătoare devorând zidurile și ștergerea contururilor, vechile hanuri de lemn fiind primele absorbite în

neființă, cu acoperișurile lor de șită, putrezite și ele, încărcate de spăimoasa lumină, ultimă, și pe urmă copacii despuiați de frunziș, siluete vagi în albastrul nemilos deocamdată, niște jonci lipite de zidul cerului, alb aproape la orizon, cu vagi explozii de lumină, repetate într-un infinit ce avea un calm funebru. Orașul halucina în acea amiază de iarnă și Hrisant Hrisoscelu simțea că este sustras de un lucru pe care nu-l deslușea, era ca și când ar fi ieșit din viața reală și ar fi intrat în altă existență. Nici o dorință, numai o lene ucigășe, o vagă dorință după ceva de care nu avea nevoie.

Clădirile sticloase ale Bucureștilor, dincolo de care vedea iatacurile, duhnind de lene, se pulverizau în acea lumină. Fusesse ceasul siestei, mai scurt acum, iarna, al lepădării veștmintelor, când barbele decavaților de boeri umblau pe sub cracii muieresti plescăind din buze, ohtând și vărsând toată puterea ce-o mai aveau în acele neostoite pâlnii nesătule de plăceri, și orașul tot, dacă l-ai fi ascultat, nu ar fi fost decât un geamăt de voluptate.

Era vremea când se făceau copiii, ieșeau și câte doi, gemeni, din acele mari dorinți, și soarele declina măreț peste case și palate; era ceasul voluptăților casnice, când numai tălănițele nu serveau, cum spunea dada lor, cea care le ținea socotelile pren pivnițele ce se măturau acum pentru că sosea seara și se învârteau mușterii pe afară, ora ticăloasă a incesturilor, când mintea preacurvea în cuget și vreun tată, rămas văduv, își desvirgina fata, abia ivită la viață, cu sânii îmbobocind impudic, luată pe neașteptate în așternuturile asudate, cu chiote și rumegări de mistreț, când pereții crăpau de frică la atâta ticăloșie, dar ceea ce greșise trupul aveau să ierte slujbele și rugile popilor, plătite cu galbini mulți ca să-i învelească iar în cuvenita rușine. Numai cerul Bucurescilor era clar, imperturbabil, până la el nu se auzeau strigătele de voluptate și nici sgomotul mic, definitiv, al hymenelor rupte, cel ce împingea copilițele nevinovate în teritoriul curviei. Dacă privea prin alt

geam, Hrisant Hrisoscelu vedea Cotrocenii cu copacii săi negri, acum roși de podoabă, orașul Hilarii părea ridicat într-un Ierusalim al soarelui, era frumos în nemernicia lui și o căldură dulce îi intra în obraji, Hrisant își aducea aminte și de șoimii de vânătoare cumpărați pentru Principe și i se făcea frică: dacă îi mureau paserile și darurile lui se împutinau?...

Vrusese să cheme pe cineva, dar îi fu lene să se ridice, ori să scuture clopoțelul care scotea sunete stinse. Prea multe vorbe căzute trebuiau spuse la heritisire, de aceea nu se ducea să lase stofele și parfumele și ce mai adusesse, lăcomia de complimenturi a domnitorilor îi mâncase toată viața, era tăcut, ostenit, privea bogăția ca pe un dar firesc. Dar nice să-i lingusească pre aceia nu putea. Se auzeau pași pe galeriile de lemn ale casei, careva, o slujnică, se ghilosea cu vreun rândaș, muierea scotea icnete ascuțite, lui nu-i mai spuneau nimic aceste lucruri, din el ieșise ispita, ceva murise acolo, în Venezia și veselia lui de demult nu se mai întorcea, dorința turbată de a trăi, de a risipi; lumea nu mai valora un sfânt, părea stoarsă de orice tentație, ar fi trăit zidit în acea nepăsare rozându-l pe dedesubt, de care era conștient, dar neputând să i se împotrivească. Era fericit că nu trebuie să se miște, că nu-i mai era foame și sete, că era lăsat în pace, păzit, uitat, nefericit dar și fericit în același timp, pentru că totdeauna când pierzi ceva, un lucru te răscumpără singur și te ia într-o altă stăpânire. Nu o visa pe Herula Lucrezia Vimercatti, cum și-o dorea câteodată, nu putea s-o viseze, dar nu dorea nici o altă femeie, deși în acest oraș erau destule și încă ce femei! Le știa de la alunițe până la rădăcina părului, se culcase cu cele mai frumoase, ele se umiliseră cu toatele, pe câteva le alungase fără nici o remușcare atunci când încercau să-l subjuge cu o apăsătoare dorință imperativă ce zăcea în fiecare femeie, cu insistența de a-i impune să facă ceea ce doreau numai ele. Era un tânăr revoluționar pe atunci, scopul politic îl domina, femeile erau

numai niște surse de bucurii întâmplătoare de care se putea lipsi. Fusesse pregătit pentru beciurile reci de la Șapte Gulade, gata pentru chinurile infernale ale găzilor turcești ce nu se jucau cu cei ce li se opuneau. Știa din auzite cum începeau necruțătoarele întrebări, dar mai întâi învățase să iubească moartea, adică era pregătit pentru sfârșit, și restul nu mai avea nici o importanță. De ce mor oamenii, mai ales când sunt tineri, pentru niște idei abstracte? se întreba acum, când, dezamăgit, trădat de către vechii lui tovarăși, trădând și el pe alții numai pentru a muri într-un fel pe care-l socotea eroic, demn. În sfârșit, aflase că limonada retorică nu o poți bea decât la o vârstă tânără, când moartea ți se pare mai frumoasă decât viața întrucât numai ea are sens, cum spunea Nicolo Depasta, arătându-i scopul jertfei în care el crezuse. Morți, mereu morți, morții care ne iau în stăpânire imediat ce ne naștem, existând în funcție de ei, de alăturarea aceea nevăzută, într-un cortegiu ce nu se sfârșește și care e început, de undeva, din niciodată...

Trecuse și Crăciunul; într-adevăr, cănărița murise și ea peste o zi, o svârliseră undeva în zăpada proaspătă și colivia de aur, cu trapezele ei frumoase, legate cu fire de mătase, rămăsese goală. Moartea pustia totul, lua cu ea orice sens al existenței; odată cu distrugerea trupului nu mai exista nimic din moment ce nu mai știai nimic. Și într-o dimineață sau într-o amiază ca asta avea să vină Trimisul, omul cu lațul, care-l va întreba unde sunt banii Eteriei, banii aceia ce se topiseră pe neștiute în nebuniile pline de fantasii fără oprire, săvârșite de dragul femeii ce se despărțise de el cu o perfectă indiferență, cu răceala cu care lepezi un vestmânt vechi.

„Și-acum?” întrebuse în acel ultim ceas, în palatul Caragua, dospit de sudorile ultimei lor întâlniri. „Acum, nimic, spusese Herula. Trebuie să înțelegi, nu mai e nimic de făcut, totul s-a sfârșit, ca o boală de care te mântui.” Frumoase cuvinte, dar la ce-i foloseau lui? Într-o astfel de împrejurare numai unii pot să zică: „Și-acum,

nimic”, pentru că, într-adevăr, pentru ei nu mai înseamnă nimic restul de zile și de nopți, întrucât acel lucru în care numai unii crezuseră, luase sfârșit pentru ceilalți, înainte de a afla ei înșiși.

Bucurescii cădeau sub tencuiala celui amurg, depărtat și rece; o înstrăinare intra în ziduri, deodată simțeau că suferi de frig, dar de un altfel de frig decât cel de care suferă toată lumea. Cei de afară se întorceau de la Herăstrău, se auzeau clopoțeli, hilar și vag, el știa asta, simțea acum foarte bine că se afla într-un oraș strein cu totul, existând între niște oameni ce nu-l iubeau și care îi rămâneau definitiv indiferenți. Împotriva lor pregătea o teribilă răsbunare. Se gândise la asta de multe ori în nopțile când nu reușea să adoarmă cu nici un chip. „O să-i ruinez, spunea cu glasul celui care vrea să pedepsească, am să-i împing la mare risipă, am să-i fac să-și vândă sculele de prin scrinuri ca să cumpere rochii muierilor de la Viana sau de unde dracu’ își târguiesc ele trențele bine croite, am să-i silesc să-și vândă moșiile pentru a-și cumpăra cai ungurești, fiindcă ei asta vor voi să aibe: cai ungurești, ca ai mei și carose de Viana sau de Bratislava, și ambiția le va lua carnea de pe os; o să-i învăț eu minte, odată pentru totdeauna, să mă mai invidieze, să-mi mai dorească moartea, prefăcându-se că mă iubesc și sărutându-mă cu barbele lor puturoase. „O să vă vindeți fiicele și o să le faceți târfe pe Podul Beilicului, numai ca să dansați la Săptămâna nebunilor!” Și, la gândul acesta deplin, de vindictă, o fericire pe care n-o cunoscuse niciodată îl năpădea ca o apă fierbinte, învăluitoare.

*

Se trezea uneori noaptea și auzea gândacii foșnind parcă în pereți. Casa veche, plină de găuri, nu fusese măturată de mult, slugile se leneviseră, intraseră și ele într-o apatie pe care el le-o transmitea cu cea nemișcare.

Mirosea a cerneluri uscate pe hârtie veche de căldura focurilor mari de iarnă și mai ales a sfoiag. Păianjenii își țeseau tăcuți, ziua, pânzele lor sub tavane. În plasele aeriene câte o muscă mare, trezită din hibernare, era vânată și devorată lung de cruzii călăi ai încăperilor. Praful îi usca beregățile, simțea că nu mai poate să respire și că se sufocă. „Mâine îi chem pe acești puturoși și le frec ridichea de n-or să se mai vadă, mănâncă de câte șase ori pe zi, au început să se îngrășe, le-au crescut curii ca la nevestele de popi, bârfesc și mă vorbesc în târg. O să-i mai împruținez, las' că-i învăț eu minte”, dar cum se scula târziu, se lua cu altele și uita; ei se prefăceau că au treabă, tot răzuiau zăpada ce se topea lent și scăzuse ca marea sub lună, părea numai un grunz murdar ce păta grădina despuiată și pe ziduri, până și arvaniții moțăiau. De fiecare dată, sorbind cahveaua bine pregătită de Rafira ori

Sultana în cuhniile casei, trăgând din tutunul de Macedonia se lăsa cuprins de o lene ce-l scotea din sărite, dar în care se complăcea fără să vrea. Ca să scape de sentimentul acesta de pierdere a conștiinței îl chema pe Iusufache; acela făcea temenelele de cuviință: „Frumos ești, Doamne, sprâncenat ești! Vesel să fii!”, ca lui Vodă, pe urmă scotea ceasornicul englezesc cu briliante, se uita lung la limbile lui și se mira, ca și când l-ar fi certat: „Târziu, târziu”... Nu-i spunea lui anume asta, pentru că nu îndrăzneia să se întindă la cașcaval, dar era într-adevăr târziu, aproape de prânzucior; boerul nu era mândăcios, lăsa bucatele aproape neatinsse, dacă gusta o smochină sau două, având pe față o schimă de greață. Masa de prânz o lua pe la cinci, un borș fierbinte și câte o bucată de carne, mai mult vițel dacă era, de carnea de porc nu se-atingea, crescut la Stambul se deprinsese cu cele mahometești, așa încât la ei în curte nu se găseau astfel de animale. Pe urmă iar cădea în visătoria lui plină de tăceri. Iusufache îi dădea raportul; cum se sărbătoriseră cele convenite la Nașterea Domnului, care boer

lipsise, și de ce, cum se țineau popii, cu Mitropolitul, ce se mai spuneau despre nebunul de Teodat, pularnicul care ar fi încălărat o vacă a sfinților părinți, că nu-i mai ajungeau muierile și câte și mai câte. Acela dădea din buze, nu ostenea; arsele cuptorul curții domnești de era să se facă praf palatul care și așa era mai mult din lemn decât din ziduri; alde Princepele trimesese, cârteau slugile boerilor, plocon împăratului peste una sută mii de taleri; Validelei, zece mii, că era mai mic; Marelui Vizir, tot atât; Chehaiaua de la Stambul se îndopase și ea ca un gânsac cu grăunțe de aur: 5 000; Caimacam pașa de asemenea; Reis Efendi ce trecuse pren Bucuresci ca să mai dea un svon, două, plecase cu sania plină; mai marele eunucilor, având omul său la curte, se alesese cu 800 de funducii din cei zimțați. Padișahul, între altele, primise și o scutulcă cu diamanturi de la domnitor. Nu era încă mucarerul mare, dar nu strica să bucuri pe înălțimea sa cu niscai pietre scumpe, cevașilea; precum Alteței, mamei Princepelui Serenissim, ceva perle, din cele grele, cât oul de bibilică. Pentru restul curții imperiale fuseseră trimise cu săniile peste 60 de blăni de hermelină și 500 de sârturi de samur, o avere, nu alta. Pe alde Aslan Ceaur îl prinseseră cu șolticării, că-i luaseră țechinii și rialii spanioli cu pajoră, gurușii, caragroșii și zloții turcești, găsiți într-un beci, vârfiți într-un perete, alături de galbini turcești, stambulii de opt lei unu', misiri, galbini de Stambul și câte și mai câte odoare. Era vorba să-i scurteze capul, ori, în cel mai fericit caz, să-l trimită în surgun pe la mânăstiri, ori cine știe pe unde aveau să-i zacă oasele.

—Dar Măria Sa, Princepele, nu întreabă de mine? își iscodise Hrisant Hrisoscelu sluga.

—N-am auzit...

—Să mă fi uitat Fericirea Sa?

—Cine mai știe, dacă nici domnia ta n-ai dat semne, că toată lumea așteaptă să te vadă cum mai arăți și mă întreabă.

—Și tu ce le spui?

—Ce să le spui? Că o să te înfățișezi la Săptămâna nebunilor, atunci vrei domnia ta să dai o mare serbare, cu fasturi și cu artificii, cu danțuri și cu muzici, să întorci Bucurescii pe dos...

—Bine zis, care te mai întreabă, asta să le adaugi: boerul nu vrea să se arate până când o să vă spargă ochii cu luxul și briliantele aduse de la Venezia și o să dea un bal mare, să deschidă casele lui și să vă țineti, așa să le zici, m-auzi tu?

—Da cum? Cine minte mai bine ca mine?

—Cum adică: cine minte mai bine ca tine?

Iusufache îl privise cu ochii lui pustii în care se răsfârâgea tot golul sufletesc al unei slugi ce nu are altă bucurie decât să mănânce și să bea pe la patru, când stomahul lui rumegă ca al animalelor din curte:

—Măria ta nu știe că oamenii au început să cârtească?

—De ce să cârtească?

—Au tot așteptat ca acel logofet, al domniei tale, Caliarh, să le mai dea ceva din lefile lor, că se apropie Anul Nou și au și ei de trebuință...

—Și de ce nu le-au dat?

—Pentru că n-are... Moșiile sunt înglodate în datorii, dobânzile cresc și creditorii, zice el, au devenit neîndurători, abia îi țin albanezii cu puscile pe la porți...

—Să vândă ceva, prisăcile, o pădure, un heleșteu, o moșie, să nu stea cu mâna în cur!

—Ar vinde, dar cine ia moșiile astea, pline de ipoteci, de angaralii?

—Ia te uită, se mirase Hrisant, ai învățat limba logofetului! De unde?

—Ei, măria ta, prea ne crezi proști pe toți...

Hrisant Hrisoscelu căuta ceva în mintea sa ostenită. Oare ce

locuri nu mai erau iptotecate, ce păduri nu fuseseră tăiate și ce mai putea vinde pentru a nu-l mai înghesui acei streini de pe la porți? Se hotărâse să-l cheme pe logofet cu anatefterele lui cu tot și să socotească împreună, cât mai avea, ce trebuia dat, astupat, ce era nevoie, dar la gândul că acela o să-i vie cu chitanțe, cu polițe, cu acturi năclăite de cerneala literelor columbate, cu socotelile încurcate din care nu răzbea nici o lumină, simțea că înnebunește.

—Bine, încheiase cu un gest care-i spunea slugii că nu mai avea nevoie să fie supărat cu chestiuni din astea, mâine, când îmi aduci ciubucul, amintește-mi de ce mi-ai zis azi, că trebuie să facem o socoteală. Și să le spui la ai tăi, care stau pe sub scări și trăiesc din belșugul meu, că or să primească tot ce e de cuviință, că am de unde. Odată am să încep să vând pietrile mele și nu știu cine va putea să le cumpere...

—Să mă duc la ovrei, în bezestemul Sărindarului și s-aduc pe bancherul Rosenthal?

—Nu-i nevoie de bancherul Rosenthal, am eu bancherii mei în București, ori mă sfătuiești tu pe mine ce să fac? și-l plimbasese afară cu un gest.

A doua zi, bineînțeles că mutase vorba despre cele discutate cu o zi înainte, puindu-l să-i povestească cum fusese slujba cea mare de la Sfânta Mitropolie.

—Cum să fie? S-a sculat Princepele, devreme, au bătut seimenii cu foc mărunț și au ieșit cu odobașii și ciorbagiii. Au cântat din instrumenturile lor turcești din zâlzen și boluzen, lume ca la carnaval, țimbale, tromboane, boerii fuseseră dis-de-dimineată la palat cu matrazurile, corul bisericilor din București cânta de te durea inema: „Vrednic este!” și domnia sa se uita ca și când nu ar fi văzut pe nimenea. S-au pus covoare, dinainte-i, sus în deal, ca să nu se sdruncine când cobora din trăsură. Băteau timpanele de te asurzeau și davul făcea să se spargă cerul cu tunetele lui, lumea

iubește fastul domnilor; dacă sunt bogați se simt și ei puternici și cu buzunarul plin, chit că le chiorăie mațele de foame. În dreptele lor cugete gândesc la fericirea măriei sale și nu-l invidiază. Sus, în deal, au venit Mitropolitul și l-au întâmpinat cu mare prisoseală de vorbe. De trei ori iese Domnul din ghecit pe an și se cuvine a fi ocărăți de bine cu toții că Princepele e Domnul, lor lumesc, în afara lui Dumnezeu care-i așteaptă în cer cu tot ce-i folositor sufletelor.

Hrisant Hrisoscelu nu asculta acea învălmășire de cuvinte a slugii sale credincioase și compara în gând vechile ceremonii la care participase, cu ciudatele, depărtatele, pierdutele ciurde de boeri și soldați, îmbrăcate în haine orientale, încărcate de blănuri și erodii fastuoase ce abia se înclinau în aerul dulce al arhipelului, cufundat într-o dulce torpoare, cu serbările din orașelul prăbușit și sărăcit, ce nu semănau cu marile, nemaipomenitele cortegii proiectate pe majestuoasa Aia Sofia de bazalt, cu acele case pe balcoanele cărora se așterneau cele mai frumoase covoare din lume, în cinstea bazileilor morți de mult, lăsând locul cailor arăpești și giubelelor încărcate de briliante turcești. Unde erau palidele figuri de împărați creștini ce se orbeau unul pe altul, ori își tăiau mâinile sau își smulgeau limbile cele păcătoase ce cârtiseră unele împotriva altora, unde era mileniul șters, putrezit el însuși ca un corp viu, trupul timpului luxuriant în care se topiseră atâtea visuri de mărire, gloria mai marilor sufletelor și ai bunurilor de nemic, pământești? Fala Bizanțului înmormântată în piatra stearpă a orașului cucerit? Dincolo de Rumeli Hisari smoneau vânturi mici dinspre Asia Mică și mirții aruncau parfumul lor amestecat cu duhoarea Orientului, miros de cadavre abia descăpățânate, udând cu sângele lor țărâna setoasă în care intraseră găleți întregi și totul răsuna dintr-un timp de demult, încărcat de strigăte și vaiete, ca un urlet al descăpățânaților, al celor din fundul Bosphorionului, dacă gurile lor smulse din trup ar mai fi putut să cânte vreodată; poate numai

tigvele lor din care peștii luaseră ultima bucătică moartă de carne, acele cranii golite de ochii frumoși ce vor fi știut înaltul cer, verde al Islamului sau al creștinătății, domnii cuvioși ce vor fi sforăit prin trapeze de mănăstiri, ori în stranele frumoase din lemn de lămâi ce iradiau mirosuri nespuse la slujbe, acum numai niște orgi ale golfului în care se sbuciumau apele, ele, acele cranii golite spuiau acum un cântec melancolic despre măreția trecătoare a lumii. Figuri palide într-un convoi, trufia puterii dusă călare într-acele sunete ce-ți tăiau nervii, bătaia profundă a tumberalei și cihodarii plini de măreție în decorul nelumesc al celei mai minunate cetăți de pe lume... Poarta cea mare, Bab-i-Humaium, Poarta Fericirii, Poarta Jalbelor, egrete și cabanițe anonime într-o lume de viitori descăpățânați ce doreau, făceau totul pentru a ajunge din cetele ceremoniale, jos, în golful parșiv care la amurg era violaceu și pașnic, străbătut de feluci și caice și, dedesubt, morții lui foșneau putrezi în saci și se clătinau la curenții adâncurilor ca o vegetație de cadavre frumoase, drepte, ca trunchii unei păduri tinere, plutind leneș, nu cei din care se rupsesse totul, cei mai proaspeți, abia sosiți din celulele pline de păduchi cât oul, roși de rane, bătuții, arșii pe la subsiori ca să mărturisească pe unde au ascuns averile, foștii domnitori, și viziri, și pași, cei ce uitaseră prin garnizonuri că puterea e numai a unuia singur ce-și trimetea imbrohorul care glumea cu tine, bea și odată bătea din palme și apăreau acei harapi nemiloși și scoteau fermanul și vedeai moartea cu ochii, cât ai clipi. Mii de uciși, înșirați într-o tribună a răposăților, decapitații sau morții fără trup ce și ei se întrupaseră într-o tristă cohortă, dreaptă, încremenită, plină de dignitate, cu acele figuri hieratice de fantome înșiruite rânduri, rânduri, atât de multe rânduri, încât Hrisant Hrisoscelu credea că trăiește un coșmar cu ochii deschiși. Și parcă atunci foșgăiala gândacilor, mișunarea lor secretă prin podele și munca titanică a păianjenilor sub acoperiș și mirosul de prav îi mai

dădeau speranță, speranța că scăpase odată pentru totdeauna de orașul în care atât așteptase și care-l deținea într-un fel, ca pe o ființă pe care poți s-o retragi dintr-alt loc, și s-o readuci în rândul acelor morți ce așteptau solemni, palizi, descarnați, în rândurile lor infinite, sute de morți pe care nimeni nu-i mai lăuda și nu-i mai însoțea cu plecăciuni și cu vorbe roditoare, cuvinte, deșarte cuvinte, privirile scurse, pline de o târâtă, cerșetoare lipsă de demnitate, complimente soioase ca măslinile abia scoase din butiile de Chios, care nu aveau însă mirosul de căcat al gurilor spurcate ce lingeau tronul cel plin de daruri lumești. Totul într-o ciudată cavalcadă a morților cu cei vii pe care-i știa aici, aproape, urcând dealul pricăjit al Mitropoliei, prin forfota mulțimii dornice să-și vadă grămada de gunoi, strălucitoare a favoriților curții, bălegarul bogat în care mișunau muieri și limbile cele mai spurcate altfel prin cotloane; pe unde urdinau cu vorbe greșite, necuvioase, cu calomnii care mai de care mai încărcate de ură. Alaiuri peste alaiuri, astfel iubeau toți domnii, neînvățând de la ceilalți, mereu gloata care se amuza de împiedicarea unui cal la vreun colț de uliță, toată fala vegheată a garnizoanelor de ieniceri din care se auzeau îndepărtate trâmbițe, sunând câteodată, la ceasuri de seninătate Judecata de apoi, nebunia colectivă a gloriei ce trăia pe ascuțișul săbiilor nemiloase, bucurie curmată într-un mâine foarte apropiat, un mâine plin de groază, lipsit de bucuria turbatelor alaiuri, bete alaiuri, încărcate de aur și bogăție, prag de morminte ce se deschideau de pe acum, secret, cu o mișcare nevăzută. Unde erau toate acele minarele cu turlişoare ca turturii de ghiață, vibrând în serile Stambulului; unde, grădinile profumate cu mirosuri numai ale acelui oraș ce nu putea fi confundat cu nimic? Altul era sensul morții la Venezia, unde puteai să te stingi de plăcere ascultând corurile basilicilor sau așteptând în mirosul de nămol al canalelor pe Lucrezia Herula Vimercatti și altul era sensul morții lângă

moscheia Fethie, lângă pragul Asitane, sub cipreșii somnolând, lângă groaza pașalelor ce așteptau sentințele în Bostangi Beșa, acele cuvinte scrise de Ambasadorul Morții pe pământ în cancelariile lui și citite la lumina faclelor în beciurile umede de sub palatele cele ce arătau numai fața lor, trandafirie în răsăritul soarelui, a vieții care era vânată diurn de Marii Venatori ai spuzitelor stele ce întâi pe soare îl ucideau, undeva în crângurile de la Azap-Capu...

—Au cântat Axionul, își bătea degeaba buzele Iusufache, auzit numai de el însuși, și pe urmă s-au sfințit colivele ori pilaful și ce mai era pe-acolo. A dat Domnul și-o masă, nu afară, că era ger, ci în trapeza cea mare a Mitropoliei cu vânat și jimbluliță cu urdă sărată. După protopsaltis se înghesuiau calpacele boerești la mâncat asudând cu sârg. Înălțimea sa, sculat cu tot parataxisul, era vesel — așa ziceau aceia ce mi-au povestit — și tare mai m-am bucurat că a uitat de măriia ta, care nu a făcut încă heretisirea, că zice și secretarul domniei tale că nu se cuvine și că nici el nu mai stă dacă nu i se dă leafa, că n-are nice ce îmbrăca...

—Cum n-are ce îmbrăca? se mirase Hrisant Hrisoscelu, parcă trezit din somn, slavă Domnului, că la Venezia l-am ținut numai în hainele mele că nu era să mă fac de răs, ori și-a vândut trențele în Cochivechi? Să ia ce-i trebuie de la mine de pren lăzi că n-o să moștenesc lumea asta. Ce vrea?

—O blană. L-a podidit frigul iernii cu care nu e obișnuit...

—Dă-i ce-i trebuie și mai spune-mi ce-a mai fost?

—Ce să fie? Lume multă, vătavi de aprozi, care abia țineau mulțimea când s-au dat pomana banilor, vătavi de păhărnicie ce au făcut scurtă la mâini, turnând în pahare, Mitropolitul a binecuvântat pe toți cu paterița în mână și boerii cu toiegele lor aurite au luat sfințirea de sărbători. S-a mai făcut slujba mică la urmă, dar lumea era amețită, cucăiau toți, gata-gata să se facă de răs, dornici să se întoarcă în așternuturile lor, s-au îndeplinit toate

schimele de smerenie, au pus fiecare în blid câte 15 lei pentru pomazania mare după ridicarea colivei, preoții domnești și diaconii au zvorit cu sârg...

—Au cântat și protopsalții cei mari de la Mitropolie?

—Dar cum? Toți îmbrăcați în trup! Strigau către Dumnezeu!

—Au zis și tropariu, și condacul?

—Totul, măria ta.

—Dar lăudările s-au făcut?

—Ce mai întrebare, parșivii de-i cunoaște măria ta abia așteptau. Răuascunșii din jurul Domnului se băteau cu barbele care să încapă mai în față și să facă temenelele.

—Sfetagoriți și Sinați au venit la sfânta slujbă?

—Asta nu mai știu, măria ta.

—S-a făcut engomionul, tot?

—Tot.

—S-au dat confețioane?

—Tot, au luat de la preuți înghițitura de credință, măriile lor, vin și mâncare.

—Vutcă și cofeturi?

—Dat, că noi, slugile, la asta ținem, cum se taie ceva de la mesele împărătești înseamnă că-i de rău, că se strânge sacul la gură și, adio bacșișuri, adio bună stare...

—Pe boerii de rangul doi i-au băgat Măria Sa în seamă?

—Erau cam roși și duhoși, cu blanele cârpite, le mai căzuse nasul, cârteau buziș pe la colțuri, umpluți cu răutăți. Obrajii lor luaseră văpseaua plânsului ochilor lor, cum zice sfântul Irace Șirul! Iar s-aude c-o să avem Domnitor nou, careva se pregătește pe la Sambul, a dat mai mult și abia așteaptă să se facă încoa.

—Schimbarea domnilor, bucuria nebunilor. Țara asta e sătulă de nepace: încai, Iusufache, să știi de la mine că boerii și domnii care au stat mai mult sunt sătui, și-au mai acoperit găurile buzunarelor,

dar vin alții, tineri, nesățioși, gata să prăpădească totul în jur, și cu ăștia e mai bine să n-ai de-a face. O javră bătrână înțelepțește, mai lasă carne pe os, învață de la mine... Și-acum, du-te că am o treabă...

—Parcă ieri spuneai că...

Îi făcuse vânt cu mâna:

—Piei! Te chem eu când am nevoie de tine...

Urcase în filegorie, abia târându-se, nu înainte de a se dichisi, de a se spăla cu apă de obraz și de a-și rade barba, că nu se mai suferea cu păr pe față, ca maimuțele, slăbise, oglinda veche arăta un chip striin și în ochi zărea un deșert ca în privirile nebunilor, o osteneală mare, licăriri vechi, încremenite, parcă nici nu vedea cu ele, deși dincolo de acea suprafață verzuie de sticlă se recunoștea, era poate închipuirea ființei lui. „Cât m-am schimbat! se căinase singur. Parcă am trăit un secol...”

Sus era cald, blănille moi, orașul se vedea așternut la picioare; cu pomii lui scheletici, cu acea depărtare rece care-l separa de ce era în jur; un cer seninos, trufaș, stătea deasupra. Nu trecea nice o pasăre sub covorul de aer, totul era lipsit de viață, nu bătea nici vântul, zăpada se luase aproape de pe ulițe, mai erau gorgane uriașe, strânse pe la colțuri, ori pren grădini, adevărați tumuli, livide morminte în acea pustiire a Bucurescilor care aducea cu șiragurile de piramide naturale despre care îi vorbise Dumitriță Turnavitul odată, ciudatul bețiv care amenințase beizadelele că o să scrie cândva o carte în mai multe tomuri despre ținutul mirific al Valahiei și al celor de departe, de la Marea cea Mare, la stepele Tisei, ținutul imemorial al Daciei felix, de unde trăgea ciudatele sale semne. De la el auzise teoriile bizare că de fapt mitologia greacă se trage din poveștile acelor ciobani ce stăteau în neclintirea zării pe ciumaguri, cum îi vedea el din carose, sosind în țară, mute personaje ce erau de fapt niște inițiați, acei analfabeți geniali care se duceau în muntele

Kogaion de unde luau împărtașania de la un preot al lor, Zalmoxis sau așa ceva, un munte misterios pe care se afla o coloană a cerului din argint, ridicat de preoți ce-i învățaseră pe pitagoreici religia lor de mai târziu. Ciudate vorbe ale unui nebun, spuse parcă în somn, dar având în ele o taină ciudată. Curiosul lui prieten bea pren crâșme puturoase și deborda de cuvinte, spuiind cui îl asculta că până și crângurile de piatră ale Athenei sacre erau inspirate de acei inițiați ce făceau transhumante și umblau după stele în nopțile geroase, bâjbâind prin Tracia lor milenară ce premersese civilizația elenă.

Tăcerea liturgică a amiezii Bucureștilor copleșea toată acea casă pe care o simțea pândindu-l. Desigur, Iusufache se dusese de ieri să le spună slugilor că boerul o să aibă grijă să le dea lefile și să treacă la socotelile lor atât de încâlcite. Până atunci se descurcaseră ei oricum, pentru că-l știau ce belaliu este și cât de greu îi vine să facă adunări și scăderi. Probabil că logofetul Caliarh își pregătise niscai mărunței pentru ei, cât să le ajungă să nu moară de foame, că slugii dacă-i dai, se învață cu multul și nu e bine, nu se mai oprește cu rășipa. Asta o învățase de la ai lui, de la acei falnici strămoși, sgârciți și mândri pentru că, spuneau ei, așa se fac averile, se clădesc cu trudă, dar mai ales punând puțin lângă puțin.

Și gândul i se întorcea iar spre bețivul delirant de Dumitriță Turnavitul, la ideile lui ciudate, la euforia cu care exalta acel trecut imemorial al acestor valahi, răspândiți până în stepe și în țara tătarască de unde veneau călăreți înfricoșetori, nesătui de pământuri noi, cu cruzimea lor, cu minciuna batjocoritoare cu care înfruntau ce mai avea elevat acest colț european de lume, un ultim salon în fața iurtelor și a corturilor asiatiche, ce aduceau un vânt rece dinspre Răsărit. O vreme nu-l înțelesese pe Dumitriță pentru că el avea câteodată un fel de a vorbi foarte ocolit, ca el oracolelor, probabil că o veche deprindere de conspirator îl obliga la asta, nu

înțelegea de ce-l urăște pe Napoleon pe care mai apoi și Hrisant Hrisoscelu îl urăse din toată inima.

—Ne va trăda. E prietenul turcilor, nu iubește libertatea, cum susține, el nu vrea decât gloria Franței și mai ales faima personală. Degeaba predicile, atâta vreme cât îngăduie acestor trei puteri din coastele noastre să se tocmească pe soarta altora. Visezi ca și mine la o patrie liberă, Hrisant, dar ea, această patrie liberă, e foarte departe. Vor mai muri mulți, poate și noi amândoi, până vom vedea Romaica. Turcilor puțin le pasă de ceea ce dorim noi, dacă ar fi să judecăm drept, nici nu s-au atins vreodată de credința noastră, au o cinste a lor. Ei doresc să ia tot ce se poate lua de aici, restul nu-i privește. În cruzimea dovedită există încă o poartă de scăpare.

Alții, prietenii tăi și ai Eteriei, sunt necruțători și vor veni timpuri când vei înțelege asta. Vor eliberarea grecilor și a românilor de sub turci, dar nu numai atât. Ei doresc să ia locul celorlalți de fapt și o să vezi tu ce bine o să mai fie...

—Ce vrei să zici? îl întrebase pentru că pe atunci era exaltat. Știi doar că pe stema Eteriei se află inițiala țarului, între alte semne.

—Știu, și ce-i cu asta? Nu-i cunoști. Ei ne vor sufletul, nu numai pădurile și râurile, și minele de sare, și aurul din prunduşuri... Cu toate astea trebuie să le stăm alături.

Prietenul său îl pregătea de fapt pentru altceva, pe nesimțite, și abia mult mai târziu înțelesese: pentru ideea de jertfă, pentru renunțarea la viața trecătoare, lipsită de spiritualitate și nimeni ca un suflet tânăr nu crede mai ușor în astfel de basme frumoase decât cei ce trăiesc puțin. Sosul grosolan, pragmatic, al sfaturilor foștilor plăcintari din Fenal îl desgusta. Era atât de frumos să mori pentru o cauză nobilă, înțelegea Hrisant pentru ce-l făcuse ucenic?

Nu era simplu, ai lor erau împrăștiati în toată lumea, exista o organizație, grade, o ceremonie de inițiere, se corespunda cu ajutorul unor semne secrete în care până și culorile aveau rolul lor,

existau simboluri ce puteau fi citite numai de către cei inițiați, statute, jurăminte, semne misterioase de recunoaștere la întâlniri, inele, ieroglife, peceti, adică acel alfabet ocult care place atât celor ce abia ies din copilărie. Îi arătase o hârtie pe care fuseseră desenate două cercuri concentrice, unul mai larg decât altul. În câmpul din mijloc era săpată litera A și un K, inițialele lui Kapodistria și a Sfintei Sofia. Îi vorbise apoi despre puterea diriguitoare a Eteriei care era un Principiu și era bine să-și bage asta în cap; Archi, sufletul, puterea Asociației. Cei ce s-ar fi îndoit de această putere erau executați în umbră, fără să știe nimeni, fiind socotiți trădători ai cauzei. Cine sprijinea Eteria? Să nu creadă că erau lăsați singuri, împăratul Rusiei, Alexandru, Primații Moreei, cu flota lor,

Conspirația se întindea de la Neva, Pontul Euxin, până la Venezia și chiar în mădularele administrative ale Imperiului Otoman. Existau peste 200 000 de membri ai Eteriei, la Smirna, la Constantinopole, la Hios, Samos, Calamata, Missolonghi, Ianina; la Iași și Galați, în Bucuresci, Târgoviște, Craiova, Triest, Moska, Viana, Pesta.

Un anume Emmanuel Xantho fusese trimis la Peterzbuc pentru a-l convinge pe contele Capodistria să-i ajute.

Ce spunea?

Îi întinsese mâna, adăugând:

—De aici înainte tăcerea este legea vieții tale. Nu vei vorbi nimănui despre cele ce ți-am spus, altfel vei fi mort. Și-i dăduse semnele de recunoaștere pentru cei ce l-ar fi căutat din partea Eteriei.

Și-atunci cine mințea? Nicolo Depasta sau acel aventurier Dumitriță Turnavitul, care era și el din Eterie, nu i-o spusese, dar Hrisant ghicea asta după cuvintele lui, pentru că și românii, el și cu acel Constandin Dudescu, erau, limpede, niște răsculați împotriva Imperiului și dacă făceau politica de răsvrătire, de ce prietenul

Perdicarului vorbea atât de urât despre împărat și boerii lui care erau amestecați în conspirație?

*

Nu mai dormea cât trebuia, se scula noaptea pe la trei și privea orașul cufundat în mocirla albă a zăpezii.

Timpu se încălzise pe neașteptate, deși trecuseră de Anul Nou, streșinile curgeau – curioasă vreme – se auzeau gârlele desghiocându-se și în brațele morilor de la Radu Vodă scârțâia un vânt rătăcit. Peste zi, Iusufache îi adusese veștile cele mai noi: pe Filip Lenș erau gata să-l spânzure, într-atât era de supărat Princepele pe el pentru câte făcuse după atâtea iertări; despre Mihăiță Filipescu, ceilalți boeri spuneau că devenise o lipitoare, un lup nesățios care, după ce rodea carnea până la os, vrea și măduva, vorbe spurcate, parcă despre el, Hrisant Hrisoscelu, câte se vor mai fi zis de când se întorsese? Marelui logofet, Bălăceanu, i se puna în seamă faptul că după ce se arătase patriot se aliasa cu domnitorul pentru a deveni Ban al Craiovei.

—Fleacuri, mormăia beizadeaua, au nebunit cu toții, altceva?

—Așa ar mai fi fost o treabă, că Chehaia bey ar fi pus niscai întrebări, știe domnia ta cui, și nu e bine. Se svonește despre o revoltă a țăranilor, și câte și mai câte...

Căsca, îl lăsase în plata Domnului. Mai rău i se întâmplase înaintea Bobotezei că îi murise un câine de vânătoare.

—Dar ce-a avut? îi luase la întrebări pe logofet cu ai lui, cu Afenduli cu tot, ori i-ați dat ceva de nu i-a priit?

—A murit de bătrânețe, zisese șeful albanezilor.

Secretarul livonian, care era și el de față, se amestecase ca să se arate util:

—Ar trebui să faceți o vânătoare-două, să-i mai scoateți din

țarcurile lor, se sălbătesc, ori mor de plictiseală, mă pricep la animale, era bătrân, avea vreo 14 ani, îmi spune Afenduli.

Se împăcase cu ideea asta, dar o vânătoare nu-l amuza atât acum.

—Las', în februarie, că atunci e mai bine, zisese și-i trimisese la plimbare, că nu-i putea suferi. O să scot șoimii pe care tot nu i-am trimis Princepelui. Sper că nu o să mi-i omorâți și pe ei...

—Se poate? se mirase logofetul care privea fioros la slugile din jur.

Îi lăsase în pacea lor și urcase în filegorie, deschizând un geam care dădea spre gârle. Dintr-acolo venea un miros greu de nămol. Se auzeau câinii din mahalaua Scorțarului și pe ulițe nu mai umblau cu săniile, ieșiseră trăsurile, bătând noroaiele groase de pe poduri, caii aveau un aer falnic, îi vedea de departe umblând în buestru și își amintea de armăsarii lui ungurești din grajduri; nici măcar nu mai trecuse să-i vadă, să le dea câte o bucățică de zahăr, să se împrietenească cu ei, cumva. Trebuia neapărat să iasă la Herăstrău. „Uite, mâine, dacă o să fie frumos, neapărat mă duc, îi mai scot, să ia aer.”

Rafira sau Sultana, ori cum îi zicea, se învârtea în jurul lui cu cahveaua și cu dulcețurile, avea să-i spună ceva. Pe el nu-l interesa, dar nici s-o suporte atât în preajmă nu mai răbda.

—Ce-i cu tine? Ce tot mă ocolești?

—V-aș zice o vorbă...

—Zi-o...

—Cineva tare mai oftează după domnia ta și nu poate să pătrundă înlăuntru că o omoară neferii cu puscile lor...

Hrisant tăcuse mânios.

—Cocoana Neranțula Mavrodin mi-a dat un pumn de galbini ca să vă fac vorbirea, ce să-i răspund?

—Să nu-i răspunzi nemic, auzi? Și să nu mai stai de vorbă cu fitecine...

Muierea țigănă dăduse să fugă, un rest de demnitate însă o opri locului:

—Dar a stat cu măriia ta în pat, credeam că de atâta vreme ți s-o fi făcut și măriei tale dor de ea, că e frumoasă, frumoasă...

—Piei!

Nu știa de ce se înfuriase. Cu cât vremea trecea, acea rană nevăzută nu se vindeca deloc, dimpotrivă. Un amestec de ură și neputință îl măcina. Trimetea după pravuri de dormit și doftorii îi dădeau nește fleacuri, ațipea ce ațipea, și pe la trei noaptea se trezea asudat, pândind ușa bine cetluită în trei zăvoare. I se părea că cineva respiră neauzit în cadrul acelei intrări din lemn de stejar, ghintuit cu piroane, aprindea o lumânare, pe urmă lampa și începea să citească câteva minute aceleași fogliete întârziate pentru că pe cele mai noi nu le mai desfăcea. Le strângea și le arunca într-un coș de papură, cerând slugilor să le puie pe foc. Corespondența, de asemenea, tot n-o desfăcea, să nu mai citească amenințările creditorilor de la Viana, ori Paris, căuta numai un anume plic care nu mai sosea. Acel plic nu avea să vie niciodată, o știa bine, dar o speranță nebună încă îl însuflețea și cât mai credea că ea îi va scrie odată, putea să mai trăiască...

În sfârșitul lui septembrie, Lucrezia Herula Vimercatti plecase la țară, cu soțul și prietenii lor, fără să-i spună vreun cuvânt. Suferea. Vestea i-o dăduse Christo pe care-l privea ca pe un asasin. Oare era adevărat că se iubise cu el? Era frumos, avea ceva athletic în mersul elansat de ogar, plăcea femeilor. Mai bătrâne, mai tinere, adolescente ce abia se pregăteau să iasă în lume, treceau pe la el, prin odaia micuță pe care o avea în podul unei clădiri din Palazzo dei Carmelenghi, un fel de grajd parfumat, cu mobilă puțină, numai perdele și perne, cu un pat uriaș în care ar fi putut să doarmă trei inși, cine știe cum urcat în acea încăpere cu tapete roase, luminoasă și absorbind toată ziua soarele, în care, spre seară, se auzeau

chemările îndrăgostiților, cum se auzeau dealtfel în toată Venezia. Balconul ei spânzura deasupra unui canal luminat noaptea de o faclă unsuroasă și leneșă ce arunca mici umbre pe apele stagnate. „Aici se întâmplase?” se întreba mereu, înnebunit de gelozie, privind patul uriaș în care ar fi încăput până și Vimercatti; amuțea când intra, sedus de o curiozitate ce nu putea fi înfrânată, tot așteptând o confidență care să-l facă să-i urască pe cei doi, și mai mult.

În sfârșit, lunga lună trecuse și într-o dimineată Christo apăruse radios:

—S-a întors.

—Lucrezia?

—Da.

—Și cum arată?

—Belissima, i-a priit, nu vrei s-o vezi?

—Dar ea vrea să mă vadă?

—Cred că da...

—Întreab-o, și dacă nu ai alt lucru de făcut, vino cu ea la Florian, la cafenea...

Sosise înainte de amiază, arăta ca o actriță de la Paris care iese dimineța să-și facă plimbarea. Era îmbrăcată într-o rochie rose de Noël, combinată cu bengalină. Un cordon lat, auriu, îi strângea bustul. Fusta lua amploare spre spate și scotea în relief talia subțire și corsajul luminat de o broderie de perle. La gât purta o șemizetă de guipure și brațele înnegrite de soarele necruțător al verii erau acoperite numai până la jumătate.

Venezia goală în acel ceas părea mistuită de văpăi. În lagună, vase mici cu pânze somnolau pe apele scăzute și sub perdelele cafenelei se aflau puțini clienți, toropiți de soare, sorbind cu paiul limonțerii colorate.

Lucrezia venea parcă de departe, cu un mers amânat, cu o pălărie

de pai, albă, umbrindu-i fruntea și o panglică argintie îi flutura pe spate, ușor. Pantofii albi de satin abia călcau pavimentul lustruit de soare. O umbră îi întuneca fața răsătoare.

—Ce faci? îl întrebase direct, întinzându-i brațul înmănușat.

—Te aștept, ca totdeauna. De fiecare dată când te văd îmi plăci mai mult, îmi pari mai frumoasă și mai dulce...

Herula râsese scurt ca de o glumă pe care nu o mai auzise.

—Christo, pot să beau ceva rece?

—Cum nu? se oferise acela, gata să-i lase singuri. Tot am treabă, intru înăuntru și trimit pe cineva.

Se plecase scurt, ceremonios, cu surâsul pe care Hrisant îl știa de-acum, un surâs care putea să însemne orice: și o galanterie nemărturisită de cuvinte, și o promisiune, și o recunoaștere a unei intimități dispărute care devenise acum o amicitie fără reproșuri.

—Ei? exclamase ea, privindu-l cercetător ca și când ar fi vrut să ghicească cât suferise în absența sa. Nu spui nimic?

—Aștept să-mi povestești cum a fost.

Lucrezia Herula Vimercatti privise spre lagună și răspunsese târziu, când un bărbat le adusese, la comanda lui Christo, oranjadele în niște sonde prelungi, după moda englezească:

—Ce vrei să știi? Viața noastră e făcută din nimicuri plăcute. Din stenahorii și petreceri. Am fast la Parma, pe unde avem prieteni. Ne facem vacanțele vagabondând, ne plictisim de oameni și de casele lor prea mari, prea înghesuite de lucruri. La țară e frumos, mai ales în acest anotimp când Venezia se golește. Apropos, ce se mai aude cu palatul pe care l-ai închiriat? Abia aștept să văd ce gusturi ai. Probabil că te-a costat o mulțime de bani...

Hrisant nu-i răspunsese.

—Nu bei nimic?

—Nu. Te privesc numai, povestește...

—Nu e atât de interesant. „Verzi raiuri pământești”, cum zice

poetul. Bărbații au jucat cărți toată ziua și toată noaptea, au băut vin de Malvasia, vinuri ușoare, ieftine ca să nu se îmbete; cei tineri mi-au făcut curte, ei se plictisesc, ca femeile...

—Cicisbeii?

—Da, e un vechi obicei venețian – quattro cicisbei che servano la signora – trebuie să te înconjuri de curtezani, să nu pari sărac. Bărbatul care nu e înșelat înseamnă că nu și-a ales o femeie frumoasă...

Obrazul ei avea ceva agresiv, totul era agresiv în ziua aceea pe chipul său, și buzele pârguite, umflate parcă de vânt și mai ales părul acela roșu pe care-l spulbera vântul. Terasa dădea spre canal, un canal cu apă tulbure, grea de uleiuri cărate de cine știe unde. Ar fi înecat-o acolo.

—Ce să-ți mai spun? se mira Herula Lucrezia Vimercatti. Am asistat la o fiesta dei tori, gazdele ne-au dăruit la plecare câte o osella, știi ce-i aia?

Îi întinsese o monedă de aur cu efigia unui centaur, semnul acelei case, vreun urmaș al marilor familii, vreun Gritti, vreun Dondolo, vreun Vendramin...

—E frumoasă.

—Frumoasă e vara, spusese ea, ca să adauge ceva; avea în priviri un regret secret, ca și când vremea care trecuse de când nu o văzuse îi furase ceva, numai de ea știut.

—Ești îndrăgostită?

—Nu mi se întâmplă prea des.

—Nu mi-ai răspuns la întrebare.

—Ce importanță are!

„Iar se joacă cu mine.” Nici mâna nu i-o sărutase încă. Glumea numai, cum s-ar fi jucat cu câinii ei, cu care o văzuse de câteva ori la Giudecca, niște feline albe, cu capul lunguiet de iezi și ochi subțiri, triști, ținute în lessă, târînd-o parcă în lumina trecutei primăveri.

—Trifone ne-a arătat cedrii de pe vremea lui Pietro Bembo, aduși de la Benaco, sunt foarte bătrâni.

Femeilor le-a dat numai vin de Trevisano, care-i grădina Veneciei. Numai acolo și în regiunea Padovei crește o asemenea viță de vie, colinele sunt limpezi și deschise...

Spusese un lucru foarte frumos, el n-ar fi fost în stare să-și dea seama dacă o priveliște e mai frumoasă decât alta și de ce.

—... Dacă ai ști ce plăcut este când plouă; se aud cocoșii cum cântă răgușit, asta dă o impresie de depărtare. În rest flori, jocuri de apă, statui, verdeață. Toată Italia e un cimitir de piatră. Și tu ce-ai mai făcut?

—Nimic sau aproape nimic.

—Și cel ce te visează?

—Nu a sosit încă, dacă ar fi venit poate că în seara asta ar fi trebuit să ne despărțim...

Tăcuse câteva clipe încărcate, pe față se isca un fel de furie înăbușită.

—Ce vrei să spui?

—Ce-ai auzit. Ar fi trebuit să plec sau să mor...

—Aș fi vrut să nu fi auzit aceste cuvinte de la tine... Ti crima, ti sinfora! Ce păcat, ce nenorocire!

Îl privea cu un reproș intens, ochii îi erau umeziți de lacrimi. Chiar îi părea rău că el ar fi putut să plece în seara asta, așa, pe neașteptate?

Îi așezase palma pe braț, ca și când ar fi vrut să-l rețină, deși lui nu-i trecuse prin minte să se ridice.

—Și dacă nu aș fi venit azi, aici, și celălalt ar fi sosit, plecai fără să-mi spui un cuvânt, fără să mă mai vezi?

—Așa cred, așa e regula...

Treceau lorettele Veneziei, sub umbreluțele lor roz, aurii, albastre. Era ora când își căutau clientela nobilă pe la mesele

rotunde de pe terasele din jur. Aveau ceva triumfător pe chip, soseau de lângă mare, cu fețele smolite și dinții le sclipeau în obrazele negre de soare, sub pletele în care un vânticel sosit dinspre Ponte dei Pugni își făcea mendrele.

De ce îi reproșa plecarea ce nu avusese loc; ea nu dispăruse fără un rămas bun, fără o vorbă, deși Christo probabil că-i vorbise de sentimentele lui?

Herula Lucrezia ghicise la ce se gândea.

—Ar trebui să înțelegi că am niște obligații față de soțul meu. Aceste vizite făcute prietenilor aduc relații noi. Attilio e interesat de multe lucruri, eu trebuie să-i fac jocurile. Puțină curte unui nobil care are proprietăți de vândut că-l înghesuie impozitele sau carnetele, nu-i atât de ușor...

—Credeam că în afară că vânează și strânge monede vechi, soțul tău nu face nimic...

—Nu e numai numismat, se ocupă și de heraldică, glumise cinic femeia, surâzând.

Acum nu mai avea nimic tragic pe chip, nici măcar melanholia de la venirea sa la Florian.

—Înțeleg; cineva mi-a arătat odată într-o sală cu armoarii niște simboluri grăitoare; îmi spunea că dacă văd un leopard, ori un trandafir trebuie să știu că în curând va fi o luptă... Nu vrei să-mi povestești cum ți-ai petrecut vremea?

—Dacă ții cu orice preț! Vrei să afli tot? Cu cine am dormit, cu cine...

—Bănuiesc că ai dormit cu soțul tău...

—Ți-am mai povestit că sunt o hierodulă scârnavă care se culcă cu cine-i place...

—Și Attilio nu are nimic de spus?

—Prea-l crezi viteaz (altă dată afirmase că minte de stinge apele și să n-o creadă niciodată, adăugând că bărbatul ei e foarte gelos și

că e în stare, ca orice italian, să-și omoare rivalii, pe urmă iar uita și inventa povești cu arabi care o plăteau ca să se culce cu câte trei deodată, ca odinioară în bordelurile cairote). Are nevoie de mine, îl ajut foarte mult să obțină credite, cumpără case și pierde mult la tarocchi, când îl cauți se împrumută cu dobânzi mari.

—Și te folosește pe tine?

—Da.

Pletele garanza îi cădeau pe marmura măsuței. Avea o față pură, frumoasă, tânără. Numai privirile erau rele, în ele citeai o lăcomie ciudată, o ferocitate pe care abia mai târziu avea s-o înțeleagă. Acum părea indiferentă numai o clipă, pe urmă parcă s-ar fi plictisit.

—De ce-ți place să spui despre tine lucruri pe care probabil că nu le-ai făcut niciodată? De ce te murdărești mereu?

Părea să nu-l fi auzit, privea după o putană tânără de tot, cu o față de copil speriat care se strecura prin mulțime ca un vânat ce nu știe că e adulmecat de mulțimea de bărbați. Avea o curiozitate devoratoare totdeauna când vedea o femeie frumoasă, pe chip i se ivea atunci un amestec de furie și de plăcere. Își smulsese peruca de pe cap pierzându-și dintr-odată aerul pueril care-i plăcea atât de mult lui Hrisant. Ceva îi despărțea acum, se înstrăinaseră.

—Nu vrei să-ți pui peruca?

—De ce? se mirase. Iubești pe altcineva în mine, pe o femeie cu părul roșu?

—Nu-i adevărat, așa arătai când te-am văzut prima oară.

—Nu-mi place să mi se poruncească. Ce importanță are dacă am părul roșu sau negru?

Hrisant Hrisoscelu privise spre piața umezită de valurile care se spărgeau în joasa rampă de piatră. Putea să-i spună că nu știa nici el de ce o plăcea mai mult cu peruca aceea, dar privind-o cu grămada de păr fals în poala rochiei avu impresia că cineva o decapitase.

Mereu obsesia decapitării, cum o aveau toți fanarioții, gândul secret la condamnății din Neagra Edeculă pe care-i văzuse sosind acolo, întregi și deodată, după ce li se retezau capetele, privirile din ochii celor ce încă nu muriseră se stingeau cu o frică înspăimântătoare în capul despărțit de trup, rostogolindu-se pe caldarâmul însângerat. Moartea sosea cu o întârziere scurtă, dar venea; pleoapele decapitaților se învinețeau, cât putea să simtă el asta, pentru că nu vedea, simțea numai că acele pleoape ale decapitaților se învinețeau în lumina turbure a pieții și ochii parcă se uscau dintr-odată, uimiți, îndurerați, strigând cu o ultimă lumină. Trupurile se sbăteau mai mult, dar capetele se rostogoleau și deveneau rigide, grele, le strângeau numai niște nefericiți în saci pătați de sângele altor decapitați, ca pe niște bile de lemn.

Și cu răceală îi povesti toate acestea, ca și când ar fi fost un lucru obișnuit pe care el îl văzuse de multe ori, ceea ce nici nu era departe de adevăr.

—Vrei să mă îngrozești? întrebese femeia care avea pe chip numai rigiditatea celor ce află fapte incredibile, pline de cruzime.

—Sunt lucruri adevărate. Și pe mine mă așteaptă un tron sau un găde.

—Ai citit romane franceze.

—Deloc. Trei din familia noastră, mai apropiați sau mai îndepărtați, au pierit astfel până acum.

Herula îl privise cu o curiozitate ironică. Pe femei trebuie să le faci să râdă sau să le înspăimânți, Hrisant știa asta de la bărbați mai bătrâni. Numai așa devin curioase.

—Nu vrei să mergem să ne plimbăm puțin, e prea frumos afară ca să stăm aici și să vorbim despre descăpățânați. Uite, îmi pun peruca la loc ca să nu-ți amintești de lucruri neplăcute...

Hrisant lăsase câteva monede mărunte pe masa de marmură și porniseră spre Erberie. Aurèa Venezia își arăta palatele scăldate de

soarele puternic. În gondole, barcagiii somnolau după ce scriseseră cu creta pe tălpile încălțărilor că nu vor să fie turburați, întrucât în acea zi câștigaseră banii pentru hrană. Sub perdelele colorate ale campiellelor putrezeau piersicile și strugurii timpurii; roiuri de muște se aruncau în văzduhul auriu, cămara Orașului Dogilor răspândea în acel ceas al zilei un miros de fructe putrezite, de verdețuri și de pătlăgele strivite, un parfum de livadă ce se întrecea cu izul de gunoaie plutitoare, scurgându-se la vale către cine știe ce destinație. Orologiul de la San Giovanni Elemosinario răsuna muzical peste lagună.

—Nu vrei să mâncăm ceva sau te așteaptă soțul tău acasă?

—Ar trebui, dar puțin mai târziu. Poate mergem la o trattorie să luăm o minestră și să bem un aleatico...

—Îți plac heringii?

—Sunt grec ca și tine, sigur că-mi plac.

—Atunci mergem la Far, în străvechile hrube de la San Mattio.

Și chemase un gondolier care se trezise tocmai din beatitudinea prematură de amiază.

—O plimbare mai lungă? întrebuse acela.

Herula Lucrezia îi spusese unde să-i ducă.

—A, știi, zisese streinul, și-i privise surâzând. Erau tineri și frumoși amândoi; vremea, numai bună pentru niște îndrăgostiți, cum îi bănuia. Turlele de plumb și lanternele de la San Marc, cu crucile lor aurite, sclipeau în luciul amiezei venete. Îngerii cu zece aripi isbucneau în azurul cerului, sburau deasupra locului tutelar care-i adăpostise și se roteau; așa i se păru lui în ceasul divin ce începea; se reîntorceau în ziduri pe nesimțite, strecurându-se în cuiburi nevăzute, iute, cât durează un astfel de miraj. Venezia nu mai avea aerul ei secret, funebru ca în alte zile, nu mai semăna cu cimitirele părăsite, pline de cavourile Dogilor parteciaci; era deschisă, limpede, plină de o glorie solară. În fleșele Molei sclipeau

două facile; erau numai razele de soare ce se aprinseseră în cristalul unui candelabru.

Hrisant o privise cu o insistență pe care femeia o ignora. La ce se gândea? La bărbații cu care străbătuse în alte gondole același drum? Pe față îi jucau urmele apei luminate violent, o tristețe dulce, plină de regret se adâncea pe obrazul obosit dintr-odată. Venezia de la amiază părea un rug galben, arzând blând în boarea lagunei.

—O să plouă spre seară, spusese gondolierul, privind spre cerul ce se întuneca, undeva spre apus.

Totdeauna când bate vântul dintr-acolo înseamnă că vine ploaia, dar noi ajungem la Far și am cortilul pentru întoarcere. Vreți să vă aștept?

Nu-i răspunseseră nici unul dintre ei; priveau îngândurați apa nepăsătoare care-i înstrăinase o clipă.

Carcerele de la Piombi rămăseseră în urmă, acoperișurile lor ardeau mort. Ieșiseră puțin la larg, orașul era în urmă, apele pe sălbăticișeră, vâlurite de vântul ce se întetea. O umezeală autumnală urca de undeva, dinspre mare, dar asta nu o simțeau decât exaltații.

—Sinoporo, vine toamna, totdeauna o simt mai devreme, spusese Herula. Întâi îngălbenesc copacii de la Procurațiile Vechi, atunci scapă câte o frunză pe care vântul o cară peste olanele acoperișurilor și eu o văd, nu știu de ce, sau poate numai îmi închipui că o văd, toată Venecia devine atunci o uriașă ureche care aude îndepărtatele sunete vestitoare ale lui septemvrie. Ai să mai fii aici?

—Nu știu, răspunsese trist Hrisant, privind-o ca și când atunci ar fi descoperit ceva pe chipul ei.

—De ce depinde?

—De sosirea omului pe care-l aștept.

—Atunci de ce ai închiriat un palat? Asta m-a făcut să cred că o

să întârzii din cauza mea...

—Poate că e chiar așa, dar mi-e frică s-o spun...

—Și Trimisul?

—El nu știe cum arăt. Trebuie numai să-i dau o parolă. Poartă un inel cu un fenix încrustat pe o pecete... Atât. Numai eu știu semnul, el nu are cum să mă afle, de aceea îl aștept...

—Ce ciudat ești...

Trecuseră de Dogana del Mar. Statua de aur a Fortunei care păzea Antrepozitele, stând în echilibru pe o sferă rotitoare de aur, fusese lăsată în urmă. Gondola schimbase direcția și în față aveau acum o columnă de granit care-l purta în vârful ei pe Sfântul Teodor deasupra unei piazzete.

—Măine toată Venecia va afla că am fost cu tine... spusese femeia ca și când s-ar fi bucurat de un astfel de lucru.

—De unde știi?

—Aici totul se află.

—Parcă spuneai că soțul tău e obișnuit cu asta...

Herula nu-i răspunsese. Privea la vânzătorii de scoici de pe cheu și la clopoțelul cu șnur pe care un factor îl agita sub un balcon, ca să i se trimită coșul împletit pentru corespondență. Un dentist ambulant lucra în gura unui bărbat răstignit pe un scaun, smucindu-se să scape din mâinile cavadentelui ce se silea să-l ușureze de dureri.

—Brrrr! făcuse femeia, mutându-și privirile în altă parte.

Sciroccoul aruncase o undă fierbinte pe neașteptate, vaporii cenușii de deasupra mării aduceau în grabă ploaia.

—Acum ajungem, spusese pe neașteptate gondolierul.

Osteria era aproape. Câțiva oleandri vârâți în butoaie, niște iederă pălită pe pietrele zidurilor; lume amestecată: gondolieri, negustorași, zidari, vânzători ambulanți beau cipro sau un păhărel de garba; alții despuiati până la brâu băteau cărțile pe niște bănci

grosolane, sorbind din ulcele în care se afla vinul săracilor, cumpărat pe nimic. O femeie urduroasă, cu un șorț roșu dinainte, căra porțiile de pește prăjit, legume fierte, raci, moluște, ouă tari, murături și bucăți de brânză proaspătă, așezate pe insalatiere; nu lipseau sepiile tăiate în felii subțiri sau polipi plutind într-o zeamă turbure, înconjurată de foi de țelină, leuștean și ridichi, totul făcându-ți o poftă turbată să guști din fiecare fel.

Îi luase în primire un bărbat între două vârste, vorbind într-unul dintre dialectele pe care nici italienii nu le înțelegeau prea bine.

—Signora, signore, pe aici, avem un loc discret, retras, după mine, poftiți...

Îi condusesese după un zid, și el năpădit de iedera aceea fără vlagă și le așezase pe o masă primitivă, de lemn negeluit, o hârtie mare, albă pe care o avea sub braț și pe care o netezise cu iuțeală, vorbind în același timp și trăgând cu ochiul dacă nu se iviseră și alți mușterii:

—Avem melci și lăcuste în ulei și lămâie, brodetto alia veneziana; caparozzoli, bosega, chefal, țipar. Doriți poate înainte o supă de orez? Cârnăciori? Dar granceola de Adriatica și langusta sunt regine aici, nu puteți să plecați fără să gustați. Dacă nu, avem sardele, calamaretti, moleche, sardele în saor. La început vă recomand o grappa, un digestiv, pe urmă un vin ușor: Capo Buona Speranza, un Pazaret, un Muscat de Canare, sau unul roșu: Lunel...

Obosise, vorbea atât de repede că până la urmă se lăsaseră în voia lui: să aducă ce crede, numai să nu-l mai audă vorbind. Soarele fusese înghițit de nouri și se făcuse frig. O lumină neverosimilă acoperea Venezia.

Bubuia scurt sau prelung, niciodată la fel, proprietarul osteriei trimisese un copil care întindea o prelată pescărească deasupra viței sălbatice care atârna peste acoperiș ca o perdea vegetală. Parcă la San Marc se trăgea cu tunul. Porta della Carta, cu leul marcian

dispăruseră într-o ceață vântată. Herula Lucrezia avea o față aburită, numai broboane, nu-i mai era frig, o nădușală cobora pe sub nourii amenințători, vântul dispăruse undeva, pe mare.

—Mi-e frică, nu-mi plac furtunile, spuse femeia. Ia-mi umerii...

Clopotele Veneziei băteau stins, chemând corăbiile din larg, marea avea o fosforescență bizară, undeva se zăreau niște brazde luminoase ca niște coapse de delfin, în nuntă. Sarea din adâncuri lucea și ea în mii de serpentine, numai în stânga sclipise ceva fabulos. Un incendiu scurt despică decorul sinistru în lumina cenușie.

Amiaza pierea pe neașteptate în holocaustul norilor cărați de vântul african. Farul apropiat, un gât de piatră ridicat pe un cheu murdar, începuse să arunce focurile sale scurte.

Hrisant îi apucă umerii, simțindu-i carnea fierbinte ca după o febră; nu era în asta nici un fel de îmbrățișare, brațul lui nu avea nimic posesiv, dar o simțea dureros de aproape de el și cu toate astea nu voia deloc ca femeia să-și dea seama de asta.

Vântul aruncase o jerbă de frunze de viță, smulsă din coroana de deasupra lor: oleandrii și butoaiele cu sempreverdi se sbăteau în aerul fierbinte.

—Mi-este foame, spusese Herula Lucrezia. Ție, nu?

Hrisant nu-i răspunsese, mai târziu, nu știa nici el de ce îi spusese că în urmă cu câtva timp, adică în clipa când începuse să plouă cu violență, dorise să moară.

Își dăduseră întâlnire în ziua deschiderii Carnavialului. „Plec iar, spusese, lăsând să se înțeleagă că e bolnavă și că trebuie să fie văzută de un medic undeva, în Paris, sau în Anglia. Până atunci termini și tu cu instalarea.” Era și mai limpede pentru el că nu se puteau vedea în oraș, în cine știe ce odăiță, precum cusătoresele pe care le inviți în mansardele de pe Lato dei Squartai. E drept că avea gusturi ciudate, de pildă de a fi venit aici, la Far, să mănânce și să bea Lunel

cu gondolierii și parlagiii, care știau să nu se arate curioși, dintr-o complicitate profesională, dar asta era altceva, părea un capriciu, nu trebuia să ia în serios tot ceea ce spunea, ori făcea. Dacă o iubea, așa cum bănuia, trebuia să aibă răbdare, să o curteze discret, să știe să-și apropie pe Vimercatti care ar fi putut să facă lucruri de neimaginat, și pe care l-ar fi împlânzit dacă i-ar fi cultivat viciile, jocul de cărți, ba chiar, dacă ar fi mers cu el la alte femei cât ea lipsea, ca între bărbați, aici toate acestea se obișnuiau, să nu se mire, să nu facă mutra aceea intrigată, ofuscată pentru că bănuia că nici el nu trăise numai în munții Kefaloniei și că mai văzuse multe, că se culcase cu femei mai ceva decât o putană veneziană de lumea mare, care nici măcar nu făcea caz de virtutea ei.

O ascultase, dar demult învățase să nu se mai mire de nimic.

—Nu e mult până la Crăciun?

—Așteptarea o să mă facă mai frumoasă în ochii tăi.

—Pleci singură?

—Cu o prietenă. Poate n-o să mă mai întorc... Niciodată nu se știe...

Gondolierul îi aștepta cu cortilul deschis. Încă mai picura, Venezia zăcea sub o pătură de nourii cenușii, învăluită într-un plictis grandios. Peste câteva zile Christo avea să-i spună cu cinismul lui bine cunoscut: „Te minte, cine știe prin ce provincie zace, singură; are o amică, o destrăbălată și aia, trăiesc totdeauna câteva luni împreună, se travestesc în femei sărace, fac prostituție pentru câțiva taleri, asta le amuză, pe urmă povestesc prietenelor cu cine s-au întâlnit pentru că astfel de curvane sunt căutate mai ales de oameni din lumea mare.

Câteva mosche, desenate cu ristic pe obraz, o mască, schimbarea glasului și mai ales veștminte cumpărate din Târgul de păduchi, le schimbă de nu le mai cunoaște nimeni. Unii le spun secretele lor pe care Attilio le folosește mai apoi la afacerile sale. E de fapt un

amuzament. Aici dragostea e un gioco di palia. Nu cunoști cântecul:

„Quanto son scaltre le mie cortegiane!
Sanno usar con gli amanti arte e drittura:
Prodighe a quelli dan tutto il cuor l'oro
E si tirano a se l'argento e l'oro..."

Obiceiul era vechi în societatea venetă, soții nu sufereau, ba își găseau, după aceea, femeile mai proaspete. Câteva perle în plus; câte un inel nu prea scump; rugăciuni multe pentru iertarea păcatelor după spovedania la preot și totul era ca la început, de ce se mira atât, trebuia să se obișnuiască... *Cognitio mali, non mala...*

Îl apucase mattutinu, clopotul de dimineață, vorbind. Hrisant voise să părăsească în ziua aceea Venezia; rătăcise pe ulițele din jurul ghetoului până pe la prânz, secăt, ca și când cineva i-ar fi scos toate măruntaiele din el. Îl cuprinsese o frică pe care nu o mai încercase niciodată. În ce se vârîse, lângă ce oameni ajunsese să trăiască? Nu era neobișnuit cu ticăloșia cunoscută mult și în multe forme, dar o rămășiță de idealism îl atrăsese încă spre Herula în care, ca orice îndrăgostit, văzuse pe cea care-i putea schimba viața. Și i-o schimbase, dar în ce fel! Un gust de pierzare îl însoțea de când era adolescent, o tentație față de neprevăzut îl conducea orbește pe drumurile cele mai complicate. Nici măcar nu mai putea da înapoi. Nu mai avea cum. Alfano Stradiotte intrase în banii încredințați de Eterie cu o furie dementială. Pe lângă el se ivise un fel de avocat isteț, vorbăreț, Ignazio Beccafumi, și el plin de texte de legi, explicându-i de câteva ori pe zi în ce greutăți intraseră cu toții, și mai ales ce sume trebuia să lase în palmele lacomilor cerberi ai băncilor. Sumele încredințate casierului Eteriei erau garantate, bineînțeles de băncile din Peterzbuc și Viana, trecuseră din mână

în mână, bancheri, oameni de stat semnaseră cambiile, existau ipoteci ce întăreau livrarea celor trei milioane de taleri, în diferite monede; grecești, turcești, rusești și austriece, pentru că la atât se ridica prețul corupției Terzimanului de la Stambul, dar asta presupunea un mare schimb de documente, treceri prin bănci, acte peste acte; el nu avea timp, de aceea se ivise Ignazio Beccafumi care servise la casele cele mai cunoscute. Auzise el de Dal Moro, de Moretto, de Fini, de Candiotte? Beccafumi lucrase cu bancherul Hagopian din Stambul, cu Spiro, cu Ivanoff, să aibe încredere. Nu-i va risipi un sfanț, așa să știe, nu va lua decât ce i se cuvenea. Avea niște ochi galbeni, mâinile palide, de muiere îl îngrijorau pe Hrisant, dar nu mai putea da înapoi. Sumele curgeau, el numai iscălea, se prefăcea că socotește contul și că nu-i scapă nimic, dar de fapt nu înțelegea mare lucru. Știa că va fi ruinat, dar la „Lanternă” nu mai avea rost să se ducă. Nu-i rămânea decât să devină un vânat al celor ce-l trimiseseră aici cu banii Eteriei, fie ce-o fi. Stradiotte găsisese ceea ce căutaseră multă vreme amândoi, un pălățel, cum îi spunea el, exact ce-i trebuia, discret, pe o uliță scurtă în care nu intrau alte trăsuri decât cea pe care o cumpărase tot el, că de-aia era misit, pe o nimica toată: 34 000 de ducăți, cu cai cu tot, cu matlasarea interiorului și cu angajarea unui vizitiu care și el primea cu ocazia aceasta un fel de bacșiș princiar, și-l condusesese în fostul palat Caragua al unui nobil ce se sinucisese cu vreo 80 de ani înainte, chiar în salonul pe care i-l arătase Stradiotte, povestind drama ca și când ar fi fost martor. Acesta se spânzurase cu lenta unei perdele și trupul lui fusese văzut de toți gondolierii de pe Canal, atârând deasupra apelor, până ce, cineva, un vecin tăiasse netrebnica legătură care-i luase viața. Palatul nu era în cea mai bună stare, dar nici nu putea să aibă pretenții la așa ceva, îi arătase pivnițele încă inundate ce aveau să fie uscate cu focuri mari după ce apa va fi absorbită cu pompele, plafoanele afumate sub care, după ce

ipsozarii își vor face treaba, spălătorii vor scoate la iveală tablouri votive semnate de Giovanni Mansueti, auzise el de Giovanni Mansueti? Palatul acela trecuse prin mai multe mâini ilustre, îl stăpâniseră familiile Foscari și Soranzo; pe urmă misitul îl cărase pe scări, îi arătase cele două intrări: cea principală și riva, care era poarta discretă pentru cei ce aveau să-i facă vizite confidentiale (Stradiotte clipise mărunț din ochi, cu o complicitate care pe Hrisant îl deranjase, dar nu avea ce face), străbătuseră o grădină părăginită, cu plante sălbătice ce trebuiau înlocuite cu altele proaspete, pentru asta și vorbise cu un grădinar ce avea să se îngrijească de peluze și de straturile ce vor fi plantate curând. Arcadele, dacă binevoia să vadă, erau în bună stare, scările somptuoase, atriile mărețe. Sălile de jos, în frunte cu cea mare, portego, de la primul cat, erau bine luminate; palatul mai avea o poartă dosnică pentru domestici, ușile cu arhitrave și stâlpi de marmură lăsau trecerea spre apartamentele largi ce trebuiau mobilate după gustul noului proprietar, dar de asta avea să poarte de grijă un decorator. Tavanele aurite abia se mai zăreau sub fumul gros ce se prelinsese pe pereții laterali și urcaseră până sus din pricina unui coș ce nu funcționase. Cum trebuia. „Opt sute de ducăți plafonul”, estimase în treacăt Alfano Stradiotte, atâta costase la vremea lor, fiecare, era o sumă, nici nu știți ce pomană este că am obținut un preț de închiriere pe care nu-l bănușiți, o nimica toată pentru luxul care o să iasă de sub aceste ruine.

O să-mi spuneți: „Bravo, Alfano! Meriți cei 15%...” „12%”, rectificase pe loc Hrisant, învățat de Christo să nu-l slăbească pe cel ce te fură... Pe urmă misitul îl plimbaseră prin grădina în formă de labirint, arătându-i canaletto-ul acoperit, cavana pentru gondole. „Discreție perfectă, nu o să știe nici musca cine vă vizitează”, șoptise iar cu o complicitate murdară omul său. Într-o debara găsisese și un tablou uitat de vechiul proprietar pe care i-l atribui lui

Carpaccio: Natività della Vergine, deși se vedea cale de o poștă că era o amărățată de copie a cine știe cărui pictor de mână a treia pe care Hrisant avea să uite unde-l văzuse. În sfârșit, după ce făcură turul proprietarului revenirea în cabinetul care trebuia să-i servească lui Hrisant de birou, unde avea să-și țină actele secrete, un fost refectoriu întunecos și afumat, cu tavanul boltit și dulapuri negre, solide în ziduri, ce se încuiau cu mari obloane metalice de fier alb. Fu amintit cardinalul Contarini, patriarh de Aquileia care ar fi locuit și el în acest palat și ar fi folosit întunecata și misterioasă încăpere în care se mai găseau pene de scris, pergamente, totul de fapt o recuzită de la Teatrul Grimani pe care abilul misit o împrumutase ca să facă efect noului locatar, să aprindă imaginația ageamiului ce voia să locuiască o casă princiară, numai pentru că avea bani, cine știe din ce afaceri murdare scoși. Acolo mai trebuia adus un lettorin, spunea Alfano, pentru codice sau cărți, și un scabelo pentru ca decorul să fie reîntregit cum se cuvine. Toate costau, știa el ce sume cer anticarii, pentru că numai ei puteau să găsească ceea ce lipsea sau fusese furat din palat. În ce-l privea pe Hrisant, o resemnare blândă luase locul unei împotriviri inițiale. Cu asemenea oameni nu se putea discuta la infinit, trebuia să te lași jefuit cu aerul că nu le merge cu tine, deși celălalt zâmbea în barbă pentru că pe mulți îi trăsese pe sfoară. De fapt la socoteala finală nu avea decât să-l trimită pe fiul Militrisei și al contelui Goncearov, pe care-l angajase de curând și care i se părea un om destoinic, să se tocmească el în locul său pentru că nu mai avea nici un fel de energie.

Pe urmă Giovanni Basadonna cărase câteva săptămâni, cu încă un grup de servitori, mobila grea, pe scările ce trebuiau ferite de încălțările lor grosolane. Lucrătorii aduși de misit, și ei gălăgioși, plini de pretenții și de fumuri, se lăudau cu palatele în care făcuseră aceeași muncă, și dă-le vin roșu, și dă-le de mâncare: apăruse și un

bucătar, și o femeie care trebuia să aibă grijă de lenjeria lui, să spele și să calce, să pună în ordine vestmintele lui Hrisant pe care tot Christo îl dusesse la croitorii cei mai renumiți din Venezia să-i croiască pelerine franțuzești, jabouri de mătase, pantofii englezești urmând să fie cumpărați de la magazinele de lângă Rialto. Dar alergătura aceasta de dimineață până spre seară prin dughenele cu lucruri îl scotea din gândurile negre pe care le avusese la început, după dispariția Herulei Lucrezia, despre care nu mai avea nici o știre. Îl mai încerca câteodată pe Christo, crezând că-l va surprinde și că acela îi va spune unde se ascunde, dar el era mut ca mormântul, jurându-se că habar nu are unde putea să stea atâta vreme fără să dea vreun semn.

Serile și le petreceau prin teatre. Pe Hrisant nu-l amuza viața asta, dar trebuia să se obișnuiască cu ea dacă voia să o mai vadă pe Herula Lucrezia. Așa încât se iluziona că se distrează, răbdând să-și frece fundul de băncile strâmte ale stalului de la Grimani, care aduceau cu cele de la biserica Santa Madona, cumpărând, fără poftă, mere coapte și mâncând în silă sau bând lichior de anason în pauzele dintre acte, privind la mulțimea ce descojea portocale, mestecând lacomă covrigi, castane, semințe, alune sau bând cahvea și certându-se cu custodele teatrului pentru prețurile prea pipărate ale locurilor. Fumul de lumânări era amețitor, se scurgea greu pe sub plafoane; mirosul de mulțime asudată îl îngreșoșa, dar trebuia să-i facă pe voie lui Christo care se amuza spuindu-i că îl călește în vederea „logodnei” cu Herula. Mergeau și la Operă, unde se fluiera când aria nu era cântată cu convingere de vreun tenor venit de la Palermo sau din altă parte, nedeprins cu violența celor din stalurile veneziene și atunci pe scenă se arunca cu mucuri de lumânări, cu coji de portocale sau se fluiera, pur și simplu. Aristocrația plictisită din loji își trimetea, ca pe timpuri, porumbei sburători de la o loje la alta, cu mesaje scrise pe hârtie fină, legate cu lăntuguri subțiri de

aur, în veselia fremătătoare a parterului care fluiera ca să sperie păsările ce duceau misivele unde trebuia fără să se turbure de zurba sălii încălzite. După care plecau cu toții la Ridotto unde-i așteptau prietenii, în frunte cu Atillio Vimercatti care de la o vreme nu-l mai slăbea pe Hrisant cu amabilitățile, invitându-l la o bassetta. Streinul ținea banca, pierdea atât cât credea că va potoli setea de ducați a soțului Herulei și se ridica ostenit de la masa de joc. Și aici era fum și înghesuială, târfele nobiliare se arătau după miezul nopții în rochiile lor, mariage sau andrienne, în stofe brodate cu aur și argint, cu penaje, batistă de mătase albă, jabouri, unghii lungi: quasi per testificar di esser bestie, mănuși lungi, manopole, brodate și parfumate, cu eventalii cu mânere de aur făcute la Zucchi, Bagozzi sau Finezzi, ori, și mai scump, la Remondini di Bassano, bijuterii false sau veritabile, totul sclipind sub policandrele strălucitoare, luând ochii bărbaților, și ei îmbrăcați în haine de catifea, efeminați, plini de importanță, aferăți, arătându-și butonii de aur, lăntugurile, inelele și brelocurile, ciorapii fini, englezești, pantofii ascuțiți la vârf sau șosetele albe. Erau găunoși, vorbăreți, plini de promisiuni, trișori, adevărați cartofori ce pierduseră și făcuseră averi, înșelând pe alții ori trași pe sfoară de cei mai bine pregătiți pentru tacita luptă de subtilizare a banilor din buzunarele celor naivi. La ziuă, Hrisant se îndrepta, rupt de oboseală, spre ospelul său, adus de un gondolier, închiriat și el cu luna până când avea să angajeze unul, al casei. Palatul Caragua ieșea din jupuiala lui matusalemică, zidurile se luminau; lucrătorii nu aveau sporul pe care-l bănuise el, nici vorbă de cele două luni cerute de noul chiriaș, trecuseră patru, cât zisese Basadonna și mai era încă mult de făcut, curțile interioare erau pline de moloz și de resturi de lemne, grămezi de marmură împiedicau accesul spre apartamente; încăperile pustii, lipsite de mobilă, cu ferestrele deschise prin care intra un aer salin de pe canale îl alungau din nou în stradă. Era ceață și umezeală,

dimineața și seara; toamna rodea paragina fastuoasă a orașului, vopsitorii lustruiau grilajele, tavanele erau săpunate cu grije; pe scări, decoratorii și pictorii migăleau cu grijă să scoată la suprafață picturile ucise de fumul timpului, apărea ici-colo câte o pată roz sau albastră, promițând să desvăluie vreodată întregul misterios al plafoanelor; mozaicurile vechi, parchetele nelustruite de un secol sau mai puțin se arătau cu greutate de sub jegul vremii; vechile perdele sfâșiate de praf erau trase de la geamurile pe care niște femei ce nu le mai tăcea gura le frecau cu sânge ca să facă sticla mai luminoasă. Dar cu răbdare, vechea magneficență a acestei locuințe ieșea, încet-încet, la suprafață deși încărcătura ei barocă nu era pe gustul lui Hrisant căruia îi plăceau mai ales lucarnele aceluia palat, încăperile intime de la parter, ascunse în ziduri, cu uși joase de stejar. Cerase decoratorului să pună draperii deasupra lor să le învăluie în valtrapuri somptuoase care dădeau intimitate greoaiei clădiri. Eclerajul saloanelor îl făcuse tot el, supraveghind ca nu cumva lumina să fie brutală. Soseau și mobilele, scrinurile, dulapurile greoaie, acvariile și oglinzile, și ele cărate din alte palate, puține la număr, verzi, întunecate, fără sclipiri, cu rame grele de cristal argintat, ros de vreme, cu o adevărată pecingine în aur care nu făcea rău, dimpotrivă. Trimisese înapoi pe ebenist după fildeșuri mai învechite, lipsite de albeața vulgară pe care o avea noul, fără lustrul lui indecent, mozaicurile trebuind să fie și ele purtate, roase, ciobite, orice pietricică proaspătă îl enerva, îi chema pe lucrători și-i certa și aceia înjurau birjerește pentru că clientul lor era prea pretențios. Intervenea Stradiotte care le explica că e vorba de un fel de prinț oriental care locuise la Stambul și în Spania (asta era de la el) și care se pricepea la astfel de lucruri, nelăsându-se dus de nas ca fitecine. Nici ceramiștii nu scăpaseră de gura lui Hrisant, fastidioasele gravuri aduse de decorator fuseseră refuzate în câteva rânduri ca necorespunzătoare, lăzile arăbești, lanternele scodolite

din magazinele prăfuite de sub podul Rialto erau înapoiate după ce fuseseră cercetate; Hrisant nu admitea copii, pentru că în materie de marfă orientală se pricepea ca nimeni altul, că doar nu degeaba bătuse bazarele din Pera ani de zile. Nici vopsitorii nu ieșiseră mai bine; el hotăra albul și auriul cu care se decorau ramele ușilor sau ale plafonului; alesese cu Christo vesela fină, porcelanele, lingurile și furculițele de argint, el desenase modelele și așteptase cu răbdare să i se aducă comanda de pahare de la Murano. La cumpărarea trăsirii nu lipsise, nu-i plăcuse catifeaua și damascul decorației interioare și desenul livrei lacheului care trebuia să stea în spate, litierele și cupeul erau matlasate după cererea sa cu herburile aurite, harnașamentele celor șase cai, cumpărați și ei de la un moșier rural de lângă Vietto, nimic nu fusese neglijat, de la Oratoriul cu cinci orgi care te întâmpina în holul imens de la intrare și până la lăutele veroneze ce zăceau abandonate pe podelele acoperite cu covoare orientale din micile refugii neîncăpătoare în care numai câte un divan și pernele risipite pe jos erau singurul mobilier alături de băile mici, joase, pline de săpunuri franceze și parfumuri subtile, pecetluite în sticle de cristal. Alfano Stradiotte dorise să se spânzure când Hrisant refuzase statuile mitologice de marmură ce ar fi trebuit să împodobească încăperile de jos.

„Nu e muzeu, e o casă de locuit”, protestase chiriașul și cu asta discuția se încheiase pentru că misitul atâta învățase în cele câteva luni cât avusese de-a face cu greul său încăpățânat, să nu-l contrazică.

„Fără nimfe, fără driade lângă cămin! făcea el patetic, asta e blasfemie, îmi dau demisia din serviciul dumneavoastră, o să-mi pierd clientela când se va vedea că nu am reușit să vă conving!” Avea un fel de plâns gătit în beregăți, își smulgea părul din cap, dar Hrisant rămânea impasibil la disperarea lui teatrală. Fântâni interioare, da, asta-i plăcea noului chiriaș al Palatului Caragua, dar

capete antice, pe piedestaluri, Neptuni și Delfini care să sublinieze jocurile de ape, asta cu nici un preț, nu; marmura are ceva funerar în ea, spunea Hrisant, mai ales când e multă. Nici afrescul ivit pe plafon nu-l fericea prea mult, noroc că nu-l văd, spunea, doar dorm în altă parte, și acolo nu am amorași și frunze de acant și stema familiei Pesare, nuduri grășalane după moda aceluia timp când se pictau personaje despuiate, greoaie, reprezentând Banchetul Cleopatrei, ce putea fi semnat de Tiepolo sau de un imitator, cu totul, o pictură jovială de gustul cel mai jos, dar pe care nu mai putea s-o acopere cu ceva pentru că ar fi stricat stilul locuinței. Avea de gând să trucheze totul cu o lumină secretă care să lase în umbră plafoanele care-l scoteau din sărite.

Se certase cu grădinarul și cu decoratorul la croirea grădinii plină de o luxurianță ce nu-i plăcea deloc; prea multe plante, prea multe arcade, nici aici gusturile lor nu coincideau. Aleile trebuiau lăsate să fie invadate de iarbă, să nu aibă acel aer nou care-l irita, vegetația nu trebuia mereu scurtată și tunsă ca grădinile franțuzești, iubea sălbăticia, chiar închipuită, lăsată să se desfășoare într-o exuberanță naturală. Era greu să-i convingi pe acești italieni încăpățânați, cu ei o scoteai târziu la capăt. Până la urmă totul se terminase cu bine, îi apucase iarna, venea Anul Nou și încă se mai cărau mobile vechi, se aduceau modificări în unele colțuri ce nu aveau destulă intimitate și când, în sfârșit, după tocmeli homerice scăpă de el, plătindu-i cei 12% care deveniseră de fapt vreo 20%, cu ce-i încărcase la socoteli, Alfano Stradiotte constatase cu humorul lui involuntar:

—Totul îmi place în acest palat. Numai că-i lipsește ceva.

—Ce anume? întrebuse Hrisant, ușor nedumerit de această ultimă pretenție a misitului.

—O femeie...

Christo era de o veselie nebună. Câştigase o sumă mare la Panfil şi seara aceasta care mai păstra ceva din iarna funerară a Veneziei în care grădinile lăncede emanau un miros trist nu-l făcea deloc melancolic. Era deghizat în madonier; îşi făcea din când în când vânt cu tricornul pe care-l ţinea în stânga şi se saluta cu necunoscuţi. Undeva ţipau nişte femei, mirosea a parfum prost şi a carne friptă. Deasupra pieţii San Marc se aruncaseră primele arteficii în văzduhul negru ce se lumina intermitent arătând înalta Campanilă roşie din turlele căreia sburau porumbei speriaţi de traiectoriile luminoase din jur.

—Cum o s-o recunoaştem? întrebăse Hrisant.

—Cu inima, zisese acela cu un surâs batjocoritor. Probabil că va purta un costum de mahalagioacă; ai băgat de seamă ce gusturi are. Când o să vezi o gnaghe, însoţită de un chiogian, să ştii că ea este cu Attilio. Pe el nu or să-l țină puterile şi o să se ducă repede acasă, să doarmă. A jucat toată noaptea cu mine cărţi.

Pe lângă el trecea Nebunul, îmbrăcat în alb, cu încălţări şi şireturi de culoare roşie, agitând o pălărie încărcată de pene şi aruncând în mulţime cu ouă de carton. Carnavalul începuse devreme, aproape de miezul nopţii; aerul era sărat, cu o prospeţime care venea totdeauna dinspre mare. Il Mattaccino săruta femeile mascate, la întâmplare, era gras, înalt, buzunarele hainelor lui erau pline de confetti pe care le svârlea în dreapta şi-n stânga.

Christo îl privea pe Hrisant. Bauta lui neagră atârna într-o parte, peruca îi venea cam şui. „Nu e obișnuit cu astfel de spectacole, pare stingherit, gândise, dar se obișnuiește el când vor începe furlanele şi manfrinele.”

Undeva se spintecau vite, un miros de sânge proaspăt umplea imensa piaţă. Clopotele băteau aiurea, parcă încercând să acopere confuzia sonoră a San Marc-ului. Măcelarii şi fierarii se amestecau

cu ambasadorii; putanele de pe Fondamenta pe care le recunoșteai după mișcările șoldurilor, îmbrăcate în mățăsuri fine de Lyon, se aruncau în mijlocul aristocratelor. Cenda vestmintelor lor strălucea în focurile încrucișate ale arteficiilor. În scurtele sclipiri sticleau briliantele din degete, agrafele și cataramele de aur, firele de argint cu care își legaseră mijlocul, ori cercelușii cu perle din urechi. Purtau papuci de casă, o făceau pe popolanele, dar nu le mergea, bădăranii se strâmbau la ele și le ciupeau de fund.

—O vezi? întrebuse Christo în cele din urmă.

—Nu.

Hrisant era abătut și nu știa de ce așteptase atâta vreme ziua aceasta și, iat-o, nu avea nimic deosebit, poate numai sfârșitul ei care însemna dimineța de a doua zi când trebuia să-i primească pe primii săi oaspeți în palatul Caragua în care ardeau toate lumânările încă de cu seară și servitorii așteptau încremeniți pe treptele măreței scări principale. Toată febra acelei înfrigurări prelungite, certurile scurte și violente cu decoratorul care avea alte idei decât ale lui trecuseră și-l lăsaseră cu o oboseală covârșitoare. Ar fi dormit, deși numai de dormit nu-i ardea într-o astfel de noapte; băuse câteva cahvele care-l țineau pe picioare, dar ceva greoi îl apăsa: un fel de bănuială tenace că ea nu va sosi și, anume, făcând-o dinadins, pentru că în ce-l privea, totul era făcut dinadins...

—Și dacă nu vine? întrebuse pe Christo.

—Cum îți închipui? Nu stă ea în casă pe o vreme ca asta.

—Dar dacă n-o lasă Attilio?

—Nu s-a născut acela care s-o împiedice pe Herula de la o plăcere, zisese râzând celălalt. Dacă vrei s-o recunoști, privește-i alunița; va avea una pe gât: galante; ori una în colțul gurii: assassina. Îi cunosc obiceiurile...

Nimfe, păstori calabrezi, Zanni în pantaloni albi, largi, tivți cu verde, astrologi, cabaliști se învâртеau în jurul lor fără vreun scop

sau având aerul că se distrează, căutând și ei pe cineva, pe care să-l recunoască în mulțimea pestriță din jur. Un vânt rece făcea să scârțâie statuile de lemn ale Pieței San Marc. Cei mai mulți se înghesuiau în jurul unui stâlp deasupra căruia ardea o roată de flăcări și sub care Ercole își încerca forțele îmbrăcat într-un tricou vărgat, ridicând haltere false, cu aerul că e distrus de greutatea lor, asudând, gemând și, în cele din urmă, smulgând ropotele de aplauze ale curioșilor. Pe o sârmă dansa o fată slabă, palidă, cu o umbrelă roșie în stânga, abia ținându-și echilibrul și ajutându-se cu brațul celălalt; mulțimea o ironiza, îi striga: Hopla! dar ea n-o auzea; nu voia decât să ajungă dincolo, la capătul acelei sârme ce atârna ca o burtă spre mijloc. Brighiellele alergau de colo-colo, furând pe câte un gură-cască, luându-i batista sau punga în care-și ținea câțiva bănuți de aramă. Pantalone, regele Carnavalului, împărțea pungi cu nimicuri și vorbe de duh în dreapta și-n stânga, făcându-și loc cu ajutorul unui lung baston cu care despărțea grupurile ce-l împiedicau să treacă.

—Nu e! zisese de câteva ori, impacientat, Hrisant Hrisoscelu. Ai să vezi că va lipsi, o face dinadins...

—Nu vrei să mergi la astrologi să-ți ghicească în palmă dacă vei fi fericit în noaptea asta? îl ironizase Christo cu vocea lui turbure, obosită după noaptea pierdută înaintea acestei serbări ce abia începuse.

Hrisant nu-i răspunsese. Îl ura din inimă, ar fi vrut să-l vadă căzând pe pietrele pieței, svârcolindu-se în dureri. Profesorul Masgumieri, dentist, ocultist, vânzător de vopsele pentru păr și mustăți își desfăcea sticlutele sale cu soluții și alifii, prețul lor fiind încasat de o femeie slabă, deșirată, care lua banii fără să-i numere, cu un aer absent, aruncându-i într-o basma pe care o desfăcea și o înnodea cu dexteritate.

—Trebue să fie la marionete, hotărî Christo, haide cu mine.

Mulțimea se înghesuia într-acolo, era greu să pătrunzi printre rândurile strânse, dar, încăpățânat, o luase înainte și-și făcea loc cu coatele, privind cu atenție la fiecare persoană care ar fi putut aduce cu Herula Lucrezia. Se auzeau capetele de lemn ale păpușilor, lovindu-se unul de altul: Pulcinella cu Arlechino, Turcul cu Soldatul se fugăreau caraghios în fața unei perdele albe de mătase lucitoare; băteau niște tobe mici, copiii râdeau de se prăpădeau, ținuți pe umerii unor bărbați groși, înalți, ce nu mai lăsau pe alții să mai vadă ceva din lupta înverșunată ce era urmărită cu sufletul la gură.

Herula nu era nici aici. O tombolă scârțâia din greu înainte de a fi pornită, abia urnită de un uriaș îmbrăcat în costum de pirat. Pana albă de struț cu care se termina brațul de lemn al Roții Norocului se oprea în fața vreunei culori sau cifre, mulțimea de jucători urla de bucurie, ori de furie, fericitului câștigător i se dădea câte un purceluș de gips, pictat cu auriu și cu roșu și acela pleca bucuros că-i surăsese norocul și că va avea un an bun înainte.

—Plec, hotărâse brusc Hrisant.

—Ce, ești nebun? S-ar supăra. Cred că stă în vreun colț și ne pândește, are răutăți din astea.

Manechinul Bătrânel, La Vecchia, fusese spintecat și din mijlocul pântecului ei țâșneau flori și confetti, revărsându-se peste mulțimea amețită de atâtea surprize. Un câine sărea prin mijlocul unui cerc de foc, artificiile îl orbeau, dar el continua să se întoarcă mecanic și să sară exact prin mijloc și curioșii îl gratulau cu oase de pui pe care le scoteau de prin buzunare.

—Uit-o! strigase Christo dintr-odată și își făcuse loc, dând ghionți în dreapta și-n stânga, să ajungă o siluetă care aducea cu a Herulei. Hrisant simțise că se înăbușe, abia se ținea după prietenul său, mânat de o speranță ce-i dădea o greață ușoară, era amețit, curios, vederea i se turburase.

—Mască! Mască! striga Christo, dar femeia era un travestit care râdea acum cu gura până la urechi văzând mutrele dezamăgite ale celor doi.

—Aș fi jurat că e ea! spusese Christo, avea același mers și aceeași statură... Mai căutăm, nu-mi scapă!

Deasupra pieții se înălțase un balon aerostatic, umflat cu aer cald. Avea o bordură de lumânări ce pâlpâiau în vântul nopții, se legăna ca și când ar fi fost gata-gata să se prăbușească, mulțimea țipa de frică ca nu cumva pânza să ia foc, dar flăcările erau prea departe și nu se auzeau decât bufnetele celor ce se stingeau pe rând. Băteau tobele, înverșunat, se auzeau aplauze, mirosea a alune prăjite și hohotele de râs ale celor din jur îl scoteau din sărite pe Hrisant. „Îl las și dispar în mulțime, hotărâse, s-o caute el, să-i spună ce-o vrea, nu doresc s-o mai văd, parcă ar fi ultima femeie din lume...”

Dar nu plecase, îl urma tăcut, obsedat, pe Christo, simțea că asudă, că i se usucă limba în cerul gurii, o ură neagră, veninoasă urca în sângele lui. „Vreodată când va fi a mea o voi umili, cum i-am făcut Chrisafiney Costandachi pe când era fecioară încă și mă juca pe degete și am despuiat-o și am uns-o cu miere și am legat-o de un salcâm de au mâncat-o muștele și pe urmă am pus un țigan s-o lingă pe toate părțile și ea țipa de plăcere și ar fi vrut bărbat și am lăsat-o să stea singură, încuiată la moșie, la Gliganul, într-o chilie, de se urcase pe pereți și mă implora s-o deflorez, să-i fac ceva, că nu mai putea, și am dat-o potcovarilor s-o răstignească ei, să borască în ea, rând pe rând, până au crezut că moare pentru că poștă o făcuseră și țipa ca din gură de șarpe și a trebuit s-o repare doctorii cei mari de la București că n-o mai lua nimeni de nevastă, zdrențuită cum era.”

Trecuseră două ceasuri de când rătăceau prin mulțimea ce se amestecase de-acum, se auzeau cântece deșuchiate, perechile se sărutau după ce-și scosese răștile și-și arătau chipurile.

Petrecerea se spărgea. Încă nu era dimineață, aerul părea mai rece, dinspre mare venea o boare salină, lipindu-se de față, obrazele se umeziseră în lumina slabă a faclelor ce se mai scurseseră și ardeau, abia pâlpâind. Era limpede că ea nu venise, că-l făcuse de râs în fața lui Christo care avea să povestească tuturor prietenilor lor cum îi trăsese clapa grecoaica. Musafirii probabil că aveau să vină pe la cinci de dimineață; nici mai devreme, nici mai târziu, adică exact când carnavalul se spărgea, trebuia să bată tunurile și să se arunce ultimele arteficii spre cerul întunecat al acelei ultime zile de Crăciun. Vândătorii ambulanți își strângeau tarabele sărăcăcioase; vânduseră tot ce aveau, își numărau banii la lumina unor lumânări, chioșcurile erau închise, se puneau obloanele, se închideau lacătele, lumea se rărea, se auzeau voci guturale de cheflii care se retrăgeau spre mahalalele Veneziei.

—Mergem? îl întrebase pe Christo.

Părea și el întristat de întâmplarea căreia îi fusese martor.

—Nu știu ce-i cu ea. Nu face niciodată așa ceva, dacă spune că vine, nimic nu o împiedică să se țină de cuvânt... O să ne distrăm, în schimb, o să bem șampanie și o să ne culcăm cu frumoasele veneziene. Am chemat un adevărat corp de elită, o să ai de unde alege. Nu-ți rămâne decât să te răzbuni, ea o să afle, oricum...

Prietenul său nu mai avea nici un haz. Gândul de a patrona o serbare în halul în care se afla nu-i făcea nici un fel de bucurie. Gândurile cele mai sumbre îl întunecau și mai mult. „Lichidez totul chiar azi, vând, plec, să nu mai aud de acest oraș și de puturile care trăiesc în el. Curve și mascarale, parcă nu am mai văzut fund de muiere, parcă nu sunt destule tălănițe în Bucureștii ăia puturoși? Parcă nu știu că marfa cea mai lesnicioasă în lumea asta, tot femeile sunt...” Mai împăcat, îl luase de braț cu tandrețe pe Christo și-i spusese:

—Haidem, am un chef teribil să mă îmbăt...

Celălalt nu-l auzise niciodată de când îl cunoștea spunând astfel de vorbe. Gondola îi aștepta; pe lângă ei mai treceau câțiva travestiți, ținându-se de gât și sărutându-se cu nerușinare. Aveau buze lipicioase de satiri, îi făceau scârbă, erau scârnavi, i-ar fi trimis în ocne, atât îi ura, poate și pentru că arătau fericiți, poate și pentru că nu se uitau după femei...

Palatul Caragua strălucea de departe, peronul de piatră era pustiu, numai doi lachei nemișcați, le arătară drumul cu faclele.

—A venit cineva? întrebuse Hrisant.

—Încă nu, spusese unul dintre ei, Giovanni are să vă spună ceva.

Urcaseră câteva trepte și Basadonna le ieși înaintea. Era îmbrăcat și el într-o livrea albă, cu perucă și pantofi de lac cu cataramă argintii:

—Vă așteaptă o doamnă!

Hrisant crezu că moare, simțise cum tot sângele i se urcă în cap.

—De mult? Unde e?

—Sus! arătase servitorul cu capul.

—Îi seamănă, ca orice face, comentase uscat Christo. Aleargă, ce mai stai?

—Și invitații? făcuse prostit Hrisant;

—O să am eu grijă de ei. O să le spun că te-au răpit pirații, că te-au închis la Piombi, pentru datorii la cărți, găsesc ceva. Aleargă până nu se răzgândește...

Cânta, se afla undeva, dar nu o vedea. Un săpun uriaș de culoarea fisticului alunecase pe sub o perdea, se auzea căderea apei într-o cadă, lăsând să scape în acel atrium verzui un abur parfumat.

—Tu ești? întrebuse cu glasul puțin răgușit și-și arătase mâna cu unghii lungi. Vezi ce ai câștigat la tombolă în noaptea asta? Râdea de una singură și se auzea cum își freacă trupul cu un burete. Mai ai răbdare? Și iar râdea. Vorbea singură ca și când el n-ar fi fost acolo:

—Ce-am mai căutat până am găsit săpunurile, și parfumurile, de

unde le-ai adus, cine ți le-a furnizat? Să-mi dai numele, îmi place totul aici. De la miezul nopții răătăcesc prin palatul tău. Aveai dreptate; casa lui Vimercatti pare un cavou pe lângă aceste încăperi. Te credeam un sălbatic și când colo; fumarnițele astea care lasă numai jarul, și cărbunii, și mirosul de mosc al pieilor de Cordova, sunt nebună după așa ceva, îmi place la tine; ai să mă obișnuiești prost...

Alunecase iar un săpun uriaș, roz, plin de spumă, Herula turna ceva dintr-un flacon în apă și cânta grecește „Buze dulci, buze dulci, cine le va săruta”... Hrisant se gândea să comande chiar în această dimineață roze de Siria, să-l pună pe Giovanni Basadonna să răscolească toată Venezia ca să-i găsească așa ceva, și o pasăre septicolor, cum văzuse într-o prăvălie de sub Podul Rialto. Asta o învățase de la bătrâna Arhița Arhipoaia care și ea, mamă-mamă, ce mai forfecase, cu ducii ei, cu conții ei scăpătați, dar plini de idei, ce-și dădeau singuri titluri de hypatoși...

Palatul Caragua mirosea a nou, a piper, a curmale de Aravia și a cuișoare. Era răcoare, ea se afla dincolo de perdea, goală; blănille și macaturile de pe paturi nu ajungeau, trebuiau aprinse mangalurile din tombakul poleit care scoteau flăcări. Îl apucase o febră, nu știa cu ce să înceapă mai degrabă; jos se auzeau primele voci ale invitaților, dar nu-i mai păsa; gondolierii se strigau, cereau loc la peron, foșneau rochiile de atlaz și glasurile femeiești aveau ceva ațâțat în ele. Bărbații grizați glumeau porcos între ei. Își adusese aminte tocmai acum, nu știa de ce, de cuvintele lui Christo, spuse cu cine știe ce prilej, la vreun joc sau când se îndreptau spre palatul Caragua: „Femeile veneziene sunt mai nesățioase de carne fragedă decât de pâine”...

Abia atunci îi văzu rochia aruncată pe podele, pelerina neagră și pantofii, o diademă și un inel mic pe care, chiar în dimineața aceea, avea să-l înlocuiască cu un altul, comandat de mult și care aștepta

doar să fie pus în degetul acelei doamne necunoscute despre care îi vorbise bijutierului lui de pe Cheiul Sclavonilor pentru că la Venezia trebuia să ai lacheu, croitor, cismar, bucătar, servitor, dar și bijutier; altfel te numeai fitecine.

—Iată-mă! zisese Herula, intrând, învăluită numai într-un prosop, înaltă, călcând pe dalele de piatră, pe vârfurile picioarelor.

În Turnul Orologiului din Piața San Marc, Regii Magi se învârtteau pe scripeții lor de lemn, sacadat, arătându-și rânjetul de bucurie și vestind dimineața.

—Smirna mării, Fecioară Marie, cea amară, tu mi-ai dat mie toată această zi care începe? se miră Hrisant, vorbind grecește, ca în copilărie...

*

Vasilică Ghica sta la capul lui, se trezise cu el ca și când ar fi intrat pe coș. „Unde dracu or fi arvaniții mei și ce păzesc ei de pătrunde ăsta peste mine când nici nu m-am spălat pe ochi?! Acuș, până-n prânz îi dau afară, că nu se mai poate!”

—Am luat o vutcă de anghelică, zicea acela, picior peste picior la capătul patului. Era îmbrăcat într-o redingotă pe talie, cu pantaloni pepite și cu ghetete negre de lac, cu gumilastic. La gât îi flutura o lavalieră, jobenul și-l lăsase pe un scaun alăturat, ca și bastonul cu măciulie de argint. În sprânceana ochilui stâng strălucea monoclul, cu ramă de aur și șnur, favoriții stufoși îi dădeau un aer bătrânicios. „M-au trimis prietenii. Domnul se află foarte îngrijat că nu te-ai arătat și n-ai făcut heretisirea. Ce să le spui?”

Hrisant, încă buimăcit de somn, nu știu la început ce să-i răspundă, mai curând voia să afle cum pătrunsese în casa lui, cu toată paza. Smuci de lenta perdelei de lângă pat și Iusufache își făcu apariția cu o mutră pleoștită, cu privirile numai în jos.

—Cum a intrat dumnealui?

—Maria ta, l-am rugat să nu facă una ca asta, n-a fost chip; stă aici, la capul dumatule de azi de dimineață, cică are a-ți da vești mari și proaste, am crezut că e mai bine...

—Trage perdelele! spusese cu lehamite Hrisant. Câte ceasuri să fie?

Iusufache își scoase ceasornicul cu briliante dăruit de beizadea și îl privise cu o atenție mare.

—Peste unsprezece...

—Bine, lasă-ne, adu-mi o cahvea. Pe dumnealui l-ai omenit după cum se vede...

—Da' de unde, s-a servit singur; umblă pe aici ca la dumnealui acasă. Așa boer n-am mai văzut.

După care dispăruse, încă mormăind.

—Zi-mi ce să-i spui Măriei Sale...

—Că având un cal bolnav, n-am putut să ies...

Rât de porc făcu o schimă de mirare:

—Cum adică, pentru o nenorocită de mârtoagă, nu ajungi la domnitor? Cine să creadă una ca asta? Mai bine, orice altceva. Vorbești himere! E un bărbat sapient, dar nice așa! Mai gândește-te, nu mă grăbesc, mai ales că am mai multe mesaje de la fețe luminoase, ai auzit de Luțica Mișoglu? Mi-a zis că moare până nu te pune jos; rea de muscă, abia a luat în pânțece și dă cu ea de-asvârlita, dacă o vezi, te nebunești de cap; umblă alde Papafilu, s-o ia de nevastă, dar ce-i proastă? Acela i-a promis că-i scrie fabrica de postav pe numele ei, să fie stăpână, dar Luțica, nu și nu, că nu se lasă să plece îngreuiată de neguțitori hrisoveliți, că pentru tine e făcută...

Lui Hrisant îi venea să râdă. Ia te uită! O știa pe Luțica. Când plecase în cele striinătăți era o copilă cu coade blonde, sărind coarda și cercul și-acum s-ar îndrăgi cu el! Parcă prezența aceluia

după atâta singurătate îi făcea bine, mai afla câte ceva, că era bun de gură, mișelul, și le știa pe toate.

—Spune, îl îndemnă pe Vasilică Ghica cu un glas blând, ce-i cu fata asta, a căpiat la cap, ori ce?

—Umblă muscadinii, galanții și dandișii după ea, ca pisica după vrabie. Eleganții își schimbă cămășile de două ori pe zi de dragul ei, doar-doar i-o băga în seamă, dar ea: nu și nu, că ție îți este promisă! O, de-ar fi numai ea, dar s-au ivit destule fete-gentile, simple, naive care abia așteaptă să fie chemate. Ți s-a dus vestea.

Neranțula Mavrodin l-a ruinat pe bărbat-său, l-a trimis la Viana după o caroză ca lumea; acela și-a vândut moșia Toporul, cu Sacadații și cu Gâlca și dus a fost ca din pușcă la cumpărat. Umblă boerimea cu limba scoasă după armăsari arăbești; s-a auzit ce haită ai în remize, numai unu și-unu, și vor să-i dai la montă după ce inviți lumea la Săptămâna nebunilor. Văzui că în curte nu se află nemic, se pare că are dreptate alde Kostaki Kiriazi, care cu dinții lui galbeni cu care a mâncat numai căcat, de se umple de rușine în târg, zicând că ai venit cu idei stravagante de pe unde ai fost și că de fapt ești nebun, și-i păcălești pe toți. Ai promis că aduci meșteri talieni să facă fântâni și lucrări artizicești, dar nu văd nemic...

—Vin ei, făcuse Hrisant, vag, aruncând un braț leneș în aer. Îi aștept de mult, dar sunt angajați la conții ungurești din Transilvania, mă lupt să-i scot din mâinile lor...

—Atunci e bine, o să le spun la toți ce-am aflat, că mai ales muierile s-au ținut, nu mai au marșandele de mode timp nici să se odihnească noaptea. Umblă toate ca zărghitele după malacofuri, după rochii de taffetas, după evantaie, buchete false de flori din pânză sau mătase charlotte și cahioleuri, după rochii de gaze, învață limba franceză care mai de care, și au jurat că anul ăsta nu mai pleacă una la apele minerale pentru că nu mai au cu ce; nice la Buziaș, nice la Mehadia. Și-au angajat dascăli muzicoși tare-n

tambură și la forte piano de le cântă, iar danțul le învață maestrul de grații Cocoratu. Bărbații nu mai joacă lanskernet, nici macca, nici calul alb, nici ghiordum, i-au curățat nesăbuitele pe toți.

Intrase Iusufache cu două cahvele fierbinți care dădeau aburi parfumați în încăperea cam rece, acum de dimineață.

—Cum mai e afară? îl întrebase Hrisant.

—O pișoarcă de vreme, dar ieșim noi în primăvară, acuș dă iarba și punem poștalionii la caretă și să te ții, să se uite lumea după noi, ca la urs, că demult așteaptă...

—Auzi, auzi, făcea și Vasilică Ghica.

—Ei, să treacă noroaiele astea, să ies la Herăstrău, să v-arăt carozza contelui Burkhardt, nu sunt două în toată Evropa ca ea...

—Am văzut-o, minune! se lingeă mosafirul pe buze.

Sluga se irosise prin perdelele ce acopereau ușa. Erau din nou singuri.

—Ionică Greceanu te roagă ca pe un frate să trimiți odată surorilor Princepelui cele brilianturi, că lumea cârtește, cică nici nu ar exista așa ceva...

—Vrei să ți le arăt? se mirase, din pat, Hrisant. Vorbesc degeaba!

Ochii celuiilalt se aprinseseră de o curiozitate neînfrânată. Dar beizadeaua nu se ridică decât în coate, dând să coboare.

—Lasă, lasă, mârâise Vasilică Ghica, bănuind că el, de mândrie, o să scoată pietrele și o să le înșire.

Ceva mai știa de la Neranțula Mavrodin care le împodobise pe toate, nu se mai sfia, ce dacă aflase bărbat-său de unde avea inelul acela cu care se întorsese după noaptea petrecută cu Hrisant? Cel puțin așa aveau să știe cu cine se culcase prețiosul bărbat cum venise, nice soțul ei nu putea să dea înapoi de la o asemenea încornorare cu fală.

—Și-atunci, ce aștepți? Că holerele alea tremură la gândul că ai putea să trimiți altora ceea ce cred ele că li se cuvine, ca fețe regale

ce sunt...

—S-aștepte, dacă Pricepele nu se supără că nu mi-am făcut heretisirea, ele de ce n-ar aștepta?...

—Ai dreptate, dragule, zisese Vasilică, pot să fumez, că am un tutun bun de Ianina, stai să-l tai nițel, că-l țin în boccea, în țiplă, ca să rămână proaspăt...

—Fumează, Vasilică, și mai spune...

—Ei, ar fi multe, așa, dar de ce nu te-arăți, că zice lumea că ești bolnav...

—O să le spui tu cum arăt, nu-i așa? Sunt vesel, puternic, când m-oi șubrezi dau avize medicale la gazete și să vezi cum năvălesc doftorii să mă facă bine...

Tabacul aprins lăsa în odăi un miros bun, profumat.

—Nu ți-am spus ce mai făcură coclitele văduve: alde Marghioala Calimah, care a băgat al cincilea răposat în răbdătorul pământ. Nu l-a lovit ciuma mică; ea i-a făcut moarte din zburdările cărnii. Ce crezi, ăsta, ultimul, era mai tinerel, și ea, nu și nu, că să-l înscrie la Societatea Ecvestră, că avem și așa ceva de când cu moda de la Paris, să-l vadă rudele și ai ei, duminica la Șosea, călare. Prostul, că prost a fost, s-a dus, a luat lecții de echitație și nu zici că a dat peste un cal cam nebun care l-a aruncat sub el și l-a strivit ca pe o muscă; era, ce-i drept, și cam slab de țâțână, și uite-o iar în căutare de bărbat... care o mai lua-o că i-au prins frica...

Avea pe chip o șiretenie abia ascunsă spunând lucrurile acelea și-l privea pe sub sprâncene, mai schimbând un picior peste altul ca să-i arate mai bine pantalonii din stofă pepite, croiți de croitorul Kokadu, care rupea inema târgului cu fantasiile lui în materie de îmbrăcăminte.

—... chiar mă gândeam, aveam o curiozitate juvenilă, oare tu nu ai de gând să faci prostia pe care o facem cu toții când mai îmbătrânim de a lua o nevastă, că mușterii s-ar găsi. Neranțula a și

dat în târg că-l lasă pe al ei și că te ia pe tine. Alelalte, să moară, nu alta, alde Bella Cantacuzen, alde Elisaftha Cupărescu, ca să nu vorbim de Catrina Ruset și Sofnica Comnen care dau slujbe la popi să nu te-apuče vreo toană, că ele mai bine se omoară decât să afle că ți-ai pus pirostriile de dragul cine știe cui... Barim Gundula, verișoara mea, era de câteva ori gata-gata să sară gardul, numai să te vadă. Abia am potolit-o: Stai, fată, în treaba ta, că nu-l cunoști: când vede că este asediat, se întoarce pe partea aialaltă și s-a zis cu tine! Dacă mai rămâi mult închis, o să le scoți pe toate din sărite. Mai ales, astea măritate au mâncărime undeva, de nu le mai ține nici dracu' în loc...

Frumoase lucruri mai aflate în dimineața asta. Îl mai stârnise nițel pe Vasilică Ghica:

—Ia mai spune, și cum ziceai că-și cumpără toți trăsurile și cai buni?

—Da, de la neguțătorii din bezestemul Sărindarului, care-și târguie de unde apucă patachesuri, fiacre, burse pe care le dau la revopsit, până la pișlerii ce sosesc la baluri în daradaică, sau într-un balon-brișcă, tras de două mârtoage, toți se laudă că o vând și pe maică-sa, dar nu se lasă până nu aduc de la Viana o carozza ca a ta... Pe care-i auzi: Mă-mbrac frumos ca un mort și nu mă las până nu ajung și eu să fiu invitat la Săptămâna Nebunilor, nu afli un ruginit, un destrămat, un șandaliu care să nu se și vadă în curtea ta, să joace și să danseze, să aibă ce povesti până la adânci bătrânețe; le-ai făcut capul mare. Nu s-a mai cheltuit atât în București de pe vremea lui Hangerly și-a lui Caragea, care și ei erau făloși. Cică Principele o să dea o amnistie cu acest prilej pentru a fi bucuria mai mare, cine ai ajuns, dați-ar Dumnezeu toate sănătățile... Păi eu m-aș cam duce, ce să spun lui boer Roset, de-i zice Baston, care și el ar vrea să te vadă?

—Ăsta ce mai vrea?

—Ei, s-a încurcat cu Tarsița Vardala, și am eu bănuială că i-ar trebui o sumă mai bunișoară, cu dobânzi mari, bineînțeles, dar nu cuteză că i-am spus: asta nu face impresie bună la un nou venit în oraș cu atâta cinste și bogăție...

—Și el ce-a zis?

—Ce să zică, nu-l interesează nimic, îl roade muierea, că și asta vrea berlină și cai frumoși, și rochii, și sticlărie la gât și în degete. Așa, ar avea garanții, mai ține ceva moșii, vreo patrusprezece, toate frumoase și bogate, nu ai pierde dacă l-ai săraci nițel, să se învețe minte că omul la bătrânețe se scrântește... Nu mai trăiește înfrânat după o viață cuvioasă, preamărită.

Dacă ar fi știut Vasilică Ghica că în câteva luni, cu adevărat trebuia să vândă și el ce pământuri mai avea, și ce pomi, și acarete pe unde vor mai fi fost, neamanetate, ba chiar puținele pietre prețioase pe care le ascunsese bine și nu avea de gând să le arate cuiva, să n-ajungă cumva ca Dudescu, ăl bătrân, la Cutia Milelor.

—Nu dau cu împrumut, nu-i de bun gust; nu vreau să alerg pe urmă după banii mei, cât despre camătă, nu obișnuiesc să trăiesc din mizeria altora...

—Bine spus, dar nu știi cum e omul când i se aprind călcâiele după vreun cur de muiere? O să-l sfătuiesc să meargă la bancheri, la negustori, ăștia fac așa ceva. Păi, m-aș cam duce, dacă mai e ceva, mai vin eu, dar mai îmblânzește servitorii, să mă lase, nu să sar gardurile sau să dau bacșișuri ca să te văz. Îmi crapă obrazul de rușine, dar nu puteam să nu te previn. Câteodată mă gândesc cum de nu ți-e frică la gândul că Princepele te așteaptă și tu, nimic. Are și el o răbdare, va fi mai rău dacă o să te uite, dacă nu ți-o trimite cârja; că și cu chestia asta, știi cum e...

Hrisant făcuse iar un gest de lehamite. Să n-aibe el grijă, chiar și înaltele obraze trebuiau să mai intre la idei din când în când, să nu creadă că toate li se cuvin, că pe lume mai există și indivizi ca el ce

văzuseră multe și trecuseră prin câte și mai câte, și e bine să se gândească și ei, la câte și mai câte.

Vasilică Ghica mai băuse un păhărel de vutcă de anghelică și se aridicase cu greutate. Se mai îngrășase, nu mai avea aerul lui vesel de altă dată. „Probabil că ăsta voia să-mi ceară ceva, dar a pus-o pe seama lui Roset, m-a încercat și văzând că nu-i merge, se duce să mă facă cu ou și cu oțet, cine știe ce mai inventă, că am rac, că mă duc, că abia mai mă târăsc prin încăperi, pentru că așa e omul: nu-i dai, îți pune în spinare toate belelele, dar o să-l afle el, că or să mai vină și alții, și Iusufache ce păzește prin cafineoanele prin care umblă decât să tragă cu urechea și să-i mai spună una, alta, care ce-a mai cârtit și l-a luat pe dracu' în gură.

—M-am cam dus, eu zic că ar fi bine până în Săptămâna nebunilor să-l vezi pe Măria sa și pe urmă să dai drumul petrecerilor cu inema largă, așa e mai bine. Toată lumea te așteaptă, vrea să vadă ce n-au văzut Bucurescii de când sunt ei...

—Du-te, Vasilică, și n-avea nici o grijă. Cum se drege calul ăla care nu știu ce are la un picior, poate că nu l-au potcovit bine, sosesc și eu în târg, să mai văd lumea...

De unde să știe el că rămânea mereu în stenachoriile lui de sofialist...

Bucurescii stăteau sub epitropia verii. Era o arșiță câinească. În oraș, o liniște de moarte, ca la prânz; Hrisant auzea cum leorbăie un câine apa dintr-o troacă, undeva în vreo curte; cerul verzui ca rășina de Livan, fără nour. Prin perdele nu adia nici un vânticel. Aripile morilor de la Radu Vodă înțepeniseră și trosneau de căldură.

—Ce zi o fi azi, Iusufache? întrebuse.

—Păi, miercuri, în iuliu, iar ai uitat, boerule. Cuviosul Lampadie. Sacagiii au vândut toată apa, nu-i mai auzi, s-au tras și ei la umbră...

—Bine fac... Da' logofetul Caliarh pe unde o umbla el acuș? La cancelarii au terminat cu trebile, că nu mai stă nimeni să judece. Toți sunt plecați la băi să-și dreagă stomahurile de cele boale...

—Ei, aleargă să facă bani că ne sdrobesc creditorii, s-au pus pe capul nostru...

—Ce spui?

—Mereu te miri, de parcă n-ai ști, boerule...

Nu mai avea aerul spăsit de altădată. Sta pe un scaun, în filegorie, lângă patul în care Hrisant Hrisoscelu se afla tologit, ca de obicei.

—Am terminat noi toate bunurile de vândut, eleșteele, pădurile, câmpurile, moșiile, parcă nu-mi vine a crede...

—De ce nu-l întrebi pe el? Umblă cu anatefterele alea pe la cei rău îndemnători, pren târgul domnesc, dar aceia nu-i mai dau păsuiri. Ți-au luat totul pe nemica; dacă ești neprevăzător și silnic și nu te scoli, să iei frânele în mână...

—Ce vrei a zice?

—Ce-am spus! Ca mâine, Caliarh ăsta o să se ducă pe unde-o vedea cu ochii și o să aflăm că e bărbat cu sacadat. Știm noi a cui parte o ține el, pe-acolo pe unde merge? Cumpără lucruri nemișcătoare, stă la licitații pentru puduri de fân, a cumpărat astă iarnă și stânjeni de lemne, vorbește anapoda când îl întreb despre cesferturile de făină, ovăz și orz, dar cine le vede? Se pare că știe a intriga și-l lași să-și joace caii cum vrea...

Hrisant se juca cu nește mătânii de abanos, negre, de la Athos. Fumase până atunci puțin tutun, lăsase ciubucul deoparte și trăgea pe nas din eterurile lui.

—Nici când nu se scurtaseră veniturile nu era prea darnic; l-ai lăsat să împartă el paralele pentru cămară, pentru taxe, pentru daraveli. Nu mai ieșim din linte și din fasole, măcar domnia ta nu guști, că ți-e silă; nici nu știu cu ce te ții, ca paserea; ciugulești și dai deoparte, eu, bate-mi-se gura de păcătos ce sunt, aș zice că suferi de ceva, deși, uite, de când te-ai întors trecură câțiva ani bunișori și până acum nu te-ai dărâmat...

—Chiar? Câți să fie?

—Da' cine-i mai numără? Lumea te blesteamă.

—Ei, mă blestemă!

—Da', cum? Câți s-au ruinat de când cu Săptămâna aia a nebunilor pe care n-ai ținut-o... Ai uitat că Bella Cantacuzen și-a amanetladisit sculele de aur numai ca să-și cumpere caroză? Dar Catrina Ruset? Unde-s paftalele ei de aur? La marani în depoziton, fuiii! S-au dus! Numai Pulcherița Mavro, ca mai deșteaptă, și-a salvat mătâniile de diamante și inelele, c-a avut minte... Fie că bine i-ai mai păcălit... De negustori ce să mai spun; s-au umplut de binefaceri! Trăsuri le trebuia și cai arăpești? Au dat ce-au avut de pe ei, numai ca să facă față. Comandă haine, comandă rochii pentru ale lor; umblau ca nește păunițe muierile și, când a fost la o adică, a

fugit și Principele în cele striinătăți, de n-apucasei nici cherofilima să faci! A venit alt domnitor, te așteaptă și el de nu știu când să te duci să-i săruți dreapta, dar nu te miști, parcă ești zidit în casele astea ce se dărăpănează... încă Perdicarul, de a dat Dumnezeu de l-au iertat și pe el, că mult mai bea, zicea că te muncesc Frumoasele, că prea ești ciudat... Au rămas toți cu trăsurile în ogrăzi, cu caii de marafet și cu livrelele roșii ale birjarilor, nu-i cumpără nici dracu', a sărăcit lumea, cine știe ce zile ne mai așteaptă și domnia ta, puțin îți pasă, te muncește adiata aia care nu mai sosește...

—Las' că facem și Săptămâna nebunilor, numai să mă mai întremez nițel, că nu-ș' ce am, un lihtis, nu-mi vine să fac nimic nu mă trage inema...

—Cine te mai crede? Prima dată ai dat sfoară că nu te simți bine, că de-aia nici n-ai ieșit din curte și că după Sfintele Paști o să te-arăți cu caii contelui Burkhardt și cu carozza. Sta lumea în priveală și nu-și credea ochilor. Adică să nu-și țină cuvântul boer Hrisant Hrisoscelu, beizadea ce se află? Și uite că nu te-ai ținut de cuvânt! Dar ei tot te-au crezut. Și-a dat Dumnezeu de a venit și toamna și iar s-au pus muierile să calce rochiile și să mă cerceteze pe mine pe unde mă vedeau: cum te simți și ce ai de gând, și eu îi mințeam că acuș-acuș te aridici și că deschizi porțile, și-i lași să intre și le trimiți darurile promise, cui promisesei, și când colo...

Hrisant era obosit de vorbăria servitorului, l-ar fi alungat, dar iar rămânea singur și i se făcuse urât.

—Uite, cum o trece arșița asta, să știi că ieșim în petreceri.

—Cine te mai crede? S-a dus și toamna, și iarna aceluia prim an când te-ai întors și tragi nădejde ca spânul de barbă! Încai, în primăvara următoare ai găsit o scuză mai ca lumea; dăduse Sfânta, lumea toată trasă în casă. Cioclii cu prăjinile pe la porți, cu ochii cât polul, ce să mai fure. La noi nu a fost chip să intre, că-i țineau albanezii; pe vremea aia mai aveam arvaniți pe ziduri...

—Cum adică pe vremea aia, ce, acum nu mai sunt?

Iusufache îl privea ca pe un înviat din morți.

—Boer Hrisant, glumești, ori nu mai ai ținere de minte... Ai uitat că nu i-ai plătit patru ani și că au fugit mâncând pământul, le dădea Caliarh numai mâncare de post; duminica ce mai tăia câteva oretenii, cât au mai fost și alea prin ogradă. Umblau pren sacnacsii cu limbile scoase, vin nu mai văzuseră de cine știe când; cât despre lefi, numai cismele din picioare nu și le vânduseră. Nici băcanii nu ne mai dădeau pe datorie...

Hrisant simțea că se înfurie.

—Iusufache, doar tu ai văzut ce pietre am, ți le-am arătat. O să le scot, și o să ne răscumpărăm moșiile și o să vină iar vremea să ne roage toți să-i primim...

Iusufache pufnise stropsit:

—Ce pietre! M-ai trimis cu vreo câteva la bancherul Rosenthal. Acela s-a uitat cu un geam pus în ochi la ele și mi le-a dat înapoi: „Sticlă!” a zis. M-am dus și în Pazar, la nește bijutieri. S-au uitat și ăia și au pufnit ca dracu’ când dă de tămâie. Pe urmă ai scos sacul cu grăunțe lucitoare, de credeam că îmi ia ochii: când colo, pietrele domniei tale se cocliseră; erau făcute din rășini, așa mi-au spus; ba, mai m-au luat și peste picior: „Du-te dumneata acasă și lustruiește-le cu un postav și după aia mergi la Zinca Arghiroaia care ține tălănițe și kiramele și culcă-te cu ele și la urmă dă-le câte un inel din astea care se vând la kilogram la Italia, dar dispari repede până nu bagă de seamă acelea că le-ai tras chiulul, că-ți pun fustele-n cap!” Așa mi-au zis, să nu mai apuc ziua de mâine...

—Răutăți lumești, făcuse filosofic Hrisant, mai trăgând din eterurile lui pe nări. Am, puși deoparte, lei essindari, am diamanticele, tu știi mai bine, dar alea trebuesc ținute pentru zile grele. Tot o să fac Săptămâna nebunilor, nu am kief de nemic. Mai bine povestește-mi ce mai e pren târg.

Iusufache nu se înghesuia la bârfeală, dar îi era milă de Hrisant care parcă mai albise pe la tâmpile și arăta ca unul lăsat în nepurtare de grijă, sortit să moară de moarte bolnăvicioasă.

—Ce să fie, măria ta, în mahalaua „Bate pește”, nește argintari s-au făcut bancheri, poartă pălărie înaltă, strigă Pitulicea țiganca după ei: Mă, nemâncașilor, să vă dau un galbin de pomană, ori v-ați ajuns? Și ei, s-o ucidă cu slugile, le fugăresc, alvițarul Baealu și-a cumpărat, dacă ai pomenit dumneata, ariston cu șase cântece și o brișcă cu leagăn, zice că o să-ți dea de pomană când n-o să mai ai de mâncare, că tot la troaca lui Moruzi o să ajungi; și eu când aud astfel de vorbe spurcate, cât e el de pricopsit îl scuiș și-i povestesc în ce benchetuiți ai stat pe-acolo pe unde ai fost și-l chem să vadă caii noștri care s-au sfoiegit și ei în remize, că nu i-ai scos decât prin curte și au orbit aproape, sunt numai coaste, nu mai stau șeile pe ei, le dă slugile de milă câte o crosnă de fân ca să nu se prăbușească. Zău dacă mai pricep ceva. Ce oi mai aștepta dacă mai ai diamanticelele alea de nu le scoți, că te prăpădești. Te-ai uitat în oglindă?

Hrisant iar se oțărâse.

—Mai tacă-ți gura aia spurcată că nu știu ce-ți fac. Nu-mi plânge tu de milă, că nu mă prăpădesc, am trecut prin multe. Ia te uită la el...

—Pot să fumez în fața măriei tale?

Altă dată numai pentru întrebarea asta l-ar fi biciuit, dar acum nu mai avea nici un fel de însemnătate dacă nu-i arăta respectul pe care-l merita, în definitiv, cu el se ajuta, ținea la el nu ca la o slugă, ci ca la un prieten.

Încuviințase din cap și acela își tăiașe tutunul cu un briceag, murmurând de unul singur:

—Pe urmă și pe secretarul ăsta al dumatăle de ce-l mai ții, de parcă te-ar avea la mână. Nu sufli înaintea lui, parcă nu vă aud eu

cum vă sfădiți noaptea? Uite-l, acum doarme, nu face nimic. Citește foglietele alea pe care le aduce de la cafeleon de la Altântop, pe furiș, că nu știu ce caută în ele, și când mai vine poștașul cu vreo leteră ți-o citește că și de citit ți s-a făcut lehamite, de nu mai citești nimic.

—Ei, nu mai văd bine, asta e... Obosesc, ce rost are să-mi stric ochii? Spune mai bine ce mai face lumea?

Iusufache, mai îmbunat de tutun, se scormonea în cap, să le mai adune.

—Păi Lolea a pus nește haidamaci de au strâns lumânările de la casele Belvederului, de pe afară, pe cele de la casa Maricăi Dăhmăroaia, de la Carabet și Avramoglu, ba a trimis pe unii și pe la binaua mănăstirii Mărcuța și i-au prins. „Ce faceți, mă, nenorociților, cu lumânările oamenilor?” „Ce să facem? Alte lumânări pe care le vindem”, au răspuns hoții. I-au bătut, au mărturisit pentru cine lucrau, ia-le pielea, n-ai ce le face!

Negustorii au făcut petiție să-i bage la Cremenalion, se judecă, e o daraveră întreagă, s-a păcătoșit lumea de tot... Altceva ce să-ți mai spun eu, boerule? S-au mărit taxele de către Eforia podurilor, că vor să pună piatră, și asta costă. Lumea mormăie, prea multe angarii, nu e bine nici așa... Pena Papugiul din mahalaua Silivestrului și-a măritat fata și-a dat-o după un boer zabiț, cu meriton, și zestre, numai sipete legate în fier și hunteri de vânătoare, că acela face ce face și merge pe la moșii să mai tragă focuri în prepelițe, sitari sau ce-or mai vâna ei pe-acolo, în rest e pace, lumea petrece când apucă, cu vinuri întunecate, sânge de taur...

Arșița parcă se mai ostoise. Iar se auzea câinele ăla care lăpăia apa dintr-o copaie drept în mijlocul Bucurescilor. Pe Hrisant îl luase un somn, picotea. Iusufache înțelese că era vremea să se retragă, îi era și milă de boerul lui. Oare nu-și mai dădea el seama ce i se

întâmplă? Că sărăcise și că râdea lumea de el? Ce mai vorbea de Săptămâna nebunilor, că în curând nu vor mai avea nici după ce bea apă, numai dacă nu cumva ținea ascunse cu adevărat pietrele pe care le văzuse și el odată, dar pe care Hrisant le căuta din când în când și nu le găsea, pentru că uitase unde le ascunsese. "Să nu le fi furat alde secretarul livonian, ori cine știe ce slugă, alde Sultana ori Rafira, sau cum îi mai spunea", că le uitase și el numele adevărat.

Beizadeaua ațipise și visase scurt că se află în Pera, unde-l urmărea Trimisul cu un laț de mătase pe care voia să i-l arunce de gât. Alerga și găffiia, strigând. Iusufache îl auzise cum urlă în somn și-l sguduisse cu milă: „Scoală, boerule, eu sunt, ai visat urât!” Hrisant se trezise, privise buimac în jur, îi văzuse fața prietenoasă și recăzuse iar într-un somn agitat. A doua oară se visă la Venezia; se afla în gondolă cu Herula Lucrezia, pe Canalazzo, peste ei cădeau frunze de bergamot și bătea vântul grecale, simțise un frig mare în oase, ea parcă ar fi vrut să plece și să-l lase, și el se ruga să nu facă una ca asta, asudase, se smucea în ațipirea scurtă și illogică și iar se trezise și-l alungase, parcă atunci văzându-l pentru prima oară în ziua aceea: „Și tu ce cauți aici? De ce nu mă lași singur?” Iusufache dispăruse, făcându-și cruce cu limba în gură; „Nu mai e sănătos, mai bine l-ar duce prietinii la doftorii cu ipolipsis, să-l vadă”. Dar cine să mai intre aici? Pe Vasilică Ghica îl alungase beizadeaua cu bastonul pentru că acela se spurcase la lichioruri și vutcă, îl bea câte o zi întreagă, abia îl urneau cu arnăuții, cât mai avuseseră așa ceva la poartă. Alde Kiriazi, barem, nu intra nici în curte, striga numai de afară: „Ieși, Hrisant, să te vadă lumea, că zice că ai murit!” Țista îl ura cel mai tare pentru că își făcuse planurile cele mai mari cu el și ajunsese la salamet. Spera că la Săptămâna nebunilor o să-l îmbuneze și o să-l stoarcă de ceva parale, dar el, Hrisant, nemișcându-se din curte nu avea de unde să-l apuce și să-l întoarcă. Beizadeaua sta în fața lor și-i asculta, și o ținea, una și bună: Numai

să se facă el bine și o să iasă în târg, să meargă la Principe pentru heretisire, după care, să te ții petreceri, și-atunci o să le arate el ce adusesese de pe unde fusese! Numai că zilele, și lunile, și anii trecuseră și nu se întâmplase nimic; care se curățase intrând la cheltuiei, îl blestema și-acum, și-l făcea de ocară. Unde se mai văzuse boer care să fâgăduiască ceva și să nu se țină de vorbă! Îi dădeau de știre că pragul lor nu o să-l mai calce, că or să-i otrăvească armăsarii, parcă bieții cai aveau vreo vină; ba chiar puneau la cale să-i dea foc la case și bietul Iusufache, care ținea la el, nu mai avea somn, mai puneă ce slugi mai se târau prin curte să stea de veghe, mai ales după miezul nopții; să nu se întâmple una boacăna.

Dumnezeu îi știa cum se mai țineau în viață armăsarii baronului Burkhardt, cât aveau să se mai țină, pentru că porțiile de fân se împutinau, trebuia să-i mintă pe creditor, ba de câteva ori își și amanetase ceasul lui cu brilianturi la care ținea ca la ochii din cap, ca să-l scoată din încurcătură. Ce știa beizadeaua? Nu se mișca din locul său din filegorie, cânta la minavetă spre seară, fuma pufăind, rar și nemaislăbind din priviri cerul palid de la amurg, pe urmă cădea iar într-o melanholie nesfârșită. Mai venise pe furiș Neranțula Mavrodin să întrebe ce-i cu el. „Cred că e nebun, spunea ea, îngrijorată, prietenelor după aceea, dar și cu o bucurie secretă, altfel ar face ceva, ar mai da ochii cu lumea, parcă a amuțit de tot, n-ai aflat din ce i se trage?” Aflase Iusufache, dar nu-l vânduse. Acea îl ispitea: „Se zice că e la mijloc tot o femeie, de a iubit-o el pe-acolo, pe la Venezia”. „Vorbe, cucoană, cine știe ce altceva îl roade! De dorul de muiere te vindeci! Vine alta, de-o pildă, una ca domnia ta și-l scoate din ale lui, nu e lucru greu, trebuie că e altceva la mijloc. A trăit molatec...” Livonianul cunoștea mai multe, dar era mut. Fusese cu el pe-acolo, ei știau ce făcuseră. „Da, bani, giuvaericele mai are?” „Are, le-am văzut eu. Doar dumitale știi că

ți-a dat un inel de s-au speriat Bucurescii.” „Și-atunci de ce nu le scoate, de ce nu-și plătește datoriile? Că-l vorbește lumea și nu e bine.” „Știu eu? O fi având motive să sufere, că altfel ar petrece, ar chema prietenii. Oricum, dumneata spune-le la toți că Săptămâna nebunilor tot o să aibe loc, numai să se mai întremeze puțin, să aibe toți răbdare...”

*

Într-o dimineață când logofetul îi ceruse să scoată ce stambulii ori funducii mai avea prin fundul lăzilor, ce lire italiene sau turcești, Hrisant răspunsese că ce mai ținuse mărunțiș, lui îi dăduse, ba chiar și nește înscrisuri mâncate de dobânzi, cum aflate mai târziu tot de la omul său. „Ce facem?” întrebuse Caliarh. „Pune ceva la bătaie, ce mai avem...” „Nu mai avem nimic, nește pășuni mărginașe, nescai eleștee care nu acoperă ipotecile și pușca englezească pe care ai adus-o pentru Măria sa.” „Și-atunci?” Logofetul îndrăznise: „Atunci, zic să scodoliți și să scoateți vreun diamant din acelea despre care vorbește lumea...” „Ei, diamanticelele nu se vând aici, că le dai în pierdere, bijutierii nu se pricep, și nici nu au capitaluri ca să le acopere. Numai unora care cunosc merită să le arăți.” „Totuși o să facem ceva pentru că ni se duce vorba în târg că nu mai avem un sfanț, au aflat până și telalii de asta și nu e bine.” „Du-te pe la boerii magnați, pe la alde Petrachi Mavroghene, pe la Chițiga, Fotachi, ei trebuie să aibe ceva lichid, spune-le că nu mă aflu în sănătate și că numaidecât ce mă pun pe picioare vin și le dau garanția, să mă creadă pe cuvânt...” „Ei, cuvântul, când știe lumea că ai scăpat, nu mai face nici doi bani...”

„Lasă-mă atunci”, făcuse aspru Hrisant și acela pierise prin odăile casei, pe unde ședeau domestici, și ei gata să spuie că s-a dus strălucirea boerului lor, că e falit și că nu se știe ce zile urmează...

Dintr-odată Hrisant se simțise gol, sărac, scos din acareturile lui, cum mai pățiseră și alții cu mare rușine. Aveau să-i între în curte, să-i scoată boarfele la Cochiivechi, să-i vândă caii și trăsura aceea care era ultimul lucru pe care l-ar fi înstrăinat. Unde mai pui râsul și vorbele, unde muierile care-l urau pentru că li se tăiaseră rochiile de vechime în dulapuri pentru că el nu fusese în stare să le cheme la Săptămâna nebunilor! Nu mai era loc de glumă, logofetul avea dreptate, trebuia să facă ceva să nu rămână de râsul Bucureștilor! Și-atunci își adusese aminte că mai avea ascunse niște paruri, niște lăntuguri de aur, niște emailuri cu camee, de la Venezia, unde mai pui ce adunase și lăsase într-o ascunzătoare, într-un zid, vârâte într-o casetă: ceapse cu mărgăritare, inele cu zamfire cât oul de bibilică, zichire, mătcăle de aur, lefți cu izmarande și pajori, cum le ziceau pe aici, nasturi de aur, cercei cu mărgăritare, dar câte nimicuri încă, ce s-ar fi strâns, destule, la o cercetare; dar pe unde mai era locul acela de taină își amintea vag. Parcă și cămărilor nu mai semănau: avea el timp să le ia la rând, când o să-i trimeată pe toți în treaba lor și o să cerceteze perete cu perete; nu se putea să nu-și aducă aminte...

Dar tot amâna să înceapă cercetarea, cu o frică ciudată că nu va găsi în cele din urmă nimic din lucrurile ascunse și atunci pentru a se feri de o asemenea descoperire, lăsa să mai treacă o zi. Îi venea parcă și greu să se scoale din pat. Până sus, în filegorie, îl duceau de umere ori Iusufache, ori Caliarh, ori fiul natural al Militrisei și-al contelui Goncearov. De-acolo, de sus, de unde se vedea tot orașul, parcă mobilele greoaie de nuc din încăperea în care zăcea nu-l mai apăsau atât. Vara dormea în mirador, nu mai cobora, mâncarea puțină și cele de trebuință, tutunul și împutinatele eteruri, și ele ascunse în locurile cele mai neașteptate de spaima de a nu da cineva peste ele, să i le fure, le avea la îndemână, le găsea repede, dar tocmai multele ascunzișuri ale bocalelor și cutiilor cu pravuri îl

îndepărtau de adevăratele și prețioasele locuri de taină în care-și depusese lucrurile cele mai scumpe care ar fi putut să-l scoată acum din încurcătură. Silit de repetatele cereri ale logofetului, începuse totuși să caute prin fundul lăzilor lui, încuiate cu lacăte. Le luase pe rând, cu o răbdare disperată în cele din urmă, dar în ele nu se aflau decât haine vechi, după moda turcească ce trecuse, mici fleacuri și lucruri fără preț pe care le arunca înapoi și închidea cu grijă grelele încuietori metalice pe care uneori, când uitase în ce sipete mai umblase, le găsea deschise, și intra în panică, stând ceasuri întregi și încercând să afle dacă el era de vină că lacătele erau neîncuiate sau cu adevărat cei din casă ar fi putut să le violeze. Și atunci devenea bănuitor, începuse să-i întrebe pe rând, pe cei trei, ba chiar și pe Sultana sau Rafira, sau cum o mai chema, dacă nu cumva știa cine scotocește noaptea sau când lipsea el, de era sus, în filegorie, prin lăzile sale? Și ei, cu toții, se mirau, cum adică îi bănuiau, după ce atâția ani îi fuseseră credincioși și din casă nu lipsise un ac? Cum se putea una ca asta, și muierea plângea de umplea pământul cu lacrimi, logofetul spunea să i se facă socoteala chiar atunci că nu mai sta nici măcar un ceas, și trebuia să-l îmbuneze și să-i dăruiască un cadou, ceva, un fleac, o amuletă, un ac de aur, un costum mai vechi de-al lui; cât despre Iusufache, el era cel mai nepăsător, îi arăta unde ținea cheile lacătelor, în buzunarele halatului său de malotea și râdea ca de un caraghios: „Doar nu o avea careva curajul să te fure în somn, boer Hrisant!” Și el iar își frângea mâinile de părere de rău și le dădea dreptate, dar asta nu-l împiedica să-l cerceteze și pe secretarul livonian, spuindu-i că nu-și mai aduce aminte dacă nu cumva se afla de față la întoarcerea lui la București, când își pusese lucrurile în ordine și cam pe unde ar fi putut el să ascundă o cutie de fier, bine lăcățuită în care ținea lucrurile cele mai de preț cu care se salvase din acel oraș al pierzaniei. Fiul Militrisei și al contelui Goncearov dădea din umere, în semn că

astfel de lucruri nu le putea ști tocmai el, pentru că stăpânul său nu-i arătase niciodată încredere, dar îl sfătuia să se gândească bine unde ar putea fi acele prețioase scule, să o ia cu binișorul și să scotocească pentru că în casă erau, și anume nu departe, pentru că el nu ieșise nici până la bucătărie sau la remize decât în ziua venirii, ori acolo nu avea de ce să ascundă lucrurile sale cele mai prețioase. Aveau dreptate cu toții și începuse să-și strângă lucrurile cu mare grijă, de la așternuturi până la hainele pe care le împăturea cu grijă la culcare sau le așeza în dulapuri când trebuia să se schimbe. Dar din această pricină i se părea că obiectele din încăpere se împrăștiu. Cât zăcuse în patul lui și se urnise mai greu, credea că e înconjurat de prea multe scaune, prea multe perne și obiecte nefolositoare. Le scotea afară, cerând Sultanei sau Rafirei, sau cum îi mai zicea, să le ducă unde o ști, că nu are ce face cu ele, dar pe urmă îl apuca un fel de panică: odaia i se părea prea goală, despuțată de podoabele ei; unde erau covoarele, parcă se răriseră, le număra în fiecare seară înainte de culcare și dimineața după ce-și bea cahveaua, singurul lucru la care nu renunțase cu nici un chip. Unde era tabloul ce-i înfățișa pe bunicul său, Theodosius, și pe mătușa Calista? Cine-l luase? Ori îl vânduseră? Nu-l vânduseră, el, Hrisant, le ceruse să-l ducă undeva, în altă odaie că nu mai putea să sufere privirea interogativă a bătrânului. Îl aduseseră la loc, atârându-l în perete și o săptămână beizadeaua avusese impresia că totul e cât se poate de bine, în ordine, nu lipsea nimic, slugile erau credincioase. Numai seara, înainte de căderea întunericului, odaia parcă redevenea strâmtă și ceva îl constrângea: dulapurile negre, masive, de lemn de nuc, cu încuietorile lor de metal, cu zăvoarele lucrate cu ciocanul de fierarii țigani, îl asediau. Simțea că nu mai are aer și deschidea larg ferestrele; afară cădea o besnă abia ciuruită de puținele lumini slabe de pe podurile Bucurescilor, numai parfumurile florilor de salcâm, dacă era primăvară, îl mai scoteau

din frică sau vreun chiot de fată care se sbătea în brațele cine știe
cărui hăndrălău.

Și în ultima lumină a zilei i se părea că zidurile nedeslușite ale
caselor din jur cresc și-l constrâng, ca și când ar vrea să-l sufocă.
Aprindea toate lămpile și-atunci mobila veche și greoaie creștea
gigantic; îi venea să strige, să cheme pe cineva, dar i se făcea frică și
numai nevoia de a pune în ordine sfeșnicele, vechile Sinaxare și
cărți grecești, mucurile de lumânare ce trebuiau aruncate afară, îl
liniștea. Simetria lucrurilor din odaie, scaunele și pernele de piele
aruncate pe covoare, anularea dezordinei create tot de el, îl împăca,
stingându-i teama. În primăvara celui de-al doilea an, după ce se
întorsese, ceruse lui Afenduli să puie jos, cu arvaniții lui, toți
copacii din jurul ferestrelor și aceia, nemirându-se de nimic, îi
tăiasă și atunci parcă panorama orașului văzut de mai departe îl mai
liniștise, crescuseră distanțele și nimeni nu putea să se suie în
crengile bătrânei lui livezi și să-l spioneze sau să tragă cu pușca;
locul putea fi citit ca în palmă. Dispăruseră și sgomotele pe care le
faceau marile lor coroane de frunze când izbucneau furtuni
neașteptate și crengile uscate, mai ales, toamna, sgâriind geamurile
și dându-i un frison prin oase. În primele luni uitase de Trimis, aici
era greu să-l găsească, deși cei din Eterie știau la urma urmelor unde
se putea întoarce și tot l-ar fi dibuit, dar până atunci mai era,
probabil că-l căutau prin orașele italiene; întâi scormoniseră
Venezia și pe urmă luaseră la rând toate târgurile, bănuind că el
căutase adăpost în cine știe ce păcătoasă urbe; asta-l făcea să se
încuie noaptea cu niște drugi de fier, puși de-a curmezișul ușilor
care-i luau multă vreme, să le deschidă dimineța, pentru a putea să
primească slugile în odaie. Îi era și rușine de ei, dar îi și amenința
când credea că-l privesc cu un fel de veselie lipsită de orice respect.
„Ce vă holbați așa, am condus treburi politicești mari, pe capul meu
cele trei imperii au pus aur mult, nu vă mai mirați atât și spuneți-mi

dacă se ivește vreun necunoscut în ogradă, și întăriți paza, și nu lăsați pe nimeni să-mi calce pragul, fie ei și prieteni, și asta, zi și noapte. Care mai sare gardul, ca Vasilică Ghica și alții, trageți cu puscile în ei, să se învețe minte să cadă pe capul omului ca iarna pe casă...” După care iar pica în letargiile acelea prelungite, uita în ce zi se află, ba chiar în ce an, ca mai încoace, dacă se aducea vorba de Săptămâna nebunilor, promitea lui Iusufache sau lui Caliarh că nu o să se scurgă o lună și o să deschidă porțile și o să iasă cu trăsura aia a lui, cum nu mai văzuseră Bucurescii, la Herăstrău. Dar vremea trecea, slugile nici nu mai îndrăzneau să-i mai aducă aminte de sărbătoarea promisă, aveau nevoie de bani, logofetul abia mai făcea față cererilor, de la Hrisant nu mai scotea decât cu greutate niște acte vechi, și ele nemaivalorând nimic; cum avea să se convingă imediat ce ajungea prin cancelarii, la creditorii nemiloși ce le aruncau cât colo, arătându-i alte înscrisuri mai vechi ce anulau valoarea hârtiilor aduse de el. Și sluga se bătea cu pumnii în cap și pleca de-acolo înjurându-și birjerește stăpânul. Dacă-l lua la rost pe beizadea, Hrisant se făcea că nu-l ascultă, privea pe ferestre din mirador, ori învârtea încet, desgustat manivela minavetei care scotea din arcurile ei niște melodii grecești sfâșietoare. Și-atunci beizadeaua se înduioșa și își aducea aminte de patrida și Caliarh pleca cum venise, adică fără să obțină ceva de la el. Tot cotrobăind prin poduri dăduse peste niște dele, pline de hârtoage, care arătau că mai aveau câte ceva, niște pământuri de care Hrisant nu-și mai aducea aminte, ce puteau fi și ele făcute bani. Le pusese în bătaie, le vânduse pe nimic, pentru că era presat de creditorii și mai întârziase, cu câteva luni bune, dezastrul ce se arăta înaintea lor. Beizadelei nici nu-i mai pomenise de ele, deși acela se prefăcea că se uită cu atenție în hârtiile pe care era obligat să le semneze, dar nepricepând nimic. Vorbea mai puțin cu cei din jur, frazele i se rupeau la jumătate, pe neașteptate. Secretarul livonian încercase de câteva ori

să afle ce avea de gând stăpânul său, dar el se gândea la o veche împrejurare de la Venezia și când își dădea seama unde se află, tăcea, privind dușmănos la celălalt. Vorbele îi veneau greu pe buze, o greață de cuvânt îl silea să tacă ceasuri întregi. Ceva se rupea în Hrisant, se destrăma, asta era cuvântul, ar fi trebuit să se îngrijească, să aducă un doctor, pe Palamiriu, de pildă, dacă mai trăia, să-i dea ceva: miere, balsam, ulei de sunătoare, aloes, ori zeamă de varză; dacă nu, aveau să sosească cioclii ce erau oameni bisericești! Dar și aceste porniri se stingeau în el. Un om nou în casa lui l-ar fi turburat sau obosit.

Odată Iusufache îl prinsese pe Hrisant furând mâncare din farfuriile ce le adusese Sultana ori Rafira pentru el. Se închinase în ascuns și nu mai spusese la nimeni. Era limpede că boerul lor nu mai era în mințile sale. Adică nu mai avea el ce să mănânce, și măcar de-ar fi mâncat! Dar nice atâta nu făcea: găseau slugile resturile pe sub paturi, ori în dulapuri; felurile, răcindu-se, sleindu-se, puțin, aducând șoarecii și gândacii, dar nu puteau să-l certe pentru că s-ar fi făcut foc, îi scotea cu înjurături din odăi, făcându-i pe ei de nebuni și de apucați. Ciudat lucru, și asta o observaseră și alde Iusufache, și secretarul livonian, și Caliarh; firea i se schimbaseră cu totul într-o vreme. „Are o troahnă”, spunea fiul Militrisei, „îi trece”; devenea brusc vesel fără vreun motiv, râdea de ce-și aducea aminte și când observa privirile lor curioase, țintindu-l, cădea brusc într-o posomorâre adâncă, se încuia în filegorie și nu mai primea pe nimeni câte două sau trei zile. Atunci îl auzeau trântind zăvoarele de fier și după o înțelegere tacită, de mai demult, îi lăsau urcioare cu apă sau vin la ușa și tăvi cu mâncare ce rămâneau neîncepute. Pe urmă iar devenea prietenos și îi încerca cu întrebări ciudate și perfide: dacă știa ceva despre caseta aceea cu bijuterii pe care el o ascunsese pe undeva, pe aici, prin multele odăi ale casei; dar ei nu știa ce să-i răspundă și atunci Hrisant se înfură și îi dădea afară

făcându-i de hoți și prefăcuți, amenințând că va aduce oamenii Agiei să-i cerceteze. În câteva zile de luciditate cercetase cu o atenție încordată toate colțurile odăilor, ciocănise pereții cu degetele, ascultând unde ar suna a gol; ba se vârase și în căminul plin de funingine, cercetând dacă nu cumva atârname de vreo funie sau de vreo sârmă lădița aceea cu scule. Pe urmă se adâncise într-o cercetare îndelungă a memoriei: nu le dusesese cumva în remiza cailor, acolo unde nimeni nu ar fi bănuț că pot fi ascunse asemenea lucruri! Nu în ieslea animalelor, dar undeva sus, sub căpriori? Nu-și mai amintea nimic din acea primă zi a sosirii lui la București, dacă atunci nu ascunsese acolo lada cu bijuterii, atunci numai în casă erau, în cine știe ce ascunziș, dar unde era acela? Nu mai ținea minte nimic, ceasurile de noapte, ninsoarea, sloata, ploaia de afară, atât își amintea; alergătura slugilor prin curte, ordinele scurte ale logofetului, salamalecurile slugilor ce se prefăceau a avea treabă multă, dar să se fi dus la grajduri cu cutia, parcă nu ținea minte.

Într-o noapte, prin februar, așteptase până ce nu se mai auzise nici un sgomot prin curte și pe la bucătării și când crezuse că toți adormiseră, privise afară la ninsoarea tăcută, lentă, cu fulgi mari, care așternea un omăt gros pe pavelele curții. Arnăuții ațipiseră și ei pe creștetele zidurilor, nici nu-l auziseră când ieșise cu un felinar, pregătit din timp, în curte, și, pășind în zăpada moale și afânată, intrase în grajdul care mirosea a animale bușumate, a fân și a balegă. Caii mai arătau frumoși, puternici, îl simțiseră, sforăiau ca și când le-ar fi fost frică și el îi potolise dându-le zahăr, încă mai avea mintea limpede pe atunci, știa la ce se putea aștepta, și trăgând cu urechea afară dacă nu cumva arvaniții se vor fi trezit, atârname felinarul într-un cui și cu o scară ascunsă în fân pe care o știa de multă vreme cercetase podul în care nu se mai aflau decât pături împutite, câteva haine vechi de rândaș și o ladă cu cuie. Cercetase totul cu migală și pipăise cu mâna lui fiecare locșor unde s-ar fi

putut ascunde prețioasele scule. Nu dăduse de nimic, numai păianjeni și gândaci foșgăind speriați, miros de prav răscolit și tocarea mărunță a cailor ce ronțăiau fânul. După vreo doi ani, uitând de vizita nocturnă, mai încercase o dată să vadă dacă nu cumva aici ascunsese lada cu bijuterii, dar se reîntorsese disperat în casă, dându-și seama că nu mai ținea minte nimic, nici că mai fusese o dată în grajdul acela în care acum nu se mai aflau decât patru cai, pentru că doi dispăruseră, omorâți de foame și ceilalți abia se mai țineau pe picioare, despuiați de frumoasele lor șei, cu mușchii tremurând în puțină lumină a felinarului. O clipă avusese impresia că nimerise în alt grajd și fusese descumpănit, pe urmă ieșise afară și abia mai recunoscuse casa în care se reîntorsese. Zidurile erau goale, nu le mai păzea nimeni; chioșcurile de pândă, pustii, lipseau scânduri din ele și nu mai adăposteau pe nimeni. Bătea un vânt nemernic de noapte, vântul curgole, cum îi spuneau săracii, vestind ruina și moartea.

Parcă nici scările nu mai arătau ca înainte, bucăți din rampele de mermer și zidurile se mâncaseră pe sub ferestre, zărise și vreo două geamuri sparte prin care viforul acelei nopți arunca grămezi de zăpadă. „De-aia mi-e frig mie câteodată și nu știu de unde vine răceala, și ard mangalele degeaba, iar slugile astea nu-mi spun nimic, de parcă aș fi mort, ori nebun...” Cuvântul îl speria, avea în el o amenințare neștiută; oare era cu adevărat nebun? Știa unde se află, frica de Trimis parcă îi mai trecuse, dar câteodată se scula din somn și tresărea, părându-i-se că umblă cineva pe la ferești și auzind cum ruginesc cheile în uși. De atunci cerceta în fiecare noapte încuietorile și punea câte un dulap în dreptul ușii. Ferestrele aveau gratii de fier, dar se mai șubreziseră. Îl pusese pe Caliarh să le întărească și le încercase el însuși rezistența. Nu mai dormea chiar atât de liniștit, se scula asudat, cu părul măciucă, i se părea că în rama ușii apăruse Trimisul, avea o față prelungă, de apă sau capul

unui decapitat, învelit într-un ciorap de mătase. Tresărea, urla, aprindea repede o lumânare și făcea înconjurul odăii, cercetând fiecare colț, ascultând sgomotul curenților reci de sub uși care-i clătinau flăcăruia lumânării. Pe urmă, cu timpul, i se înfipsese în minte ideea că de fapt secretarul livonian era Trimisul, dar nu o mărturisea. Avea toate datele pentru asta: era tăcut, știa tot ce făcuse, cu cine și cât cheltuisese, dar de ce-l lăsa încă în viață? De ce nu-l sugruma? Era atât de lesnicios, doar un om ca el putea să-l dea gata numaidecât, fără să se împotrivească. Poate era mai perfid, poate așa i se ordonase: să-l chinuie cât mai multă vreme, să-l facă să umble pe pereți de frică. Dar dacă îl otrăvea? Nu se gândise niciodată la asta, și lipsa lui de poftă de mâncare oare nu de aici se trăgea? Și poate tot o consecință a acestei frici era faptul că mai târziu avea să se laude fiului Militrisei și al contelui Goncearov că se trage din ultimul împărat al Bizanțului și că atunci când Imperiul de la Stambul se va prăbuși și creștinii vor pătrunde iar în orașul sfânt, va deveni primul basileu, după atâta amar de vreme... Părându-i-se că vede pe fața aceluia un fel de neîncredere, încercase să-l convingă, strigând la el și umblând în sertarele dulapului cu acturi, în căutarea dovezilor pe care nu reușise să le găsească niciodată pentru că după asemenea crize îl apuca iar o incertitudine. În ce loc se afla? Trăgea atunci pe nări din eterurile învechite, pe urmă cădea într-o muțenie de câteva zile, când nu mai primea pe nimeni, rămânând nemișcat în fața ferestrelor și privind orașul acela prăfuit. Secretarului livonian îi spusese odată, luându-l martor, că era de față când era să se distrugă Venezia și el o salvase. Acela îl privea ca pe un nebun, neștiind ce să mai creadă. Ce fel de distrugere a Veneziei? Un incendiu, o creștere a apelor? Dar nu întreba nimic. Pe urmă iar cădea în îndoiala plină de neliniște, întrebând dacă e seară sau e dimineață, dacă a mâncat ceva sau se spălase pe mâini, pentru că de frica de a fi otrăvit își freca de câteva

ori pe zi mâinile cu săpun, cu o îndârjire cumplită.

Când se mai liniștea deschidea „Oglinzile Domnitorilor”, condica de ceremonii pe care i-o trimisese în dar Nikita Akominat sau Depasta, ori Zygomalas, nice asta nu mai știa, și citea câteva ceasuri fără să înțeleagă nimic din literele ce-i deveniseră streine; o făcea ca să-l găsească secretarul livonian așa și pentru a putea să-i spună că se pregătea pentru ceremoniile viitoare ale Bizantionului, când se va așeza el în tronul acela de aur și va conduce lumea creștină, scăpată de mahometanți. Atunci căpăta o privire de vizionar, se încrunta și vocea urca până la o demență solemnă, și fiul Militrisei își făcea iute de treabă în alte încăperi, și el rămânea singur, deodată, simțind pe neașteptate mirosul puturosului de oraș care-și trimetea izurile prin ferestrele deschise: un amestec de pulbere, umezită, de cereale vechi ce se descompuneau, totul amintind ceva grețos ce aducea cu susanul încins de soare în coșurile simigiilor de la Curtea Arsă; ceva de pepene borșit și scurs pe pavelațiile unsuroase, un aer rânced în care se prăjiseră, în cazane, gogoși și plăcinte, ori semințe, un fel de prav de zahăr, de rahat locum pe care se așezau muștele în amiezele albe, goale, fără suflet ale Bucureștilor...

*

—**T**u suferi de boala prinților, de melanholie, îi spusese odată Hrisant, Herulei Lucrezia Vimercatti, privind la peștii dragon din acvariul dăruit de ea, două animale vorace ce se pândeau, gata să se sfâșie și pe care le ura din toată inima încă de când le văzuse prima oară.

—De ce crezi asta? întrebuse la rândul său femeia, cu o curiozitate leneșe.

—Pentru că totul te nemulțumește.

Poate că avea dreptate. Să te scoli de dimineată, să mănânci, să lenevești, să te duci să joci cărți sau să faci listonul, iar să mănânci și pe urmă să lenevești din nou în așternuturi până spre seară, când trebuia să te hotărăști în ce casă să mergi și cu cine să te întâlnești; dacă era cazul să întârziezi la teatrul Grimaldi până la sfârșitul acelor tragedii franceze, nesărate sau să pleci la mijlocul unui act, după ce priveai complice la prietenii din alte loji care și ei înțelegeau că e vremea să se adune undeva, sub vreun acoperiș. Dar toate acestea se repetau și deveneau plicticoase. În loc de răspuns, îi astupase gura cu palmele: „Ești un barbar. Tu nu înțelegi viața celor de aici. Va trebui să te convingi de câtă libertate m-am bucurat și mă mai bucur!” „Atunci de ce ți-e frică de soțul tău?” „Pentru că el nu suportă să fie înșelat.” Altă dată îi spusese că „o împrumută”, adică o lasă cu alți bărbați numai pentru a-și atinge scopurile. Care era adevărul și dacă toate acestea erau adevăsurile, de ce i le spunea când știa bine cât o iubește? „Nu pot să-ți dau nici o explicație”, spunea ea cu un aer absent. Era poate numai o strategie de femeie, voia să-i lase impresia că nu-i poate aparține în întregime niciodată, că putea fi a oricui dacă ar fi avut vreun capriciu, fără ca el să o poată împiedica. Aparținea mai întâi bărbatului său, individului grosier care se purta cu ea brutal, care o sechestra săptămâni întregi în casă și când scăpa, Herula avea aerul rătăcit al celor ținuți multă vreme la întuneric și jura că nu se mai întoarce la el, dar după câteva ceasuri se ridica speriată și alerga înapoi, în mormântul de marmoră al casei lui Vimercatti, în care, de cele mai multe ori, Attilio nici nu se întorsese, pentru că la asemenea despărțiri el pleca la vânătoare sau se înfunda în cine știe ce speluncă cu jocuri. Era modul său de a o pedepsi. Herula îi amintise și de brutalitățile lui și, curios lucru, faptul nu-l mirase, prea îi semăna lui Vimercatti ca să n-o creadă. Îi arăta trupul plin de vânătăi, carnea ruptă în unele locuri și tocmai umilința femeii pe care o iubea îl făcea să o

dorească mai mult și să caute s-o ocrotească. „De ce nu-l lași?” o întreba contrariat de răbdarea ei. „Pentru că nu știi ce greu se divorțează la Venezia. Nu ai auzit de biserică, de gura lumii, de răsbunările soților? Ar trebui să mă ascund în fundul pământului, dar el tot m-ar găsi cu sicarii lui. A mai avut o nevastă pe care a ucis-o. Și nu i-au făcut nimic; aici numai femeia e vinovată...” Pe chip se ivise o rătăcire tulbure, dar un instinct îi spunea că Herula îl minte de fiecare dată, că dincolo de aceste grozăvii se ascundeau altele, și mai și, o complicitate între cei doi. Unele lucruri auzite de la Christo îl făceau și mai bănuitor, dar ea rezista oricăror capcane; răspunsurile la unele întrebări erau destul de ciudate, dar dacă insista, ea nu-i mai răspundea, cădea într-o muțenie nesfârșită și atunci Hrisant nu mai încercase niciodată să treacă peste rezerva din care nu reușea s-o scoată. Îl lăsase să înțeleagă limpede că există un prag peste care nu va fi în stare să sară. Atunci părea dușmănoasă, îl ura câte o zi întreagă, și trebuia s-o îmbuneze și alerga la bijutieri și iar trebuia să care gondolierii trandafiri galbeni de Isfahan, ținuti pe gheață și aduși pe ape câteva zile, și roze de Siria, iute ofilite, ce trebuiau stropite de câteva ori pe zi de servitorii ce se înmulțiseră în palatul Caragua. Giovanni Basadonna nu mai prididea cu comenzile și alergăturile în oraș. Trebuiau organizate partide noi; Hrisant lăsa atunci la mesele în jurul cărora se așezau sume mari, și lui Christo, și lui Vimercatti și totul se schimba; Herula devenea prietenoasă, păstra numai o tristețe bolnăvicioasă în tot ce făcea, avea presentimente, spunea că visele n-o înșală: o să moară curând, tocmai îi ghicise o țigancă care locuia într-o speluncă de pe Latto della Rabbia. Îl ruga să se poarte frumos cu ea pentru că viața sa era scurtă – o știa de la prima cuminecătură, când preotul o privise cu o milă nesfârșită și-i spusese mamei sale că e prea gracilă și expusă tuturor răutăților lumii și ar trebui să se îngrijească, mai ales de suflet, să n-o lase din mâna ei și s-o ducă cât

mai des la biserică pentru a o întări cu rugăciuni. Da, avea dreptate, suferea de melanholie, boala prinților, cum spusese el atât de frumos, dar de ce nu-i povestea ce-i ascundea pentru că îl simțea, era un om secret, nu se înșela, nu-i așa? Nu se înșela, dar nu putea să-i facă mărturisiri pentru că în viața lui erau amestecați foarte mulți alții și i-ar fi pus în primejdie. Ea nu ajungea niciodată la întrebarea de care se ferea Hrisant cel mai mult: de unde avea banii pe care-i cheltuia? Era cu adevărat un prinț răsăritean, cum văzuse câțiva pe aici, ruinându-se și pe urmă punându-și capăt vieții pentru că risipiseră totul, nebunește?

Herula părea când calculată, atentă la darurile pe care le primea, când dezinteresată, uitând inebele dăruite pe scundele tabernacole din jurul patului, după care își amintea că avusese un colier pe care un alt bărbat i-l dăruise cu un prilej, și-l întreba dacă nu-l lăsase pe aici. Asta îl mâhnea. Darurile lui aruncate pe cine știe unde și cele ale altora, uitate prin colțurile nesfârșitelor odăi ce se ruinau parcă secret, deși abia fuseseră restaurate de zidarii lui Alfano Stradiotte. Și tot farmecul iubirii lor căpăta o inconsistență nedorită. Nimic nu era sigur la această femeie, ea surâdea câteodată unor amintiri; un gest al său o trimetea în trecut, evocându-i un alt bărbat cu care făcuse dragoste cine știe în ce oraș și în ce loc. Ba mai avea și voluptatea de a povesti prin ce case trecuse și prin câte paturi; vorbea de locuri suspecte, murdare, pline de lume care o privea ca pe o putană și ea se simțea astfel, o putană, dar asta îi dădea o ciudată veselie, putea el să înțeleagă așa ceva? Nu putea, dar îi venea s-o ucidă și chiar îl lăuda pe Vimercatti că o chinuie, dar el nu reușea să se enfurie și ea îl sfida: „Haide, lovește-mă!” îl conjura și el fugea atunci, o lăsa singură și nu o mai găsea și nu știa zile întregi de unde s-o ia pentru că acasă servitorii lui nu erau primiți de servitorii ei, care mințeau cu nerușinare, spunând că doamna era plecată la Ascoli, la niște rude cu soțul, și ei se întorceau și spuneau

ceea ce auziseră și o furie fără margini îl făcea să alerge după Christo pe care abia îl găsea și să-i ceară sfaturi: De unde s-o ia? „Întâi trimite-i ceva, spunea el, asta mișcă totdeauna inima femeilor.” Și iar alerga pe la bijutieri să găsească un lucru nemaipomenit și împăcărilor dintre ei erau teribile; Herula uita de toate primejdiile pe care le invoca și nu se întorcea acasă nici noaptea. „Mă va omorî, mă va omorî! spunea cu o adevărată voluptate. Și ce bine va fi să mor pentru tine! Abia aștept, trebuie să mă duci la San Michele cu gondola, să pui o mulțime de flori peste cosciugul meu de argint. Nu-i așa că o să fie un cosciug de argint? Și flori, foarte multe flori, și mai ales să nu plângi, să privești numai cum mă așează în cavoul familiei mele. Trebuie să te duc să vezi acest cavou”, spunea cu aceeași tristețe jucată.

Și-l dusese. Era o dimineață de septembrie, când Venezia își luase aerul ei tragic de toamnă, palatele devenind spectrale, dimineața, și la amurg de o culoare pală, moartă, roșcată sau galbenă, și apele neclintite. Gondola în care se aflau se mișca ușor pe canale și ciprii negri în ora dintre dimineață și amiază aveau o gravitate măreață; locul, insula toată mirosea funerar, a tămâie și a smirnă, un fum înecăcios de lumânări plutea peste ierburi; ziua morților, și preoții slujeau cu glas tare, capetele plecate ale rudelor celor pomeniți asudau în soarele scurs al zilei de toamnă. Herula avea în priviri ceva fanatic, o lucire ca a doritorilor de moarte, există astfel de indivizi care poartă în priviri dorința morții, cu o fericire ce nu poate fi ascunsă, un fel de forță irezistibilă de a-și apropia moartea. Lumea era amară în acel ceas, unsprezece, când băteau clopotele, de undeva din campanilele Veneziei, și ele aducând aminte de moarte, de trecerea spre o altă lume. Mii de lumânări albe și galbene ardeau pe morminte proaspete. Exista în tot acest spectacol o beatitudine căreia Hrisant nu-i scăpase și probabil că ea, Herula, asta dorea, să-l familiarizeze cu evanescența

existenței. Privea mormintele roase de apele lagunei cu îndărătnicie și-i arătase un mausoleu ruinat din margine, pe care vremea aproape îl înjumătățise. „Aici voi fi îngropată, spunea și într-o noapte cosciugul meu de argint va fi luat de curenți și îngropat în mâl”. El nu avea abulia tragică a Herulei ce i se întipărea pe chip și-i strecura în suflet o spaimă fără nume, și atunci trebuia să înțeleagă de ce voia să smulgă vieții tot ceea ce aceasta putea să-i dea. De aici desfrânarea agreabilă pe care în unele clipe ea o nega, contrazicându-se: „Dar tu nu înțelegi că te mint, că nu mă gândesc decât la tine, ce, ești nebun, prost sau ce mai ești?” Când s-o crezi? În asemenea clipe de dăruire iresponsabilă când se umilea, când cerșea să fie mângâiată sau în clipele acelea de refuz când înțepenea lângă el și nu scotea ceasuri întregi vreun cuvânt, privind numai prin perdelele ce începeau și ele să miroasă a vechi pentru că tot acest palat emana din el igrasie, era un loc arheologic în care părea imposibil să eviți ceea ce evoca el însuși: trecutele chipuri ale altor femei ce se iubiseră poate în același loc, între aceleași ziduri, în fața aceluiasi foc; din septemvrie Basadonna făcea focurile în toate încăperile pentru că Herula era friguroasă și atunci când zilele erau călduroase totul devenea insuportabil aici, în încăperile înalte, prea încinse, ca iarna, și ferestrele nu se deschideau niciodată, erau înțepenite și nimeni nu reușea să le desfacă pentru a lăsa să intre din afară aerul trist al toamnei veneziene, când cerul era de un albastru degradat, aproape albicios și numai exploziile porumbeilor din văzduh, zborul lor înalt mai turbura tăcerile lungi, insuportabile ale acestei femei în stare să rămână mută atâta vreme. Hrisant simțea că înnebunește atunci și lupta peștilor dragon din acvariul întunecat îi vorbea de sfâșierea lor nemărturisită, peștii le semănau, voiau să se distrugă reciproc și nu reușeau, lui îi treceau atunci prin cap cele mai nesăbuite bănuieli și răsbunări; cine știe cu cine fusese cu o zi înainte și unde, cine știe ce vorbe îi spusese

necunoscutului cu care se iubise și acum se gândea la ziua trecută, la îmbrățișările pe care voia să nu le uite și gelozia îl rodea, ar fi vrut ca ea să fie bolnavă, să fie silită să stea lângă el, să o îngrijească, să aducă pe cei mai buni medici din Venezia la căpătâiul său, numai așa Herula i-ar fi aparținut cu adevărat; numai așa nu ar mai fi putut să facă aluziile despre lucruri vagi, care-l scoteau din sărite evocând ceasuri la care probabil o visa cu chipul încremenit, cu o delectare morbidă și atunci iar evoca insula San Michele, cu mormintele ei proaspete în care ar fi vrut să se afle, în cavoul rece de marmoră al familiei pe care i-l arătase. Era monumental, aducea cu tot ce construiseră Vimercatti în viața lui: coloane puternice, niște plăci de marmură enorme, de parcă sub ele ar fi trebuit să fie înhumați uriași, dar se mira văzând că era pe jumătate distrus, cărat de ape și ros de sarea mării. Și odată plecați de acolo, ceva se insinua pe chipul ei, un fel de pecete funerară, un sentiment agonizant pe care nimic nu-l mai putea clinti: Herula părea o ființă destinată morții, el trebuia să știe asta în tot timpul și să n-o turbure.

Nici trandafirii cât niște capete de copil cu mirosul lor dulceag nu o scoteau din răceala ce o cuprindea, parcă îngheța, obrazul devenea translucid, toată ființa ei emana o depărtare fără speranță. O ura în acele clipe și îi treceau prin gând idei ucigășe. Poate ar fi fost mai bine să termine, să se mântuie de neînțeleasa iubire. O absență morocănoasă se stabilea între ei, nimic nu-i mai unea, o înstrăinare fără posibilitatea de a fi distrusă creștea irevocabil în amândoi, trebuiau foarte multe zile după aceea pentru a ajunge la căldura, la nebunia din alte dimineți când ea sosea pe neașteptate, încărcată de flori și de flacoane mici cu eteruri cu care-l îmbia, amestecându-le într-un vin auriu pe care declara că ea însăși îl preparase, ceva spumos ca șampania, cu un gust aducând cu Setuva sec, cu gust amar, de rodie necaptă; îmbătându-l repede și dându-i o senzație de plutire, de împăcare și atunci îmbrățișările lor

aveau un elan ce nu putea fi măsurat, dragostea lor, ceva pustiitor, disperat, fără speranță. Atunci i se părea că pe scări aude pașii lui Vimercatti și că el era gata să pătrundă în încăperea plină de perne, de umbre, și ele aurii, la amiază, în septemvrie și că-i va ucide așa cum erau, goi, în uriașul pat comun. Pe urmă totul scădea, o regăsire stupidă, o cădere amară lua locul pasiunii. Herula plângea fără să știe de ce, obrazul i se chircea, parcă îmbătrâneă; remușcări sălbatice o cuprindeau, se întreba de ce se află acolo și-l privea ca pe un strein și o depărtare glacială se construia în ei, un îngheț lua loc acelei călduri înfricoșătoare care-i unise. Se depărtau unul de celălalt, înstreinați, reci și îndușmăniți parcă pentru totdeauna.

Singurătatea de după dragoste, acea distanță ce putea să ucidă iubirea, îi chinuia alte câteva zile; ea fugea, lipsind câte o săptămână. La început, un fel de ușurare îl fericea pe Hrisant; atunci bătea cluburile aristocratice, lăsa să curgă ducații pe mesele de joc, mai și câștiga pentru că nu era chiar un ageamiu și nu voia să aibe aerul unuia care cumpără toată societatea și pe urmă iar era apucat de melanholia sfâșietoare pe care parcă Herula i-o transmitea. Christo îi aducea câte o actriță tânără, proaspătă, cu ceva lilial în privire, și îl îndemna să se culce cu ea. „Sunt discret, suntem bărbați. E mai bine așa; îți va trece, nu vezi că Herula te devoră, cui pe cui se scoate”.

Dar primele îndemnuri se topeau după câteva clipe. Fata surâdea prostește, spunea ceva necuvenit cu glasul baritonal al actrițelor ce făceau zilnic exerciții de impostatie și nuanța vocii ei îl supăra, avea în ea ceva vulgar și o îndepărta cu o mică atenție, un inel sau o brățară ieftină trimisă a doua zi prin Basadonna, care se mira de atâta gentileță față de asemenea ființe. Și din nou absența Herulei îl făcea să sufere; se întreba unde putea să stea ascunsă sau ce voiajuri făcea și cu cine, îl întreba pe vărul ei dacă are idei pe unde se află. Christo dădea din umeri: „Cine știe? Parcă spune cuiva, nici

bărbatu-său nu știe, te bănuie pe tine, dar cel puțin tu ești acum înscris pe lista lui, lumea te crede cicisbeu, nu pari periculos, deși ești frumos. Am avut și eu grijă să le spun la toți că te culci cu mine și cu alți bărbați, asta nu scandalizează pe nimeni aici, nu-ți face grijă. În felul acesta totul este cum nu se poate mai bine.” Și Hrisant primea totul, așteptând-o resemnat, mereu cuprins de panică, după trecerea mai multor zile, că nu o va mai vedea niciodată. Așa cum apăruse în viața lui, așa putea să dispară, fără nici un fel de explicație, fără păreri de rău. Herula îl certase de câteva ori: „De ce ești atât de apucat, nu știi că în dragoste, cineva trebuie să piardă, și nu voi fi eu aceea care va pierde, și atunci de ce nu faci ceva ca să te aperi, să nu te aud că nu ți-am spus-o...” Dar astea erau răutăți, credea el, numai jocuri pentru a-l face să creadă cât e de nesigură și pe urmă iar plângea pe umerii lui și-i spunea cât de bine fusese cu el și că nu-l va părăsi niciodată pentru că e tânăr, și puternic, și frumos, și are un fel de a poseda femeile, sălbatic, cu disperare, ca unul care a mai murit odată și știe ce-i aia viață și cum trebuie trăită... Hrisant se întreba atunci dacă el o iubește mai mult pe ea sau totul era numai o închipuire, dacă nu întâlnise de fapt o mare mincinoasă, și atunci căuta s-o scuze: avea toate motivele să fie așa, o păcăliseră toți, trăise greu, fusese săracă; de aceea nici nu-i trecea prin cap să se despartă de bărbatul său, pentru că, așa cum era, simțea lângă el un fel de siguranță pe care alții nu reușiseră să i-o insuflă. Vimercatti o tolera, câteodată o trata ca pe o soră; sigur că părea violent și nedrept, că o puneă să se prostitueze, dar era o practică veche a bărbaților de aici și tocmai din această scârboasă existență emana siguranța viitorului ei, cu el nu putea pierde... „Dar bine, atunci, el, Hrisant ce însemna?” Herula Lucrezia se gândea câțva timp și spunea cu inocența criminalilor. „Știu eu, altceva, un lucru nou, necunoscut. Nu am aflat nimic despre tine, nici nu vreau să afl...” „Nu-i adevărat, mă spionezi, vrei să știi de

unde vin și ce am făcut, am să-ți spun totul odată și o să te sperii...” Ea râdea nepăsătoare: „La ce ți-ar folosi? Dacă ai afla ce lucruri mi s-au povestit! Nimic nu mă mai poate îngrozi pe mine...” Și cu asta îl descuraja; îl umilea; de cele mai multe ori, nici nu părea dispusă să cunoască ceva despre el, îl privea ca pe un strein, da parcă l-ar fi întrebat: „Dar tu cine mai ești? Parcă acum te-am văzut prima oară. Oare cu tine m-am culcat sau abia acum ne cunoaștem?” Asta îl scotea din sărite. I se părea îngrozitor să-și dea seama ce puțin însemna pentru o ființă ca ea. Și atunci de ce comedia cu ducerea la San Michele ca să-i arate locul unde voia să fie îngropată, de ce poveștile cu gelozia lui Vimercatti? Toate acestea te puteau duce la nebunie. Uneori Herula trăgea obloanele și aprindea numai lumânări în jurul patului. Atunci îi plăcea să se privească în oglinzi. Buzele palide îi împrumutau chipului ceva tragic, o disperare cu care se și lăuda: „Nu-i așa că acum sunt și mai frumoasă și că mă iubești mult de tot, că vrei să mori cu mine? Aș dori să ne înecăm, ai curaj? Mergem spre Murano, știu eu un loc care-mi place, răsturnăm gondola și nu ne mai întoarcem; sunt niște nămoluri din care nu mai scapă nimeni, acolo merg sinucigașii când vor să termine cu viața. Putem s-o facem și într-o dimineață, devreme de tot, vrei?” Bătea din palme, se bucura ca de o fericire ce le-ar fi aparținut numai lor. „Voia?” Sigur că voia, dar acea dimineață, sau seară, sau noapte, nu sosea niciodată, pentru că totdeauna după astfel de invitații pofta ei de viață parcă creștea, atunci organiza cele mai nebunești petreceri cu Vimercatti, atunci îl chemau la Tivoli, unde Alfano Stradiotte îi cumpărase și lui o vilă de țară și încingeau niște chefuri de câteva zile. Gelozia lui lua forme îngrozitoare în acele ocazii; Herula se purta ca o hetairă cu toți, devenea provocatoare, și ghicea că totul era făcut numai pentru el, tinerii amici ai lui Christo erau luați de braț și Herula dispărea cu ei în locuri ascunse, ivindu-se după o vreme cu un aer triumfător,

sfidându-l. De câteva ori Hrisant părăsise serbările lor, jurându-se că nu dorea s-o mai vadă; se culcase chiar cu câteva din femeile atât de slobode ale societății lor, ba chiar și cu o prietenă de-a Herulei, care, cu siguranță, avea să se laude că trecuse și prin patul ei, dar toate astea îl costaseră pentru că fusese greu s-o reîmpace; fugise de el un timp, îi trimisese vorbă prin Christo că se îndrăgostise de un actor de la Grimani cu care se simțea foarte fericită, ba și apăruse cu el la o reuniune; un friulan frumos, cu niște ochi arzători, cu ceva devorator pe chip, vag aristocrat, vag numismat, cu proprietăți la Malamecco, trăind din expediente fără s-o arate, după care toate prietenele Herulei alergau, și atunci îi dorise moartea, se dusesse la biserică, el, care nu era credincios, și se rugase să se îmbolnăvească, nu actorul, ci Herula, să ajungă pe moarte pentru a putea să o salveze, recâștigând-o în felul acesta, dar lucrul nu se întâmplase și zilele treceau îngrozitor de greu, aflase de la Christo că de Vendemmia, Herula plecase cu Vimercatti și cu acest Gentile Labra – la l'uccellagione – vânătoria cu șoimi, la el, la țară.

Nu-l mai ajutau nici eterurile, nici vinurile cu care încerca să se amețească, nici jocurile de cărți la care câștiga, spre hazul prietenilor care spuneau că atunci când câștigi la tarocchi, pierzi în dragoste. Rătăcea prin Venezia care i se părea pustie, năzărindu-i-se că o zărește într-o gondolă, urmărind zadarnic pe niște îndrăgostiți necunoscuți, fericit totuși că nu fusese ea cu altcineva. Zilele treceau greu, goale, începea să-și închipuie ce face Herula în acele ceasuri ce nu-i mai aparțineau, cum se culcă cu frumosul actor sau cu soțul său și se jura că nu se va mai atinge de ea niciodată. Christo îl compătimea, avea totuși o afecțiune pentru el, poate era o veche ură de refuzat sau plătea trădarea Herulei în ce-l privea, până și amănuntele astea îl scoteau din sărite, dar de ascultat îl asculta.

—Ar trebui să-i dai o lecție, îi spusese acela într-o dimineață pe când își bea cahveaua lângă Teatrul Grimani (când îl revăzuse pe

Barbaro Vimercatti, fratele lui Attilio, care, curios lucru, îl salutase ca pe un vechi amic, deși nimeni nu le făcuse cunoștință. „De ce mă salută asta?” îl întrebaseră pe vărul Herulei și el îi răspunsese brutal, cum îi era obiceiul: „Îți ia măsura la cosciug!” „Ce vrei să spui?” „Că în curând o să ai nevoie de el...”)

—Cum adică?

—Simplu. Să te încurci cu altă femeie, s-o aduci la tine și să o ții câteva săptămâni. Herula va afla și atunci intră în joc riscul: cât le cunosc, de obicei vin ca niște mielușele la cel trădat, de frică să nu-l piardă, dar în ce-o privește pe ea, aici nu am nici un fel de siguranță. S-ar putea să fie exact pe dos să nu o mai vezi niciodată. Ești în stare să riști?

—Da, spusese imprudent și cu o oarecare mândrie.

—Să vedem. Dacă vrei îți fac cunoștință cu o femeie din buna societate, se numește Daria Fini, face parte dintr-o familie foarte bogată și acum nu are pe nimeni, abia 1-a lăsat pe unul dintre cei mai frumoși bărbați din Veneția cu care a trăit câțiva ani, e un moment propice. Cred că asta ar scoate-o din sărite pe Herula, încerci?

—Încerc...

Christo îi ajutase să se întâlnească. Era una dintre acele frumuseți venete care făceau victime sigure ori de câte ori întâlneau un strein pentru că păreau disponibile oricând, fără a avea aerul că sunt femei ușoare.

Blondă, cu un păr ca paiul, nu arăta cei 30 de ani pe care-i avea, dar nici aerul copilăros al altora pe care Hrisant nu-l suferea, și asta ghicise Christo când o alesese. Carnală; violentă, bine crescută, ascunzându-și apetența pentru viață printr-o exprimare vagă, politicoasă, dar atentă, lipsită de aerul suferind al celeilalte pe care Hrisant îl iubea dintr-o nevoie de a proteja, asta nu știuse Christo, deocamdată corespundea dorinței lui de a o substitui pe Herula. Era

veselă, râdea din orice, bea cu plăcere vinuri ușoare, amuzându-se la cele mai nevinovate glume, era abordabilă fără a primi repede intimitatea, dar iscând o prietenie mai curând decât un fel de a subjugă, cum era în cazul celeilalte. Prea deschisă, prea accesibilă totuși nu rezistase decât câteva săptămâni. Plimbări cu gondola, apariții la Grimani, în loje, în grup cu alții, dar ceilalți înțelegând că Hrisant îi plătea Herulei, totul părea că merge bine, reacțiile soției lui Vimercatti nu se cunoșteau, nici un svon, nici o șoaptă, nimeni nu știa unde dispăruse cu actorul ei; se vorbea de un voiaj în Sicilia, cu soțul și cu amantul, și asta mai mult îl chinuia pe Hrisant decât pe ea; jocurile de cărți nu-l mai amuzeau. Daria Fini simțise că ține loc de umbrelă amoroasă și-l părăsise fără nici o explicație. Christo era furios, îl făcea de naiv, de copil prost ce nu mai avusese de-a face cu femei adevărate. Nu cu câteva daruri scumpe se repara asta, va avea de atunci o reputație rea și asta costa la Venise. Cel mai mult trebuie că se amuza chiar Herula de aventura lui. Pierduse totul, jucase greșit, nu avusese tăria de a o face pe cealaltă să creadă că măcar ar fi posibil ca între ei să se întâmple un lucru serios. Era pierdut, nici Christo, cât era el de experimentat în asemenea afaceri nu știa ce soluții să-i dea. Trebuia să aștepte și dacă va avea un mare noroc, atunci putea fi posibilă o împăcare.

Nu trecuse multă vreme, și ocazia de a o recâștiga se ivise mai curând decât bănuiseră amândoi;

Vimercatti trebuia să plătească urgent o sumă destul de mare pe care niște polițe o garantau, dar nu mai avea nici un ban, pentru că, după bunu-i obicei, pierduse la tarocchi, ultimele economii.

—Despre cât e vorba? întrebuse.

—45 000 de taleri austrieci.

—Ce trebuie să fac?

—Să aștepti.

—Cum adică?

—Bine. El nu mai are credit pe piață...

—Nici fratele său nu o să-i dea?

Christo râse ca de o glumă bună.

—Cine, Barbaro? El vrea să-l vadă în sapă de lemn. Îl urăște din tot sufletul, dacă vrei să știi. Și-au disputat o moștenire și a câștigat Attilio, asta nu se iartă o viață...

—Și-atunci?

—Atunci datornicul trebuie să vândă tot, ori să se mute din oraș, ori așa ceva, Herula nu va răbda. L-a mai scăpat de câteva ori din asemenea situații, dar acum nu mai are unde alerga...

—Înțeleg, prețul mi se pare însă umilitor...

—Vrei s-o mai vezi sau nu?

—Vreau.

—Atunci?

—Bine, aștept...

—Va veni la tine. Nu va trece o săptămână. Te povățuiesc ca pe un frate. Lasă-te greu, umilește-o. Spune-i că nu vrei să mai auzi de ea, că te-ai săturat. Să se ducă unde-o vedea cu ochii, destul cu câte ți-a făcut. Înțelegi?

Înțelegea. Așteptase. Nu trecuse o săptămână (mai târziu avea să-și dea seama că erau înțeleși, dar atunci totul părea atât de firesc!) Venise. Era cernită, nu mai avea aerul agresiv de altă dată, părea că suferise îngrozitor și însăși prezența ei în palatul Caragua o umilea nemaipomenit. Asta îl pierduse: nenococitul lui de orgoliu, credea că o va umili, că ea va cerși, că îi va promite să-i devină slugă, otreapă, ceea ce, la drept vorbind, nici nu i-ar fi plăcut.

—Știi de ce mă aflu aici? îl întrebase cu aerul acela al ei îndepărtat.

—Nu.

—Nu ai aflat nimic de la Christo?

—Nu, jucase Hrisant comedia mai departe.

—E vorba despre Attilio...

O lăsase să povestească, credea că asta îi va face rău, toată mărturisirea plină de detalii: că era un jucător înrăit știa, că se afla într-o situație absolut de nesuportat, afla acum tocmai pentru că era obligată să recurgă la el, care era ultimul căruia ar fi îndrăznit să-i ceară un lucru atât de îngrozitor, dar nu mai avea altă ieșire, toată lumea îl știa pe Attilio, era un rău platnic. Nici măcar nu-i cerea suma aceea cu împrumut. Trebuia să-i dea pur și simplu fără să se mai gândească că îi va fi restituită vreodată. O înțelegea el? Pentru asta îi oferea tot ce avea: bijuterii, putea să amanezeze ce mai avea, numai să nu se desonoreze atâta timp cât mai era soția lui. De altfel, căsătoria lor nu mai putea să dureze, totul era pierdut, să știe bine, dar timpul era necruțător și venise la el în numele unei iubiri ce se pare că se stinsese în ce-l privea și nu-l ruga, voia numai să știe ce putea să facă fără să iasă umilită din urâta afacere, pentru că, dacă s-ar întâmpla așa, ea și-ar lua viața. Nu era vorba de bani, era în joc onoarea unei familii cunoscute. După ce va fi ieșit din îngrozitoarea situație îl va lăsa pe Attilio și când totul va fi uitat, va fi liberă pentru cine o va iubi atunci, pentru că el, iată, se dovedise, la rândul său, infidel și se încurcase cu o femeie ca Daria Fini, toată Venecia vorbise, nu se putea ca să nu afle și ea...

Și, un plâns sfâșietor îi curmase vorbele precipitate; era disperată, voia să moară, nu ar fi plecat din palatul Caragua fără promisiunea lui că va face totul pentru a-l salva pe nenorocitul de bărbat cu care trăise atâția ani! Atâta dorea, după aceea putea să i se întâmple orice: el s-o disprețuiască ca pe o femeie de stradă, să o sfideze în public, era vorba numai de salvarea onoarei unei vechi familii, repetase cu o insistență dureroasă.

Atunci își dăduse seama Hrisant cât de slab era. Primise fără să clipească să-i ofere suma, fără nici o pretenție. În ceea ce privește relațiile dintre ei, Herula nu avea nici o obligație. Putea să se

întoarce la actorul acela al ei și să trăiască cu el. Dacă voia să știe, pe Daria Fini nu o mai vedea, nu mai aveau nimic comun, poate că vor rămâne prieteni, dar asta nu știa nimeni dacă se va întâmpla; de obicei, în asemenea cazuri, nu mai există întoarcere, era o chestiune care nu-l privea decât pe el.

—Totuși nu pot pleca așa, spusese Herula privind încăperile din care parcă avea să dispară pentru totdeauna.

—Ce vrei să spui?

—Nu primesc decât...

—Decât ce?

Îl privise cu aerul ei disperat, rece, îndepărtat. Nu înțelegea? Ce era ea, o putană de doi bani căreia îi oferi o sumă de bani și o dai afară pe ușă? Nu, astfel nu se puteau încheia legăturile dintre ei, dar nici ce trebuia să spună nu ghicea Hrisant.

—Probabil că o să rămân la tine. Bani îi voi trimite cu cineva. Se va ști de unde i-a luat Attilio și eu în cazul acesta nu mai pot sta cu el nici măcar un ceas...

Era ceva nebunesc în ceea ce spunea. Adică se vindea cu adevărat pentru soțul ei, asta era un fel de a spune că nu o interesa atât onoarea soțului, cât onoarea ei, dar cum? Rămânea aici, numai pentru că se îndatorase la el ca să-l salveze pe Attilio, ce fel de om era atunci el, Hrisant, și ce avea să spună lumea? Că o cumpărase, pur și simplu... I-o mărturisise deschis.

—Da, chiar așa, e mult mai logic și mai onorabil pentru toată lumea...

—Dar divorțul despre care spuneai că e atât de greu de acordat de către biserică? Toate acestea cum vor fi evitate?

—Nu-mi pasă de nimic. Attilio se va opune la divorț, sunt sigură, dar nu mai are nici o importanță pentru mine. Vreau să stau cu tine de-acum, nu mă va mai vedea, înțelegi? Trebuie pedepsit pentru cele ce a făcut, probabil că știi că mai m-a pus de câteva ori

în situația asta, dar nu mai pot să-l rabd. Îi voi da o lecție...

Hrisant simțea că cel umilit, între ei trei, era el acum.

—Asta nu pot să primesc eu, spusese.

Herula se roșise.

—Cum adică nu poți să primești, dar ca să știe toată Venecia că trăiești cu mine ai primit? Asta nu crezi că putea avea consecințe? De unde vii tu? Din ce locuri unde femeile nu înseamnă nimic! Înainte de toate, și tu și Attilio, trebuie să salvați reputația mea...

„Ce se mai putea salva în asemenea împrejurări din reputația unei astfel de femei?” se întrebaseră Hrisant, uluit de întorsătura lucrurilor. Și mai ales ce mai putea să-i spună ea în asemenea împrejurări? Un gust amar însoțea despărțirea lor ce nu mai avea nici un fel de sens, nici împăcarea, însă cum să-și dea seama că atunci greșise, pentru că nu o rupsesse cu ea; pe urmă totul fusese atât de firesc...

Trecuseră câteva săptămâni. Ea plecase la Vimercatti a doua zi, acesta îl poftise la el acasă cu mai mulți prieteni la o cină, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat, ceilalți nu aveau aerul că aflaseră ceva; dealtfel, la Venezia se știa ce trebuia știut, nu ce ar fi vrut toți să știe. Datoria fusese onorată, viața lor în trei decurgea ca mai înainte, cu aceleași reuniuni, cu lume, cu jocuri, cu spectacole la Grimani și plecări neașteptate la Tivoli.

Numai Christo dispăruse ca orice codoș care știe când să se retragă. Mai rămânea ca el și Herula să se împace.

Orașul i se părea strein, dușmănos, se gândea la o retragere sub pretextul unei afaceri încurcate ar fi fost cel mai bun lucru pe care-l putea face, dar treburile nu luauă întorsătura logică pe care o doreau toți. Golul pierderii acelei iubiri aproape de neînțeles nu putea fi atât de ușor umplut. Părea simplu: fug și gata. Dar unde fugea, și de ce? Intrase într-un joc mult mai grav decât bănuise. Era foarte greu să lase totul baltă și să se dea bătut. O insatisfacție fără margini îl

rodea. Ceva îi scăpa la această femeie; ea nu-i aparținuse cu adevărat nici măcar o clipă; era trista realitate. Se jucase cu el, era limpede, părea un copil păcălit și mândria lui nu suporta să părăsească scena atât de ușor, trebuia să se știe că nu ea câștigase jocul, dar pentru asta ar fi trebuit să se întâmple un lucru neobișnuit și el nu se întâmpla.

Reîncepuse viața lui trândavă, cu jocuri de cărți; pe Trimis îl uitase, parcă nici nu ar fi existat vreodată.

La „Lanternă”, nu mai intrase niciodată, o ocolea instinctiv; nu aveau decât să-l caute, era prea târziu pentru a mai putea da îndărăt. Trebuia să meargă până la capăt și acel capăt era obscur, plin de primejdii. Și din frica latentă ce se naștea în el, se iscară imprudențele ce-l aruncară pe un drum fără ieșire. Tot mai des simțea nevoia să ia eterurile cu care Herula îl obișnuise; nevoia de a ieși din realitate devenise tiranică, nu voia să mai știe de răul pe care-l făcuse și de care suferea și când vrei să nu mai știi că există ceva ce ți-e potrivit te prefaci că acel rău a dispărut. Hrisant nu mai avea în față un viitor incert ce trebuia să înceapă din momentul în care va termina banii și când va trebui să se întoarcă. Restul nu conta. Această nebunie de a deveni hoț, de a trăda o idee nu era un lucru de care era vinovat. Aproape fusese împins la faptele pe care le săvârșise, nu era o scuză, sigur că un om cinstit s-ar fi întors cu banii Eterici înapoi și ar fi căutat pe un ipsilotat ca să-i predea, spunând că nu a găsit pe Trimis, dar cine ar fi fost acela? Ce mavrofor nenorocit care ar fi zis bogdaproste pentru o pomană ca asta? Cei buni, idealistii, tineri alumnieli, tinerii luminoși fuseseră uciși, care scurtat de cap, care chinuit în beciuri și găuit, care aruncat în Bosphorion. Unde erau ei, Riga Velestinul, unde Depasta, unde Codrika, Cigala? Morți cu toții, putrezind în pământ, trădați, vânduți. Principiul fusese trădat de cei mai puțin îndrituiți s-o facă: de Ipsilanti, de Cantacuzen, de Caravia care furaseră o sută

de mii de ducați înaintea bătăliei de la Drăgășani și dispăruseră cu ei, lăsându-i pe proștii din Batalionul sacru fără arme. Parcă Hrisant nu fusese acolo și văzuse: în loc de ghiulele, niște care cu pietre; în loc de fitile pentru tunuri – paie, în loc de pusci – lemne; în loc de instrucție, baluri la Târgoviște; în loc de eroism, certuri pentru muieri între Ipsilanti și Cantacuzen. Ce folos că Riga Veleștinul aruncase sămânța și că viitorimea avea să culeagă roadele! Care viitorime? Petrecăreții de la Viana, cei ce diluaseră otrava înaintea bătăliei decisive ca să nu moară, vorbindu-le ca la niște proști despre viața viitoare în care ei ar fi trebuit să fi și intrat la câteva ore după băutul cucutei în comun, divina senzație că te duci și te bați pentru a ajunge, oricum, în ceruri pentru că turcii nu aveau să omoare decât niște morți; de aici nemaipomenita lor ardoare de a ucide cât mai mulți dușmani și furia lui pe care nu putea s-o uite în vecii vecilor când se trezise într-un morman de cadavre, viu, după o zi, nevenindu-i să-și creadă ochilor că mai trăia! Și nu era singurul, mai scăpaseră vreo doi, și ei mințiți, plini de răni, dar vii, păcăliți de hilarul, acum, discurs de îmbărbătare al șefului lor, cel ce fugise primul din bătălie și ei, nemaiînțelegând nimic dintr-o asemenea întâmplare se consolaseră că, totuși își va găsi și el sfârșitul, oriunde s-ar găsi, că doar sorbise primul din cupa aceea din care gustaseră cu toții. Cum mai puteai să mai trăiești după o asemenea crudă desiluzie, când aveai 22 de ani și aflaseși mai pe urmă că Ipsilanti murise la Viana, la 33 de ani, beat sau ucis probabil de unul dintre supraviețuitorii masacrului de la Drăgășani! Ceea ce nu mai putea fi reparat în ce-l privea era faptul că nu el fusese cel ce-i dăduse lovitura de grație trădătorului. Și atunci toate torturile morale pe care le încercase o vreme păreau simple copilării. Revoluția murise; nu mai credea nimeni în ea; lui i se încredințaseră prin hazard banii și multă vreme vrusese cu adevărat să-i predea Trimisului pentru cauză. Dar cum orice lucru murdar, murdărește totul în jur, era

limpede, nimic nu avea să mai facă din el un idealist. O știuse de la plecare, dar încă cinstea lui îl oprea de la orice lucru nepermis, dacă omul Terzimanului ar fi sosit la vreme, ar fi predat banii și s-ar fi întors în țară, trăind din veniturile moșiilor lui. Pe când așa...

Venezia de iarnă, numai brumă și aburi, ceva șters, amorf, un oraș strein, numai conture ghicite; palatul Caragua, un mormânt. Totul se degrada, el locuia sus, unde nu venise niciodată Herula Lucrezia, într-o încăpere simplă, cu ferestrele încărcate de perdele grele prin care lumina vagă a lui decembrie abia pătrundea, lăsând pe podele un fel de zăpadă spectrală. Focuri mari trosneau în căminul uriaș de piatră și ecoul pașilor lui Basadonna care aducea eterurile sau furișarea secretarului livonian având să-l mai întrebe din când în când de ce nu merge la petrecerile din acea iarnă, la care era mereu invitat, spre mirarea prietenilor săi ce nu știau ce să mai creadă.

Poate atunci se născuse urâta stenahorie pe care nu mai reușea să și-o alunge...

*

—**A**zi-noapte a mai murit un cal, spusese Iusufache, parcă fără părere de rău. Dacă nu mai are cine să-i îngrijească! Au fugit grăjdarii, au luat ce mai aveau de luat de la logofetul Caliarh și poteca! Or să moară și ceilalți, au ajuns niște mârtoage, trei mai avem, e mai mare păcatul de ei; stau la întuneric, unul a orbit pe la Crăciun, nici nu ți-am mai spus, măria ta, ca să nu te supăr...

Hrisant nu-l asculta. Privea cerul alb, gol, de afară, sub care se urzeau halucinațiile amiezei de iuliu a Bucurescilor, o văpaie fierbinte, un cer sticlos, înalt, fără paseri. Băltărețul nu mai bătuse de o săptămână.

Mirosea a nămol uscat. Plopii de la locurile Prințipului Zamfir

arătau ca lumânările, erau drepți, aproape că nu mai aveau crengi, le mâncaseră vipiile verii, cădea rar câte o frunză și până ajungea jos pe pământ beai o cahvea, se rotea leneșă, căutând golurile de aer, parcă și, pe urmă se răsucea într-o parte și-n alta. Bine mai era să privești, să nu te gândești la nimic. Toți erau plecați pe la moșii; altă dată, și el, la vremea asta, sta pe la Gliganul, pe la Potroci; era june pe atunci, petrecea cu muierile tinere. Doamne ce mai făceau! Memoria îi juca feste; nu-și mai aducea aminte în ce an se află, la câte o trezire bruscă din somnurile scurte și agitate, confunda numele celor pe care-i striga să-i aducă un pahar cu apă sau o dulceată, cu servitorii lui de la Venezia. Semănau între ei, aveau parcă aceleași chipuri neidentificabile; niciodată nu-i privise prea mult și nu-i ținuse minte. Erau numai nume și plecăciuni, nește răspunsuri la cererile lui: „Dă-mi aia, dă-mi aia...” Și ei aduceau, după care nu- i mai vedea, dispăreau, mersul le era furișat, pașii nu li se mai auzeau.

De undeva, din depărtarea albicioasă și ștearsă a panoramei orașului se auzea cadența unui cântec soldătesc: „Rața”, parcă așa-i spunea, o horă de trupeți, dar totul devenea fantasmagoric. Readormea și visa scurt că e urmărit de Attilio și de fratele acestuia, Barbaro, care avea un vraf de hârtii în mână, cu care îl amenința. Străzile erau ude, parcă plouase, el aluneca și îi era frică că va fi ajuns de cei doi. „Asasinii, asasinii!” striga și gâfâia, asudase și când se trezise văzuse iar chipul de lemn al lui Iusufache. Acesta fuma alături, nu mai avea nici urmă de respect pentru el; așa-i dacă slugii nu-i dai bani...

Îl mânca barba, îi crescuse sălbatic și nu mai umblase în ea cu foarfeca. Era cânepie, și murdară; își vedea chipul într-o oglindă aburită de deasupra patului larg în care zăcea în chioșcul de priveală de atâta vreme.

Iusufache se ruga de el să mai coboare, că nu e sănătos ceea ce

face, dar nu-l asculta; trupul i se îngreunase, îi era lene să se și spele, deși la lucrul ăsta încă mai ținea, nu se putea suferi murdar; își schimba mereu rufele, dar îl mânca barba, era năclăită, ar fi trebuit să cheme un bărbier de la Baia Mitropoliei, să-l radă ca pe Fleury, cel frumos ca luna, cum spusese careva. Dar ce-i trebuia? I se părea că aude un havus curgând, dar pe seceta asta nici sacagiii nu mai ieșeau la soare, numai dimineața de tot mai strigau cu glasurile lor ruginite:, „Apă, apă! Eau, Oooo, pe franțuzește, că, de, ne franțuziserăm, Eau, Oooooo! Ia apa, apa, ia cu donița, ia cu sacaua, două parale, două parale...”

—Ce spuneai, Iusufache? întrebare, prefăcându-se că nu-l văzuse fumând de față cu el.

—C-a mai murit un cal, și că mai avem trei, și gata.

—Ce cal? Care cal? se mirase beizadeaua peste mintea căruia iar se așternuseră uitările lui dese.

—Calul de la carozza dată în dar de contele Burckhardt, de la Sibii.

—Ce spui? Ia te uită! Și-ai cui erau caii ăștia?

—Ai domniei tale, ai cui să fie? Caii ăia pe care nu i-ai pus încă niciodată la trăsură să ieși din curte, să te vadă lumea și să moară de necaz...

Hrisant răsese mărunț, ca și când ar fi auzit o glumă bună.

—Ce spui, mă Iusufache? Nu am ieșit din curte? Dar la Săptămâna nebunilor ce-am făcut, mă? Nu am poroncit eu slugilor de la grajduri să-i înșeuze, să le pună harnașamentele aduse cu bani grei de la Viana? Nu dansau oamenii pe străzi și eu aruncam cu poli de aur în dreapta și-n stânga? Și cum îmi mai pupau mâinile și mă bravoseau, ai uitat, ori ce?

Avea un răs lancaviu, ca un schelălăit de câine bătut, cineva din el nu avea încredere în ceea ce spunea, dar se ținea tare.

—Și femeile care-mi umpleau casa? De nu mai reușeai, nici tu,

nici secretarul să le dai pe scări afară? Alea ce erau, mă? Dar fântânile artizicești pe care le-am făcut și aruncau apa mai ceva decât cea a lui Mavrogheni? Ei, ia spune?

Iusufache îl privea ca pe un venit din lumea ailaltă: „Ia te uită, a nebunit de tot boerul nostru, săracu’! Zice că a trecut Săptămâna nebunilor, că a jucat și a petrecut lumea, visează cu ochii deschiși, nu, că e trăsnit rău! Și-acum îl blestemă Bella Cantacuzen și Rosetescul ei care s-a ruinat, vânzându-și trei moșii ca să-i cumpere ei caroză de Viana, ca a săritului ăsta, ce să mai vorbim de rochiile și podoabele aduse cu mare cheltuială de bărbatul Neranțulei Mavrodin? Parcă Sofnica Comnen nu luase pielea după cei trei amorați cu care se culca cu rândul: unul luna, unul mirecurea și altul sâmbăta? Lumea vorbea, se află, se știe, se spune... Dar Lizica Ipsilanti, cu babacul ei ce nu mai avea de niciunele? Tot ce mai strânsese pe fundul lăzii, dă-l pe petrecerea care nici măcar n-a avut loc: cumpără aia, adu, cară, rochiile s-au tăiat toate în lăzi, că a venit mazilirea Domnului, fuga lui, pe urmă Sfânta a mai luat și ea ce-a găsit în viață, fugi, care prin striinătăți, care pe la moșii, cheltuială mare cu doftorii, cu înmormântările, au făcut averi cioclii Bucurescilor! Și dumnealui vorbește de Săptămâna nebunilor! Măcar Pulcherița Mavru a nimerit bine pe unde a ajuns; cât despre Catrina Russet, ea, cu câinii săi cu tot, s-a scufundat prin Rusia, cine știe pe unde se mai află. Au cu toatele ce povesti, cum le-a tras boerul nostru clapa și cum mai râdea când veneam eu cu știri: „Cine s-a mai curățat, Iusufache?” Și eu îi spuneam, și el mai scotea de pe unde mai scotea câte o liră turcească și mi-o punea în palmă! Bacșiș pentru că îi aduceam la cunoștință răutățile pe care le făcuse! Cum soseam cu o veste proastă, cum îmi umplea palma cu un stamboliu, sau cu ce se găsea.”

Hrisant iar ațipise. Era o zi măreață de vară, cum îi plăcea slugii. Iarna destul trăseseră frigul cel mare pentru că pădurarii uitaseră să

mai aducă lemne boerului, banii se împrăștiaseră de tot. Vânduse tot, cu o frenezie de nebun; credea că va mai trăi numai trei zile, și-acum se strângea gura sacului. Iusufache ar fi plecat la cafineon, să mai afle vești, ceva, că din astea se mai ținea, dar iar ar fi trebuit să dea ochii cu curioșii ce-l iscodeau și-l luau peste picior: „S-a dus Hrisoscelu, e curățat!” ziceau aceia cu o bucurie neascunsă în priviri. „Da de unde, e nițel bolnav, dar când s-o pune pe picioare, atunci să vedeți! O să-i cerșiți din palmă, dar el n-o să vă bage în seamă!” „Pe dracu! E plin da datorii, ruinat, a tocat tot pe unde a stat, pe acolo. Cât despre sculele de aur cu care tot vă lăudați, unde sunt, Iusufache, că până acuș ar fi trebuit să le scoată! Să le arate! Nici heretisirea la Domn nu și-a făcut-o, de rușine. Noroc că acela a fugit și a scăpat, că-l blestemau surorile lui, de mincinos și de amăgeu...” „Eu le-am văzut, spunea Iusufache cu multă convingere, dar l-a luat o toană, până îi trece. E sgârcit; altfel vă făcea bucuria!” Nu-i convingea: „Dacă ar fi așa, n-ar vinde, că i-a mai rămas praful de pe tobă! Noi nu știm parcă! Vai de capul lui! Nici Săptămâna nebunilor n-a ținut-o, cum fusese vorba. Care l-a crezut și-a vândut și sufletul și-acuș n-are nici cu ce hrăni caii arăpești, mă rog, altfel nu se putea, mârtoage la carozze vieneze nu s-a văzut! De cumpărat birje în Bucuresci pe sărăcia asta cine mai cumpără? Iusufache, ține minte de la noi, strânge bani de înmormântare că nu o să ai cu ce-l duce la groapă pe boerul tău”... Răutăți omenești...

Intrase și secretarul livonian, întrebând:

—Tot mai doarme?

—Doarme și mai deschide un ochi, pe urmă iar îl ia apa...

Îl priveau amândoi ca pe un mort.

—A slăbit, îi tremură mâinile, nu știu cât o mai duce. Seara, cât e de cald peste zi, îi e frig și-mi cere să-i fac focurile, nu mai are sânge în vine...

Secretarul privea cu groază spre beizadea; nu cumva se prefăcea și auzea tot ce vorbesc ei? Dar Hrisant susura ușor în visele lui de amiază. Era cald, zăpucul intra în valuri prin ferestrele deschise.

—De-ar trage o ploicică până-n seară, zisese Iusufache.

—Aș, nu vezi, totul – sticlă...

—Ce este? Întrebuse pe neașteptate beizadeaua.

—Nimic, ce să fie? Așteptăm...

—Ce așteptați?

—Logofetul e pe la Tribunale, se judecă pentru braniștea de la Pociovaliștea. Noi ce facem?

Hrisant se uita la ei ca la alte alea.

—Să vă băgați un deget undeva și să mă lăsați în pace!

Nu-i plăceau veștile proaste, nu voia să știe de ruinarea lui, cum începeau cu socotelile – și Iusufache, și secretarul, și Caliarh – îi dădea afară. „Descurcați-vă! De ce vă plătesc?” le striga, dar cum să te descurci?

Servitorul dispăruse. Celălalt ce mai aștepta? Se visase lângă Monastirea Cordeliarilor, din Pera, era cu Riga Veleștinul și făceau calemburguri, petreceau, râdeau, și-acuș veniseră ăștia cu rahaturile lor, să-i turbure tihna. Ia te uită! Ca prin vis își aduse aminte de cele spuse de Iusufache.

—E adevărat că nu s-a ținut Săptămâna nebunilor, că eu am uitat?

Iusufache, nu și nu, că nu s-a ținut...

Secretarul livonian nu știuse ce să-i răspundă, dăduse să scape de întrebările lui, dar Hrisant nu-l slăbise:

—Vorbește, de ce mă mințiți toți și mă amărați? Nu am împărțit eu bacșișuri și pietre? Nu le-am dat eu la toate curvanele astea câte un briliant? Că un sac am avut și nu-l mai găsesc; nu am deschis havuzurile ce cântau prin piețe și pe la poduri? Nu erau străzile pline de echipaje lăcuite à la Daumont și cai falerați? Așa o

sărbătoare nu s-a mai văzut în București de pe vremea lui Hangerly... De ce taci?

Secretarul livonian prinsese din sbor dorința celuiilalt de a fi mințit, chiar dacă după aceea ar fi protestat și l-ar fi făcut mincinos.

—Da, cum? Era înghesuială ca la scoaterea crucii, și ce de trăsurile!

—Nu-i așa? Nu-i așa? se bucura beizadeaua. Mai spune, că eu am uitat.

—Păi, veniseră toți: care în butci, care în trăsurile ordinare, cu cai de dârvală, dar nu era unul pe jos. Cel puțin boierii se aflau toți cu nevestele, împodobite cu diamanticele, cu zgrițori, cu lefti, cu paftale. Cantorul de avis a dat și un anunț: ce bofeturi cu bune dulceturi, ce ușurare omenească; oameni foarte literați au scris la gazeturi. Atât au mâncat, atât au băut, că trei săptămâni doftorii au recomandisat numai iarbă de curățenie. Au ars lampelle cu untdelemnuri și unturi de pește, ziua și noaptea; nu mai era cine le stinge. Tânărul ucenic hipocratic, Meschitz au greșit pravurile de l-au făcut pe boer Biță Brâncoveanu să se cace trei zile la rând, că avea o boală de șezut. Și ceilalți se rugau de el, pe afară, pe lângă latrine: „Boer Biță, cine e constipat nu ocupă tronurile! Lasă-i și pe alții să se deșarte!” O, unde-s zilele trecute și moarte... ofta el, mințindu-l cu convingere.

Dar tocmai siguranța celuiilalt îl făcuse bănuitor pe Hrisant. „Asta mă trage pe sfoară, uită-te la el, nici nu clipește! De unde să se fi ținut Săptămâna nebunilor?” Îi venea să râdă. Parcă se ridicase o perdea de pe mintea lui și vedea totul limpede, dar acuș nu mai putea să dea îndărăt, cel puțin avea un martor mincinos care-l ajuta, cu asta îi mai potolea pe alde Caliarh, pe sluga Rafira sau Sultana, sau cum naiba îi mai spunea, și pe Iusufache. Găsise cel puțin o scuză de ce nu mai are parale și-i și convenea să se laude că trecuse printr-o mare încercare bănească, ceea ce mai scuza lipsa sumelor

cu care trebuia să acopere cheltuiala casei.

I se făcuse pe neașteptate o foame mare. De obicei abia gusta, bea mai mult ceaiuri în care amesteca eterurile lui, care-i dădeau starea aceea de visare din care nu mai ieșea, dar de data asta o foame cum nu mai avusese de ani de zile, îi rodea stomahul.

—Vrei s-o chemi pe Rafira sau Sultana, ori cum îi mai zice?

Secretarul livonian nu întreba niciodată de ce. Se ridicase și-i poruncise lui Iusufache care pândea lângă ușă:

—Vezi că are nevoie de bucătăreasă, nu știi ce vrea. Adu-i-o.

Femeia se înfățișase, avea pe chip o compătimire care nu-i scăpase beizadelei. „Asta-mi plânge de milă!” Dar nu-i mai păsa. Ar fi mâncat licurini, niște hulubi în papioturi, sorbeturi.

—Aș bea un vișinap, zisese cu dulceață.

—Da, cum nu? dăduse ea să fugă pe ușă.

—Stai. Roșiile s-au fiert?

—Nu, că e abia iuliu...

—Aș fi băut un bulion și pe urmă să-mi frigă Iusufache un miel tâlhărit, tu ce zici?

—Ce să zic? se mira femeia cu mâna la gură, care nu-l mai auzise pe Hrisant cerând de mâncare de nu-și mai aducea aminte de când.

—Da' zumaricale mi-ai face?

—Nu-i sezon... zisese aceia.

—Ia te te uite, nu-i sezon! râsese beizadeaua ca de o glumă bună. Mă, v-ați boerit la limbă. Da dacă am eu, așa, un kief?

Iusufache îi făcea semne că poate să-i aducă orice zumaricale, că tot n-o să guste nimic, pentru că e dilit, nu mai știe ce vrea și de ce...

—Da, cum nu? se mirase ipocrit Sultana sau Rafira, sau cum îi mai zicea.

—Și pâine de Spania, dacă se întâmplă...

—Nu se întâmplă, dar o să trimit la simigii pe careva; te duci tu,

Iusufache?

Acela mințise că se duce cât ai clipi din ochi.

—Și supă de clapon, niscai icre de știucă ce pohte m-au apucat! se mira singur. N-aș vrea să am greață de băutură, să-mi cadă greu. Să nu ne păgubim la scrierea îngerului pentru puținică dulceață a mâncării, cum zicea dumnealui velitul Antim din Iviria...

Cei doi se uitau unul la celălalt. Secretarul livonian privea afară pe fereastră la amiaza strașnică de vară ce arunca clăbuci de aburi, secând fântânile Bucurescilor.

—Mi-e dor de niște dropioare, mai făcuse visător Hrisant și de un vin snob... Nu se adresa nimănui, vorbea singur, amintirilor. Doar o sticlă cuvioasă și prăfuită bine.

—Ce zăduf, ce sete, ai dreptate, boerule, oftase Iusufache. Ce-ar fi să mai petrecem, că de mult nu am mai făcut-o. Și-a trecut ceva vreme... Pui un prun în pământ, pune și-o doagă-n pod, ziceau bătrânii noștri.

—Mă, dar tu te-ai înțeleptit rău de tot.

Sluga se gândea că vinul tânjise destul în poloboace, s-o fi acrit de mult, dacă nu l-or fi băut albanezii cei ce plecaseră, ori grăjdarii. Ceva mărunțiș mai avea pus deoparte, nu se lăsa el fără o para, ar fi alergat să-i facă beizadelei o plăcere, dar știa că totul nu era decât o toană a nebunului ce nu se mai mișca din filegoria lui și nici măcar foame de-adevărat nu simțea. Visase probabil că petrece pe undeva, pe la moșiile lui și își adusese aminte de mâncarea dulce de morcov, de marule, de bob verde murat, ori de marinată de stacoji, dar ia să-i puie o masă, că-l știa: odată strâmba din nas ca și când i-ai fi dat otravă. De doftori, să nu audă; de doftori și de mâncare și, uite că odată înviase! Ca mâine o să joace în baluri cotilionul, șubeta ori cadrilul lăncierilor! Pe dracu! Era surpat, îl țineau pravurile și eterurile pe care le sorbea. Numai el știa ce pățea cu spicerii ca să-i mai vândă cele otrăvuri fine din care beizadeaua se amețea în visele

lui plăcute, ieșind din cea lume! Noroc cu doftorul Hrista, înfocat eterist și el; acesta îi scria cu litere fără cusur rețetele pentru farmaciștii ce nu se lăsau duși, fiindcă, spuneau ei, îl omoară pe Hrisant Hrisoscelu cu acele droguri și să-și ia răspunderea cine voia, ei nu și-o luau! Și cât mai costau toate pravurile astea, că vânduse o jumătate de moșie pe 8 000 de lei, cheltuiala numai pe anul ce trecuse.

—La ce te gândești, Iusufache, de nu dai poruncile și nu mi-o scoți pe muierea asta de aici?

Sluga îi făcuse semn cu ochiul Rafirei ori Sultanei, sau cum îi mai zicea, adică: fierbe și tu ceva pe foc, pune pe niște farfurii, că el tot n-o să guste, că nu mai are stomah, e o ruină pe dinlăuntru... Și aceea ieșise.

Erau de tot singuri, cu livonian cu tot; trebuiau să mai spună ceva și nu știau ce. Despre ploaie să zică, despre soitarii din Târgul de păduchi, ori că dăduseră foc Momâii de paie care, de obicei, anunța venirea primăverii, dar asta se petrecuse cu trei luni în urmă; acuș umblau paparudele, niște țișănci după care alerga cu limba scoasă Teodat, pularnicul, nebunul cu țucălu de la Mitropolie, și acela, ferindu-se de cuțitele potcovarilor și argintarilor care le iubeau pre ele și pe alții nu-i lăsau să se apropie.

Hrisant era chinuit de un gând vechi, voia să-i prindă cu șoalda.

—Ori la Săptămâna nebunilor au fost și măscăricii talieni, că eu i-am tocmit, le-am dat destule parale?

—Au fost, făcuse sigur de el secretarul livonian, care știa mai bine să intre în joc și mai ușor.

—Dar Geamala au jucat-o?

—Au jucat-o, cum nu?

—Și pehlivanii arapi au înghițit săbii?

—Au înghițit.

—Dar prezicători de la Hindea au fost?

—Fost.

—Măi să nu vă deochiați! Și Sgabercea, nebunul Dudescului?

—Cum nu? Cel ce rupe gâtul porumbeilor și-i mănâncă cu pene cu tot. A fost și Dună – măscăriciul boerilor, și Manea al lui Dumitrache Ghica, și Bărbucică și Chimiță.

—Acela, Chimiță, tot în stofă de mobilă umblă îmbrăcat?

—Tot.

—Dar farmazonii? Dar broscarii cu maimuța?

—Toți, jucau și strigau și măria ta i-ai umplut cu funducii. Erau și nemții halterofili, cu ghiuleaua, iar popa Ciupelnițeanu umbla cu un cal viu în spate de l-au deșelat până la urmă și l-au dus la spitalul de orfanotrofi, să-l vindece că se dăulase și i-au pleznit boașele.

—Da' stambulioții? Au jucat ei printre cuțite și au scos căciuli din alte căciuli, bătându-le cu biciușca?

—Au scos, făcea ca papagalul secretarul livonian...

—Mincinoșilor! strigase deodată Hrisant Hrisoscelu, lăsându-l pe fiul natural al Militrisei și-al contelui Goncearov cu gura căscată. Visuri, kimere, istericale, nevricale, visați, de ce atâtea alucinații? Afară, afară!

Ieșiseră speriați, făcându-și cruce, blestemându-și ziua când se tocmiseră să-l servească. Beizadeaua rămăsese singur. Nu era trist, nu gustase gluma, pentru că până în urmă cu câteva clipe crezuse el însuși că Săptămâna nebunilor avusese loc; nu era posibil altfel, doar luase toate măsurile, doar cheltuisese tot ce mai avea pentru a scoate lumea din casă, cu muieri îmbrăcate în rochii de terțanel, cu fulii de diamante, gherdane, inele și brățări, cu fionguri de panglici mov și cărmazii, cu paftale de aur, ca pe vremea Zincăi Golească, cu șaluri beldar ca la începutul veacului, după moda veche, și ei, berbanții, cu mătănii de odogaciu sau chihlimbar în mână; încă pe sub giubea, cu cepchen, din fir și tarabolusul pe ureche; pe când angliștii, ridersii, franțuziții bon- juriști „en habit à la franque”,

loghiotații, receptorii de limbi streine sfidau pe cei dogiți, învechiți în moda altui secol ce se duse. Vasilică Ghica îmbrăcase redingota albastră, ori visase el, de nu-și mai aducea aminte, arăta lung și deșirat, cu haina sugrumată pe talie și încheiată în față cu nasturi de mătase, ceea ce îi împrumuta un aer de cocoș. Parcă Ionică Greceanu nu purtase, atunci sau altă dată, pantaloni de cașmir pe picior, cu supieuri, cravată de muselin, pălărie tare, de castor și pantofi cu tocuri înalte? Se duse vremea ammaestraților fanarioți! Cât timp trecuse, părinții lor fuseseră artiști în iahnii și baclavale și ei ciripeau franțuzește și nemțeste, răsizeau moneda curgătoare la britisch-biliard, ori ighiordum ca pe nemica și dansau passe pied-ul și matradu-ul napoletan, fără să le pese; parcă el, Hrisant, ce făcuse?

Și din nou o durere surdă îl lua în stăpânire. Nu era frică, nu era nici măcar melanholie că pierduse o femeie cum nu mai întâlnise; numai sentimentul acela de risipă a vieții fără scop când începuse totul cu violența tinereții, cu atâtea speranțe și scoposuri nobile, și-acum ce se afla în urmă? Nimic, semănând totul cu vidul acestei după-amieze înfricoșătoare de vară, cu vipia, cu nădușala care-i curgea pe spinare și cu frigurile de seară, cu intrarea în lumea lui falsă, a eterurilor din care nu mai reușea să iasă... Mereu obscuritatea lividă a zilelor goale, fie iarnă, fie vară, culoarea ternă a aerului saturat de prav sau de o uscăciune care-l îngheța; focurile cele mari nemaiajungând răcelii din oasele lui și, mai ales lihtisul, boala orientului, acel gol fără sațiu în care intri și de unde nu mai reușești să ieși, turburea stare de așteptare, fără mișcare, fără gânduri, numai o supraviețuire dureroasă în care se rupeau niște vâluri și se trezea mereu în trecutul pe care-l ura, dar de care nu se putea desbăra. Venezia, canalele, marea mugind în zori, clopotele, umezeala, jocurile luminoase ale apelor, o imobilitate din care nu reușise să scape nici măcar acolo, tavanele pictate de la palatul

Caragua, fuga lui până la Viana, urmărit de creditori, de șacalul acela de Barbaro Vimercatti, cel ce reușise să pună ghiara pe el, așa cum îi prevestise Christo. Trăise frumos în tinerețe, „puțină gramatică, puțin Descartes”, după moda timpului și-acum se prăbușise într-o viață aruncată. Mereu gândul la viața dublă a Herulei: pe cine iubea? Se împăcaseră, dar sărbătoarea durase puțin, reapăruseră bănuielile, reproșurile, geloziile, o puneă să povestească ce făcuse cu Gentile Labia, cu falsul numismat, vagul actor, friulanul care vâna cu șoimi. La el nu se gândise? Ce făcea el, Hrisant, în acel timp; nu-i spunea nimic suferința aceea teribilă, zilele goale, când Venezia era mai tristă decât cimitirul San Michele, când sciroccoul bătea violent și zidurile se încălzeau, luau foc și era singur, privind încăperile pustii, oglinzile reci și întunecate, streine fără chipul ei, bezna verde, întunecoasă a interioarelor părăsite? Dar el unde era, și ce făcea în acest timp? îl întrebase Herula cu acea glaciăritate în glas a tuturor desamăgiților ce vor să-și ia revanșe amare, părăsiți la rândul lor cu aceeași cruzime? Cum arăta târfa de Daria Fini, era înflăcărată, ca ea? Cunoștea mângâierile pe care numai o curvă trecută prin bordelurile cairote știa să le acorde bărbaților? De ce se mai plângea? De ce nu așteptase? De ce voise s-o facă să urle de gelozie?

Degeaba lacrimile, reproșurile, acum era prea târziu! Da, îl iubise pe actorul acela, pe vagul numismat, cum îi spunea el, pe friulanul cu moșii la Malamocco, unde era foarte frumos dacă voia să știe, iarba catifelată, strugurii brumați, aduși pe tipsii de argint, argint de pe vremea Cruciaților, cum se lăuda. Și ce mai scâncea acum, când totul era trecut, mort, ceva ce fusese, ce nu mai putea să se întoarcă, nu vedea că tot la el se întorsese, că se afla aici? Avea încă un soț, nu se gândea la agresiunile lui brutale din unele dimineți? Pe Attilio nu era gelos? „Taci!”, o ruga, astupându-i gura cu palmele. „Tu mă stârnești. Fiecare clipă de iubire e altfel și ne aparține numai nouă!

Nu au nici o însemnătate cei ce au fost sau or să vină. Trebuie să învățăm că iubindu-ne, murim; că iubirea, ea însăși moare atunci”. Reverberațiile Veneziei pe zidurile ce putrezeau și ele, se erodau ca iubirea lor cu fiecare ceas, cu fiecare zi trecută. Atât de puțin într-un atât de profund sentiment! Și nici o milă din partea nimănui, a nici unuia, numai o devorare reciprocă, Hrisant privea la cei doi pești dragon, cum se pândeau, probabil că nu dormeau niciodată, doreau doar să se sfâșie. Mâinile ei în obscuritate, brățările sclipind mort în lumina scăzută a interioarelor palatului Caragua; afară, ciclamele, anemonele și migdalii radiind în soarele iute de dinaintea toamnei, mozaicurile lustruite, portocalele din vasele de argint întunecat; dincolo de ferestre, grădinile orașului se opăreau în fierbințeala amiezei. Ceasuri ucise în reproșuri, în strigăte acoperite de sărutări false, ce voiau să ia locul altor sărutări de mai mult; un plectis ucigaș, golul înaltelor încăperi pe plafonul cărora jucau reflexele apelor clocite și strălucitoare ale canalezzo-ului, cu unduiri galbene, vinete, violete, după decantarea luminii strecurate prin perdelele ciuruite de soare. „Știe că ești aici?” o întreba. „Știe.”

„Și nu te omoară încă?” „S-a obișnuit.” Asta îl scotea din sărite. Sunt lucruri care se tac într-o situație ca a lor, dar ea avea plăcerea de a rupe portocala cu dinții, nu s-o cojească, o mânca precum copiii, stropind în jur zeama parfumată, asta îi amintea violența, cruzimea și lipsa ei de scrupule. Bazinele de afară plesneau în soare, se auzea piatra crăpând. O iarbă sălbatică, uscată se târa sub ferești; ceruse să nu fie cosită, nici nu știa bine de ce.

Și el, singur, aici, în chioșcul unde sta în priveală, în filegoria lui atât de săracă după fastul palatului Caragua, ascultând cum se scurg zilele și cum melci, libărci sau gândaci rodeau pereții, devorându-i cu o dușmănie înmiită de foame, probabil, pentru că nu mai găseau nimic în magaziile lui, magupiile nu mai ardeau de atâtea focuri și

resturile nu mai erau cărate la gunoi cu roaba pentru că nu avea cine să mănânce ceea ce pregăteau bucătarii; aceștia fugiseră odată cu cizmarii și croitorii curții neplătiți cu lunile, furând ce găsiseră...

Claustrarea, imobilitatea timpului în care se închisese; totul ar fi trebuit să-l ajute să uite ceea ce nu avea să reușească să uite vreodată. „Ce-ți spune când te întorci?”, o mai întreba. „Nimic, nu mă întreabă nimic, nici unde am fost, nici cu cine, dar știe.” „Nu a vrut să te ucidă vreodată?” „Cum să nu? De câteva ori”. „Și cum ai scăpat?” „Nu știu”. Râdea, avea atunci râsul acela trist pe care-l iubea cel mai mult. Îi propusese din nou să-l părăsească; ea fusese de acord, nu mai amintise de greutățile pe care le-ar putea avea cu biserica, dar totul fusese uitat. Se prefăcea că nu mai știa de promisiunea de a-l lăsa pe Attilio. „Sunteți complici, îi spusese cu brutalitate. Altfel nu înțeleg nimic din ceea ce faci”. „Nici eu nu înțeleg, dar nu aș putea trăi cu tine.” „Ce înseamnă că nu ai putea trăi cu mine? Ce, ăsta e un fel de a trăi?” Herula se indignase pe neașteptate. „Unde te crezi? În haremurile voastre stambuliete? În insule? De insule am fugit, vreau să trăiesc cum trăiesc, nu mai întreba nimic.” O ura din toată inima, ea devenea imobilă, cădea într-un fel de catalepsie care îi îngheța trupul de care nu se săturase. Era rece, crispată, ca un lemn, nu mai avea pe chip nici o frumusețe; îl uimea cât de repede se putea schimba. Se lăuda dacă era sgândărită că e sătulă de dragoste pentru că, nu mai departe de o seară, se dusese cu actorul ei care revenise și scheuna pe la ușile casei lor și se istovise de atâta foame a bărbatului care parcă ieșise din pușcăriile Veneziei, de la Piombi, din carcere, avea o inșățietate pe care nu știa de ce o provoacă tuturor bărbaților, își dădea el seama de asta? De câteva ori vrusese s-o sugrume, știa că-l minte sau îi plăcea mai degrabă să fie așa, și atunci îl apuca o furie dementială. Se certau și Herula se jura pe morții ei de la San Michele că nu o să-l mai vadă niciodată în viața ei, că nu vrea să mai

știe nici cum îl cheamă și-i arunca brățărilor și inelele lui pe care ar fi vrut să le svârle în canal, dar geamurile palatului Caragua erau înțepenite, aerul intra prin niște lucarnițe de sus, nu ajungea până acolo pentru că le-ar fi svârlit în mocirla puturoasă a canaletto-ului...

După care urma tristețea iremediabilă a zilelor de despărțire când Hrisant nu se mai înțelegea cu nimeni.

Degeaba veneau Christo și ceilalți la el, îmbiindu-l la jocuri și la serate muzicale; nu ieșea din odăi, tăcea; nici măcar lui Stradiotte nu-i mai dădea ordine; secretarul livonian îi gonia pe toți, spuindu-le că în asemenea clipe era mai bine să nu fie văzuți. În acele momente de singurătate își propunea să cheme alte femei, Christo putea să-i aducă câte voia, să se iubească cu ele câte o săptămână, să bea vinuri franțuzești și să părăsească palatul care nu-i mai plăcea. Ceva sleit lua loc pasiunii pure de la început. Se mințiseră, iubirea nu mai putea să renască; dar venea, deodată, o după-amiază când se auzea de undeva, de jos, o ușă deschizându-se violent, cineva striga de acolo că a sosit, și el nu răspundea, și deodată, ea apărea în încăperea cu pereții poleiți, cu mobilă întunecată și smulgea perdelele și soarele de afară pătrundea înlăuntru, invadând încăperea înaltă și descoperind ungherele familiare pe care le uitase. Era îmbrăcată în rochii transparente, albe sau roz, sau viorii; alerga până în locul în care se afla cu brațele deschise, cu un avânt ce nu putea fi descris, și o avea în brațe toată, numai tinerețe și disperare, și lacrimi, și scâncete, și minciuni: „Nu mă crede, tot ce ți-am spus nu e adevărat, mă ierți, mă ierți? Spune că da pentru că altfel plec imediat, nu ai să mă mai vezi niciodată...” Și nu o lăsa din brațe și ea avea pe chipul alb urmele unei boli ireversibile, chiar își inventa boli năpraznice, fără nume, ce aveau s-o răpună, primele semne se și iviseră spunea; medicii îi dădeau foarte puțin de trăit, dar ei nu-i mai păsa de nimic. Știa el ce simțea

în acele clipe? De ce nu aflate că femeile mint pentru a fi dorite mai mult, era o veche lecție învățată de la mamele mamelor lor, și el, prost și uituc ce era, credea toate basmele pe care i le spunea? Era nebun, sau ce era?

Atunci reveneau trandafirii galbeni de Isfahan, și rozele de Siria, bijuteriile filigranate, cum numai mâna meșterilor venezieni știau să facă, batiste, mousseline, parasole, evantalii, hermeline, câini brack pentru soțul ei; colivii de aur cu canari, după moda orientală, guși de vulpe de Mosc, mărgăritare, ceasornice englezești cu surprize, șaluri de Halepa, ba și o trăsură, și iar se, auzeau vorbe mari, și se făceau promisiuni nesăbuite și jurăminte ce nu erau ținute decât câteva săptămâni; reîncepeau vânătorile și jocurile de cărți la care Hrisant pierdea nebunește dintr-o vanitate de sinucigaș. Pentru el nu mai exista decât un singur sfârșit, ruina, moartea, ștreangul de mătase sau otrava...

*

Din când în când, lenea stupidă în care se complăcea era întreruptă de câte o veste proastă pe care tot Iusufache i-o aducea: turbaseră saxonii de vânătoare, îi apucase și pe ei stenahoria; stăteau închiși, dăduse boala în ei și se mușcaseră sălbatic, trebuise să-i împuște pe rând; Hrisant nu-i mai auzea amușinându-se prin curte; era o liniște ce-l scotea din sărite. Doar ce mai bătea cu puscile la amiază din Turnul Meridian, sau răzbea strigătul din dealul Mitropoliei al nebunului de Teodat, care se răstea la necuviincioșii ce nu țineau rândul la punerea lumânărilor. În rest, orașul părea ucis, numai un nor de praf albicios învăluia turlele; de la hanurile din jur, spre seară, un svon de lăutari se târa spre ferestre. Și atât. Se ducea viața lui... Celorlalți ce le păsa?

Petreceau, se făcuse pâinea și mierea, și vin mult, cum zicea Iusufache, parcă cu o invidie neagră față de alții; adică, pe ocolite, el, Hrisant, scăpătase, nu mai avea ce arunca la răspântii, parale, să audă boerii pârlăcioși și mincinoși că nu ajunsese la salamet. Slugile îl părăsiseră; nu-i mai mâncau lacherda, scrumbiile și sardelele, ajunseseră la semințe de dovleac, mai mare rușinea, se duseseră la alții și-l povesteau; nu se mai putea face nimic. „Dar or să vadă ei, îi amenința Hrisant față de secretarul livonian, să audă și acela, în genunchi se vor întoarce și vor cere să-i primesc în slujbe, dar să nu mai aud de ei...” Nu-l credea nimeni; usturatele lui cuvinte nu însemnau nimic, o știa, mai bine decât toți, chiar el. Și, ca să pară că nu-i pasă de pagubele ce se înmulțeau, îi spunea lui Iusufache: „Las’ să mai treacă o zi-două și ies în târg, să m-arăt. O să scot din banca lui Rosenthal, că am înscrisuri, bani cu ghiotura și o să ne cumpărăm alți cai și alți câini de vânătoare. Ce mai dau din clanță bărbierii, că tu de-acolo le afli pe toate?” Iusufache atâta aștepta, măcar cu asta se mai spăla în fața beizadelei, și-i arăta că el rămăsese al său credincios: „Ce să mai spună? Au scos prosopul în băț, afară, în fața prăvăliilor și se uită la canarii din colivii și la buchetul de flori cu care îmbie mușterii. Ei duc veștile proaste, le dau tutun, mă uit la ceasornicul englezesc cu care m-a cadorisit măria ta și ei mă întreabă: „Încă nu l-ai vândut, Iusufache?” „Încă nu, să vă crape vouă leibărul, uite așa!” „Da’ jupân’tu ce mai zice?” „Ce să zică, zice că să-l pupați undeva. Pe la dekemvre se pune pe picioare și vă arată el, nădăjduim ceva rodire de coconi...” Cu asta-i lăsa cu gura căscată pe curioși, Iusufache. Adecă boerul nu căzuse în starea eunuhilor, mai putea, ocărâte isprave se știau despre el, din tinerețe, dar că după ce-l făcuseră de scurs și fără snagă, râsul Bucurescilor, să mai afle că pune jos și că va mai avea și niscai moștenitori, asta era prea de tot. „Vă lăudați voi!” făcea careva și Iusufache pleznea de furie. „Cum adică, ne lăudăm, își însușea el

pluralul acela măgulitor. Habar nu aveți cu ce femei a trăit el pe-acolo, pe la Venezia. Am aflat totul de la secretarul livonian, pe el să-l puneți să vă spuie, vi se face părul măciucă.” Că aceia îl mai întrebau: de ce, la o adică, beizadeaua nu mai ținuse Săptămâna nebunilor? se oprea să zică, să nu-l supere. Între ei, ai casei, așa rămăsese, că petrecerea cea mare se ținuse și că boerul fusese generos, le împărțise tuturor darurile aduse de la Cetatea Dogilor, dar cum să crezi într-o minciună atât de gogonată? Mai rău era că fiul natural al Militrisei și al contelui Goncearov o luase de bună și numai ce-l auzeai și pe el: „Mai ții minte, Iusufache, ce-am mai petrecut la Săptămâna nebunilor?” „Cum?” se mira sluga, cu aerul că nu-i vine a crede cele ce auzea. „Ce te prostesti atât, ori ai tâmpit și tu, ca toți bășinoșii ăștia de boeri, plini de barbe și goi de minte, boeri de pungă? Ai uitat mesele frumoase de le-au pus boer Hrisant, mistuirile de foc când a dat cu arteficii și cu bombe de se luminase cerul ca la focul cel mare? Ori nu mai vor să știe că stăpânul nostru au vrut să le treacă vremea din privit, că altceva nu mai au ce face, spun snoave, mănâncă rahat și trag la lulele?” „Nu, că s-a sfârșit și ăsta”, gândea Iusufache, se umple lumea de nebuni, mâine, poimâine, o să mă auzi și pe mine povestind cu ficlenie cum ne vom fi veselit cu toată pripa la Săptămâna nebunilor!” Și dacă era pe așa, las-o cum ai pus-o! Bea apă de puțină, și zi-i că-i șampanică... Încă n-am ajuns la mezaturi, dar nici departe nu suntem, până atunci măcar să petrecem... Se vede treaba că secretarul trăsesse luna asta în piept aer de Snagov și acela nu-i priia. Așa se întâmplă când averile sunt rău agonisite și lumea se nebunește, ori se preface, pentru că el, Iusufache nu credea că Hrisant al lor era chiar într-o ureche: se ferea de dânsul, așa, ca să nu-l mai întrebe nimeni de ce-a pățimit pe acolo, pe unde a fost, altfel de ce ar lua-o rasna? După ce vorbești cu el, de parcă nu ar avea nemic, odată o cârmește cu minciunile, într-un rătăcit curs al planeteilor, pentru că, dacă

voia să știe beizadeaua, asta era, trebuia dus la descântătoare, deasupra-i veghea Saturn, cel plin de plumb, cu relele lui...

Și, ca să-l mai distreze, Iusufache îi povestea că în târgul păcătos al Bucureștilor se deschisese o înaltă școală de hățuri lungi, adică de dresat caii, de ședeau aceia în două picioare și jucau în cerc, ca la circ, și toate demoazele și angliștii, și riderșii se înscriaseră acolo și făceau poze academice pe armăsari, stravagante plutarhice, cum scria în foglietele de le zicea acum gazeturi, în libelele sale, fratele lui Theodosie Zigomalas, un grec ca și Hrisant, ce influa cu scrisul lui în opiniunea publică. Și iar se mira beizadeaua: „Mă, Iusufache, eu nu te mai țin pentru că nu mai am cu ce te plăti, tu ai ajuns de vorbești mai bine ca mine.” Asta îl mulțumea pe Iusufache mai mult decât orice. „Vezi, boerul tot boer, cugeta el în sine, dacă te mai ridici la minte, nu se supără, te bagă în seamă. Are frăgezimi sufletești, că de-aia era bună pricopseala învățăturii și când ar avea el vreme, că vorbise cu secretarul livonian, s-ar apuca să citească cărți și organe matematicești sau ar tocmi un dascăl latinesc să-l deprindă cu lucrurile subțiri ce se arătau acum în lume. Parcă alții erau mai breji decât el, numai că știa pe dinafară Gnomele lui Esop și Homer, urmaseră scholana și uite că-i porunceau lui, cel fără de nice o învățătură! Pe Iusufache îl băteau de mult gândurile astea pentru că tot scodolind pren poduri ca să vadă ce să mai vândă din casă, dăduse peste „Tomul uitării” și „Panoplia dogmatică”, două cărțoaie din care-i citise livonianul din grecește de câteva ori și, Doamne, ce mai învățături erau acolo, să tot ascuți și să te destupi la cap! Auzise el, îl întreba acela de „Politichia” lui Aristotel, dar de „Cuvintele aurite” ale lui Pithagoras? De unde să audă, că trăise prost, numai lăcuste nu mâncase, ca sfinții părinți în deserturi. Și secretarul îl trimisese la un grec sofialeu, unul de avea dugheană lângă „Ochiul lui Dumnezeu”, unde se vindeau pantofi cu cataramă, știa el? Dacă știa, o să-l găsească că nu prea avea clienți, sta cu un

pudel bine pieptănat în brațe, afară, că o tarabă era toată negustoria lui, și să-i spună de cine-i trimis și să-i dea niște cărți de învățătură, și-atunci, pe Sfântul Mihail al Sinoadelor, o să vadă el, Iusufache ce carte o să-l învețe că tot nu mai aveau ce face cu nebunul lor de boer, ce nu mai ieșea din parigoriile sale. Se dusesse sluga: acolo, altă lume, numai desmădulați, loghioțați de prindeau muște, poeți, cum li se spunea, cu pălării clacă și pantaloni colanți, femei groase, dar boite, vorbind franțuzește, și-n jurul lor țapi tineri, niște păpușei de cafenele, cu plete lungi, îmbrăcați în doi coți de postav roșu, legați la gât cu o panglică de-i zicea lavalieră, după moda de la Paris, cu jiletci galbene ca mierea, à la republicaine, cum auzise de la secretarul livonian, scurtă până la genunchi, cu colțuni de mătase, ori în pantaloni albi, moi și surtuțe de prunelă, trăgând din ciubeice și învărtind zariflăcuri ori suveniruri mitologice în dește. Avusese ce-i povesti beizadelei o săptămână, pentru că de învățătură tot nu se apucase.

Grecul sofialeu îi dăduse câteva tomuri, dar Iusufache adormea pe ele, după ce citea câteva rânduri despre Alfavita sufletească. Prost se născuse, prost avea să moară, ce-i trebuia lui; așa că să nu se mai mire boer Hrisant că mai scăpa câte un cuvânt mai altfel pe gură. Beizadeaua râdea de se prăpădea și ivea de unde nu se știe câte un leu de argint otoman și i-l dădea: „Ia-l, Iusufache, să ai cu ce plăti cahveaua, să mai afli”. Aceluia îi răsărea fața de bucurie, lua bănuțul și, cu ce mai avea, mergea în Târgul de păduchi, a doua zi să cumpere niscaiva mărfuri pacotile, că altceva nu-i mai dădea mâna. Veneau vremuri grele, ar fi plecat la alt boer, dar se legase sufletește de Hrisant; ar fi fost mai mare rușinea să-l lase la greu precum alții. Măcar el avea haz, îl mai distra oleacă cu novitalele sale: ba că în târg veniseră arhitectoni cu planuri mărețe de acheducturi și fontane publice; ba că Domnul cel nou o să ardă Condica datornicilor și-o să se șteargă toate rușinile, paremii de-ale

domneștilor adioțați ce promiteau și niciodată nu se țineau de cuvânt, dar scutelnicii și sărăcimea trăgea nădejde, ce altă ceva să facă? Mai venise și un hindiu-harap care sărea peste șase bivoli deodată, ori se lega de coada unui cal și-l ținea pe acela în loc, asta la bâlciul din Mahalaua Calicească, minuni ce atâta groază de limbi de om nu poate povesti, ba că Marula Korban se desfăcuse de soțul său, ori că Ionică Greceanu căzuse din nou în fapte de curvie, ori că Elisaftha Balș a rămas săracă de soțul ei pe care l-a găsit la Grădina Darea la semn cu alta și de atâta materie de iubire s-au încăierat și acela a plecat de-acasă; lumea trăia, își vedea de-ale ei...

Se plictisea repede, ațipea în timp ce sluga vorbea de ale lui fără să se mai oprească. Căscă plictisit, dar Iusufache nu înțelegea, ori îi era milă de el și voia să-l scoată din gândurile negre ce-l pășteau de multă vreme.

Totul era rupt în memoria lui, ba se visa la Turla Jalikioscului privind ceasuri întregi la jocurile apelor, la ciprii ce fumegau în amurg într-un abur; ori întindea mâna și i se părea că atinge carnea Herulei pârguită în lumina roșcată a lumânărilor aprinse în palatul Caragua. Alături acvariul întunecat, plin de plante putrede lăsa să se vadă pânda celor doi pești dragon ce se așteptau unul pe celălalt. „Unde ești?” întreba și auzea glasul lui Iusufache și asta îl scotea din minți: „Nu ai plecat? Ce mai îndrugi acolo vrute și nevrute. Du-te, voi a sta singur”. Și sluga pleca umilă, privindu-l ca și când l-ar fi certat: „Ce-ți veni? Ce ai cu mine?” Dar avea nevoie de tăcerea din jur ca să se întoarcă în acel trecut din care nu mai voia să iasă.

Venezia rece, iarna, ca o poză de dagherotip, cu ceva metalic în cerul strein și el singur, focuri încă arzând în căminele și ele reci, streine, interioare austere, fără viață parcă, deși acolo fusese ea și nu se știa dacă se va mai întoarce vreodată, pentru că totdeauna gustul pentru moarte o făcea să spună lucruri ce-l înfricoșau.

„Adu-ți aminte că va veni o dimineată al cărei apus nu-l vei mai vedea”, îi repeta Herula Lucrezia Vimercatti un principiu iezuit și pe urmă îi pomenea de morții ei de la San Michele, care o așteptau, morții ce o apăsau cu memoria lor, cei ce trăiau încă în ființa ei atât de mistică, pe care-i visa și-i blestema. „Sunt mereu cu mine, spunea, nu mă slăbesc nici o clipă, grei, uriași, mulți. Haide să ți-i arăt”, și-l ruga să o însoțească în gondola care o aștepta lângă poarta lor secretă, dar el nu avea chef de cimitire, de trandafirii fanați de pe marmora îngălbenită de vreme în care soarele mort de la cinci după masa, iarna, lăsa un fel de spumă albicioasă numai, o aureolă. Pe Herula o chinuiau oglinzile pe care le acoperea cu perdele de câte ori intra în înaltele odăi ale palatului. Plafoanele ce se înnegriseră repede de fumul lumânărilor și arătau iar a vechi, a ceva trecut, ciudat lucru, nesfârșitele odăi îi dădeau o furie de a umbla prin ele, de a se ascunde, și el o uita o vreme și pe urmă își dădea seama că ea plecase poate sau îi făcea numai răutăți, lăsase la vedere un colier sau o batistă, sau un șal străveziu, și o striga, și nu o găsea ceasuri întregi pentru că știa să folosească toate ungherele secrete ale acelei case închiriate pe care el încă nu le descoperise. O striga ca și când ar fi chemat-o în apă, perdelele grele vătuiau glasurile, se instaura, mai ales iarna, o besnă moale, cenușiu-portocalie sosită din evantaliile focurilor, din recele cer de afară, ce avea în el o frică. O implora: „Să nu pleci în noaptea asta, nu pot să suport întunericul și singurătatea”. „Nu plec, iubituie, spunea și dispărea pe neașteptate și el o căuta, voind să ghicească unde s-ar putea ascunde și nu reușea s-o găsească decât târziu, când, sub cine știe ce scară se auzea un râs răutăcios care putea să însemne orice; dar uneori pleca cu adevărat și el zadarnic implora pereții reci pentru ca ea să se arate; era departe, în cine știe ce sală de jocuri sau în casa ca un ghețar a lui Vimercatti. Atunci ar fi vrut să moară, atunci ar fi vrut să vină Trimisul, să-l gătuie, dar nu se arăta nimeni. Afară ploua, o

ploaie subțire, sâcîitoare.

Ceasurile treceau greu, se plictisea, nu-i venea nici să citească, arunca cărțile pe podele, fuma, auzea cum putrezesc fructele în vasele de argint, uitate pe podele, urme ale trecerii ei pe aici, mici flacoane cu eteruri, totul îi aducea aminte de nebunia ei când se deslănțuia, când intra în cada în care aruncase mai înainte trandafirii galbeni de Isfahan, cu țepii cărora își sfâșia sânii cu o voluptate turbată, tot trupul ei fiind repede umplut cu râulețe de sânge roșu pe care Hrisant le sorbea ca și când ar fi vrut să-i ia puțină viață, câtă mai era în acele clipe de uitată voluptate, când nu mai știau cine sunt, doi îndrăgostiți pierduți în acest oraș uitat pe lagună, și Herula îi striga în urechea însângerată. „Fos mu, acum aș dori să mor! Sinfono?” „Sinfono!”, spunea el.

Trandafiri striviți, căldura înăbușitoare a încăperilor roase pe dedesubt de un cancer al varului ce ploua mărunț peste cearșafurile în care se învăluiau, răniți amândoi, arși, privind plafoanele aurite și afumate, atât de îndepărtate. O căldură zăpușitoare le ardea carnea. Hrisant simțea o amețală dureroasă și ar fi vrut să deschidă ferestrele mereu închise ale palatului Caragua, pecetluite parcă pentru totdeauna în chenarele lor de plumb ca și când ar fi fost zidiți de vii acolo. „Să fugim, spunea Herula sufocată și ea de acele ziduri, altfel vom muri...”

Memoria lui se întuneca, nu mai știa unde se află: la București, în torpoarea lui Iuliu, când arșița mușca din frunzele de salcâmi ai mahalalei Scorțarului sau în planturoasa Cetate a Dogilor care în luna aceasta era deșartă pentru că toată lumea pleca în vilegiatură încă din iunie, după ziua sărbătoririi sfântului Anton din Padova...

Totul era turbure. Numai mirosurile, altele, Bucurescii nu aveau izul de vanilie și scorțișoară, esențele exotice ale piețelor asurzitoare din Cannaregio sau Dorsodure; vara mirosea a boșar și a tei, ultimii tei ce mai lepădau florile lor în ulițe ca pe un dar

întârziat al întârziatelor veri, uitate parcă în cer de sfinți și aruncate ca o pomană peste Bukurli... Nu mai erau campielli plini de gondolieri care, la ceasul amiezii, jucau borele sau lippa cu derbedeii desculți, în lipsă de mușterii. Clienții lor se aflau prin viile de la Treviso unde strugurii abia începeau să se coacă și arătau ca niște perle, de culoarea galbenă a ochilor de pisică. Golanii cântau sub ferestre „Gerusalemme”, ulițele mișunau de berete albaneze și vânzătorii de biscuiți își strigau mărfurile. Treceau cu lăzi în cărucioare neguțătorii de bagigi și portocale, cei mai mulți armeni, cu chipuri smolite și glasuri groase ce se întreceau cu mugetul clopotelor Marangorei, chemând spre ateliere pe meseriașii băuți de cu seară, care nu mai aveau chef de lucru în ziua aceea. Între ferestrele caselor joase de dincolo de canalul de la Santa Croce atârnav rufele multicolore ale spălătoarelor cu ziua, plimbate pe frânghii mânuite dintr-un loc într-altul cu ajutorul unor roțile neunse ce scoteau strigăte ascuțite ca paserile mexicane, vândute la San Giacomo, duminica pentru a însufleți apartamentele celor bogați. Treceau curvele ieftine în mulette, înjurându-se în grai friulan cu puturoșii ce dădeau să ațipească în soare pe cheurile încărcate de coșuri de pește și acoperite cu saci umeziți până se îndura vreunul dintre ei să le ridice și să le care în depozitele din apropiere unde gheata lăsa să curgă un râu plin de paie tocate, murdar și împutit. Pe la prânz când, cu timpul, scădea marea, sosea un fel de barcă dosădită, încărcată cu înecații culeși din lagunii în noaptea ce trecuse. Trupurile țepene erau aruncate ca buștenii pe pavimentul încălzit și cine avea neamuri dispărute trecea să le vadă, să facă recunoașterea. Din când, în când, câte o muiere scotea țipete ascuțite și-și lovea cu palmele obrazii, într-o disperare teatrală, mortul era vârât într-un sac și-l cărau cu o roabă spre mahalalele îndepărtate. Dar la toate astea Hrisant nu privea decât când rămânea singur și-l măcina urâtul. Atunci smulgea perdelele

încărcate de prav și se uita prin geamurile turburi la mulțimea confuză mână de griji ce alerga spre locuri necunoscute, ori la leșinul de la amiază al hamalilor. Până se auzea Realtina, clopotul de la San Giovanni, ce marca sfârșitul zilei de muncă, zăcea în așternuturi, ucis de oboseală. Se adunau nopțile pierdute în tripourile de la Ridotto și ceasurile nebune petrecute cu Herula care pica pe neașteptate, grăbită, privind în jur, ca și când ar fi bănuț că cineva își petrecuse noaptea aici, în palatul Caragua și ea căuta vreo urmă, punându-l să jure că-i este credincios, și neîmpăcată își rupea șalurile de mătase cu care-și acoperea obrazul pentru a nu fi recunoscută de careva. „Hrisant, spune că nu o mai vezi pe Daria Fini, Christo mi-a spus totul, te vizitează în lipsa mea...” Mințea. Orice ar fi făcut ticălosul de verișor al Herulei, dar să-l vândă dacă l-ar fi văzut cu o femeie, asta nu! Ar fi fost descalificat, nu ar mai fi putut să iasă în lume, era o lege bărbătească, nescrisă pe care o respectau până și pungașii ce dormeau noaptea pe bacul de pe Rio de Verieri... „Ești nebună!” îi spunea, răsând și necrezând-o. De fapt se scuza că pica neanunțată pentru că pe urmă mărturisise singură: „Mi-a fost dor de tine, voiam să dorm puțin aici...” Într-o dimineață, parcă presimțind că va sosi, adusese cu un gondolier un sac de perle ordinare pe care le risipise ca pe un pietriș în atriumul acela în care ea își pierdea mereu săpunurile. Erau mici, mărunte, câteva mii, costaseră destul, pentru că dacă le vindeai una câte una sau înșirate pe sfoara unui colan puteai lua un preț bun. La început, Herula nu-și dăduse seama că pietrișul alb de dinainte fusese înlocuit, dar pe măsură ce se apropia amiaza și soarele pătrunsese prin înguste ferestre, perlele începuseră să licărească, scoțând o lumină nelumească, ca și când un foc rece s-ar fi aprins pe neașteptate și iradia din mozaicul atriumului. „Ce se întâmplă? îl întrebase, vine de undeva o lumină supranaturală. Sunt fantome?” Era speriată, nu înțelegea nimic, se ridicase într-un cot și privea

spre locul acela pe care Hrisant presărase perlele înaintea venirii ei. „Ghici!” O luase de mână și o adusese în fața bazinului în care pluteau pești manciurieni, roșii, cu cozi fastuoase. Pusese neîncrezătoare tălpile pe falsul pietriș și simțise răceala catifelată a perlelor ce păreau ochi omenеști pe care călca. Și tot ce fusese până atunci, spaimă și reținere se transformase într-un dans sălbatic. „Ești nebun, ești nebun! striga. Ai făcut toate astea pentru mine?” Îl sărutase fericită ca un copil, se plecase peste mărunțul pietriș prețios și prefirase printre degete perlele care curgeau unele peste altele scoțând un sgomot de ghiață sfărâmată, pe urmă și le aruncase printre sâni și le lăsase să curgă de-a lungul trupului, să le simtă răceala. Ochii îi străluceau ca într-o nebunie. „Nimeni nu m-a iubit așa, spunea gâfâit, gata să-l înăbușe când se arunca asupra lui. Unde ai învățat toate astea? În puturosul vostru de Orient? Spune! Spune!” Dar el nu mai putea să răspundă pentru că îl sufoca cu gura ei sălbatică. Urmase apoi o lungă, nebunească îmbrățișare și pe urmă dormiseră câteva ceasuri și ea se sculase, plângând. Visase ceva teribil, nu voia să-i spună ce, probabil morții ei o chinuiau în coșmare, era suptă, desfigurată aproape, avea o privire pierdută. „Ce-i cu tine?” „Nimic”, spusese, dar se temea de ceva venit din fantasmеle ce o bântuiau. Ar fi vrut să plece, dar nu se îndura. „Am fost atât de fericită azi, spusese, încât mi-e frică; totdeauna când ești prea fericit trebuie să ți se facă frică, înțelegi, fericirea se răscumpără cu multă suferință, tu o știi?” O știa, dar nu voia s-o spună. Se îndreptase spre locul acela în care lumina perlelor se stinsese, mocnind numai ca un foc înăbușit. Prin perdele nu mai sosea decât o mușită tremurătoare, mai mult cenușie. Herula se aplecase spre grămada de perle și le cărase spre ușa care dădea spre balconul ce spânzura deasupra canaletoului, singurul loc prin care intra aerul în încăperile oculte ale palatului Caragua, aruncându-le în apa neagră acum, lăsându-le să curgă printre sâni ei ca și când ar

fi vrut să le mai simtă încă o dată tandra mângâiere rece și ascultând cum plescăie lovind valurile, cu o bucurie de copil ce face șotii. „Trebuiau restituite mării”, spusese la sfârșit cu gravitate. „Te superi pentru ce am făcut?” „Îți aparțineau, puteai să faci ce vrei cu ele.” Noaptea înăbușită de vară sosise, în sfârșit; Gondolierii se trezeau din lunga lor somnolență de peste zi, era ceasul când îndrăgostiții săraci sau uitați ai Veneziei ieșeau din cotloane și voiau să simtă răcoarea lagunei. Țânțarii turbați năvăleau spre focurile aprinse pe Fondamenta. Soseau în haite iuți, bâzâind, însetați de sânge, trebuiau trase iute perdelele. Era vremea când blondele femei ale orașului își încercau rochiile și obrajii lor de piersică erau ciupiți de lacomele insecte ce găseau pe unde să se strecoare.

Curvanele Veneziei le blestemau, își puneau spirt pe pielea delicată sau aprindeau plante odorifere ce lăsau un miros ascuțit de piper sau de ambră, un miros ucigător care le alunga. Adevăratele doamne sau târfele nobiliare părăsiseră orașul și Herula îl anunțase că peste două zile pleacă cu Attilio Vimercatti pe Brenta cu il burchiello, împreună cu prietenii, să-și facă villeggiatura del Sunte, „poți să vii și tu”, spusese în treacăt, ca și când ar fi vrut să-l lase să înțeleagă că ar fi mai bine să nu vină. „Nu m-a invitat soțul tău, cum să fac?” „La astfel de voiajuri nu se invită, te prezinți, pur și simplu, dacă știi de unde să iei barca, înseamnă că cineva te-a chemat, nu o mai face pe supăratul. Iei o gondolă și ne aștepți la Mestre, eu am să fiu pe punte, o să-ți fac semn cu o eșarfă roșie, asta-i tot, ai înțeles?” Se îmbrăca repede, grăbită ca și când i-ar fi fost frică să nu întârzie undeva. „Și cine mai vine cu voi?” „Nu știu, bărbatul meu se ocupă de fleacurile astea...” În câteva minute dispăruse, o mai văzuse fluturând o mână în gondola lui care o aducea și o lăsa din nou pe peronul casei Vimercatti. Câteva ceasuri își jurase sieși că nu se va duce pentru că nu astfel se invită un om ca el la o petrecere mai lungă, cu acele fraze derizorii, cum ai lăsa dispoziții unui servitor,

dar gelozia îl lua din nou în stăpânire. În astfel de ocazii nu lipseau cicisbeii mai vechi sau mai noi ai acestei femei, avea un bun prilej de a vedea ce-i mai fac „grajdurile”, cum spunea ea câteodată. O s-o învețe el minte, o să-i umilească pe toți neisprăviții ăștia săraci, care se dădeau drept conți și baroni deși erau numai niște scăpătați cu nume ilustre. Îl chemase pe secretarul său livonian care era bun în astfel de împrejurări și-l pusese să-i caute cea mai frumoasă gondolă din Venezia pe care o încărcase cu covoare și cu un cort de mătase argintie, cu luciri nemaipomenite în acel amurg al întâlnirii când în delta de la Mestre se ivise cu destulă întârziere acel burchiello, încărcat de lume, strigând și cântând în același timp, un fel de corabie a nebunilor, care abia își făcea loc spre intrarea râului. Se aprinseseră felinarele de bord și Hrisant zărise silueta subțire a Herulei care agita într-adevăr o flamură. Cântau din ghitare câțiva inși îmbrăcați în vestminte de sărbătoare, tocmiți din timp, totul avea ceva carnavalesc, cum erau toate la Venezia.

Vimercatti probabil că începuse de pe acum un Panfil pentru că nu se arăta; pe puntea de lemn se aflau mai multe femei decât bărbați. Beizadeaua desluși chipul smolit al lui Gentile Labia, flancând-o pe Herula, îmbrăcat într-un costum de pirat cine știe de unde închiriat. Era sigur că acest tânăr nu va lipsi, dar părea prea târziu pentru a mai arăta vreo proastă dispoziție. Urcase pe o scară de frânghie la bordul corăbiei, părăsindu-și însoțitorii din gondolă, îi întâlnește pe vechii cunoscuți de la vânătoria de vulpi, organizată de Vimercatti: baronul Campagna, scund, cu ochii lui iscoditori, cu o agresivitate reținută în priviri; marchizul Mazzacoratti cu soția lui Maria, născută Otrante; Luisa Ottoboni, Mathilde Faggiano și baroana Giovanelli, sora lui Vimercatti; nu lipsea tânărul Fiano, și el în preajma Herulei, vorbindu-i sâsâit, gesticulând agitat, toți în costume pestrițe de marinari. Herula îl întâmpină cu un zâmbet care nu spunea nimic, aproape cu răceală, urmărită de femeile din

jur, care știau povestea lor, desigur, dar nimeni nu-și permitea să arate asta. Gianni Faggiano, ca totdeauna asudat, sosise din pântecul corăbiei care părea foarte încăpătoare, pentru că de jos se auzeau strigătele jucătorilor de cărți ce se grăbiseră să-și omoare timpul pe acest bastiment lent ce abia înainta prin noroaiele râului secat de arșițe.

—Ce faci? Îl întrebase repede Herula, după ce dăduse salutul către doamne și însoțitorii lor.

—Bine, dacă pot să spun așa...

Îi întinsese un pahar cu un vin amărui pe care-l luase de pe tava purtată pe punte un valet în livrea și ciocnise cu el.

—Te bucuri că ești cu mine?

—Sunt mulți care se bucură că sunt cu tine aici; soțul tău, Gentile Labia și chiar tânărul Fiano...

—O, mai sunt, nu i-ai văzut pe toți, răsese ea cu un glas reținut. O să ți-i prezint...

Apăruse Christo care nu putea să lipsească de la această petrecere.

—Ei, te-ai acomodat? Îl întrebase. Nu ai un aer prea fericit. Suferi de ceva. Aici trebuie să zâmbești tot timpul, altfel lumea o să creadă că ești constipat. Hai mai bine să-ți arăt unde ai să dormi. Dar nu ți-ai luat pușca? se miră. La Bassano va fi o vânătoare de mistreți, dar nu-i nimic, avem câteva în plus pentru gură-cască de felul tău...

O luase înainte, coborâseră pe o scară ce scârțâia îngrozitor și intraseră pe un coridor de lemn, luminat de un felinar de vânt. Aerul era îmbâcsit de fum, undeva se auzeau puternic glasurile jucătorilor ce se tachinau când ceilalți pierdeau vreun pot. Îi deschisese ușa unei cabine înguste cu două paturi și i-o arătase:

—O să dormi cu mine, dacă nu cumva vrei să stai pe punte. Sunt și acolo locuri pentru cei mai puțin mofturoși, dar nu te sfătuiesc,

țânțarii or să-ți muște pielea de o să-i pomenești. Lasă-ți bagajele aici...

Îi luă geanta de piele în care își adusese schimburile și i le aruncă într-un dulap.

—Vrei să te speli? Îl întrebuse, arătându-i un lighean de argint și un vas cu apă. E cam strâmt aici, dar ne descurcăm noi. Știi ce ai de făcut: du-te întâi și joacă cu Vimercatti, lasă-i ceva pe masă, doar nu ești prima oară cu el. O să-l facem să se simtă bine. Pe urmă totul o să-i placă.

De afară se auzea glasul puternic al marchizului Antonio Mazzacoratti care-l pisa pe ducele Corigliano că pierduse un rond. Ceilalți râdeau în gura mare, hohotind amuzați de mutra pe care o făcea probabil cel ce pierduse.

—Cine se mai află pe punte?

—Păi, pe contele Luchesi Palli îl cunoști?

—Parcă.

—Mai a venit și Barbaro Vimercatti, te sfătuiesc să-l câștigi lăsându-i ceva în ghiare. Cu viața pe care o duci, nu se știe când o să ai nevoie de el... Un cămătar este întotdeauna necesar și trebuie îmblânzit.

—Așa îmi urezi? Să ajung la mâna lui?

Christo râsese mânzește.

—E mai bine să știi ce te așteaptă, decât să te miri ce te-a găsit.

—Mi i-ai spus pe toți?

—Nu. L-am uitat pe părințel.

—Ce părințel?

—Pe Mocenigo Bezzoni. Herula are grijă ca totdeauna toate generațiile sale de amănți să fie de față: trecutul, prezentul și viitorul...

—O, avem și viitorul cu noi? Cine ar fi? Întrebuse cu o ciudă grea.

—O să-l ghicești, jocurile noastre nu permit desvăluirea unor secrete. Ele trebuie să fie aflate... Mergi sus sau te duci să joci?

Jucase până spre zori. Era ostenit de moarte, femeile dormeau de mult în cabinele lor. O dimineață murdară, nădușită, încărcată de nouri se ivea undeva, din stânga Brentei. Platani, obloanele somnoroase ale vilelor ruinate de războiul cu Napoleon, țânțari care nu-ți dădeau pace, ciupind sălbatic, o boare umedă, fierbinte încă de la ceasul acesta matinal, undeva spre dealurile înverzite: Treviso, Castelfranco, Monfiumi și Padova, distanță pe care leneșul lor vas avea s-o parcurgă în câteva zile, cu opriri și petreceri, cu nămolurile ce făceau să eșueze burchiello-ul, cu trasul pe uscat și căratul în trăsură până la alt punct unde altă corabie îi aștepta, cu servitorii gălăgioși ce făceau transbordările, prilej pentru femei de a-și schimba rochiile, punându-și cisme când era cazul, pentru a traversa mlaștinile și locurile noroioase.

Hrisant fumase îndelung, singur, pe urmă coborâse și dormise câteva ceasuri, trezit de clopotul care bătea anunțând prânzul. Se spălase în grabă, pe Christo, pe care-l găsisese dormind, nu-l mai văzu, se sculase înaintea lui. Pe punte se da un vin frizando, șprițat, șampanică de Asolo. Bărbații se bărbieriseră, arătau proaspeți chiar după o noapte de joc întăritat. O ploaie caldă curățase puntea înghesuită de cântăreți și marinari aflați în treabă, de jucători încă năuci de somn, dar cu priviri ațâțate de ușoara băutură care-i scotea din mohorala nopții trecute.

—Qui si bebe anche bene... spusese, în hazul celorlalți, Gianni Fagiano, cerând încă un pahar din Suavele ce făcea o spumă albă în cristalul de Murano.

Se întreba cum au dormit fiecare, cât au câștigat în seara trecută. Vimercatti, de obicei cu o mutră plouată de parcă-i tot tuna și fulgera, îi dădea ocol lui Hrisant, întrebându-l ce-a mai făcut și de ce nu răspundea la invitațiile repetate pe care i le transmitea prin

soția lui? Nimeni nu schița măcar vreo schimbă de răs la auzul acestor cuvinte. Păreau înghețați, absenți, priveau fastuoșii copaci în haine de vară și Hrisant îi răspunsese că multele ocupații îl împiedică să vină la petrecerile lor atât de dese.

—Înțeleg, înțeleg, zisese contele. Afaceri diplomaticești. Mi se spune că ești un om foarte important.

Dorea să-l măgulească, să-l facă să se simtă bine între acei duci și marchizi scăpătați pentru care seninătatea cu care pierduse cu o seară înainte 10 000 de reali la jocuri rămânea un mare mister.

—Uite-l și pe părintele Bezzoni, spusese careva. El nu bea decât limonada, răsese acela.

—Vorba proverbului: nu se scufundă vreun burchiello pe care să nu se afle un călugăr, un student și-o curtezană, conchisese Barbaro Vimercatti, și el bine dispus în ziua aceasta atât de turbure.

Valeții serveau frutti di mare, marinarii de la lopeți strigau în cor, opintindu-se să scoată corabia din nămoluri. Apa scădea, se pregăteau să facă transbordarea. Vilele Grimani, Finni și Alessandrini se zăreau prin stuful Brentei, locuri parcă părăsite, sub cerul vânat. Aerul era din ce în ce mai înăbușitor, Venezia prăfuită rămăsese undeva în urmă, nu se mai vedea de mult, se aflau într-un ținut mușcat de seceta verii, ierburile erau pălite, din ele sburau iute paseri, se auzeau primele împușcături și bufnetul fazanilor care cădeau greoi în apă.

Femeile încă se dichiseau în întunecatele cabine ale corăbiei, dregându-și la lumina lumânărilor, în fața oglinzilor, zugrăvelile de pe obrazele devastate de noaptea ce trecuse. Camerierele alergau, de colo-colo, pe coridorul întunecat, încurcându-se una pe alta, se certau în fugă; bucătarii pregăteau la pupă mâncărurile calde, mirosea a pește prăjit, a ulei și a condimente. Vâslașii cu cagule roșii pe capul încins de efort se apărau de țăntări și înjurau în gura mare. La drept vorbind, Hrisant nici nu înțelegea de ce făceau nebunii

ăștia plimbarea pe Brenta. Totul era incomod, aerul devenea din ce în ce mai pestilențial, se loveau unii de alții, era sgomot, se întindeau cortile colorate care să-i apere de soarele ascuns de nori, se întinseseră iar mesele de joc pe punte, până spre seară nu avea cu ce să-și omoare vremea. Probabil că vor dormi la vila Foscari, îl înștiințase Christo care le știa pe toate, dacă la transbordare nu vor avea dificultăți, dar ceata de servitori ce avea să facă decât să care și să-și blesteme zilele viețișoarei lor? Se așterneau covoare pe punte, chitarozii cântau ușor să nu le supere urechile, suiți pe un fel de estradă; la provă erau și pânze, mai făcea și vântul câte o treabă dacă avea să înceapă să bată. Probabil că în ziua aceea nu adia nici măcar vreo răsuflare de aer, așa încât catargele rămăseseră goale, arătând cerul cenușiu.

Herula nu se ivi decât târziu într-o rochie albă, amplă, sugrumată pe mijloc cu o banta de moar care o subția și mai mult.

—Cum ai dormit? o întrebase Hrisant.

—Cum se doarme pe un asemenea vas. Spune-mi, am auzit că te-ai ruinat aseară, mi-au spus femeile. De ce faci toate astea? Vrei să mă plătești?

Avea un fel direct de a intra în subiect, îl stupefia cu întrebări ca acestea.

—Când se joacă, se mai și pierde...

—Da, dar tu pierzi mereu...

Îl certa? Își bătea joc de el, nu știa niciodată. Doar Christo era cel ce regiza toate acestea, el îi spunea ce trebuie să facă și nimeni nu avea aerul că e jignit.

—Îți place? îl întrebase Herula, arătându-i Brenta.

—Nu știu ce găsiți voi amuzant în aceste plimbări...

—Schimbarea locului, chiar dacă e mai neplăcut ca la Venecia...

Asta era. Tânărul Fiano le dădea târcoale.

—Te las, îi zisese, am un concurent dârz. Nu te slăbește din ochi.

—O, Mario! îl strigă. Ce te guduri ca un cățeluș? De ce nu vii încoace?

Îl sărutase ca pe un verișor, adică în fugă, abia atingându-i cu buzele obrazul asudat. Ce e cu tine? Roșești ca o servitoare...

Celălalt nu mai putea să spună nimic, vorbele usturătoare îl făcuseră să fie și mai încurcat.

—Ei, haide, haide, apropie-te, Hrisant n-o să te urască, deși ar avea destule motive.

Mereu vorbele în doi peri, mereu insinuările ce-l mușcrau de inimă.

—Mai bine ar fi să vă las pe amândoi să vă jigniți cât vreți, zisese Herula râzând de ei și văzându-i cât erau de încurcați. Până la urmă vă descurcați voi...

Ziua trecuse greu; se încurcau unii cu alții pe puntea îngustă, femeile chicoteau, servitorii, și ei, abia își făceau loc cu gustările și cu paharele ce iute se goleau. Christo dispăruse, ca și părintele, lipseau și Herula, și tânărul Mario Fiano; în schimb Hrisant nu mai scăpase până spre seară de Barbaro Vimercatti care-l cerceta discret de unde are atâția bani și cum de nu-i cheltuiește mai bine? Ipochimenu îl plictisea, avea o curiozitate agresivă, ți se vâra în suflet, cu surâsul lui unsuros de cioclu ce te măsura. Aflase că în după amiaza aceea mai pierduse 4 000 de scuzi, spunându-i în treacăt că dacă va termina banii pe care-i luase asupra-și, ținută de livonian cu grijă, poate să-l împrumute contra unei semnături simple alte câteva mii? „Cu plăcere”, răspunsese sec, bancherul. Secretarul nu bea, nu prea mânca și abia ațipea din când în când, lăsând impresia că deși se afla între prieteni se teme parcă de hoți; e drept că locurile aveau o reputație rea, dar erau mulți, aveau arme cu ei, părea greu de închipuit că cineva ar avea îndrăzneala să-i atace, oricum, suspiciunea lui părea jignitoare pentru ceilalți, dar n-o spuneau, îl priveau, cu aerul că-i făcuseră favoarea să-l

primească printre ei. Fiul Militrisei și al contelui Goncearov îndrăznise numai spre seară să-i atragă atenția lui Hrisant că pierduse destul pentru cât timp trecuse de când se urcaseră pe il burchiello, dar beizadeaua dăduse din umeri ca și când ar fi vrut a-i spune că asta nu avea nici o importanță, să-și vadă de ale lui, și îl întrebase, unde dormise? Livonianul îi răspunsese că pe punte, cu toți ceilalți, cu bucătarii și valeții, unde parcă era mai plăcut decât jos în burta corăbiei cu aerul ei stricat de lumânări și de atâta suflare omenească. „Și țăntarii?” Secretarul era obișnuit cu ei, nu-l mai pișcau, se saturaseră de sângele lui, glumise. Se nămoliseră înainte de a ajunge aproape de vila Foscari, pe mal însă, nevăzuți, îi însoțeau câțiva țărani cu care și bivoli ce fură puși să tragă cu frânghiile corabia de pe mal și când nu se mai putu, coborâră și bagajele le cărară servitorii. Drumul de țară era prost, birjele ce-i așteptau hurducăiau, dar toți țișeau de o plăcere falsă, găsind că tocmai dificultățile ivite făceau bucuria călătoriei, și apoi la capătul acestei chinuitoare căi de pământ îi așteptau gazdele lor ce se tachinau, urându-și un partener nou în noaptea aceea, cum era regula nescrisă a lumii lor, lucru ce-l umplea de mirare pe Hrisant.

—De ce se ghilosesc atâta? îl întrebase pe Christo.

—Pentru că s-ar putea să dormi la noapte cu Luisa Ottoboni, care nu se mai află în prima tinerețe și dacă nu o să-i faci față, o să rămâi compromis pe viață.

Beizadeaua nu înțelegea.

—Cum adică?

—Cum auzi. Înainte de a ne culca se face tragerea la sorți și cum ți-o fi norocul...

Hrisant îl privise năucit.

—Vrei să spui că s-ar putea să am parte, să zicem, de sora lui Vimercatti?

—A, asta încă mai poate fi iubită dacă nu va fi lună la noapte, ca

să n-o vezi, mai prost ar fi să te însoțești cu Mathilde Faggiano, pentru că ea nu doarme în astfel de ocazii nici măcar o clipă...

—Nu se poate!

—De ce să nu se poată, dar pe ce lume trăiești? Chestiunea e veche, nu noi am inventat distracția. Poate ai noroc să rămâi fără parteneră și atunci o să-ți găsești o fetișcană din cele care ne găsesc și după care se omoară marchizul Mazzacoratti.

Christo râdea de se prăpădea de încurcătura lui. Se gândea la același lucru ca și Hrisant, adică la insul cu care va dormi Herula Lucrezia.

—Mai ai o șansă: să fiu eu norocosul, dacă nu vei fi tu. Putem să ne înțelegem, ți-o cedez pe verișoara mea și mă voi resemna, cu ce-mi oferi, dar asta o să te coste...

—Totdeauna se întâmplă astfel de lucruri când plecați pe Brenta? mai întrebuse, tot nedumirit, Hrisant.

—Aproape totdeauna. Să știi că nu se clipește, nu se comentează. Totul e să ai norocul de a nu vâri pâinea într-un cuptor rece, cum zicea Periandru din Corint. A doua zi toată lumea se poartă ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. Dar mai sunt și gazdele; Foscari are două fiice superbe: pe Madona! mi-aș dori una din ele. Nici nevastă-sa nu e rea. Are cu 23 de ani mai puțin ca el; e a treia, s-a măritat abia de doi ani, fetele sunt din prima căsătorie...

Se înserase bine, se auzeau strigăte din delta mică a Brentei, silueta vilei Foscari mai purta câteva urme de soare, înainte de a se scufunda în magma întunericului, după ce o zi întreagă se ascunsese în nouri. Tufe de iarbă leșuită de vipii se sbăteau ușor la un vânt nedecis. Mirosea a ghiol, noroiul fusese tăvălit peste zi de cete de mistreți. O alee de carpeni ducea spre scările monumentale. Remizele erau arse, și pe aici trecuse războiul, încă în aer mai plutea un miros vag de fum. Sere, havuzuri fără apă, secate, jupuite, bazine în care se aruncaseră gunoae și bălegar de cai; niște lebede abia

mișcându-se pe un cot al Brentei cărând mărul dintr-un fel de grădină în formă de labirint, colivii uriașe în care se sbăteau leneș vulturi bătrâni, roși de păduchi, cu privirea aceea ce nu se poate descrie, a păsărilor captive, cu o pleșuveală ce le dădea aerul unor arhiepiscopi; în jur: centauri, tritoni, cam ciobiți, bazinele nu mai aveau decât mârșă pe funduri, totul emitea o tristețe fără sfârșit, dar însoțitorii lui Hrisant nu păreau să bage în seamă ceva, vorbeau tare, se tachinau pe chestia pierderii la joc din seara trecută sau făceau aluzii la norocul nopții următoare. Flori sălbătice invadeau aleile neglijate de multă vreme; tufe de mirt și merișor, un imens plectis de după-amiază risipită se instaura în sufletul lui Hrisant; ar fi dormit, aerul era înăbușitor, dar odată ajunși în fața unei porți de fier descoperiră cu toții fațadele înfipite în fațada roasă de vreme și lacheii în livrele de pe trepte, drepti, solemni, pudrați, ca și când ar fi fost uitați acolo de o mie de ani. Nu clipeau, păreau ireali în fracurile lor verzi, roase și aurite, cu chipuri albe de cabotini și cu perucile, mâncate și ele, îngălbenite, dar asta se văzuse mai târziu când Hrisant trecuse pe lângă ei și își dăduse seama că erau toți bătrâni, abia mai ținându-se pe picioare. De sus, prin ușile deschise ale unui vechi salon, o încăpăre cu plafonul acoperit de oglinzi, albastre de vechime și ele, crapuloase, ca niște solzi de crocodil, soseau sunete de flaut; cineva îi conducea spre locurile unde aveau să doarmă; lumina, înăuntru, nu era orbitoare, lămpile emanau raze discrete, galbene ce învăluiau totul într-un fel de aură, și ea veche, cum vechi era totul în vila Foscari. În spate, pe când se spălau în micile odăi ce țineau loc de băi, utilizate cu tot ce trebuia, după un drum lung și ostentiv, auziră câteva carozze ce soseau de undeva din apropiere, probabil. A doua zi aveau să le vadă; niște trăsură arhaice, cu herbură abia distinse pe ușile joase, landouri cu coroane ducale pictate cu aur, tapiserii roase, damascuri în care vremea lovise discret, cai ce erau înșeuăți rar și stăteau în ham ca pe

rug, cu birjari, și ei solemni și stranii, în haine de catifea, prea strâmte, dar toate acestea le uitai; și pe marchizii de țară, și pe conții cu genealogii inventate, când intrai în înaltele încăperi, cu pereții matlasați, cu uși uriașe și clante de aur, pe care nu se știe cum soldații francezi, care dormiseră în aceste iatacuri regale, le cruțaseră, cu geamuri pe care ploile de pe Brenta și rarele ninsori înscriseseră hieroglifile lor verzui în cristalul geamurilor.

Panoplii, fotolii, paturi cu polog, dulapuri de stejar, cufere cu chivăre de fier intarsiat, tablouri afumate, în rame grele, cu scene de vânătoare, pictate de maeștri provinciali, covoare arse pe alocuri, urmele militare ale tuturor războaielor; în sfârșit, cămine uriașe în care de toamna până în martie ardeau bușteni acum numai niște guri afumate prin care intra un curent secret ce mai răcorea încăperile și alunga mirosul de vechiu atât de persistent. Servitorii cărau bagajele aduse de musafiri, ușile se deschideau după niște bătaii discrete în tăbliile lor din care pica rumegușul și se iveau valeții aceia care arătau de 80 de ani, cu perucile îngălbenite și livrelele prea mult periate, aducând pe tăvi de argint pahare cu băuturi răcoritoare. De jos, din curte, se auzeau hămăituri de câini, se pregătea vânătoria de a doua zi, cineva alerga de colo-colo pe pietrișul rărit al curții; se dădeau ordine, undeva ardeau focuri mari, într-o bucătărie aflată într-o aripă îndepărtată a palatului. Volteggiatori locali dădeau târcoale intrărilor, servitorii abia ținându-i dincolo de porțile de fier, mirosiseră ca niște câini că era rost de o masă pe veresie din ceea ce ar rămâne de la banchetul ce avea să înceapă aproape de miezul nopții. Se pregăteau fazani, potârnicchi, claponi, rațe de India, asta o află de la Christo, un mare mâncău, care, după ce-și schimbase vestmintele, dăduse o raită pe la bucătării ca să știe ce îi aștepta. De sus, din loggia orchestrei, se auzeau sunete de ghitare, cineva cântase până atunci la o spinetă, salonul sunase ca o biserică, dar acum muzica era veselă, un gong

discret îi anunță că gazdele îi așteptau și oaspeții începuseră să coboare...

De pe rampa scării, salonul vilei Foscari părea invadat de verdeață: perdelele care le ascunsese priveliștea la sosire, fuseseră date deoparte și salonul părea o imensă seră; arbuști de un verde crud sau plante exotice în butoaie cu pământ se înălțau spre tavan, mesele erau ascunse după tufe artificiale, în havuzuri translucide se mișcau sub o lumină spectrală pești argintii. În jurul vaselor de porcelan de Murano, valeții cărau vesela și gustările. Se ardeau tije chinezești aromitoare, lăsând în aer un fum exotic și din loggia orchestrei fuseseră lansați porumbei cu zurgălăi la gât, un stol întreg care umplu uriașa încăpere cu un clopoțit dulce ce dură puțin, de un mare efect.

Hrisant văzu abia când atinse ultima treaptă, mesele încărcate cu salate uriașe, grămezi verzui de lămâi, fazani cu bețișoare de santal în cioc, încremeniți de parcă ar fi fost împăiați, fripturile în sosuri parfumate din care bucătarii tăiau cu sânge pe măsură ce oaspeții luau loc pe înguste și incomodele lor scaune, privind-se, căutând să se recunoască și să se grupeze după simpatii. Deasupra fastuoaselor mese la care se așezaseră: imaginea răsturnată, feerică a acestora, ștersă fantomatică în oglinzile vechi. Trufe, stridii, mortadela în vase de argint, caș de Piacenza, lăptuci, morcovi, păstrăvi, sturioni, paste de Genova, sturzul de Peruggia bine ars, găște de Romagna, prepelițe de Lombardia, totul se învălmășa în privirile uluite ale oaspeților. Vinurile grele și ușoare erau cărate în butelci învelite în rafie, turnate în pahare și gustate de gurile experte; muscaturi, vinuri dulci, brognoli de Friuli, vinuri de Candia, seci, tari, mai ușoare, toate îl amețeau pe Hrisant prin neomeneasca abundență. Mai târziu aveau să sosească și tortele uriașe, în caturi, înghețatele roz sau de fistic, cu frișca sau cu bordaj de ciocolată, adevărate piramide. Era cu neputință să-ți închipui că

pe aici trecuse războiul. Muzica stinsă din loggia orchestrei îl făcuse melancolic. Herula se întreținea cu Salvatore Foscari, gazda, căruia beizadeaua îi strânsese mâna la sosire, în ușa de la intrare, unde marchizul îi întâmpinse împreună cu soția lui, o doamnă înaltă, indiferentă, între două vârste, plină de bijuterii, cu aerul acela straniu și teatral al celor puși în situația de a arăta că sunt fericiți să primească atâta lume la masa lor; Atillio Vimercatti se așezase între cele două fiice ale marchizului, într-adevăr frumoase, dar lipsite de aroganța mamei, figuri palide, în rochii de vară ce le împodobeau cu discreție. Barbaro și Christo atacaseră piesele tari ale expediției, cum glumise vărul Herulei pe drum, adică pe soția lui Mazzacoratti și pe baroana Giovanelli. Spiritele se încălzeau greu, vecinii de moșie ai marchizului, provinciali în gesturi și în frazele găunoase pe care le auziseră cine știe la ce ultim banchet de prin cine știe ce loc, se sileau să lege o amicitie rapidă cu noii veniți. Aceștia li se păreau cu adevărat niște nobili, dar rămâneau posomorâți cu tot vinul pe care-l îngurgitau, silindu-se să se învesească cât mai repede, ceea ce se și întâmplă în cele din urmă, spre bucuria tuturor.

La înghețată, când turnurelele reci, stropite cu sirop provocară strigăte de admirație, mai ales femeilor, bărbații cerură cahvele și fumară țigări de foi după o modă recentă. Mesele de joc luară pe nesimțite locul celor pe care se aflaseră grămezile uriașe de cărnuri și pești, salate și fructe ce se descompuneau lent în vasele de argint, din cauza căldurii. Prin ferestrele deschise intra un miros amărui de nămol. Căinii chelălăiau în țarcurile în care fuseseră închiși, li se aruncau resturile de mâncare și oase, se auzeau mârâiturile înfuriate ale celor mai lacomi, câte un schelălăit, și înjurăturile servitorilor. Cei ce nu jucau Panfil făceau curte femeilor; de dănțuit nu se dănțuia încă, dar, peste două sau trei ceasuri, numai pătimașii la tarocchi mai rămăseseră în jurul meselor rotunde, aflate după

perdelele de catifea, separându-i de ceilalți.

—Nu joci? îl întrebase Herula Lucrezia Vimercatti pe neașteptate.

Se aflau pe balconul care dădea spre Brenta luminată de o lună ruginită. Jos, în curte, alergau încă slugile bete și ele de-acum, după ce băuseră resturile din carafe. Niște păuni se strigau impudic, era umezeală, broaște și paseri de noapte trimeteau mesaje amoroase în văzduh. Chitarozii încercau corzile, câteva perechi începuseră să danseze într-un colț al salonului.

—Nu.

—De ce? Ai pierdut prea mult?

—Sunt obosit.

—Îți pare rău că ai venit cu noi?

—Câteodată trăim prea mult; una e să exiști și alta să petreci...

—O, ce vorbe înțelepte.

Nu erau singuri, câteva perechi se ascundeau în umbra balconului.

—Probabil că ești așteptat. Soțul meu de când vrea să te jupoaie!

—Astă-seară o să am noroc. O să-mi scot banii pe care i-am pierdut. Să știi că mai și câștig, din când în când.

—Mi-ai mai spus-o, de ce crezi că o să câștigi?

—Am o bănuială, așa...

Herula răsese stins, cu glasul ei gutural ce-l turbura de fiecare dată. Ochii îi străluceau, avea o privire ironică.

—Te gândești la loteria femeilor. Poate mă câștigi pe mine...

—Și dacă nu te câștig?

Ezitate o secundă, pe urmă răutatea învinsese.

—Va fi cu atât mai bine, mâine de dimineață o să vin la tine după ce o să mă culc cu un bărbat care nu-mi place...

—Nu glumești?

—De ce aș glumi, totdeauna așa mi se întâmplă. Doresc pe

cineva din grupul celor ce mă însoțesc și mereu câștig un nătărău care nu știe ce să facă pentru a-mi place, ori e stângaci, ori e neputincios și de cele mai multe ori mă întorc în culcușul lui Attilio și el râde de mine...

—Nu vrei să vorbim despre alte lucruri?

—De ce ești atât de laș?

—Nu sunt laș, dar ție îți place viața asta?

—Nu suntem niște sfinți. Tu vii din răsăritul sclavelor și nu suporti. Aici lumea e mai deschisă...

—Și mai imorală...

—Imoral e să nu iubești...

—Tu pe cine iubești, Herula?

—Nu știu. Poate pe tine, atât cât am să te iubesc, poate pe un altul când îi va veni vremea...

—Și te poți culca în noaptea asta cu oricine?

—De ce nu? E numai un amuzament. Când eram o putană, primeam câte cinci-șase bărbați într-o zi. Erau și mai mulți câteodată, asta nu mă împiedica să mă duc la iubitul meu, seara, și să-i aparțin ca în prima noapte când ne cunoscusem.

Hrisant nu înțelegea.

—De ce te uiți așa la mine? Îți spun numai adevărul. Pot să mă culc în seara asta cu cretinul ăla de Fiano, sâsiitul plin de coșuri încă pe obraz, care mă adoră de doi ani, și ce-i cu asta? E ca și cum ai mușca un fruct acrișor, nepânguit. Altceva e să iubești. Voi sunteți plini de prejudecăți, credeți în viața viitoare, în nepăcat, în mântuire. Nu există mântuire pentru om...

Trebuia să recunoască că așa era, dar nu o spuse.

Herula se apropiase de el și-l sărutase cum ai săruta un bolnav.

—Dacă te vede cineva? Întrebuse Hrisant.

—Pe Brenta nu se vede nimic, așa sunt jocurile în societatea noastră, nimeni nu se supără. Crezi că Attilio nu mă înșală? Și încă

cum!

—Atunci geloziiile lui, amenințările că te va omorî?

—Cuvinte, dragostea e altceva.

Totul era spus rece, sigur, dar el tot credea că femeia glumește.

—Ai haz...

—O să-ți dovedesc foarte curând că nu e așa...

—Vrei să spui că-ți este indiferent cu cine o să te culci în noaptea asta?

—Nu, dar nici nu o să-mi pară rău și, pe urmă, nimeni dintre noi nu are voie să strice o lege nescrisă...

—Este o lege nescrisă?

—Chiar așa, asta ne face să suportăm viața stupidă pe care o ducem. Crezi că are vreun haz să te culci de atâția ani cu același bărbat? Numai orgoliul vostru este de vină. Nu știu dacă mă înțelegi...

Hrisant ar fi vrut să plece în clipa următoare, să-i lase pe toți și să aștepte zorile, undeva în câmpul de lângă Brenta. Se simțea murdărit, o umilință mistuitoare îl încerca. Da, orgoliul lui era de vină, vechi prejudecăți, poate, dar mai poți iubi o femeie după ce auzai ce spune Herula?

—Hrisant, tu chiar mă iubești? Atât de mult? Hrisant, tu ai putea să mori din cauza asta? Taci! Nu spune nimic, nu vreau să aud idioțeniile pe care le aud de la toți cei ce mă adoră, înțelegi?

Deasupra Bretei treceau paseri negre, parcă agonizând, abia mișcându-și aripele, erau amețite de lumina sură a lunii sau erau bolnave? Pluteau numai, nu sburau...

Toate acele zile fuseseră otrăvite de gelozie. Hrisant încercase de câteva ori să părăsească Foscari, dar nu reușise, cineva se ivea de fiecare dată și urma un joc de Panfil sau de tarocchi; pe urmă fusese vânătoreea unde Mazzacoratti se rănise ușor la o mână; nu-l slăbea nici Christo care-i aducea știri despre Herula; înainte de a se face

loteria femeilor, ea și cu fata cea mare a gazdei spusese că sunt bolnave și se retrăsese în camerele de sus, lăsându-i pe bărbați să întindă cărțile până în zori.

—Dar tu de unde știi? îl întrebăse.

—Eu știu tot, tu nu-i vezi pe ceilalți la mese?

—Lipsesc câțiva, constatase beizadeaua.

—Dorm, i-a toropit oboseala drumului și vinurile grele. Nu era prea convins. Jucase totuși turbat ca să uite, câștigase de câteva ori la rând. Vimercatti părea iritat, se posomorâse, aștepta de la el altceva, dar Hrisant era hotărât să le arate că nu stau la masă cu un ageamiu. În zori erau curățați cu toții; nici Barbaro nu scăpase, se jurase că nu mai ia parte la nici o partidă; el era bancher; ce, voiau să-l decaveze? Plătise caniota pe care gazdele o luau tacit, împărțise bacșișuri la servitori; aceștia erau numai plecăciuni. Herula nu apăruse; aflase mai târziu că fusese la vânătoare cu cei ce nu jucaseră, însoțită de Mario Fiano, vânaseră vulpi; mistreții îi așteptau la Pizani, unde hăitașii încercuiseră pădurea din jurul castelului. Abia a treia zi convoiul se pusese în mișcare, cu larmă într-o confuzie de bagaje, servitori, uituceli ale femeilor ce trimeteau cameristele să le scotocească odăile în care dormiseră în căutarea dresurilor și a pieptenilor lăsați prin sertare. Hămăiau câinii, lacheii solemnii primeau ultimele bacșișuri în palmele mereu umplute cu monezi.

Brenta era turbure, deasupra treceau rațe sălbatice; careva trăgea păgubos după ele, se auzea ecoul văilor din jur, în pomi alicele smulgeau crengi ce sunau uscat; cerul era tot vânat, aerul înăbușitor, o enervare creștea în fiecare; erau prea mulți, isbucneau scurte certuri, iute potolite. Se aduceau carafele de la Foscari; în cănile de lut sau în paharele subțiri de Murano curgeau spumoasele vinuri ușoare, albe, roz. Se mânca puțin, unii dormeau toropiți de zăduful din jur; țăntării erau alungați, arzându-se mirodenii pe

punte; pe la amiază monotonia copleșitoare îi vârase pe toți în pântecul întunecat al burchiello-ului și abia la șase, spre seară, începură să iasă la aer, cu fețele umflate, mohorâți, cerând iar de băut. Herula se ivi târziu, avea o agrafă de argint în păr, fața îi era suptă, palidă, lumina unui felinar de vânt îi împrumuta un aer spectral. Fațada vilei cu coloane egiptiene, galbene în palida lumină a amurgului, de la Pizani, opera lui Palladio, se arăta. Foscari și orașelul Castelfranco rămăseseră în urmă. Călătorii văzură zidul ce încercuia pădurea. Copacii găunoși, niște cedri sau stejari, ori paltini vechi, sunau sec în vântul stârnit de învolburarea apei care aici era mai lată și mai puternică. Porțile magnifice de fier erau deschise, un custode, și el în frac, îi aștepta pe pontonul aflat ceva mai departe.

Cabriolete cu doi cai, trăsuri cu șase, berline închise, în total vreo zece echipaje, îi așteptau. Nu vedeau pe nimeni în afara aceluia bărbat cu părul sur. Christo le spuse că gazda murise în urmă cu șapte ani, dar puteau să se simtă ca la ei acasă; erau servitori, aveau ce mânca, o rudă îndepărtată îngrija de toate acestea; o s-o întâlnească puțin mai târziu; un bătrânel oacheș, cu mutră de podgorean, care își spusese numele: Pandolfo, afabil, plin de humor, glumind cu ei ca și când s-ar fi cunoscut de multă vreme. Se urcaseră în trăsuri, căruțele ce urmau birjelor or să le care bagajele; nimeni nu-și mai aducea aminte cu ce venise, de asta se ocupau servitorii. Merseseră în grup, pe jos, înconjurând uriașul bastiment de piatră; clădirea purta și ea urmele unor schije ce sgâriaseră coloanele de piatră. În spatele curții ardeau focuri, vânătorii de a doua zi se pregăteau să intre în corturile lor, cu câinii alătura. Fumul de crengi abia se târa deasupra peluzelor arse de soarele zilelor trecute. Același miros de mâl, de putred, de grajduri; în jur, larma veselă, iscată din te miri ce a vizitatorilor, pe urmă instalarea în camere abia luminate de lumânări înfipite în sfeșnice de argint,

un curent secret într-o clădire prea rece, mai puțin primitoare ca aceea de la Foscari; ancadramentele puternice ale plafoanelor abia văzute din păturile acoperite cu blăni, facele de pe coridoarele nesfârșite, marmura prea multă și bazinele din jurul ferestrelor ce luceau în lumina săracă a nopții de vară, îl făceau pe Hrisant să se simtă strein de toată acea mulțime gălăgioasă ce-l înconjura. Nu-i plăceau înghesuiala de lucruri și de ființe, vocile răstite sau răgușite, poruncile mereu repetate și se întreba ce caută el între amicii Herulei, de ce nu rămăsese la Venezia? Spre miezul nopții se auzi chemarea la masă; nu mai era ca la Foscari, li se servise o cină vânătorească, și un vin tare, aspru ce se lăsa băut, dar nimeni nu protestă, erau sătui, abia așteptau să se culce, deșteptarea era devreme, când încă noaptea se îngâna cu ziua. Christo îl întrebase dacă merge la mistreți, dar el refuzase; nu-i plăcea carnagiul; să se ducă ei, care or vrea.

—Înțeleg, vrei să rămâi singur cu Herula, zisese râzînd câinește celălalt.

—Da de unde. Ea nu merge la vânătoare?

—Ai mai văzut femei la mistreți? Ai humour... accentuase cuvântul ultim. Te privește. Ți-am mai spus; nimeni nu întreabă nimic, nimeni nu se miră de nimic. La revedere...

Dormise mult, până pe la unsprezece. Castelul Pizani era pustiu, vântul ușor mișca frunzele arborilor seculari ai parcului din jur. O liniște desăvârșită urma acelei foiri de coroane bătrâne. Nu se auzea nimic, nu știa ce să facă. Christo plecase din zorii zilei, nu dormeau împreună, slavă Domnului, loc era pentru toți. Se întorsese în clădirea rece și pustie. Piatra de pe jos era acoperită, ici și colo, cu preșuri de țară, se vede treaba că lucrurile cele mai bune fuseseră ascunse. Nu se vedeau decât niște mese de stejar și scaune croite, grosolan.

Perdelele erau rărite de lumina soarelui, mirosea și aici a vechi, a

locuință părăsită. Căminele, două în dormitorul lui, nu înțelegea de ce, unul mai mic într-un perete și altul pe un colț, cu un trepied în față între două coloane, probabil locul pentru femeile casei, unde altădată vor fi stat torcătoarele, îi dădeau nu știa ce sentiment de singurătate. Bănuia că mai se aflau și alții în uriașele odăi de țară, solemne ca niște cavouri, cu multa lor piatră, cu bârne ce susțineau tavanele simple, albe altădată, afumate și ele. După un ceas pierdut în fața ferestrelor coborâse pentru a doua oară cu o greață abia stăpânită. Nu mâncase mult, dar băuse sălbatic pentru că vinul greu îi plăcuse și-l durea capul, i-ar fi trebuit ceva care să-l dreagă, dar nu știa cum trebuiau chemați servitorii, ei fuseseră destui de puțini și cu o seară înainte. „Mă descurc până la urmă” își spusese și coborâse în sufrageria, și ea pustie, așteptând apariția cuiva. Acela se ivise, nu era Pandolfo, ci un fel de intendent, cu glas spărtigos care bătuse din palme, chemând servitorii, doi, îmbrăcați ca niște argați de țară cărora le porunci ceva, întrebându-l în cele din urmă și pe el, dacă nu greșiseră cerând puțină brânză și lapte? Era exact ce dorea, spusese la rândul lui Hrisant, fumând până ce, după o lungă așteptare, o femeie scundă și iute îi așternuse pe masa scrijelată un șervet alb, curat pe care așezase un coș cu pâine, o uriașă piramidă de brânză de capră și o cană cu lapte bătut.

—Ia te uită, se auzi glasul Herulei din spatele său, te-ai sculat atât de târziu! Cum de nu ești la vânătoare, care e o ocupație bărbătească?

Râdea. Hrisant se sculase în picioare și o invitase să se așeze. Bărbatul acela lipsit de amabilitate se ivise iar, o întrebase scurt ce dorește, mai mult hotărând el ce avea să-i aducă buna femeie care-l servise și pe el.

—Dar tu? De ce te-ai sculat atât de târziu? Aseară nu s-a jucat și alte lucruri nu-mi închipui să se fi întâmplat fără ca să le aflu și eu...

—Nu se știe, râsese ea scurt, cu un aer prefăcut de vinovăție. Aș mânca niște castane coapte, am să-i apun acestui om foarte dezagreabil. Tu ce bei? A, lapte! se miră după ce și gustase din cana rece de lut, privindu-l sfidător cu buzele pline de urme de smântână. Chiar, de ce nu te-ai dus la vânătoria de mistreți? Nu ești prea brav...

—Crezi? se mirase Hrisant.

—În locul meu nu ai gândi la fel?

Râdea, sosise femeia cu o bucată de unt galben și cu un fel de pâine de țară, neagră.

—Vrei? îl întrebă.

—Nu doresc decât să te privesc...

Râsese. Erau singuri.

—Ei? Cum a fost?

—Ce să fie?

—Femeia cu care ai dormit la Foscari?

—Nu a fost nici o femeie...

—Pe cine minți? Christo mi-a spus tot.

—Christo e un mincinos. Despre mine a povestit ceva?

Îl sfida, luase iar oala de lut și băuse din laptele adus pentru el. Își întinsese apoi cu un cuțit cioplit grosolan, untul pe bucata de pâine pe care o tăiasă ca un pădurar, sprijinind-o de pânțe:

—Vrei?

Îi oferise o altă bucată pe care așternuse untul galben, surâzând:

—Să ne închipuim că sunt soția ta... haide, mușcă!

Hrisant mușcase.

—E bine așa?

—Cred că da.

—Nu ești sigur... Să ne dezmierdăm cu lapte și cu miere.

—Unde e bărbatul tău adevărat?

—La mistreți, moare după așa ceva. Faci bine că nu mergi cu el la

vânătoare. Nu sta în bătaia puștii lui, s-ar putea să greșească o dată, deși trage foarte bine.

—Ce vrei să spui?

—Că e în stare de orice. Iar poveștile ei...

—Cum poate fi cineva gelos pe o nevestă pe care o oferă altora?

—Asta-i altceva. Un joc de societate. Știe că te iubesc...

Mînța, îl privise drept în luminile ochilor, sfidându-l.

—Mi-ar place să cred toate cuvintele tale...

Mânca cu poftă, parcă nu-l mai auzea, era preocupată să nu scape vreo firmitură pe masa grea și scrijelată.

—De fapt, de ce nu ai încredere în nimeni? îl întrebă după o lungă și îngândurată tăcere. Numai oamenii care mint nu au încredere în ceilalți. Ți-a trecut frica?

—Frica de ce?

—Nu știu. Te iubesc câteodată când te crezi singur în mijlocul celorlalți. Ți-este frică de ceva, nu știu de ce anume...

—Se vede?

—Se simte, eu miros frica la oameni, cum simt câinii.

—Să zicem că mi-e frică. Asta poate să schimbe ceva între noi?

—Poate. Femeile caută oameni siguri cu care să stea multă vreme.

—Și cu mine nu ai putea sta mai multă vreme?

—Nu cred. Ești alunecos, ascunzi ceva. Mă uit la ochii tăi.

—Ai vrea să știi ce ascund?

—Poate, dar nu sunt sigură. Mi-ai spus căte ceva, trebuie să ghicesc restul, dar e foarte greu. Nu vrei să umblăm puțin? Undeva, pe aici, e foarte frumos, sunt niște lacuri.

Soarele se arătase în sfârșit. Ardea puternic, dar umbra verde a platanilor făcea plăcută plimbarea.

Rochia ușoară de vară, aproape transparentă o întinerea mult, își strânsese părul cu o fibulă de aur cu briliante, sus, în creștet.

Paloarea îi dispăruse, se cunoștea că dormise mult. Dar ceva strein creștea între ei de fiecare dată după un timp.

—Lumea vorbește despre noi și, iată, nici măcar nu ți-a trecut prin minte să mă săruți, deși suntem singuri.

—Mai avem timp...

—Crezi?

Se îndepărtase puțin ca s-o vadă cum umblă, cu pașii aceia prelungi, amânați, legănându-se ușor, știind că-i stârnește dorinți după fiecare mișcare.

—Dacă te-aș lua cu mine? o întrebase pe neașteptate.

—Unde să mă duci? Mă așteptam să-mi spui asta. În Răsăritul vostru plin de primejdii, unde averile se topesc peste noapte, unde sunt descăpățânați oamenii care râvnesc la tronurile altora? Atillio mi-a spus că ești un pretendent la un tron șubred. Nu am simțul aventurii, prefer mocirla Veneciei, care este o mocirlă aurită, mult mai atrăgătoare decât necunoscutul în care mă chemi... Și pe urmă totul s-ar distruge. Crezi că pe Vimercatti nu l-am iubit? Sau pe alții. Fugi dacă ții la mine, cel puțin așa o să-mi aduc aminte de aceste zile. Îmi place tot ce mi se refuză... Sunt nestatornică, Hrisant, o fiică a mării, gata să plece unde va vedea cu ochii. Pe Atillio nu l-am părăsit pentru că el e cel la care te întorci de fiecare dată. Tu nu ai putea suporta așa ceva, te cunosc bine.

Îl îmbrățișase cu o duioșie ce-l umilea.

—Și să știi că m-am culcat și cu Mario. S-a întâmplat la Foscari, tu nu ai să crezi, într-un loc ascuns. Sub o scară. Îmi plac la nebunie aceste lucruri făcute împotriva a tot ce este obișnuit.

—Mă minți, spusese el cu o siguranță dezarmantă. Vrei să mă faci să te urăsc, n-ai să reușești...

Femeia îl privise ca pe un bolnav.

—Cât ești de naiv! E adevărat, ți-o jur. Aș fi fost gata s-o fac cu oricine.

—De ce?

—Pentru că-mi place primejdia. Aș fi vrut să mă prindă Attilio și să mă omoare. Asta gust eu, spaima de a fi prinsă.

Hrisant insistă:

—Nu cred nici un cuvânt din câte ai spus...

—Nu ai decât să nu crezi, dacă l-ai întreba pe Christo, el ți-ar spune de câte ori mi s-au întâmplat lucruri dintr-astea! Pe când trăiam și cu el, Madona mia, câte i-am făcut și lui! Trebuia să fiu moartă de mult, dacă nu m-ar fi ajutat norocul.

Era incredibil, dar Hrisant se hotărâse să nu o creadă. Se prefăcea a fi vesel, o veselie stranie care o irita pe Herula Lucrezia.

—Mai bine, spune-mi cât mai durează plimbarea asta care m-a scos din sărite?

—O, ești exasperat de noi! Nu-ți plăcem, suntem prea frivoli... Măcar o mărturisim, nu avem haremuri...

—Pe acolo, de unde vin eu, nu sunt haremuri. Târfe avem, ca fiecare. Din toate rasele, cu adevărat niște minuni, unele dintre ele...

—E bine de știut, când Attilio o să mă alunge, am cel puțin unde să merg, sper să mă ajuți...

O apucase de umeri și o smucise ca și când ar fi vrut s-o împiedice să mai spună ceva, cu o furie reală, încărcată de o dorință de a o ucide parcă.

—Nu încetezi odată cu toate minciunile astea? Cine dracu ești?

—O târfă grecească, de ce mă împodobești atât? Visătorule!

Alerga înaintea lui; rochia albă de vară în care soarele ardea ca o torță îl făcu să o urmeze. Nu o ajunsese, ea se pierdu sub umbra copacilor; o strigă; nu voia să se arate.

Spre prânz, Hrisant îi părăsi pe neașteptate, fără nici o explicație, căutat de secretarul livonian care abia îl găsi în palatul Caragua, după o alergătură de două zile. Cu ce ajunsese aici, cum, nu întrebă:

era fericit că nu-l ucisese răpăitorii Bretei cum crezuse toată lumea. Stăpânul său zăcea tăcut pe un pat, în jur se simțea mirosul eterurilor; se afla între vis și viață, perdelele lăsate ascundeau arșița de afară; nu schimbaseră nici un cuvânt între ei, atunci crezuse pentru prima dată fiul Militrisei și al contelui Gonțarov, că Hrisant va muri, dar lucrul nu se întâmplă.

*

Agonica Venezie era pustie în acea vară fără sfârșit. Până spre seară nu se auzeau decât câinii hoinari, hălăduind pe sub ziduri, mușcându-se turbați de căldură. Pe canale, nici o gondolă, numai somnolența amiezii, turburată rar de un clopot ce parcă bătea singur, lovit de vreo pală stingheră de vânt, iute curmată de nemișcarea aerului. Parcă toți fugiseră din orașul acesta. Podurile de lemn aruncau o umbră subțire în apele puturoase. Un întuneric palid domnea în încăperile pustii. Marea lehamite a orașului se simțea în tăcerea lui nefirească. Cerul de la amiază, aproape alb nu se mai umplea de paseri. Porumbeii, somnolenți și ei, se prăbușeau pe acoperișurile de olane cu bufnituri mari. Mirosul de pește putred invadase ulițele, în camerele din palatul Caragua arseseră mirodeniile în vase de argint, până în septembrie și lumina de afară nu pătrunsese aici. Herula nu dădea nici un semn; nici el nu o mai căuta. Nu o aștepta, era prima oară când simțea nevoia de a nu se mai ridica din așternuturile fierbinți. Nu mânca mai nimic, bea doar ceaiuri și trăgea pe nări pravurile cu care-l obișnuise femeia; odăile erau pline de cutii de fildeș în care erau ascunse hașișurile. Luându-le, Hrisant regăsea lumina și o feerie rece, ca și când ar fi intrat într-un ținut de gheață. Sub ziduri, rar câte o gondolă era

legată de un stâlp, i se părea că ea sosește, dar se înșela. Pe scări nu se auzeau pașii pe care i-ar fi cunoscut dintr-o mie.

„Pe unde-o fi acum? Și cu cine? Îmi plătește...” gândea înfricoșat totuși că nu o va mai vedea. Ar fi primit-o oricum ar fi venit și de unde, dar nu mai avea energia de a ieși din întunecatul și vechiul său palat. Slugile așteptau poruncile ce nu mai erau pronunțate, secretarul livonian, la sfaturile lor ar fi trebuit să cheme un medic, dar el știa ce-l rodea pe Hrisant, nu mișca un deget. „Îi trece, le spunea, cunosc boala asta.” Din ziduri pândeau rele necunoscute, blesteme vechi, orașul te lega de el, aici te întorceai dacă voiai să fugi; reveneai ca un milog, te strecurai pe sub ziduri, îl cerșeai din memorie. Degeaba promitea el lucrurile cele mai răzbunătoare, era legat pe veci de mirosurile, de parfumul secret, de tăcerile sale, de lumea amestecată pe care o știa dincolo de obloanele închise, numai un murmur stins pe canale și câte o melodie obosită la gitară. La San Michele marea fura încet mormintele în ceasul acela, valurile tulburi băteau în maluri; trecea un preot în sandale de lemn, cu un pește uscat agățat de frânghia cu care își legase mijlocul, îi auzea glasul cu care binecuvânta copiii, îl văzuse de câteva ori; se ivea pe la prânz pe sub obloanele lui; unii mureau a doua oară în acest oraș, cum se întâmpla cu el. Venezia fusese parcă furată de orice ființă vie, o liniște sepulcrală se înstăpânea pe ziduri, soarele fugea pe lagumii, pârjolind totul, prăvăliile erau închise de mult, numai seara se mai auzea clănțănitul obloanelor. Sciroccoul scotea nebunii din balamucul de lângă Arsenal și aceștia mușcau fetele tinere de sâni sau de gât, urlând de plăcere, urmăriți și bătuți de tații acestora și slușiți cu pumnii. Mai cădea câte o ploaie scurtă, caldă ce făcea și mai rău nervilor; pe Hrisant îl durea capul, trebuia să ia iar pravurile acelea care-l retrimeteau într-o dulce toropeală. Abia spre seară, ce spunea el spre seară, pe la ceasurile apropiate de miezul de noapte se auzeau viorile din San Marc cântând în piața pustie la

cafeneaua Florian pentru nu se știe cine. Orașul era gol, pustiu, părăsit de toți. Hrisant își vedea chipul în oglinzi, slăbise, credea că va muri. Visa urât, Trimisul i se arăta parcă sub un chip smolit de turc sau de arab; lunile de după septemvrie erau departe; asta îi spusese Herula odată: „când nu mă vei mai vedea, așteaptă-mă într-una din zilele de luni...” Nu primea pe nimeni înăuntru, cobora rar să guste câte ceva, mai mult fructe și limonăzi, nu mai reușea să citească nimic. Nici Christo nu dădea nici un semn, toți erau plecați cine știe pe unde, puțin le păsa de el. Nici măcar nu putea să spere că vreo ploaie lungă de câteva săptămâni va face ca Venezia să fie inundată, să acopere palatele și bisericile, și piețele, să le fure și să le ducă undeva în larg, să piară odată pentru totdeauna blestemata cetate! Numai niște bufnițe din podurile Procurațiilor mai cobeau, asta la câte un miez de noapte. O căldură fetidă îl înăbușea. Simțea că se sufocă, transpira, deschidea ușile spre balconul dinspre canaletto, de afară venea tot o duhoare pestilențială de vară, și iar ardea bastonașe tibetane cu miros amărui de plante necunoscute. Streinele ziduri ale palatului

Caragua îl copleșeau; se visa strangulat, îl vedea pe Trimis la capătul patului, se scula amețit, plin de o sudoare fierbinte pe frunte. Și-o amintea lângă el pe Herula în puținele lor întâlniri de până atunci, în patul cu polog, străjuit de coloanele răsucite de stejar. Totdeauna simțise depărtarea dintre ei spre sfârșitul zilei. Totul începea violent cu o posesiune disperată, cu mugete și lupte, ca și când ar fi vrut să se devoreze unul pe altul, pe urmă înghețau amândoi, ca și când ar fi stat într-un mausoleu rece, disperați că se urăsc fără să știe de ce, cu sentimentul că își furaseră unul celuilalt ceva; tăceau, dormeau scurt, nu se priveau, o înstrăinare desgustată îi făcea să rămână încremeniți ceasuri întregi, apoi dorința venea spre ei, îi hăituia, o mândrie prostească îi silea să nu trădeze nici unul ceea ce simțeau, fiecare așteptându-l pe celălalt; o atingere

întâmplătoare îi făcea să se aprindă din nou, cu o furie nestăvilită; cu o remuşcare turbată şi ceea ce fusese până atunci strein, între ei, devenea un foc uriaş. Li se părea că dragostea lor a murit şi tot ce contribuisese la asta trebuia să fie distrus. Şi glasurile lor rosteau mari jurăminte, iute uitate şi se certau peste un ceas numai, geloşi pe trecutul lor, pe timpul cât nu fuseseră împreună. Herula devenea iar rigidă, nu se mai mişca, trupul îi îngheţa; Hrisant nu îndrăzneala să-o atingă, desgustul de dragoste îi făcea să se urască iar. Călcau blănilor aruncate peste mozaicurile reci, femeia desfăcea obloanele şi un aer stătut venea de afară, împreună cu larma de noapte a oraşului. Nu ştiau câte ceasuri erau şi dacă nu cumva Attilio o căuta. Şi iar sentimentul acela de spaimă că o va pierde îl făcea să se întoarcă spre ea şi s-o îmbrăţişeze, ca şi când nu ar mai fi fost posibil s-o vadă vreodată. Certurile scurte şi violente erau uitate, reproşurile deveneau cuvinte dulci, neinventate încă de nici un îndrăgostit, un fel de rugă spusă cu gura închisă, un murmur de plăcere şi implorare; o tăcută recompensă pentru tot ce ieşea urât din gura lor în momentele de furie. „Nu ți se pare că suntem închiși într-o piramidă?” întreba Herula, neliniștită dintr-odată, ca și când acest lucru ar fi fost adevărat. Pe canal alergau nourii luminați de fulgere, furtuni magnetice loveau acoperișurile Veneziei, improșcându-le cu frunze și crengi rupte, cu cadavrele porumbeilor loviți de trăsnete.

Parcă cineva ar fi bombardat orașul cu bolovani.

—Noi ne iubim cu adevărat? o întreba Hrisant.

—Nu, ne mințim numai că ne iubim, spunea ea cu un glas strein, rece și îndepărtat.

—Tu nu crezi în nimic...

—Tu crezi?

—Nu știu.

—Atunci?

Obloanele scârțâiau în furtuna violentă. Gondolierii rățăciți strigau după ajutor, dar nu-i mai auzea nimeni. Felinarele fuseseră stinse de vânt, aveau să-i pescuiască alții a doua zi din larg, cărându-le cadavrele rigide, vinete, ce trebuiau înșirate în piețele umezite și încărcate de resturi; pe urmă soseau rudele să-i recunoască, asta era tot, ce le păsa lor de ce era afară? La vremea asta șobolanii Veneziei apucați și ei de stenahorie ieșeau din ascunzișuri și invadau magazinele de cereale din depozitele de la Castello; în biserici se aprindeau mii de lumânări pentru sufletul celor duși pe mare, flăcările lor luminau pereții și în cafenele oculte se juca biribisso, târfele nobiliare se pregăteau să-și părăsească amanții, întrebându-se cu ce se vor întoarce la soții lor pentru că gondolele nu se mai mișcau pe o astfel de vreme.

—Vrei să pleci? o întreba, simțind-o neliniștită.

—Nu. Vreau să vie Attilio să ne omoare pe amândoi.

—Știe unde ești?

—Bineînțeles.

—Și de ce nu o face odată?

—Vom afla când îl vom vedea în ușă...

—Servitorii n-or să-l lase să intre.

—Nu-l cunoști. Nu-l poate opri nimeni... Vrei să rămân?

—Da.

—Bine...

Dar se răzgândea. Gondola lui o ducea pe orice timp și la orice ceas din noapte unde ar fi vrut. Avea un om care ar fi înfruntat orice furtună ca să-și facă datoria.

—Plec, spunea, te simt, nu mă mai dorești...

—Nu e adevărat... urla el, exasperat, vreau să mă scol mâine de dimineață și să-ți văd obrazul, să-ți citesc gândurile...

—N-ai să poți citi nimic, râdea Herula. Au încercat mulți și nu au reușit.

Goală, umblând ușor spre atriumul, dincolo de care se aflau băile, pășea peste rozele de Siria, le privea cu regret cum se fanau, lepădate pe mozaicurile lucioase; își umplea cada cu buchetele acelea ce se opăreau sub apa fierbinte ca și când nu ar fi vrut să le lase cuiva.

—De ce faci asta? o întrebase odată.

—Le iau cu mine, nu înțelegeți? Nu mă pot întoarce acasă cu brațele pline, Attilio îmi trimite și el trandafiri, dar sunt alți trandafiri, pe aceste roze le ucid, nu vor mai fi nici măcar ale tale... cât voi lipsi... înțelegeți?

Acum nu mai era nici ea, hălăduia cu solozzierii ei, la vânători, prin vilele lor de vară sau cine știe pe unde, puțin îi păsa că el putea să plece și să n-o mai vadă; dar, chiar, de ce nu avea el curajul să încheie socotelile încurcate de la Venezia? Își făcuse în câteva rânduri bagajele, dar lichidarea celor ce lăsa aici era mai complicată decât credea. Secretarul livonian spunea că are nevoie de cel puțin o lună ca să termine totul; dacă voia să se ruineze nu avea decât, dar nu era bine să apuce cine știe încotro; răbdarea era sfetnicul cel mai bun.

Răbdarea și o lașitate nemărturisită care-l ținea legat de acest loc blestemat, speranța că într-o dimineață, amiază sau seară o s-o mai audă pe scări sau coborând pe cheu din gondolă; de aceea nici nu ieșise atâta vreme, și atunci totul va fi ca mai înainte. Ea va râde de prostia de a se fi certat, dar, ce, parcă se certaseră? Era o toană numai; el se jignise ca un prost și lumea o să-i reproșeze mojicia de a-și fi părăsit prietenii fără un cuvânt... „Îngerii cerului rămăseseră în carnea lui”, cum zice poetul.

Pe urmă memoria i se turbura, timpul începea să se destrame; nu mai știa dacă la sărbătoarea Vendemmia, când pe dealurile de la Asolo se culegeau viile, se împăcaseră sau dacă în încăperile de la palatul Caragua ea îl pusese să jure că vor merge împreună la Capela

Madonei Nicopeia, care se afla undeva sau în închipuirea ei, pentru a se lega pe veci. Dar ce însemna o veșnicie? Câteva zile sau săptămâni, și pe urmă iar dispărea sau îi trimetea vorbă că-l iubește pe altul și-l lăsa să joace cărți cu Vimercatti și cu ceilalți stricători de bani pe care orașul ăsta îi strângea din toată lumea. Acolo pierduse el o sută de mii de taleri într-o singură noapte și Barbaro îi oferise alți bani și-l pusese să iscălească niște hârtii pe care nici nu le citise, spre spaima secretarului livonian care îl trăsese deoparte și-l sfătuisese să nu mai facă astfel de imprudențe pentru că nu cunoștea lumea în care se vârîse; dar cine-l ascultase? „Barbaro Vimercatti, ca să zic așa, mi-e cumnat, spunea râzând mânzește, nu mă ruinează el, și la urma urmelor nu-i mai păsa de nimic; o să mănânc semințe de dovleac în Pera și am să-mi aștept rândul la domnie și măcar să am la ce mă gândi”, vorbe păguboase ce aveau să se adeverească dacă nu o să-l asculte pe el, fiul Militrisei și al contelui Goncearov ruinat și el prin lume.

Petrecherile se țineau lanț, toată societatea veselă din jurul lor îl privea ca pe un nebun la care te uiți cu înțelegere, și nu o dată abia ascunsa privire compătimitoare a marchizului Mazzacoratti sau a baronului Campagno îl făcuseră să simtă un fior ascuns în inimă, dar de dat înapoi nu mai putea da, era ca un om aruncat în mare care nu știe să înoate și face ce poate. Trebuia să-și joace rolul până la capăt, altfel ceilalți ar fi râs de el. Sfaturile secretarului livonian nu mai aveau nici un fel de răsunet.

Serile de la Asolo erau dulci, prelungi; după-amiezele treceau vesel sub un soare ca o piftie de aur, bătea un vânticel ușure, se aduceau coșuri cu struguri brumați, ținuți la întuneric, răcoroși; femeile își schimbau mereu rochiile, aveau pălării mari de paie de orez ca să nu li se înnegrească obraji, iar bărbații nu se mai ridicau de la mesele de joc. O terasă care da spre miază-noapte îi apăra de ultima vipie a verii. Christo îl sfătuia să nu mai întârzie atât cu

Herula prin viile culese că s-ar putea să-i vadă argații gazdei și, cu gura lor spurcată, să se spună una și alta și atunci Vimercatti ar fi trebuit să facă ceva, să se supere; altceva era să fie, ei între ei, care nu aveau prejudecăți, și altceva să te lași bârfit de slugi; dar Hrisant nu mai vrea să știe de nimic. Își pierduse orice prudență, aproape îl sfida pe bărbatul Herulei care se prefăcea că nu vede nimic. Conte Luchesi Palli încercase și el odată să-i facă o aluzie, dar nu ținuse seama de nimic pentru că i se părea că ipocrizia generală nu mai avea nici un rost; toată lumea știa despre ce era vorba, nu aveau decât să-și bată gura; el tot o va lua pe Herula Lucrezia de la bărbatul ei, și atunci ce atâta tevatură, nu le ajungea că la jocul de cărți, îi lăsa să câștige sume nevisate, ceea ce cu adevărat le potolea nevoia de a vorbi pe socoteala lor?

Se certaseră acolo, în vila marchizului Ottoboni sau nu mai ținea el minte? Totul se întuneca în mintea sa. Dacă nu ar fi auzit bătaia tobei de seară și țucalul lui Teodat, pularnicul din Dealul Mitropoliei, s-ar fi crezut încă la Venezia. Mirosul de nămol era altul decât cel al canalelor; asta mai distingeau nările sale dedate eterurilor. Ulițele puturoase ale Bucureștilor aveau mirosul lor inconfundabil: amestec de gunoaie stătute, de fumuri ca pe vremea ciumei mari; guzganii ce și ei puteau a hoit, mișunând prin curtea care rămăsese ca un maidan de la fuga arvaniților și dărâmarea gardurilor; lacurile trimeteau și ele un damf de pește stricat, unde mai puneai pravul ca o plapumă la amurg, deasupra turlor pisate și, mai ales, muștele cât unghia ce se aruncau asupra omului ca și când ar fi vrut să-l devore și hoiturile de cai, rupte de câinii pribegi ce hăpăiau ca la marile ospete. Iusufache umbla cu cățuia de mirodenii prin casă, pre jos și urca din ce în ce mai greu scările ce duceau în filegorie pentru a-i mai primeni aerul și Hrisant îl întreba:

—Dar ce fac bestiile alea de tot mănâncă?

—Nu sunt ai noștri; saxonii au turbat, rupând ostrețele, și duși au fost de când nu mai avem carne de vițel să le dăm...

—Cum, nu mai avem carne de vițel? se mira beizadeaua, dar logofetul ce face?

—A fugit și el, înaintea câinilor. Nu l-a plătit măria ta, pe un an și jumate...

—Ce vorbești, Iusufache? Și de ce nu mai vindem noi ceva, o moșioară, un cot de pădure, ceva?

—Pentru că nu mai avem ce...

—Avem, de ce să n-avem? Să-mi aduci cărțile bătrâne ale moșiiilor ca să rămână socoteala curată, luminată.

—Dar ce, așa nu e curată, luminată?

—O fi, dar ai uitat câte ceva. Locurile domnești de la Șindrilița...

—S-au dus...

—Dar locul sterp de trei prăvălii de lângă hănișorul din Ulița lipscanilor?

—Păpat, că domnia ta te-ai învoit să fac acturile. Să ți le aduc?

—Dar banii din bănci?

—Care bani? Bancherii nu se mai lasă înșelați, nici măcar cu vreun credit mic...

—Și diamantialele mele unde sunt? Ori le-ați furat?

Iusufache îl privea cu milă; Hrisant simțea nesfârșita duioșie din ochii servitorului său și asta nu mai suferea.

—Să te duci repede la Rosenthal și să le dai pe toate, dar nu pe oricât, că sunt pietre cum nu se mai găsesc în Evropa, să nu te înșele; ai auzit?

—Bine, bine, făcea acela cu o compătimire ce-l scotea din sărite pe Hrisant...

—Și să-mi pregătești puscile pe care le-am adus. Săptămâna viitoare merg la vânătoare.

—Puscile le-a pus în mezaturi logofetul Caliarh, cât a mai stat

aici; pe nemic ni le-au luat...

—Nu se poate; mă duc la Principe și îi părăsc; slugi mizere și mișei și neputernici, așa credeți voi că mă înșelați pe mine? Unde sunt hainele mele de vizită? Cele cu butoni de aur, să mă îmbrac, acuș mă duc la Măria Sa și vă arăt eu vouă... Nu auzi, ce mai aștepți?

Iusufache se uita la el ca la un nimeni.

—De ce nu te miști?

—Nu vrea înălțimea ta să mă asculte? Principele pe care-l știe măria ta a pierit în diastima vremii; acum au venit altul ce te-au uitat că nu te-ai dus cu cârja să faci heretisirea și te-au scos din cele condici, abia dacă îți mai știe careva numele; multă lume a pierit în vremea cuviincioasă de când ai sosit aici; alde Neculai Negruzzi, alde Kostaki Kiriazi, de-i zicea măria ta Cap de lubeniță, s-au trecut cu toții după ocărâte isprăvi...

—Ce spui, Iusufache? se mira beizadeaua, și eu ce-am făcut în acest restimp?

—Ai dormit, ori te-ai gândit la ale dumatiale; pe la locurile pe unde ai fost și ai risipit, că secretarul livonian ne-a povestit tot, cum dădeai de-asvârlita cu talerii și funducliii turcești, de parcă i-ai fi dușmănit, și cum te-au jupuit talienii ăia cu târfele lor de muieri...

Era parcă o poveste despre altul. Frânturi vagi, o Venezie ștearsă, uitată, de parcă ar fi fost o stampă arsă.

—Ce-a mai tocat măria ta, îl atingea el cu cuvintele, câte jocuri ca să-ți treacă vremea din privit; ... alde dumia ta spărgea mesele și le punea iar și o luai de la început; de-acum, nemic în nepioasele tale mâini: dacă n-ar fi Iusufache să măture, să spele, să gătească, să cârpească, să tragă la gherghir, ca muierile, pravul s-ar alege...

—Păi muierile noastre unde sunt? Sultana ori Rafira sau cum i-o mai fi zicând; cu țigăncile bucătărese și cu spălătoresele de aveau treabă câte o lună?

—Fugite, toate...

—Unde să fi fugit ele, când sunt roabele mele?

—Ei, unde? Unde au văzut cu ochii, că ne cântă cucu-n pungă!
Hrisant nu înțelegea.

—Atunci m-au golit hoții de ce am avut și cine să fie hoții, dacă nu voi, apropiații mei, tu și cu secretarul livonian, cu logofetul Caliarh?

Servitorul îl privea blând:

—Nu vrea măriia ta să mai bea o cahvea, că asta mai avem. De orice ne putem lipsi, dar de cahvea, nu...

Cerșim, furăm, cahvea este. Mai ales că înălțimea ta, doar te atingi, ca paserile de mâncărurile de urzici de vară și de pilaf, dacă e iarnă...

—Cum ai zis? Mâncăruri de urzici? Păi asta mănâncă mitocanii, cum o să mănânc eu urzici? Ori ai uitat cum te porunceam eu la Săptămâna nebunilor? Nu le-am dat înaltelor fețe, hulubi în papiloturi, salce de hrean cu migdale amare, sarailii și baclavale; nu le-am destupat pelinul ținut în butoiașe de teiu? Ce tot mă mințiți voi ca pe un prost? Ori mi-ați prăpădit averea? Cămările erau pline, nu luam noi la vremea asta miel fript cu salată de fetică; fazan și potârnică? Dar cocoș fript, ori mezelicuri fără de care orice masă e de neînchipuit?

—S-a dus vremea când măriia ta îmi porunceai: „Ia, pune nește mese frumoase, Iusufache”, și eu mă dădeam peste cap, cu țigăncile bucătărese și când totul era așezat, să ne tihnească și nouă, și celor boieri plini de barbe și goi de minte, odată ce te răsgândeai; Nnu-i mai chema, Iusufache, că n-am kief de ei". „Și cu mâncările ce facem, măriia ta?" „Dă-le la câini, că ei sunt mai credincioși!" Asta spuneai, și ce mai prăpăd de pește! Își blestema zilele Rafira ori Sultana, sau cum naiba le mai chema, că le-am uitat și eu, totul a fost o sfârâmare în zadar...

Iar privirea aceea plină de milă pe care Hrisant nu o mai putea

suporta. Îl dădea afară din filegorie și acela greu se mai îndemna la o astfel de invitație; nu-l mai asculta nici el, dar se va însănătoși odată și-odată, și-atunci o să-i arate el lui și altora că lihtisul îi trecuse și se va ridica în scări și să te ții ce-or să mai vină la ușa lui cu cerșutul, într-o nesuferită rușine, ficleni și nesătui, dar pe toți o să-i dea afară! Și, mai întremat, îl chema cu un clopoțel de-l avea la îndemână, cerându-i oleacă de vin, să se dreagă.

—Nu mai e! spunea sec Iusufache, parcă cu o satisfacție ce-l scotea pe boer din sărite.

—Cum așa?

—Bine. Dacă vrea măria ta apă de puțină de la puțul Consulului frances, două parale donița, și ăștia numai eu știu de unde-i mai scot în fiecare zi...

Hrisant se supăra și nu voia a-l mai vedea câteva zile, când nice nu se mai atinge de mâncare, o uita la capul lui, rozând câte o cojiță de pâine învechită și privindu-se în oglinzi, nemairecunoscându-se; din apele lor murdare rășărea un chip sfoiegit, palid, cu ochi pustii în care bântuia nimicul. Hainele erau vechi, ponosite, roase, decolorate, numai primeneala o schimba des și Iusufache se blestema că mai sta lângă beizadea; trebuia să se spele din patru în patru zile rufele, își bășicase palmele, soda îi rosesse degetele, parale nu mai avea să cheme chivuțele sau spălătoresele; el deretica, el stropea dușamelele putrezite, vara, când începeau să se știrbească punând în primejdie viața stăpânului care se văita în gura mare:

—Te-ai înțeles cu secretarul ca să omorâți! Scoateți lemnele din podele, doar-doar o să-mi rup gâtul și să mă moșteniți, dar nu vă merge, ticăloșilor, așa să știți!

Iusufache își făcea o cruce apostolească și scuipa în sân:

—Doamne, s-a zărghit măria ta, să nu fie cu păcat, doar ne vezi că noi am mai rămas...

—Să taci, șarpe de Eden, că te știu eu! O să-mi fac testamentul, ia să-l chemi la mine, mâine, pe Vasilică Ghica să-i spun ce las, și cui...

Iusufache râdea cu gura până la urechi:

—Ce să mai lase măria ta, pravul de pe tobă...

În Hrisant se deștepta fălosul risipitor de altădată, lăudându-se și crezând câteodată cele ce spunea:

—Așa credeți voi! Mai am bani, în bănci, la Viana, și la Pesta; să mă caute baronul Burckhardt, cel de mi-a dăruit carozza; la el am lăsat cele mai scumpe scule, că nu eram nebun să le aduc înapoi, să le furați voi.

Ca să nu mai vorbesc că am dosit și sacii aceia cu perle și cu pietre scumpe...

—Cu care m-am făcut eu de râs la prețlăuitori, de erau nește rășini și sticle; și ei râdeau cu gura până la urechi de mine, veninatele hiare!

—Ce tot spui, Iusufache? I-ai pus să le bată cu ciocanul? Să le cerceteze? Să vadă dacă sunt adevărate?

—Dar, cum? Se spărgeau în măsele ca nucile, nu alta, ori te-au păcălit pe măria ta, ori ai fost vreun prost...

Cuvântul îl speria pe Hrisant. Ia te uită cum îi vorbește în față sluga lui; l-ar fi omorât, dar i se făcea lehamite, nu mai avea nice puterea să se mai supere; mai bine să se prefacă a nu înțelege cele ce-i spunea și când o putea, o să-i arate el ce merită; așa se vorbește cu un boer de viță?

—Ce-ai zis? Ce-ai zis? se prefăcea a nu-l fi auzit.

—Ce să zic? Că te-au păcălit pe măria-ta, că ești tare bun la suflet și de-aia ai ajuns într-o astfel de dărăpănare sufletească și calicească...

—Cum adică, calicească? se indigna el. Nu mai avem noi acoperiș? Nu mai avem cu ce să ne arătăm altora împodobiți de

bunătați? Nu mai avem cu ce să fim foarte milostivi asupra celor scăpătați? Ori casa noastră a ajuns un țarc fără gard?

Iusufache se așeza nepoftit pe fotelul îmbrăcat în mițe de lângă patul lui Hrisant.

—Cam așa ceva. Uite, boerule ce mai avem, asta-i toată averea noastră... Și prefira printre degete câțiva puișori, bani mărunți de câteva parale. S-au dus galbenii împărătești, s-au dus livezile, s-au dus pădurile, logofetul le-a vândut până la una, am rămas sărmani în curgătoarea lume... cum scrie la Cheia înțelesului...

Hrisant își aducea aminte de prietenul lui și de ceea ce pretindea el că mai are de lăsat altora:

—Du-te acuș după Vasilică Ghica, am a-i spune ce rămâne de pe urma mea, și cui; dacă ești cuviincios, ceea ce bag seama că nu mai ești, o să te alegi și tu cu ceva...

—Nu mai vine Vasilică Ghica la domnia ta, ai uitat oare cum nu-l primeai, cum sărea el gardurile ca să te vadă, crezând că o să se aleagă cu ceva? Acuș nu te mai scoate din rău agonisit și căzut în multă boală, să mă ierți c-o spun...

—Cum adică?

—Ei, s-a ajuns și el, și-a luat o trăsură Victoria, cu patru cai, nu se mai dă jos din ea, salută cu jobenul de parcă-i Princepele. Numa ce privește cu coada ochiului și care are meriton, îi dă bună ziua, care nu, se face că plouă...

—Parcă noi nu avem caroză, și încă ce caroză, numai oglinzi și catifele și șase armăsari ungurești de mănâncă foc. Uite, numai de al dracului, duminică le punem hățurile și ieșim la Herăstrău, să-l învățăm minte...

Iusufache îl privea cu o milă nesfârșită. Se obișnuise cu uitările beizadelei, deși nu credea în ele, mai curând bănuia că o face pe prostul.

—Care cai ungurești? întreba.

—Cum care cai ungurești? Armăsarii cu care am venit noi de la Sibii... ori te-ai tâmpit la cap...

—Au murit de mult, făcea amarnic Iusufache.

—Nu se poate! striga cu glasul slăbit Hrisant. Voi mă mințiți, i-ați vândut, ori ce le-ați făcut?

Sluga se mira că nu ține minte când i-a spus de multă vreme că nu mai aveau ce le da de mâncare, că se împuținase fânul și că unul dintre ei orbise, stând în întunericul grajdurilor și că mai bine i-ar fi trimis duminica în Ceair sau la concursul de poze academice, călare, cum se făceau de la venirea noului domnitor, dar el se încăpățănase, și-i lăsase să piară cu zile, de nemâncare și tânjală.

Hrisant, supărat, deodată, nemaiputând să suporte atâtea vești proaste îl dăduse afară.

—Piei! Să nu vă mai văd pe nici unul, slugi necredincioase ce sunteți, și risipitoare, și dușmani ai mei. Marghioliți, rău sfătuitori și ruinatori ai averii..

Afară se treceau tomnaticii trandafiri suavi ai Bucurescilor, ducând cu ei în mormântul de aer tot ce mai agonisise vara... Hrisant se închidea în el, parcă timpul ar fi împietrit în jur, nu mai ținea minte zilele și lunile; nu mai știa unde se află, poate unele sgomote familiare sau mirosuri ciudate de mâncăruri îi mai aduceau aminte de vechi mahalale sau de Venezia. Se credea câteodată în palatul Caragua, ori la viile lui Lazu Mavrodin, când deflorau ei țigânci de patrusprezece ani și acelea chirăiau de plăcere în așternuturi. O tristețe ucigașă îl făcea să stea în nemișcare zile întregi; nu era durere ceea ce simțea, cât o nepăsare uriașă ce zidea în jurul lui ceva de nepătruns. Nu primea pe nimeni, îl alunga și pe Iusufache, ca și când nu ar fi vrut să iasă din acea tăcere leșioasă de vară a Bucurescilor, când căldura îi dădea o torpoare dulce, un leșin din care nu ieșea, ca să nu-și mai aducă aminte de nemic; orice loc știut sau lucru pe care l-ar fi folosit, l-ar fi adus la realitate și asta nu

mai suporta: să știe că trăiește. Dureroasa sa absență de la viață i se părea cel mai frumos lucru pe care-l câștigase; cu asta se hrănea, cu senzația că alții, prin nedreptatea pe care i-o făcuseră, îl ajutau acum să treacă de remușcări, de căință. O bucurie sălbatică îl cuprindea atunci când își aducea aminte de cele trei milioane de taleri pe care le prăpădise în mai puțin de doi ani; chiar frica de Trimis se prefăcea într-o ciudată voluptate; puteau să-l caute; nu aveau să găsească decât un cadavru; omorau un mort încă o dată; el nu mai trăia, și tot ce fusese desamăgire, senzația eșecului, a neputinței de a duce ceva la cap, la care ținuse foarte mult, ideea de refacere a patridei se transforma într-un triumf asupra celor ce-l înșelaseră la rândul lor; începea să creadă că atunci când se lăudase față de Herula că își trădase pe cei mai buni prieteni: pe Riga Veleștinul, pe Panaiot Codrika și pe ceilalți, spusese adevărul. Ori era adevărat? Nu mai știa bine nimic; s-ar fi putut ca el să-i fi vândut cu adevărat și asta numai pentru că aflase că Ipsilanti se afla cu o tălăniță la București în timp ce ai lui mureau la Drăgășani, de otrăvă sau de glonț; și deodată o seninătate și o pace sufletească fără sfârșit îl lua în stăpânire; el plătise pentru morți, toți cei furați de o izbândă la care visaseră atâta erau răzbunați. Remușcării îi lua locul vanitatea, iar absența de la viață pe care și-o impusese ce era? se întreba altădată. O răscumpărare a ticăloșiei, o autopedepsire? Perioadele de euforie, de bucurie secretă erau urmate de o frică persuasivă, rece, sugrumătoare: și dacă vor veni, dacă acel Trimis era chiar secretarul livonian care-l ruinase mai întâi și-acum se desfăta, privindu-l cum decade; cum nu se mai bărbierește și lasă să-i crească unghiile ca la morți, cum nu se mai spală; el care era un tânăr frumos ce iubea femeile, jocurile și caii, și-acum arăta ca un cadavru îmbălsămat în așteptarea, a ce? Da, ei nu-l mai puteau pedepsi; dar boala de care suferea, inaniția asta, lipsa de gust pentru mâncare, pentru aer, delirurile lui după ce lua eterurile, visurile

false în care trăia, ce erau? Nebunia în care se refugiase, pentru că era o nebunie să te prefaci că exiști, să suporti insultele slugilor și nepăsarea lor, să te lași terorizat de mereu cererile lor de bani și să simți că numai o moarte aparentă te scutește de a-i mai auzi, nu era chinul cel mai rafinat, nu era pedeapsa cea mai rea pe care o primise? Nu, Trimisul, dacă secretarul livonian era Trimisul, nu-l va sugruma cu lațul de mătase, îl va ucide cu răbdarea lui și numai atunci când va fi la marginea vieții îi va spune că astfel au hotărât ei să-l pedepsească; cei pe care-i trădase și care-l trădaseră, la rândul lor, pe el... Ah, numai milă să nu le stârnească, asta nu voia cu nici un chip! Și după lungi perioade de somnolență prelungită, urmau nopțile nedormite, ascuțirea auzului, pândă la ideea că sorocul sosise și că totuși Trimisul vine cu lațul. Cu simțurile lui ascuțite deslușea totul în jur: râcăiala gândacilor în pereți și păianjenii ce-și sporeau pânzele cu migăloasa lor răbdare; umbletul șobolanilor pe sub podele, în căutarea hranei; iarba din curtea pustie ce creștea sub lună, trecerea leneșă în zori a unor păsări ce abia lopătau din aripi deasupra orașului toropit de somn; clinchetul infinitesimal al unei raze de soare ce bătea în vreo oglindă, toată apăsarea pravului asupra încăperii vechi în care gogea, cu ochii plini de recunoștință spre zorii vineți ai zilei ce venea. Dacă se lumina însemna că va mai trăi, pentru că dacă erau să-l omoare, noaptea aveau să-l omoare; dar de ce nu și într-o lăncedă amiază de vară când, să fi strigat, nu te mai auzea nimeni, ascuns aici, în încăperile dărăpănate pentru că albanezi nu mai stăteau pe crestele zidurilor, și ele împutinate, iar în jur nu mai rămăsese decât un maidan plin de buruieni, păscut de găște țigănești ce găgâiau pe la unsprezece ceasuri, sburătăcind prin noroaiele ce se făcuseră în jur. Iarna, frica lui creștea, teribilele ninsori ce cădeau peste București mistuiau tot: case, curți, râul înghețat al Dâmboviței, cu morile sale încremenite, să fi strigat nu ai fi fost auzit de nimeni; și-atunci se ridica din velințele lui ce

începuseră să pută de nespălare și mai punea un zăvor sau un scaun greu de nuc dinaintea ușii prin care ar fi putut să pătrundă Trimisul, numai să-l audă, că ar fi știut el ce face. Unde erau oare puscile englezești să tragă cu ele? Amanetate ori vândute de logofet, ori furate, în locul lor avea un topor cu care s-ar fi apărat, deși știa că nu mai are puteri și că forța i se sleise și că s-ar fi prăbușit, atât era de slăbit, fără sânge, scurs ca o lumânare și când ajungea să gândească aceste lucruri, îl cuprindea mila de sine însuși. Unde era frumosul Hrisant de altă dată? Unde era forța lui când punea un cal jos la jocurile armăsărești din Ceair, la sărbătoarea Domnilor? Unde zilele pline de echitație, unde frumoasele răpuse în pădurile albastre ale Cotrocenilor în care, pe la septemvre, suna prima frunză uscată și cădea într-un rotocol leneș? Era angelic, puternic, inocent, mânat de un ideal, asta îl făcuse frumos, generos, delirant, illogic și, poate, nedrept cu alții, dar ce putere emana din el! Și-acum? Cine-l privea din coclitele oglinzi? Un căzut, un dogit, o vechitură! Unde erau visurile lui de altădată, unde speranța că va domni la Vizanț, că pe monede va fi chipul său, că se vor face sigilii cu numele său? Amară era viața lui, și toate câte trecuseră! Zilele ce nu mai erau, fastidioase, pline de voluptăți păreau numai o viață visată de altul; cineva îl gândise; cineva îl dorea dincolo de ele, sleit, sărăcit, plătindu-i pentru tot ce fusese înainte trufaș, plin de mândrie, și-acum nu-i rămânea decât beatitudinea morții, sfârșitul de care se temea cu o ciudată voluptate. Epifania morții. Câtă căldură și plăcere în fiecare ceas trăit în primejdie, și ceea ce îl slăbea îi dădea și forță în același timp; ce era muritor în el se pregătea pentru distrugere și asta îl umplea de mândrie. Trăise: dragostea, spaima de dragoste, împlinirea ei și singurătatea de dincolo de dragoste când pierzi totul și ceea ce părea câștigat, al tău, era numai o înșelătoare iluzie...

Gândirea lui logică se rupea, căuta să lege întâmplări și cuvinte,

voia să priceapă ce i se întâmplase; nu reușea, dând un înțeles vieții sale ar fi sărăcit-o; trebuia s-o lase cum fusese, un șir imprecis de fapte, fără vreo explicație, gelozii pe un gest al Herulei, trădarea lui inexplicabilă la urma urmelor, ispita când o văzuse alergând spre biserica Maria della Salute, lașa dorință de a scăpa din lațul iubirii, ori poate chiar dorința de a trăi trădarea femeii; el, căruia nu multe femei i se refuzaseră, totul devenea de neînțeles... Extazul și frica, ruga și îndepărtarea, refuzul și revenirea în lațul necruțătoarei hierodule, vânatul venind după vânător și vânătorul care caută vânatul, regula nescrisă a celor ce știu să joace, dar trișează și se lasă trișați. Când fusese el cel adevărat, când crezuse în revoluție sau când o trădase și de ce pe un preț atât de la îndemână? Ce era un jurământ și ce era o sărutare? Când o iubea? Atunci când o auzea urlând în palatul Caragua de voluptate sau când îi dorea să se îmbolnăvească pentru că îl părăsea pe neașteptate, ducându-se cine știe cu cine și unde? Când era adevărat că exista: atunci când o aștepta și ea nu venea și pe urmă spunea cu cinism că nu-i fusese dor de el și că se răzgândise pentru că se întâlnise cu Mario Fiano, ultimul ei amant, gângavul băiețel, plin de acnee, cu chipul său lăptos și priviri turburi; dar, la urma urmelor, putea s-o creadă? Nu erau destui cei din jur? Nu era mereu prezentul Christo, mantaua ei de ploaie și vreme rea când o părăseau amanții? Cel ce știa ce-i trebuie și unde s-o ducă pentru a-i potoli stenahoriile? Cine iubise mai mult între ei doi? Dar ea, Herula Lucrezia, chiar îl iubise și astfel arăta o iubire? Goana aceea printr-o Venezie plină de iluzii, unde totul era minciună; de la palatele răpănoase și igrasioase pe dinăuntru și arătoase, feerice pe afară care aduceau musafiri de pretutindini aici tocmai pentru că irealul oraș creaa spaima că poți să te culci liniștit și că te poți trezi pe lumea cealaltă, în fundul lagumiei; asta probabil că-i atrăgea pe toți; ideea de a muri odată cu regala, impetuoasa, nemaivăzuta, unica Venezie... Să mori odată cu

sunetele ei, cu oamenii ei, cu petrecerile nesfârșite într-un delir de culori, mirosuri și serbări, orgoliosul oraș trăgând totul după el; fastul, desnădejdea, speranțele, vanitatea... Pândeale lui pe sub podurile pline de lume, în speranța că o va vedea într-o gondolă cu altul și atunci ceea ce îi plăcea să creadă că este numai minciună în stare să-i stârnească dragostea, e adevărat și ar fi găsit motivul pentru a o părăsi, dar motivul exista: era soțul ei, omul lângă care dormea cel mai des; pe care nu voia să-l lase, doar o implorase să fugă cu el, avea destui bani, puteau să se ascundă undeva în lume; dar ea refuza cu o leneșă negare: „Nu e nimic de făcut, am mai încercat de câteva ori cu alți bărbați; de fiecare dată mă găsește și mi se face frică să nu mă omoare, și-l urmez, și el râde de mine, și-mi spune că dacă nu o să poată să mă mai întoarcă la el, mă va ucide”, ah, vorbele astea vulgare ca între slugi, dar atât de adevărate parcă... Stârnirea orgoliului, o gelozie adevărată, o iubire atât de cumplită încât să uite de mândria lui la care ținea cel mai mult? Visase pedepse pe care ea nu avea să le știe niciodată și după urile iute stârnite, cumplite în imaginație veneau iertările dulci și dorul de ea, și iar glasul cu care o întâmpina atât de supus că femeii îi stârnea râsul...

Scrinuri aurite, plafoanele vechi, uscate de focuri, ferestrele umezite de bruma de afară, oglinzile reci, înghețate ca niște vitralii întunecate, în care mișunau umbre, și bezna verde din zilele de vară, refracție a grădinilor oculte, în trepte, din jur, gândite de Alfano Stradiotte care atâta merit avusese spunându-i: „Cât ar părea de curios, nicăieri nu ești mai singur ca la Venecia unde ai nevoie de decor, de grădini, de copaci și aici e numai apă și ziduri, și trebuie să-ți construiești ceva în jur ca să te apere de singurătate”. Știa el cât de singur se simțea în timpul certurilor cu Herula? O cunoștea dinainte? Auzise cum își părăsește amantii și voise să-l protejeze? Putregaiul ce creștea din mozaicuri și pereții umeziți, parchetul

vechi care pocnea, ca și mobila, noaptea, la o căldură mai mare, iarna în singura lor iarnă, fâșâitul cearșafurilor, morbidul odărilor înalte, gheața, ambra, florile de geraniu din balcoane, aruncând și ele un miros funerar în încăperile în care vântul mișca abia vechile perdele încărcate de prav; așteptarea, ura că nu venea sau întârzia, pe urmă o bruscă afecțiune, ceva încărcat de recunoștința că se primejduia și sosea aici, urmărită de gelozia celui alt, care-i promitea moartea, și chiar exaltarea ei la ideea că Vimercatti va sosi vreodată în palatul Caragua, el fiind singurul care nu călcase aici spre a-i surprinde, și plăcerea femeii de a fi prinsă, de a fi ucisă cu el în același timp, Herula evocându-i scurgerea sângelui lor pe piatra atriumului; și așteptarea morții între rozele de Siria ce-i plăceau atât de mult, și-atunci, spunea, vor lăsa slobode apele fierbinți în bazine și de afară nu se va mai auzi clipocitul vâslelor, și ei vor dispărea din această lume pe drumurile de apă ale lagunei. Oratoria deșartă a scenelor de împăcare în care erau atâtea stridente și lucruri neadevărate, luate ca atare, și reproșuri, și strigăte, și insulte, și pe urmă împăcarea dureroasă; parcă mai trăise astfel de lucruri, nu era la prima iubire, dar de ce între atâtea femei există numai una singură care ia totul, care îți schimbă viața și felul de a gândi, pentru care ești în stare de orice fel de umilință; femeia față de care nu eziți în nici un fel și ți-ai da până și moartea fără nici un fel de regret? Apoi dezgustul de tine și de aceea pe care o găsești asemănătoare cu toate femeile din lume și te miri de ce mai întârzii în dragostea oarbă care te-a scos din făgașul vieții obișnuite, ba chiar te cuprinde un fel de veselie că ai scăpat de un lucru plin de primejdii, că ești eliberat și că înaintea ta stă viața cu toate plăcerile ei; alte femei, alte prietenii și senzația că ai terminat cu obiceiurile, că n-o să mai auzi aceleași cuvinte, și ești ca pasărea cerului, și nimeni nu te mai poate opri din drumul tău... Asta durând numai câteva zile care încep să se lungească și nu mai ai gust

de viață și cauți ceva care să ți-l redea. Christo îl cărase după el în alte locuri, femeile visate să o înlocuiască pe Herula nu-i spuneau nimic și verișorul ei îl certa amarnic! „Dacă mă află, trebuie să plec din Venezia! O astfel de trădare nu se iartă.” „De ce o faci?” îl întreba. „Pentru că te văd cum arăți și am cunoscut și eu sentimentul ăsta, pe ea mă răzbun”. „Ai iubit-o cum o iubesc eu?” „Cine știe? Dar eram la fel, căutam alte femei și nu găseam, nu știu ce se întâmplă în asemenea împrejurări. Oricum, dacă vrei să scapi, există o singură ieșire. Altfel o să regreti, va fi din ce în ce mai greu.” Femeile acelea se sileau zadarnic să-i placă, Hrisant simțea că ceva se ofilește în el, mai rezista câteva zile și îl ruga pe Christo să facă ceva, să-i împace. Trimetea daruri pe care Herula i le restituia, refuzând să-l mai vadă. Degeaba căutau bijutierii cele mai frumoase brățări, degeaba îi arătau pandantive și inele, moarte bijuterii în moarta Venezia în care el nu mai încăpea pentru că dragostea lor fusese pierdută...

Visase florile aruncate pe puturoasa Brentă, dincolo de locurile vilei Foscari, un mormânt de ginstre uscate pe care leneșa apă îl căra la vale. Herula privea la grămada fanată, frunze pălite pluteau în jur; sentimentul că tocmai călătoria aceasta distrusese dragostea lor, îl persecuta și în somn; pe urmă, pe neașteptate îl visase pe Riga Veleștinul sau pe Codrika, chipurile lor se confundau, careva dintre ei doi vorbea despre musivarii, inmografii, poleitorii și eburarii Vizanțului, totul se încâlcea. Prinții Răsăritului veneau spre el în nesfârșite convoaie, cetatea curvă strălucea din jumalțurile ei cloasonate, din fildeș, și în Piața Taurului se dădea jertfa, Magnaura măreață încă îl persecuta. Herula trecuse în rochia aceea în care era îmbrăcată când o văzuse pentru prima oară, cu părul ei ca o flacăară. Erau acolo și Nicolo Depasta și Theodosie Zygomalas, ardeau ruguri în jurul arborelui nopturn care arăta ca un cireș înflorit și Hrisant se mira că nu arde și acela, înconjurat de umbre, cu chipuri pălite de

preoți și de savanți. Era sărac-pulbere, cerșea în genunchi ca și când picioarele i-ar fi fost retezate. Patricii, consulii și comiții îl priveau de sus, cu milă; erau așezați în joasa tribună și vântul le mișca bărbile venerabile, eunuhii palatului mișcând abia penele roșii, vopsite, de stârc ale uriașelor evantalii cu care le clătinau aerul din jur. Caii legiunilor bizantine, numai argint și hier, jucau pe loc, plini de spumă.

Carneficele sub masca secretarului livonian îl urmărea prin mulțimea ce se strângea și se desfăcea în fața lui; pe urmă scena se schimbasesc, se afla pe Giudecca, peste care parcă atunci căzuse o zăpadă ca făina deși la Venezia ninge rar; totul era glacial, gracil, prelung, deformat, eterurile lui îi jucau feste, apa avea o crustă albastrie sau verde, culorile se amestecau, deveneau sumbre; băteau clopotele, era în ziua plecării, când Barbaro Vimercatti îl căutase în toate locanțele ca să-i ceară ultimii bani care-i mai avea asupra-i, cu toate actele mincinoase, smulse în nopțile de joc, când pierdea nebunește sume neînchipuite și acela îl puneau numai să semneze în josul unor foi albe pe care mai apoi le umplea cu caligrafia lui brutală, plină de litere uriașe. Palatele ruginite de vreme aveau o față cărămizie, păreau dărăpănate, un alt oraș, de data asta negru, lua loc feericeii cetăți de altă dată; apele urcau spre ferestrele oarbe și acoperișurile plumbuite, sarea lagumiei mânca piatra cenușie și parcă totul pierdea, devenea numai o ceață viorie, fără adâncime, peisajul se ștergea, rămâneau numai izvoarele subterane din care țâșneau smârcuri murdare, toate gurile de canal ale Veneziei aruncau noroaie subțiri, aluneca pe o ghiață, parcă fugea și în arma lui se aflau și Attilio, și Christo, și Barbaro Vimercatti, cerându-i banii împrumutați; asudase, se sufoca în somn, aerul stătut din filegorie îi uscaser pieptul, respirația gâfâită se auzea până în curtea în care Iusufache mai mătura anapoda, într-o dimineață senină de vară. Visul se întrerupea și pe urmă nu mai avea logică sau se

recompunea încât puteai să crezi că te treziseși și că ești iar în mijlocul palatelor, strălucind de policandele aprinse, spre seară și mirosul de gudron și pepene al Veneziei îi revenea în nări. Promontoriul, Ducalele, Procurațiile, San Marc, lustruite, șterse de vânturi, oamenii fericiți pe terasele cahvenelelor, lanternele gondolelor aruncând pe ape, șterse serpentine galbene, umezeala de seară a Veneziei, boarea, asudarea fierbinte a sciroccoului, obloanele ce clănțăneau în vânt, gunoaiile plutind sub podul Rialto, o Venezie îngândurată și posacă lua locul încet-încet orașului plin de viață. Pisici sure, în cete, ca niște șobolani urcând treptele de piatră, glasuri guturale ce se strigau de departe peste amorțitele grădini de seară uscate de vântul cald, Hrisant auzea cum se sfoiegesc frunzele de parcă ar fi fost de ceară și se deslușea manfrina sau furlana și femeii necunoscute dansau în rochii de mătase și decorul devenea iar lepros, curgea pe ape, macerarea zidurilor semăna cu ronțăitul șoarecilor la amiază, vara, când Hrisant îi auzea prin pivnițele umezite unde găseau de hrană cine știe ce resturi, dar nu se afla în Venezia, ci la Toporul, în câmp, era cald, fierbinte, se stropea cu apă din sfert în sfert de ceas, geaba perdelele de trestie de la ferestre, soarele pătrundea cu forță peste tot, nădușea zidurile, pe vremea aceea Crysafina sau o altă femeie dormea hipnotic lângă el, tresărea, era beată, se răsucea în pat, îl cuprindea pe neașteptate și îl încălăra iubindu-l încă în somn, cu ochii închiși și dând țipete mici pentru că nu mai aveau nici unul dintre ei snagă; era numai o furie a plăcerii, se storceau cu furie, luând totul unul de la celălalt; dar acum se afla în Venezia plecării, rece sau în plină vară, zăpada aceea era tot torpoarea lăncedă a grădinilor ostoite de atâta căldură, mirosul de nămol devenea înăbușitor; nu era Crysafina, era Herula, cea care venise pentru ultima oară la el ca să-i spună că nu era adevărat ceea ce-i spusese Christo, el nu înțelegea că o veche gelozie îl silea să mintă și că voia

să-i despartă?

Totul se petrecuse într-o dimineață de toamnă, ploua, o ploaie oblică lovea în obloane. Hrisant nu mai voia s-o vadă. Cu o seară înainte, Christo îl vizitase aici; avea pe față o ticăloasă bucurie, fața-i lucea de căldura veche, stătută de afară, dar și de plăcerea a ceea ce avea să-i spună.

—Ce-i cu tine? îl întrebuse. Arăți fericit ca și când ai fi câștigat la joc...

—Chiar așa și este, spusese celălalt. Am jucat cu Vimercatti aseară, în trei ceasuri i-am luat toți banii. Vrei să-i vezi?

Hrisant nu avea astfel de curiozități. Christo scosese o pungă de piele și golise pe masă talerii austrieci de argint. Erau mulți, sunau bine.

—Ei?

—Ce? întrebuse beizadeaua.

—Nu-i recunoști?

Hrisant nici nu privise spre masa pe care celălalt vărsase într-un gest măreț monedele sunătoare.

—Banii nu au miros, spusese, un taler seamănă cu celălalt, de unde aş putea eu să-i cunosc?

Christo râdea cu dinții lui strălucitori, părea vestitorul unui teribil adevăr.

—Numără-i!

—Ai vreo datorie la mine, nu-mi amintesc...

—Numără-i!

—Nu înțeleg!

—Sunt 40 000, asta nu-ți spune nimic?

Nu înțelegea. Era poate nedormit, făcuse o noapte mică citind „Istoria amorurilor celor mai gingașe ale Parisului” și nu vedea ce dorea a-i spune verișorul Herulei.

Tăcerea dintre ei devenea stingheritoare.

—Și dacă ar fi 40 000 ce ar însemna asta?

—Cât ți-a cerut iubita ta alaltăieri pentru mormântul lui Vimercatti de la San Michele?

Stupoarea îl amuțise. În cele din urmă reușise să îngâne:

—Nu se poate!

—Ba se poate! I-am câștigat de la Attilio azi noapte! Sunt ai tăi, ți-i restituiesc!

Hrisant se ridicase și-l privea cu o uitătură sălbatică.

—Ia-i! Sunt ai tăi, nu ai mei. Sunt câștigați la joc, nu-mi da de pomană, și chiar dacă ar fi ai lui Vimercatti nu pot să-i iau. Eu, în locul tău, nu aș fi spus un asemenea lucru! De ce o faci?

Christo pălise, îl privea ca pe un nebun.

—Dar nu înțelegi că-și bate joc de tine? Că te-au ruinat amândoi; ea și bărbatul ei, așa face cu toți, eu am pățit-o printre primii și nu mai vreau s-o pățească și alții...

Hrisant îi întorsese spatele și nu voia să-l mai știe acolo. Celălalt își adunase talerii și-i vâră în punga de piele, cu siguranță că nici nu se gândise cu adevărat să-i înapoieze banii, ahtiat și sărac cum era, voia numai să-i spună că e mințit de Herula. Da, banii erau ai lui, cu două zile înainte ea venise aici de dimineață, cernită, într-o rochie neagră, spunându-i că merge la San Michele și că-l roagă s-o însoțească; era tristă, abia vorbea, ce se întâmplase cu ea? o întrebase. „Ce să fie, creditorii îi scosese în vânzare cavoul familiei Vimercatti și trebuia să facă ceva, să depună osemintele celor morți undeva, în vreo capelă până când avea să facă rost de 40 000 de taleri cu care să cumpere un alt cavou. „Cum, și pentru 40 000 de taleri, lași să ți se ia acest loc scump inimii tale?" se mirase el cu o candoare de care cei doi sau cei trei tâlhari, probabil că râdeau și acum. „Nu-i am, spusese Herula. Nu-mi ajunge că apele au mâncat tot locul din jur și că piatra a început să se scufunde și că într-o noapte nu o să mai găsesc nimic din aceste pietre și rămășițe,

ca să nu mai spun că risc ca bețivanul de Atillio să mă lase să fiu înmormântată într-o groapă comună...”

Îi pusese banii pe o măsuță și se prefăcuse că are treabă un minut sau două, cât ea ar fi trebuit să-i ia.

Dar la întoarcerea în înaltele odăi, banii erau tot acolo. „Ce faci? De ce întârzii? Spui că ești așteptată și că monumentul acela sau ce este va fi vândut, și ce se află înăuntru, rămășițele celor din familia voastră, aruncate cine știe unde. Du-te, primește-i, nu-mi mulțumi...” Herula sta neclintită și privea afară prin ferestrele înguste ce dădeau spre canaletto-ul pustiu. „Nu pot. Nu am să reușesc să-ți înapoiez niciodată această sumă...” „Dar cine-ți cere să mi-i înapoiezi?” Și ca să curme încurcătura în care se aflau, dispăruse, lăsând-o singură acolo...

O auzise plecând târziu cu gondola care o aștepta. Nu o privise. Și-acum venea Christo și-i arăta unde ajunseseră acei taleri. Atunci ar fi trebuit să plece, să n-o mai vadă niciodată, dar o lașitate pe care n-o putea birui, îl ținea pe loc. Cine știe ce intrigă mai făcuse acest Christo Hrisoverghi? Dacă talerii erau, pur și simplu, ai altuia, de unde să-i cunoască el? Dacă suma coincidea? De întrebat pe Herula nu putea s-o întrebe, chiar dacă ar fi fost o chestiune de viață și de moarte: nu vrei să scapi pe cineva la care ții, dându-i o sumă de bani și după aceea s-o întrebi ce a făcut cu ea! Mai ales pe o femeie pe care o iubești. Putea să vorbească despre orice cu ea, dar despre mormântul familiei Vimercatti de la San Michele, asta, niciodată. Așa încât tăcuse, suferind cumplit.

Ar fi putut să se intereseze printr-un interpus, prin Alfano Stradiotte, sau prin secretarul livonian, dar asta însemna că mai aflau și alții despre secretul care era numai al lui și al Herulei și un bărbat ca el nu putea să divulge un astfel de lucru. Numai nebunul de Christo să nu apuce să se laude sau să-l batjocorească în cercurile lor; dar acela nu ar fi fost în stare să facă așa ceva, cât era de ticălos,

pentru că o iubea încă, cu siguranță, pe Herula și onoarea îl oprea s-o bârfească, dar cine mai știa ce se mai putea întâmpla? Nu-i părea rău de generozitatea lui, cheltuisese mult mai mulți bani de când se afla la Venezia, aruncase cu ei, ca și când ar fi vrut să-i termine mai repede, suferea numai la gândul că cineva știa cât fusese de ridicol și cum o crezuse pe femeia ce nu avea nimic sfânt. Răbdase, se mira numai că ea nu-l mai căuta, deși nici el nu-i mai dăduse nici un semn; tot Christo venise spre seară, peste vreo săptămână și-l întrebase neliniștit:

—Ce-i cu tine? Ești bolnav? Herula întreabă de ce nu te mai arăți?

Hrisant nu-i răspunsese, îl găsisese stând cu lumânările neaprinse în odăi, cu niște struguri dinainte, din care ciugulea nepăsător.

—Ce să-i spun? mai întrebase după un timp celălalt. Sper că nu vrei s-o lași să înțeleagă că ai aflat de la mine ce-a făcut cu banii tăi?

Hrisant nu răspundea în nici un fel.

—Bine, atunci să pricep că nu vrei s-o mai vezi?

Plecase spre ușă, dar se întorsese:

—Totuși, o explicație se cuvine să-i dai, nu înțelegi? Altfel va bănuî. Inventă ceva; că ești bolnav, că te-ai îndrăgostit de alta; tăcerea ta nu o va face decât să ne urască pe amândoi. Măcar dacă ai demnitatea de a uita ceea ce ți-am spus, du lucrul până la capăt, prefă-te că nu știi nimic; trimete-i un dar, niște flori, minte-o, numai să trecem peste momentul ăsta, dacă nu vrei s-o pierzi, mai ai vreme să dregi ce ai stricat...

Zăcuse câteva săptămâni în încăperile în care nu mai pătrundea decât secretarul livonian cu portocale și băuturi reci. Toamna venise cu nesfârșite ploi, sâcâitoare, apele negre ale canaletto-ului nu-l mai îndemneau să iasă, făcuse focurile mai devreme deși nu era atât de frig. I se părea că Buranul sgâlțâie obloanele; măcar de s-ar fi

umilit să vină aici, să-i spună ceva, dar rezista, era mai puternică decât el. Citea câteva ceasuri, măcina plictiseala, se gândise de câteva ori să cheme pe vreuna din acele femei pe care le cunoștea și care abia așteptau să le dea un semn, dar i se părea că răzbunarea lui ar fi fost prea meschină. I se năzărea, sau iar auzea țipetele nebunilor pe calli; ei alergau după putane sau scui-pau pe copiii ce-i loveau cu pietre; ah, ce oraș! Ce mai căuta el aici? Își făcuse bagajele de câteva ori, secretarul livonian îl privise cu scepticism, știa că nu era nimic serios în toate astea; o să-i treacă...

Nu-i trecuse. Christo, marele maestru al ceremoniilor o adusese cu tot grupul lor de prieteni într-una din serile cele mai întunecate din noemvre; erau mascați, mergeau la un bal, aruncau cu confetti pe pavimentul dat cu ceară al saloanelor și suflau în trompete de carton, guițând ca la Carnaval. Costumele de mătase amestecate, veselie tâmpă a musafirilor, faptul că erau băuți și sgomotoși îl indispusese la început, dar când o văzuse pe Herula Lucrezia într-un costum de matelot, toată furia lui luase chipul unei înduioșeri ciudate: era un fel de a-i scuti pe amândoi de explicații.

—Ce faci? Nu vii cu noi? îl întrebuse, ca și când nu l-ar fi văzut de o zi.

Ochii ei mari, arzători, acel trup mulat de mătasea strălucitoare, abia strâns într-o vestă neagră, aerul fericit, un fel de amețală în tot ce făcea, o inconștiență dulce, totul îi produse o dorință arzătoare. Nu voia în acel minut decât să-i simtă mirosul cărnii, să-i ia brațul pe care i-l întinsese, ferm, imperativ, căruia nu-i rezistase. Și nebunia legăturii lor continuase încă în acea iarnă, plină de certuri, de o agonică încheștare. Știau amândoi că ceva se pierduse, că se îndepărtau tot mai mult unul de celălalt și atunci se iubeau cu o disperare prelungită; reproșurile curgeau, Herula îl învinuia că trăise în tot acel timp, cât nu o văzuse, cu Daria Fini care se și

lăudase că o înlocuise pe ea, pe Herula, dar se înșela târfa și nemernica pentru că mai bine mureau amândoi decât să i-l lase: biete cuvinte mincinoase în care nu mai credeau nici unul dintre ei. Și nebunia inițială revenise: îi aducea bijuteriile cele mai năstrușnice și ea le refuza; aruncase scarabeii de aur, și lăntugurile cu briliante pe podele și voise să le sfărâme, pe urmă se înduioșa, le culegea de pe jos, cu o piozitate caraghioasă și se bucura ca un copil că nu se stricaseră, reconstituindu-le cu răbdare, punându-le la gât, biruitoare, sărutându-l și spuindu-i că nici un bărbat nu fusese atât de nebun ca el, Hrisant, și atunci ceea ce mai rămăsese din înflăcărarea dragostei lor, reînvia; ploile nesfârșite ale acelei toamne întârziate și începutul de iarnă îl trăiseră ca într-o beție continuă. Herula întârzia nopțile la el și când o întreba dacă nu-i era frică de bărbatul ei, îi răspundea că abia aștepta ca el s-o ucidă, și că ar fi foarte bine dacă i-ar omorî pe amândoi; asta i-ar uni pe veci, ce-ar putea să-și dorească mai mult? Totul era ca o boală din care nici moartea cea adevărată nu putea să-i scoată, orice ar fi făcut...

*

Pe la amiază, într-o luminată zi de primăvară, Hrisant se trezise cu Vasilică Ghica în filegorie. Era îmbrăcat într-o jiletcă ușoară, purta joben și pantofi de prunelă, sosise într-o trăsură neagră, cu două sirene de argint de-a dreapta și de-a stânga vizitiului; avea un aer compătimitor de cum intrase, își scutura pravul de pe încălțări și se bătea nerăbdător cu mânușile de bumbac pe coapse, punând bastonul alături.

—Bine te-am găsit, vere. Am venit să-ți dau o vizită! îi spusese cu glasul lui cu doagă și atunci Hrisant își adusese aminte că printr-o complicată legătură de familie se cam înrudeau, cum se

înruudeau cam toți boerii în București, dar era prima oară când o afla.

—Șezi, îl invitase Hrisant, deși prezența oricărui strein în încăperea lui, din în ce mai sărăcăcioasă, îl mâhnea, dar acum nu se mai putea schimba nimic pentru că nu mai avea paznici, nu mai avea slugi, dacă nu-l punea la socoteală pe ultimul său drept credincios: pe Iusufache, dus în dimineța aceea după încurcatele trebi lăsate în seama lui de beizadea.

Vasilică Ghica, ras bine, dat cu parfumuri, inspecta cu un ochi sever încăperea.

—Faci copilărește de nu șezi, zisese Hrisant.

Celălalt nu-i răspunsese, scruta cu un ochi sagace filegoria.

—Ăsta-i claustrul tău? Toată lumea vorbește că ești bolnav și că nu vrei să te îngrijești. Mulți se bucură că ai scăpat și că o să le lași o suvenire pietoasă, mai ales de la pozna pe care le-ai făcut-o cu Săptămâna nebunilor, dar eu te-am iertat. Chiar am venit spre a-ți oferi ceva bani, dacă ai avea trebuință...

—Eu? se mirase Hrisant. Cum să am trebuință de bani, sunt bogat...

—Pe dracu, bogat! Toată lumea știe că ai vândut ce-ai mai avut și că te caută creditorii din cele striinătăți, și băncile. Pe cine minți tu?

Hrisant se ridicase în coate și-l privise sfidător:

—Să nu mă ridic de aici să-ți arăt diamanticelele pe care le-am adus, că n-aveți voi, cu ai voștri, strămoși și urmași, nice cât sub unghie, și o să vă speriați... Nu mai intriga și tu, și-mi face numele de rușine. Sufăr, o să-mi treacă, o să merg la medici să iau ierburi, leacuri. Mai bine, că tot ai venit, spune-mi ce mai e pe-afară? Dacă o vezi pe Doamna, dă sărutări de mâini de la mine și spune că abia aștept s-o văd și să-i prezint omagiile. Dacă n-ai greață de băutură să-l chem pe Iusufache și să-ți dea o vutcă, ceva, că știu că folosești, mai ales în vizite...

—Nu, nu-i nevoie. Mă aflu în dulce, acum mănânc nuci. Am băut aseară destul și dacă o mai țin astfel nu o să mai fiu harnic la femei, mă lasă câinele, nu te supăra că te refuz. Am fost și eu nebun de cheltuitor, dar mi-a trecut; nu vrei mai bine să te duc la spicer, să-ți dea ceva, un balsam, un ulei de întărire, o apă de plumb, aloes, ori să-ți puie frunze de varză acră la inemă, ori să-ți facă vreo baie de șezut, să te umplu de binefaceri...

—Nu-i nevoie, vere, spusese Hrisant, nu te uita la mine că am slăbit și că sunt palid, nu am mai ieșit din casă, asta e, dar mă dreg eu, nu avea grijă...

—Cum vrei, dar să știi că s-au înmulțit vindecătorii, știu nește frizeri care ți-ar pune lanțete, ți-ar vârî niscai clistire undeva sau să-ți dea droguri purgative, că nu te simți bine, parcă eu nu văz, că văz... S-au deschis și nește stabilimente evropenești, cu apă rece, sămurită și caldă pentru ușurarea omenească. La Baia Țiuloaică ai putea face o cură de apă, avem dohtori în București cu bun ipolipsis, faci rău că nu te cauți... Oricare dintre ei ți-ar precurma boala de care zici că suferi. O clismă, acolo, ți-ar face să-ți revină pohta de mâncare, de ce te ferești? De ce nu bei niscai pelin să-ți facă foame? S-a inventat și-un panaceu: Morison, nește hapuri; le înghiți și te învie, nu de alta, dar iar mă întreabă muierile de tine, cât te-ai dărăpănat? Nu mai dau năvală încoace, că nu le mai îmbie nimic, și nu te-au iertat că le-ai ruinat, pe ele și pe ai lor cu nebunia ta, cu serbările acelea de nu au mai avut loc...

—Nu-i adevărat! se supăraseră Hrisant, vorbind cu o convingere nebună. Poate ai fost tu plecat în timpul acela; întreabă pe toți: ce trăsuri, ce petreceri, ce fântâni artizicești, am dat cep la 40 de butoaie de vin, curgea șampania ca râul Doamnei, numai spume, și fetele, cum mai erau ele împodobite și cine le-a împărțit, izmarande, perle de Venezia, și lăntuguri, și inele cu zarimf, zăbăluțe de argint și pinteni pentru echitație la Herăstrău?

Celălalt nu-l mai contrazisese, dădea numai din cap ca și când ar fi ascultat pe careva întors de pe Steaua Păstorului.

—Hai mai bine să-ți torn ce mai e pren București. O știi pe-a lui Cușcungachi, pe Calița, podoabă negrăită, de, că acuș s-a făcut și ea de măritat, pe când te-ai întors, abia repeta alfabetul. Nu și nu, s-o ia pânzarul Carabet, s-o ducă în așternut cu miros de busuioc și iarbă mare, tânjea, ce mai, după ea; a tocmit trăsură, cai, cu marafet, vinul fierbea în boloboace, s-au făcut strigările; au adus lăutarii de la Puțul cu zale, când colo, ce să vezi, mirele pe la miezul de noapte a găsit ușa spartă! Scandal, bătaie, sânge a făcut-o. Au rușinat-o, au pus-o pe mătură ca pe o curvană, cu rudele lui, că are cinci frați, cum știi, a plâns mirele cât era el de înalt și cocorat, de năduf au chemat pe Arghira de la Podul de pământ și-a îmbrăcat-o în mireasă, a umplut-o de bani și-au petrecut trei zile. Pe mireasă au dus-o la Spitalul nemernicilor și se află în judecăți cu Carabet care-i cere tatălui despăgubiri pentru rușinea făcută față de venirile de musafiri ce le-a suportat în casa lui, ca încornorat ce era.

Pe ulițe trecea aparul cu putina lui și striga păgubos:

—Ia apa de băut! Eau, Oooo, apă, apă, ia apa, ia apa...

Orașul părea deșert, soarele încropea, primele muște bâzâiau, izbindu-se de geamuri. Pe Vasilică Ghica îl apucase desgustul, dar parcă agonia înceată a celui ce atât îl disprețuise odată îi făcea bine, avea să-l povestească la cafineon, să-i facă pe ceilalți să-i plângă de milă, ba, de-al dracului, o să le ceară să-i aducă fiecare ceva bani, ori scule că era tare scăpătat...

—Și Princepele cel nou, ce mai face, cu ai lui boeri, s-au terminat dresul Curții și mai pălăvrăgesc aceia ca înainte, ai novități?

—Cum nu? se bucurase Vasilică Ghica, căruia îi răsărise de bucurie că i s-a făcut o asemenea îndemnare.

—Ei? Ei? tresărise bolnavul din patul lui.

—S-o luăm pe rând, să nu scăpăm ceva, le ticăi oaspetele. Pe nemernicii din jurul lui, îi știi: Stau în Scripturi și preacurvesc cu plăcerile de sub pântec; se aruncă asupra meselor strălucite și spun altora să se sfiască spre a nu se îngrășare; cu sfat bun beau vinul și săracilor le lasă apa de Giulești; trăiesc într-o viețuire deșartă și cer celorlalți să se umilească; se scoală târziu, și-i mână pe ai lor la treabă din zori de ziuă; de multul banilor și de sătui, nu mai termină cu predicile; sunt umpluți de răutate și invidii și Princepele, care-i drept, vrea să le mai taie din coaie: să-i mai scurteze pe la subsori, pe unde puroiesc; ei chițăie și trag libele injurioase. În față îl preamăresc și pren locuri ascunse îl batgiucuresc, dar mânia e dracul întristării și veninul șerpilor. Domnul clocotește între ziduri și-l dor intrigile, dar nu poate singur, nici să tocmească lucruri necuviincioase nu-i este îngăduit; vorbește în pilde și ceilalți se fac a nu-l înțelege, până i-o izbăvi odată cu urechea bătută în cuie la răspântii, să-i mântuie de colibeturi. Ascultă la mine, o să-i auzi pe nătângi că ajung la linte, și la fasole cu apă, și la vin împutit, că din băutură li se trage; se adună și se îmbată și pe urmă devin rău îndemnători, ori el nu mai poate, câtui de blând, așa că s-a cam pus pe capul lor și n-are nice o vină după proasta-mi judecată... Dar nu te-am plictisit?

—Nu, nu m-ai plictisit, tăgăduise Hrisant.

Vizita lui îi făcea bine, deși încă nu aflase care era scopul ei cu adevărat.

Vasilică Ghica privea în jur, ca și când ar fi căutat ceva ce ar fi uitat la ultima lui înfățișare de la care trecuse destulă vreme.

—Ai pierdut ceva? îl întrebase Hrisant.

—Nu, mă gândeam numai că tu, nu știu dacă te mai uiți în oglindă, te-ai cam scurs, cad hainele de pe tine, nu mai ai mult; nu ai vrea să-ți fac vreo înlesnire ceva, să mă îngrijesc de trupul tău schingiuit pe lumea asta...

—Vrei să zici că mă duc, că vă las?

—Toți ne ducem, făcuse Vasilică Ghica visător, omul e mai bine să se îngrijească din vreme de sufletul lui. Mă gândeam că poate ai mai pus ceva deoparte, e păcat să cadă vreun lucru scump pe mâna slugilor.

Neranțula Mavrodin mi-a arătat inelul pe care i l-ai dăruit, să nu te superi, așa-s muierile, se laudă; mă gândeam că poate mai ai niscăi bijuterii ascunse; le-am putea pune la adăpost, că e păcat, văd că totul se ruinează, slugile astea te-au stors de tot ce aveai, se milesk pe la unul și altul în oraș de parcă ai fi Iov pe grămada lui de gunoi, mai mare rușinea; nu e mai bine să mă lași pe mine să mă îngrijesc de afacerile tale, mai mult de asta am venit.

Secretarul te-a lăsat după ce mai mult râvnise la cele ce mai aveai decât să te ajute, dușman îți era, ca orice apropiat care-ți știe secretele; în numele prieteniei noastre, zic că ar fi mai bine să-mi încredințezi ce mai ai, adică bani, acturi, tot ce poate să mai folosească, să te scoatem din mizeria asta, că uite cum ai ajuns...

Hrisant Hrisoscelu simțea că era vremea să-l pălmuie. „Uite ce-și permitea licheaua, dar cine-l chemase pe el aici să-i socotească ce-a mai rămas din averea sa?” Lacomul și fiara, viermii banchetau pe trupul lui încă viu, Vasilică Ghica vorbea ca logofeții bisericești la înmormântări. Mai bine cerșitor la Mănăstirea Arhimandritul decât să se dea de viu pe mâna hulpavului ăstuia; mai bine să intre în defăimarea lumii decât să ajungă la pomana lui Vasilică Ghica...

Nu-l mai ascultă, acela vorbea, vorbea, cuvintele sbureau pe lângă urechile lui astupate, îl ura de moarte, dar nu-i aruncă nici o privire și după ce Vasilică Ghica își bătu gura de pomană încă un ceas și mai bine, înțelegând că e de prisos și că numai că nu e poftit afară, musafirul se ridică, își luă bastonul și jobenul de mătase, făcu un salut: „Păi de azi încolo, cred că n-o să ne mai bonjurim!” și dispăru, lăsându-l singur, nu înainte de a-i aminti că odată cu moartea

începea uitarea cea mare și pustiul neexistenței și că nu va avea cine să-l pomenească, dar de aceste lucruri de mult nu-i mai păsa lui Hrisant Hrisoscelu...

Secretarul livonian îl înștiințase într-o duminică de demult, la Venezia că băncile îl amână mereu, când era vorba de scos noi sume.

—Cum adică? Nu avem acturi bine întocmite?

—Ba, da.

—Atunci?

—Vor să mai întrebe, pentru că dacă o mai ținem așa, vor da faliment. În mai puțin de un an și jumătate s-au dus peste două milioane de taleri. Au secăt și ei, vor să mai întrebe, colo, colo. Li se pare că risipa e prea mare și că ar mai trebui oprită...

—Nu-mi pasă de ei; să plătească dacă avem acoperire.

—Avem, dar mai sunt polițele lui Barbaro Vimercatti. Crezi că el nu și-a luat măsuri? Joci, scrii, iscălești, nu te uiți, s-au adunat 350 000 de ducăți și peste 300 000 de taleri; nu e bancher în lumea asta care să arunce pe fereastră sumele pe care le cheltuiești.

—Dar mobilele? Tot ce am pus înăuntru; ele nu valorează nimic?

—E cam puțin. Zic să ne strângem, altfel vom fugi cu coada între picioare. La o nevoie cine ne mai împrumută?

—Cum, cine? Prietenii mei; doar ai văzut în ce societate mă învârt...

—Nu crede în prietenie la nevoie; e sfatul unui om mai bătrân.

Niciodată Hrisant nu se gândise câți ani are fiul Militrisei și al contelui Goncearov. Îl privise, avea un chip fără vârstă, ușor obosit, ca unul care trecuse prin multe. Modestia lui, știința de a tăce, și de a nu da sfaturi decât când era întrebat îi plăcuseră beizadelei. Dar acum ce-l apucase? Erau ei chiar la fundul sacului? Îl întrebuse. Nu era chiar așa, dar nici departe nu se aflau; trebuia să știe din vreme că-l așteptau zile grele. Îi amintise de moșiile lui din țară; le putea

amaneta, să n-aibe nici un fel de grijă, nu era un scăpătat. Numai că sfaturile bune nu sunt ascultate, mai ales când era vorba de un tânăr ca acest stăpân al său. Și ziua cea mai tristă sosise. Socotelile, oricât le ura el, erau limpezi: băncile nu mai aveau ce să mai livreze, polițele lui Vimercatti trebuiau onorate; unde mai pui creditorii care aflaseră și ei de ruina acestui strein păgubos care reușise să toace cu atâta ușurință într-un răstimp atât de scurt o sumă colosală? Trebuia făcut ceva; încercase să câștige la joc și chiar reușise de câteva ori, dar ceilalți, în frunte cu Vimercatti, începuseră să-l ocolească, ba erau obosiți, ba trebuiau să plece în provincie după niște lucruri mereu amânate; nu le mai convenea. Altceva erau partidele în care el pierdea cu bună știință, și altceva, acum, când Hrisant avea nevoie de bani, și-și încerca șansa fără cruțare. Mersese în locurile lor de pierzare din bunele zile de altădată, în tripourile de lângă Rialto, dar cu faliții nu încerca nimeni să joace prea mult; n-aveau chef să-l vadă fără un sfant, doar îl cunoșteau de mult și nu i-ar fi stat bine să înceapă a se împrumuta de la alții; el, căruia îi merseseră toate atât de bine până atunci și care nu se uita la bani. Pontau și pe sume foarte mari pentru a-l sili să iasă din joc, dar el mersese curajos și câștigase de câteva ori; se părea că norocul orbesc îl însoțește; avea memorie, îi luaseră frica; cât puteau, îl evitau; plecau de la mese de parcă ar fi fost ciumat. Cu ce câștigase se mai încropise. Ducea aceeași viață destrăbălată, aruncând cu banii, sfidându-i, îi invita la el, la țară sau în palatul Caragua, la petreceri, dar numărul musafirilor scăzuse simțitor; veneau numai curioșii și pierde-vară, ca alde Christo sau Mario Fiano; Mazzacoratti sau marchizul Ottoboni, Faggiano și Vimercatti trimeteau invitațiile înapoi prin servitori, în ideea că erau plecați din Venezia; dar el știa pe unde se ascundeau, le scria cuvinte usturătoare prin Hrisoverghi care le înmâna leterele injurioase, dar acelora puțin le păsa. Apăruse în schimb Herula

Lucrezia, care dormea la el câteva zile și nopți, dăruindu-i-se cu o frenezie necunoscută.

—Ce-i cu tine? o întreba.

—Nimic, se mira ea, ce să fie? A început să nu-mi mai pese de bărbatul meu. Aș vrea să mă despart de el, e și mai gelos, câteodată cred că nu o să mai apuc dimineața care urmează, înțelegeți?...

—Nu ai auzit nimic despre mine? o întrebase îngrijorat, cercetându-i chipul pe care nu se putea citi nimic.

—Ce s-aud?

—Că nu mai am credite, că bancherii au început să mă refuze și chiar Barbaro nu-mi mai acordă împrumuturi decât cu dobânzi pe care nimeni nu le-ar primi...

—Nu știu nimic, și puțin îmi pasă de faptul că ești sărac. Eu te iubesc și așa, poate mai mult chiar. Nu ai aflat că în fiecare femeie trăiește o soră a bărbatului? Am să fac totul pentru ca să te ajut. De câți bani ai nevoie?

—A, încă mă descurc, nu-ți face griji.

—Spune-mi orice sumă; pe Barbaro îl conving eu să nu-ți mai ceară dobânzile nebunești cu care i-a ruinat pe atâția. Îl cunosc: e lacom, nu ar fi trebuit să iei nimic de la el; e josnic, nici pe frate-său nu l-a cruțat...

Pe urmă, uita de toate aceste lucruri, părea înverșunată, asculta vântul de afară:

—E Bora, bate a pagubă, și doar nu e anotimpul lui. Ce ai să faci dacă pleci din Venecia?

Ciudate întrebări puneă după atâtea sărutări.

—Nu știu. Am să mă întorc acolo, în Răsăritul meu, de unde vin. Am să vând ce am și am să revin. Sunt foarte bogat.

—Atunci e foarte bine, am să te aștept, nici nu știi ce greu are să-mi fie fără tine.

Obloanele erau sgâlțâite de curentul canaletto-ului. În piețele

pustii din apropiere se strângeau tarabele scoase afară și pânzele care le acopereau. Mirosea a pește stricat; dinspre lagună se întorceau bărcile grăbite, să nu le apuce furtuna.

—Acum ar trebui să murim amândoi, spunea Herula Lucrezia. Să închidem obloanele și să dăm foc acestui palat. Focul e purificator. Nu ți-ar place?

Era frumoasă, cu chipul ei livid în umbra vagă a încăperii. Soarele orb de afară arunca numai o scursură galbenă de lumină. Se auzeau frunzele uscate prematur în obositele grădini ale Veneziei, roase de buran, ceva ce scrâșnea pe granitul unsuros peste care apele împutite trecuseră în valuri. Era frig, ar fi trebuit să aprindă focurile cele mari, deși iarna cam trecuse. Un cer clocotitor rodea asfințiturile, se făcea și mai rece în acel oraș deschis spre mare.

—Vino! îl chema.

Era ostenit, slăbise, femeia avea ceva devorator în tot ce făcea.

—Tu nu simți cum viața ni se duce, cum trece pe lângă noi? Să luăm totul de la ea.

Trupul îi era încă tânăr, musculos, alb, sânni puternici, când se ridica părea un arcaș plecat la vânătoare, umbla cu pași mari prin odăile înalte în care încă mai stăruia amăruia căldură din alte nopți mai fierbinți, pentru că aici nu știai când e primăvară, vară sau toamnă; nici iernile nu erau statornice; blănille albe pe care se tăvăliseră până atunci încă miroseau a trupurile lor încinse. Numai pereții strângeau în ei ceva mohorât, sgrunțuros; se erodau secret, în covoare parcă ar fi tors un milion de molii, mobila grea și neagră strălucea mat și troznea noaptea când focurile într-adevăr se reaprindeau și o lumină mișcătoare se urca pe pereții igrasioși.

Palatul Caragua avea ceva nesănătos, vechi, putred, restaurările grăbite nu reușiseră să scoată din zidurile lui rumegătoare pecetea timpului trecut. Ceva salin, mușcător care le făcea sete plutea în aerul odăilor. Nici florile ce soseau mereu cu o gondolă nu reușeau

să scoată mirosul de umezeală și ruină, de mucegai și iarbă de mare.

Hrisant o alungase de câteva ori, amintindu-i de Vimercatti; ea se lăsa greu convinsă. Îl privea ca pe un bolnav de care trebuie să ai grijă și asta-l scotea din sărite. Se hotăra greu să părăsească patul uriaș în care rămânea ceasuri întregi singur, fără să ceară nimic servitorilor, golit, fără nici o dorință, bând doar din carafele pe care mereu le schimbau servitorii, un fel de licoare verzuie de lămâie amestecată cu eterurile pe care i le aducea Herula și care-l scoteau iute din lene. Atunci își lua băile, începea să umble, îi era foame, pe urmă vântul de afară ce nu mai contenea îl făcea să recadă în starea de torpoare pe care nu mai reușea s-o domine. Adormea, visa, avea coșmaruri, ceva îl rodea secret, un fel de frică de zilele care urmau: creditorii lui încă nu se arătau atât de enervați de faptul că el nu-și achită dobânzile măcar; Barbaro era mai nesățios, se prefăcea că are treabă în vreun loc mai apropiat și că trecuse numai să-l vadă pentru că auzise că nu-i mai mergea atât de bine cu sănătatea, că avea o slăbiciune ce nu-l părăsea, ba îi mai aducea și niște siropuri de întărire, în semn de prietenie. „Îmi ia măsura la cosciug”, gândea Hrisant, vorba lui Christo. Despre datoriile lui nu pomenea nimic, avea numai privirea aceea ațâțată a creditorului care cântărește din priviri cât poate să răscumpere din acele mobile, din covoare și ce mai avea el ascuns prin sipeturi. Nu arăta nici mulțumit, nici îngrijorat, dar beizadeaua simțea că mult nu mai putea trece și vor începe presiunile, și doar el nu era singurul. Sporeau datoriile la bijutieri, la croitori și cismari, la florari...

Și din frica ce creștea pe nesimțite, în el se născuse o ură feroce pe orașul acela atât de trist când ea nu venea, atât de strein în zilele și nopțile, pustii și nesigure și tot fastul lui arăta ca un decor sumbru în care stătea parcă zidit. Nu mai ieșea din odăi pentru ca să nu întâlnească pe cine știe ce cunoscut care l-ar fi privit ca pe un sărman lovit de boala sărăciei sau pe vreun creditor ce i-ar fi

amintit niște termene. Noaptea avea lungi coșmare amestecate. Uneori credea că Venezia fusese invadată de valuri și că la ferestrele palatului Caragua, acoperite de obloane Bora ridicase apele. Îi era frică să se trezească și să cerceteze dacă visa sau într-adevăr de afară îl apăsa o masă uriașă de apă. În coșmarurile acelea auzea fâșâitul marilor vase de la sărbătoarea Redentore, scârțâind și lovind cu catargele lor acoperișul. Într-o noapte, în somn, crezuse că deschisese ușa balconului și privise spre piața San Marc. Orașul tot era verzui, poate eterurile lui fuseseră de vină, dar piatra albă a pieții, dalele pe care apele revărsate le spălau aveau ceva translucid, alunecau; nu era nimeni în jur, numai cerul pustiu, și deodată, simțise fărâmarea coloanelor Ducalelor ca și când ar fi fost surpate; păreau făcute din nisip și dinspre lagună soseau spumele albe ale mării ce-și întinsese valurile până aici. Bucăți tronconice de piatră sculptată se rostogoleau spre locul unde se afla, dar totul se întâmpla într-o mare liniște, stâlpii păreau grei. El se sufoca simțind că va fi sfârâmat odată cu locul în care se afla și arhitravele crăpau, sgârâindu-i fața, cornișe, grifoni, frize, toate păreau de cocă, temeliile de piatră și palafiticolii de sub buzele orașului plezneau ca niște arteficii, baldachinele cu statui se subțiau ca și când cineva le-ar fi supt măduva; ceața le rodea, făcea din ele niște fuse luminoase. Nu era nimeni în pustiul acelei pieți ce se lungea ca și când din uriașul ei trapez nu rămăsese decât un culoar găunos, și el întunecat ca și cerul ce contrasta cu acea apăsare a apei, albe, pline de spumă, ce căra totul spre mare: coronamentul fațadei, triglife, himere, dragoni, putti, metope, baghete, lăcrimare, echine, inele, vimperguri în acolade, console, statui furate grădinilor ce se chirciseră și arătau ca uriașe strafide coapte sub un soare lichefiat, aflat deasupra campanilei ce se clătina și ea ca o uriașă luminare roșie, elastică, gata-gata să lovească bulbii de aramă ai basilicei și caii pontificali ai quadrigei. Nu-i era frică; ceea ce simțea era numai

un mare regret ce se năştea în el la privirea catastrofei ce nu mai putea fi evitată; apa căra totul şi piaţa rămânea singură ca un stadion de piatră pe care numai rămăşiţele coloanelor se mai târau într-o ultimă sforţare de a rămâne pe terra ferma; loggiile de piatră erau zdrobite de tumultul viril al valurilor, odată cu sălile hipostile sfărâmate, terciuite, cu cosciugele de lemn ale stranelor de lemn de palisandru, cine ştie când lucrate cu dălţiţa şi o veselie ciudată îl încerca. Totul se ducea de râpă, totul era cărat de valul uriaş care spărsese Ducalele, cu ferestre cu tot, cu treflele şi cu maurii de bronz ai Turnului orologiului, cu toată acea viaţă trivială, fericită a Veneziei; poate aşa era mai bine, ca apele să înghită totul şi el să scape din acest naufragiu şi atunci, şi Trimisul, şi ceilalţi puteau să piară; Vimercatti, fratele său, Barbaro, Christo şi prietenii lor care nu mai voiau să-l vadă...

Pe urmă simţea frigul până în sânge, de parcă totul ar fi fost de ghiaţă în el, ca şi cum într-un arbore ar creşte un altul de cristal, Venezia devenea un fel de cimitir vânat, în care mai atârnav puţinele resturi de coloane ciuruite, găunoase în care Buranul îşi cânta solemnele elegii. Campanila se înroşea la un foc sosit de undeva, din adâncurile reci ale lagunei şi un muşchi gălbui urca pe resturile ei, funii murdare sugrumau piatra scăpată din dezastrul glacial. Creşteau uriaşi palmieri pe care sepîi şi melci urcau tăcut, vătuit, cu o foame neînchipuită, plante şi tufe secrete ale mării, o invazie de mîzgă, rapace, cu rădăcini furioase ce începeau şi ele să roadă temeliile crăpate ale pieţii şi înghiţeau cu ferocitate campanila. Totul în lumina unui cearcăn verzui-albastru în care soarele fierbea lent ca un sâmbure. Ecourile unor voci de înecaţi soseau din larg, cerând ajutor, glasurile erau ruginite, uriaşe, ecourile poate le făceau astfel; ele se repercutau în ce mai rămăsese în picioare din ferestrele ca nişte ochi morţi ale fostelor cancelarii, nişte văgăuni somnoroase, din care ieşeau caracatiţe, şi totul se

transforma într-o pardoseală plină de mazăgă rece pe care Hrisant aluneca; o căuta ca în somn pe Herula și din toate vechile palate ale orașului nu mai rămăseseră decât câteva cupe răsturnate de bronz în care clocotea un abur câlțos, și trupuri reci, înghețate pluteau deasupra, figurile înecaților aveau numai rânjete pe fețele spectrale și caracatițe înfometate alcătuiau ciorchini străvezii, mucilaginoși, o piftie uriașă ce plutea spre insula San Giorgio Maggiore. Cerul era plumburiu, nu adânc, ca o cupolă sufocantă, simțea că se înăbușe; vedea San Michele plutind cu mormintele lui de piatră, ca o navă uriașă și din margini se rupeau lespezi pe care erau scrise cu litere de aur numele nobiliare ale bunelor familii. Pe urmă tot ce era sumbru și devorator cădea într-o stoarsă lumină galbenă și din zidurile bisericii Santa Maria della Salute ieșea Herula Lucrezia, cu icoana Verginei Mesapondissa în brațe, alergând pe dalele pieții. Bazine de piatră se recompuneau în apa ce stagnea de data asta, și fântânile reibucneau cu șuvoaiele lor de apă cristalină, ciudata înseninare era acoperită de un val mat în care din nou totul se pierdea și se recompunea. Herula Lucrezia Vimercatti dispăruse parcă înghițită de apele clare în care biserici și palate erau spălate. Cearcănul de lumină de deasupra campanilei se făcea roșu și cărămida părea a fi luat foc, pavelele aveau o catifea strălucitoare pe care Hrisant aluneca în căutarea lui înfrigurată. Sub bolțile din care mai ciuruia varul, se zăreau scări cărate de un curent misterios, rampe de lemn, un perete diaconic, cu sfinții lui mâncați de vreme din care curgeau rumegușul și sfeș-nicare, și trepte erodate de sare, un mâl ce devenea un râu mocirlos acoperirea totul și scena atât de limpede a San Marcului cădea într-un râu noroios în care totul se murdărea și devenea scheletic. Ducalele erau numai ruine albastre, mâncate de spumă și nimic nu mai amintea strălucirea lor furată de adâncuri; scoici uriașe clincăind la curenții apelor; Hrisant se afla pe un fund de mare prin care vedea o altă Venezie, părăsită, fără

viață, numai cu niște ziduri răpănoase pe care melci băloși urcau tăcuți. Un râu mic scurgea mîlul cu o încetineală obosită, și într-un ultim efort de a se trezi, de a depăși acest coșmar, Hrisant mai văzuse ocnele de la Priggione, crăpate, invadate de o paragină verzuie. Sub Puntea suspinelor trecea, într-o gondolă un heruvim abia lopătînd prin nămolul gros, cafeniu, mirositor, cu o gesticulație leneșă, ca și când ar fi fost ultimul martor al strălucirii orașului profanat ce nu mai exista...

Afară bătea cineva cu forță în poarta dinspre canaletto. Era probabil Christo cu o veste rea. Îl lăsase să aștepte multă vreme, prefăcându-se că nu-l aude...

*

I se făcuse dor să audă o pasere cântînd. Unde vor fi fiind canarii aceia de patru note, pe care nu-i trimisese Princepelui, tot în coliviile lor, ori i-au mâncat pisicile de foame? Dar caii ungurești, falnici, ce-i băteau pe cei orlofi ai fiului lui Pândeles Colportoriul, zis Alexandru Mavrocordat, cel ce speriasse Bucurescii cu o asemenea podoabă. Totul pierise în zarea din urmă a vremii. Iusufache se uita la el ca la un nebun când mai întreba de ei.

—Ai uitat, măria ta, că s-au stins și lighioanele cântătoare, și caii, care de nemîncare, care de neiubire, că pe toate le-ai lăsat de rîpă.

Hrisant nu-i răspundea; se uita numai în cerul adînc al acelei veri. Se simțea slăbit, nu s-ar mai fi sculat din patul lui. Bătea un vînticel dulce, dinspre morile de la Radu Vodă se auzea clănțănitul uscat al roților.

Miros de nămol și de gunoi; undeva, în curțile sparte de amiaza leșinată gâgîiau cîteva găște. Bătea un clopot în dungă și la Baia Mitropoliei, Teodat pularnicul lovea cu un melesteu țucălele sale ce

sunau dogit.

—Câte ceasuri să fie? întrebasese pe sluga cea credincioasă.

—Nu mai am ceas, l-am lăsat amanet, zisese fără vreun regret Iusufache.

—Nu, că ești nebun! Cum așa?!

—Bine, cum se amanetează, de luna viitoare nu mai am ce-ți mai da de mâncare. Și așa nu prea te înduri, mai mult cu apă te ții, dar eu, în schimb, trebuie să te spăl, să te curăț, te-ai uitat în oglindă cum arăți?

Nu se uitase și nici nu dorea.

—Parc-ai avea o sută de ani. O să prinzi rădăcini în patul ăsta.

—Mai bine ține-ți gura! Unde-i secretarul livonian?

Iusufache iar făcea un cap mare, arătând o uluire nemaivăzută.

—Cum așa? A uitat înălțimea ta că a fugit acela cu tot ce mai sfeterisise?

—Nu se poate ! Azi dimineață l-am trimis să se ducă la ovreii din Bărăție să-mi aducă un Sbornic, cu viața mitropolitului Haliciu, o carte adâncă spre buna gustare a citirii! Cum de-mi torni prostii?!

Iusufache căscase a plictiseală.

—Dacă nu mă crede, măria ta să-l aștepte până la Crăciunul viitor. Pe unde o fi el acușica...

—Azi aş mânca fazan, făcea Hrisant ca să schimbe vorba, cum făcea de câte ori nu se mai înțelegeau din motive pe care nu le pricepea.

—Terci, asta avem, și acela că ni l-a adus Lolea, lumânărarul care-și face pomană cu noi.

—Cum terci? Nu-mi trebuie terci...

Avea un glas slab, tânguitor.

—Atunci o dulceață de trandafiri cu apă rece, e tot ce mai am...

—Păi nu ți-am dat eu tot ce mai aveam, pietrele alea cu care te-ai dus la telali, puteam trăi din ele, zece ani buni...

Iusufache râdea tare ca un ghiolgan:

—S-au săturat și telalii de pietrele măriei tale, le-am dat una câte una găștelor lui Gușe Fotino, de-a cumpărat casele din vecini. Ele, ca nește tâmpite ce sunt, le înghit ca pe grăunțele de porumb...

—Nu se poate, ești nebun! Te-ai dus cu ele la bijutieri, să-i întrebi?

—Nu m-am făcut de râs odată cu rășinile cele măsluite?

Hrisant credea că înnebunește: doar servitorul uitase că nu erau pietrele false cu care voise să ia gura târgului, ci cele vreo zece-cincisprezece diamante veritabile pe care le găsisese din întâmplare în grămada de corespundență și fogliete vechi și în care aruncase, fără să-și dea seama, la sosirea în București, geanta aceea cu acturi de la Venezia și lucrurile cele mai prețioase. Pe urmă, o ceață i se pusese parcă pe creier. Nu-l mai întrebasese nimic; cu alt prilej îi spusese din nou să caute pietrele, că nu erau din cele false, dar Iusufache se sbârliase la el:

—Mai lasă-mă, măria ta, cu prostiile, ce pietre bune? Sunt nește sticle, parcă nu le-am văzut eu? Mai am una, am rătăcit-o pe sub pat pe la mine, o s-o caut și o să mă duc să o arăt, dacă tot ții la asta...

Dar nu se dusesese încă. Hrisant nu mai întrebasese nimic, era ostenit, ostenit, tot ar fi dormit, doftorii nu-i mai dădeau eterurile pe care le cerea pe o hârtie scrisă pentru că servitorul nu mai avea cu ce le plăti, erau scumpe și mai și râdeau de ei amândoi:

—Să scoată giuvaerurile cu care se lăuda, și să dea odată sărbătoarea aia, de Săptămâna nebunilor, pe care ne-a tot făgăduit-o și nu s-a ținut de cuvânt, tu nu vezi, Iusufache, că boerul tău era scrântit de când a venit, ba ne-a mai băgat și la cheltuială pe toți, de l-am crezut și cu ce ne-am ales? Unul încă și-a pus și sbilțul de gât că și-a prăpădit tot ce strânsese ca să-și croiască haine pentru a lui și pentru el, să facă față la acea pomană de sărbătoare neținută...

Hrisant o lua de la cap:

—Și tu chiar crezi că secretarul meu livonian m-a lăsat și a plecat?

—Dar cum?

—Nu l-am omorât eu cumva?

Avea niște ochi goi, pustii. Servitorul nu se înspăimânta, dar în mintea lui își căina stăpânul.

—Ei, nu, că-i bună! Păi eu l-am dus la poștalion, o fi pe la el, pe la Riga, prin striinătăți. A plecat sărac ca un ou, cu ce avea pe el, te-a slujit câțiva ani pe degeaba, vindea ce strânsese, numai ca să te ajute și, când n-a mai putut, dus a fost. Să nu te afle mort în vreo dimineată...

Pe chipul răutăcios al beizadelei se arăta un zâmbet plin de șiretenie.

—Ăla era poate vreun frate geamăn al său, dar să știi de la mine că eu l-am gătit într-o noapte cu un laț de mătase. Dacă vrei să te convingi, sapă sub scara filegoriei și-ai să-l găsești acolo...

Iusufache râdea sufocat de atâta greață:

—Ei, cum așa, că nu mai ai puteri, nice să te dai jos din pat! Cum să-l fi omorât, și când, pe acel frate geamăn pe care i l-ai dăruit? Și pe urmă ar mai fi trebuit să mai și sapi, și pământul e tare, și lopată de unde să fi avut? Și cine să ți-l care, și cine să te ajute?

Râdea și el cu o răutate neascunsă, ca și când ar fi vrut să-l jignească, deși i se făcea milă de nebunia ce-l cuprinsese pe boer.

—Dacă vrei să crezi, bine, dacă nu, nu...

Iusufache, că tot n-avea ce pierde, îi mai dădea sfoară:

—Și, adică, de ce să-l fi ucis domnia ta pe secretar?

—Ei, era o taină care ne lega, nu pot a o spune...

—Nu-ți mai dau mâncare la prânz dacă nu-mi mărturisești, îl amenințase într-una din zile, când povestea se repetase și curiozitatea lui Iusufache nu mai avusese margini.

—Cum, adică, nu mai îmi dai de mâncare?

—De ce ți-aș mai da? Nu m-ai plătit de nu știu când, mi-am amanetat și ceasul pe care mi-l dăruisei, atât am mai putut face pentru măriia ta, și, dacă vrei să știi, mă țin din pomana vecinilor și stau aici și când nu o să mă mai pot mișca, o să murim amândoi de foame...

—Să murim de foame?

—De ce te miri? Nimeni nu mai vrea să știe de noi, ne-au lăsat cu toții...

—Și femeile mele care m-au iubit?

—Unele au murit, altele au plecat, ce-a mai rămas nu se mai uită într-acoace, au amanți, au cine le sprijini bătrânețele, pentru că sunt bătrâne de-acum, nește babe...

—Ce tot vorbești? Și Neranțula Mavrodin?

—Și... Câtă vreme a curs pe Dâmbovița, habar nu ai. Privește-te în oglindă și o să te vezi. Te-a mai ținut prescura pe care ți-am dat-o și pomana celor din jur, cei mai săraci. Mai bine mi-ai spune ce era cu secretarul, de ce l-ai ucis?

—Păi nu spuneai tu că nu l-am ucis și că a plecat de bună voie?

—Ei, glumeam, se vâra Iusufache în jocul nebunului.

—Atunci îți spun. El era Trimisul..

—Ce Trimis?

—Nu-ți spun decât dacă juri după mine.

—Jur!

—Unii ca aceia să fie procleți și afurisiți și anatema de vlădica Isus Christos și de cei 318 părinți de la Nicheia, așisderea și de vlădicia mea, și să aibe parte la un loc cu Iuda și cu Asia și pietrile, și fierul să se topească iar trupurile acelor să nu se mai topească în veci, dacă vlădicia mea va spune ce a aflat acum.

Iusufache îl îngânase, cuvânt cu cuvânt.

—Trimisul era cel ce mă visa și trebuia să ia banii și să-l cumpere pe Terziman... dar să nu spui la nimeni un cuvânt; jură-te și pe

oasele mamei tale care zac cine știe unde îngropate...

—Ce Terziman, ce bani? se mira intrigată sluga la auzul unor astfel de vorbe.

—Lucruri confidentiale, ce știi tu? Trebuia să ajung împărat la Bizanț. Ai auzit de Bizanț? M-ar fi încoronat în Sfânta Sofia și ar fi cântat coruri îngerești, dar n-a fost să fie...

Basme de dus dintre cei vii, gândea Iusufache și vechea lui dragoste față de beizadea îi spunea că nu putea să-l lase în voia Domnului, pentru că într-adevăr ar fi murit de foame fără el. Îl știa de tânăr, îl cunoscuse de când se întorsese din Pera, pe unde fusese și el, cu cinstitul său părinte și cu toată spița lor boerească, din os domnesc. Dar gândul la împărăția Bizanțului era prea mult, închipuiri făuritoare de-ale sale, născute din pravurile pe care le mai găsea prin colțuri, mucegăite, vechi, pentru că doftorii din București nu-l mai lăsau să le ia și spicerii nu-i mai vindeau.

Între timp, Hrisant adormea pe neașteptate, ațipea preț de un ceas, cât își mai făcea el treaba pe afară, pe la amurg se scula și-l puneă să umble la minavetă. Aceasta se hodorigise, i se stricase un arc, horcăia mai mult decât cânta un marș turcesc, ori o romanță grecească, tristă, tristă. Pe el nu-l supăra la ureche, părea că nici nu mai ascultă, ori îi cânta în cap vechiul instrument care umbla ca lumea în alți ani ce trecuseră, pompoasele zile ale plăcerii și tinereții. Și cerul avea și el o leșie, se împurpura pe urmă; sub orizon treceau paseri ciudate de câmpie, negre, plutind leneș, cum leneș era totul în acest oraș, București...

Memoria i se întuneca puțin câte puțin, un șir de fapte nu mai aveau nici o logică și le povestea fără să aibă vreo legătură între ele; căuta să retrăiască acea ultimă parte a vieții sale de la Venezia, a rupturii de Herula Lucrezia Vimercatti, căutându-i un înțeles. Fuseseră epoci în care o credea nebună, când ea îi spunea că de fapt el dorește să scape de această dragoste ce-l putea împovăra și

svonurile că băncile nu-l mai creditau nu erau decât niște șiretenii; atunci reproșurile furioase creșteau într-o avalanșă de insulte: „Știi bine ce vrei să faci; după ce ai trăit cu mine, după ce m-ai compromis, vrei să te întorci în Răsăritul acela despre care îmi vorbești ca despre Paradis, dar mie puțin îmi pasă; putem vinde tot ce se află în acest palat, și sunt destule, ca să trăim un an-doi, fără atâtea petreceri și jocuri, pentru că ele te-au pierdut; tu nu pe mine m-ai iubit; ai iubit luxul acestui oraș; ai iubit ceea ce dincolo nu ai avut: o femeie ca mine; această risipă ce te-a ruinat și prietenii costisitoare; iubești să iubești; și anume să iubești în Venezia care este un fel de scenă pe care te-ai arătat; dar dragostea e ceva mai profund decât îți închipui; eu o cunosc în toate felurile: iubești ca să iubești cum dorești tu, pentru că ești egoist; te lași iubit; nu iubești, te prefaci că iubești; spune dacă nu am dreptate? Dar eu mă voi prostitua, și știi s-o fac, pentru a sta lângă tine chiar de vei fi scos afară din palat. O să găsec cu ce ne va rămâne o locuință mai ieftină și o să trăim împreună, puțin îmi pasă de Vimercatti și de tot ce face el; dacă e nevoie, voi vinde cavoul acela pe care mi l-ai răscumpărat și tot ce mai am, bijuterii, daruri bune de ale tale; mai ții minte, mi-ai trimis două zaruri de aur, un dar cum se făcea Dogilor și cu care o să ne descurcăm multă vreme; am toate tabacherile arabe pe care ai aruncat o grămadă de bani și emailurile scumpe, la care putem adăuga covoarele și mobila; din păcate, n-o să putem răscumpăra cheltuielile făcute pentru restaurări; dar dacă Alfano Stradiotte se va bate cum trebuie, mai scoatem ceva și de aici; aș vrea să nu te mai văd atât de îngândurat, mi se pare că asta îmi dă iar gustul morții; știi cât mă gândesc la gondola care mă va duce și pe mine la San Michele, străjuită de îngerii ei de gips auriți...”

Afară vântul de toamnă mișca frunzele uscate ale grădinii palatului Caragua pe aleile umede și ceața vătuia ferestrele plumbuite; focurile ardeau cu trosnete mari, umezeala dispărea

puțin câte puțin, uriașele blănuri albe păreau roșcate în jocul flăcărilor, un parfum greu de mosc plutea în aerul veșted; ceva nu mai semăna cu nebunia de la început; cu prospețimea inițială a acelei dragoste atât de ciudate; o oboseală vagă îi lua în stăpânire; se iubeau cu o falsă foame; sărutările aveau parcă aceeași intensitate; dar osteneala era mai grea după aceea; un desgust al cărnii îi făcea greoi, absenți; tăceau mai multă vreme, ascultând obloanele sgâlțâite de vânt. Era vremea când la Ridotto se pierdeau sume mari și vechiul jucător din el îl rodea pe Hrisant; se plictisea, ciudat, deși dacă ar fi părăsit-o nu ar fi știut cum să se întoarcă mai repede înapoi. O melanholie stranie îi învăluia. Dragostea lor se ruina, cum se ruinau odăile acestea, și ei o simțeau. Din obscuritatea colțurilor înaltelor odăi casetoanele aurite trimeteau o vagă lumină sporită de focurile ce se stingeau încet. Atriumul și băile verzui păreau niște sere; peștii cei lacomi se pândeau dincolo de plantele care le ascundeau trupurile negre și șerpuitoare. Nu reușiseră nici ei să se distrugă unul pe celălalt, Hrisant le vedea numai cozile fastuoase ce se învăluiau, și umbra rece și feroce ce se strecura în spatele celeilalte umbre, și ea la fel de rece și feroce, și priveau la nesfârșit amândoi la acest joc al morții ca și când ar fi pariat și chiar pariau fiecare în gând pe câte un astfel de luptător rapace, dar niciodată ei nu oboseau, noapte și zi se pândeau neostenit, neadormiți, veghind momentul de slăbiciune al celuilalt; plantele se ofileau, apa se învechea, trupurile acelea niciodată nu trădau vreo oboseală. Afară vântul și ploaia măturau fucsiile care scoteau un sgomot sec. La intrarea din spate, acolo aștepta mereu, sub un coviltir, un gondolier tăcut, ca și când nu ar fi existat. În Torre del'Orologio orele băteau târziu, parcă niciodată exact; ar fi trebuit ca ea să plece, dar nu pleca, tocmai pentru ca Hrisant să nu o bănuiască că se grăbește, și el dorea să rămână singur, să-și pună ordine în gânduri, dar Herula nu se mișca; trupul îi devenea rigid, o simțea cum îl

pândește: „Te-ai plictisit, spunea, cunosc senzația asta, carnea ta nu mai emană un suflu de dorinți, nu mai asuzi când mă simți lângă tine, și sărutările sunt fade”. Privea florile ce se fanau tăcut lângă uriașul pat cu polog, risipite pe mozaic sau pe covoare. Aerul se usca în jurul lor când pălălaia creștea, pentru că slugile aveau o știință de a așeza buștenii într-un fel de piramidă ce scădea ușor, lăsând sub ea numai un rumeguș pufos, auriu, ce-și schimba culoarea, devenind când brun ca berea, când galben ca trandafirii de Isfahan, ce-și trimeteau ultimele mirosuri atât de depărtate și ciudate, un miros de deșert, un miros sterp ca aerul din jur. „Soțul tău se ruinează dacă-l mai lași atâta vreme singur”, îi spunea și ea se ridica brusc și voia să plece. „Mă gonești, am știut că va veni și clipa asta, spunea, sunteți toți la fel.” O ruga să nu plece, ea începea să vorbească fără șir, parcă psalmodiind niște versuri sau spunând fraze fără șir: „San to fosmu se agapo, den to erata mistico, tha to farnaxo na acusti se disiche Anatoli...” Alături, pantofii de mătase și rochiile mototolite, îi plăcea să rămână goală cât suporta frigul, pe urmă se învăluia în blănurile moi, strălucitoare care-i mângâiau pielea. Își freca sânii cu ele și atunci celulele ațâțate se ridicau ca niște ventuze din trup într-o voluptate nesățioasă. „Ia-mă!” gemea și se răsucea, ferindu-se de el, depărtându-se, și Hrisant trebuia să se târască, s-o ajungă, și ea îi scăpa și iar se depărta; fugea, rostogolindu-se pe recele mozaic care-i rodea pielea, cât mai departe de el; se apropia de uriașul cămin în fața căruia lua un chip sălbatic, luminată de flăcările potolite, vinete, târătoare și se apropia ațâțat, dar ea îi scăpa, mereu frecându-și pielea de blănurile scumpe. Afară vântul se întetea, obloanele clănțăneau straniu ca un tropot sălbatic. Pajerele de deasupra scaunelor pontificale, luate de cine știe unde de Stradiotte și de misiții lui, ori de secretarul livonian, aveau un luciu mat în depărtata scăpărare a focului ce mai trebuia alimentat cu bucăți de lemne de care ei uitau totdeauna și urmărirea, tăvălirea

femeii pe recele paviment se lungea. Sticlăria și ceramica din portego sclipeau rece. Pe pereții acestui habitacul ocult ramele grele de lemn aurit lăsau să se vadă puternicele trupuri venețiene, portrete de dogarese îmbătrânite prematur în astfel de încăperi, în vestminte sumare, alături de privirea rece, indiferentă a soților care se uitau la ele ca la niște streine. Sfinți cu aureole greoaie învăluiau compozițiile academice ca să dea un aer cuvios acestor intimități. Labirintul aurit al plafonului, obturat de grinzile greoaie, ici-colo, oferea o mai mare adâncime încăperii sub care se simțeau înstrăinați și mai mult; dantelele vechi ale perdelelor mâncate de praf pe la poale miroseau a pustiu, dar ei nu-și simțeau decât trupurile ațâțate ce se urmăreau pânditor, cu o lene sau o aprindere, mereu reînnoite. Stucul închipuind frunze de viță de vie, stilizate și colonetele ce susțineau unele bolți, și ele de marmoră, măreau și mai mult senzația de răceală. Ornamente obscure și stranii se iveau din unghiuri nebănuite, când oboseau și stăteau spate la spate, sau unul lângă celălalt căutând ceva cu privirile sub plafoanele pe care restaurările nu le scosese din obscuritatea lor. Pieile aurite, un goblen ostentat pe care secretarul livonian îl găsisese la un preț convenabil acoperea un perete; scene de vânătoare cu un inorog: cornul său era de fapt un phalus încărcat de dorință; ochiul lui rece scurma desigurile unei păduri pline de frunze, totul avea luxurianță, numai vechimea și rozătura cusăturii îi dădeau relief, și nebunia ornamentală continua în niște intarsii de pe un perete ale unei încăperi mici care conducea spre băile luminate tot timpul, acoperite, spre locul în care se aflau, de covoare palide. Chenarele de marmoră ale înaltelor uși opreau toată profunzimea creată de jocul umbrelor și al focului. Prea multe figuri, festoane, capete și busturi în aceste locuințe prea mari; în cele câteva clipe de răgaz ale prelungitei vânători, își amintea cu înduioșare de conacele lor de țară, de casele încăpătoare, pline de lucruri care le micșorau, creând

intimitatea, ele nu aveau aerul muzeal al palatului Caragua. Undeva, alături, curgea o fântână; gura unui delfin lăsa o lavă argintie care umplea un bazin. Neptunul cu trident, greoi și aproape trivial, se scălda în apa lui până la genunchi, vânînd ceva ce nu se vedea pe fundul de piatră. Uneori Hrisant arunca acolo perle și mărgăritare care luceau albastru sau argintiu, mărite de unda transparentă a apei mereu primenite. Piatra de Verona avea o brumă gălbuie de parcă de undeva din fundul micului bazin ar fi stat să răsară niște nuferi. Vaze cu o mărunțită vegetație înconjurau bordurile; ei ajungeau aproape de ușile uriașe și se rostogoleau dincolo, apropiindu-se de masa plină de argintărie. Deasupra ardea o lanternă, putea să intre cineva să aprindă focurile pentru masa de seară; era cinci sau șase după amiază, pe canal hălăduiau vânturile; se auzeau strigăte guturale dinspre Zecea, tineri nebuni se băteau cu sete pentru vreo putană; Hrisant o ajungea pe Herula, care avea o dexteritate ciudată de a-i scăpa chiar atunci când credea el că e mai aproape de a o prinde și iar se rostogoleau pe covoare. Oboseau, dar el nu renunța; se loveau de ușile grele și ajungeau în vreo galerie, se reîntorceau în aceeași nemiloasă pândă, curmată de sărutări, de scurte supuneri când îi simțea sânii aspri sub el și trupul gata să-l primească, dar ea îi scăpa din nou și el o înjura scurt cu niște cuvinte țigănești, pe care Herula nu le înțelegea; nu era greu să-și dea seama că însemnau de fapt trivialități ce numai în acele momente puteau fi spuse de gurile lor mușcate și pe urmă ea se prefăcea că a obosit și-l aștepta, și-l lăsa s-o cotrobăie pe mutește, mușcând-o fără să scoată vreun cuvânt, mârâind ca o cățea. Oglinzi obosite, undeva, deasupra sau lângă ei, repetându-le imaginea încordată, aproape confuză a celor două trupuri ce se căutau, și unul dintre ele scăpa de sub celălalt, ca în jocurile peștilor voraci din acvariul opac; himere, paseri sculptate în picioarele roșcate de lemn, pe care le atingeau cu spatele, și, deodată, ea se lăsa învinsă,

privindu-se hăituită într-o uriașă Sansovino, coclită, cu ape grele, neguroase, cu un chip de sălbatică, albă, goală, cu sânii atârând ca niște grele ghiulele, cu părul lăsat pe ochi, de sub care dorința mereu stârnită îl chema ca s-o posede, stând ca animalele și urlând când îl simțea, tot, în trupul încordat, plin de bucurie; și gura ei rostind cuvinte porcoase, mângâieri și nume necunoscute, de sfinți, de iubiți uitați, de îndemnuri; urlete și implorări într-un limbaj umilitor care ar fi rușinat-o dacă i l-ai fi amintit după aceea, și chinul acela ce se transforma într-un urlat comun de plăcere, se termina cu prăbușirea amândurora pe mozaicul rece, cu privirile înghețate, reci, stinse; și ea îl implora să nu reînceapă, dar tocmai asta îl hotăra să o ia de la cap și Herula urla și-l ruga să înceteze, făgăduindu-i orice, dar Hrisant era neînduplecat și începea iar o luptă îngrozitoare; femeia încercând să scape dorinței nebunești, aproape fără scop, stârnită tocmai de suferința ei voluptoasă, sătulă, dar dornică în același timp, din mai ales nemărturisita sete de a se umili, de a-i cere iertare, de a făgădui că a lui va fi, în vecii vecilor, și el, mânios, urând-o și spuindu-i că nu o crede și că vrea să o sature de el odată pentru totdeauna, și mereu întrebarea: dacă cineva a iubit-o atât de violent cât o iubise el, cu atâta nesațiu și sălbăticie, și ea jurând că nu, și pe urmă după numai un ceas, râzând de el și batjocorindu-l: „Uite unde se afla atletul care-mi cerea să-i spun că nu am mai avut un bărbat ca el”, și-atunci ura lui creștea, amintindu-și de alte dăți, când fusese păcălit și tot ce mai era viu în el îl făcea și mai sălbatic și o poseda iar cu o demență a simțurilor care o făcea să nu mai știe dacă visează, dacă e gata să moară, dacă îl iubește sau nu; dacă ce i se întâmplă era adevărat, și dacă nu-i va fi după aceea rușine de ceea ce spusese și, mai ales, de ceea ce dorise să i se întâmple și i se întâmplase cu adevărat și încă la ce mod. Totul vibra în privirile ei; damascuri și piei aurite, cadrele greoaie ale tablourilor cu dogarese și stinsele mobile, și vagile figuri înnegrite

ce privegheau spectacolul cărnii și vântul făcea să tremure afară obloanele, și parcă i se părea că trăiește în altă viață și că într-adevăr îl iubește, dar el nu o credea niciodată și pe urmă totul se potolea în ura și bănuiala lor veche; tăceau ostoiți, ascultând ploaia de afară și el își amintea de Christo, de Mario, de preotul acela și de cei pomeniți numai cu numele pe care nu avea să-i cunoscă niciodată, șirul nesfârșit de amanți care o posedaseră poate în același fel și cărora le strigase aceleași cuvinte porcoase și pe care-i rugase la fel cum îl rugase pe el, cerând puțină milă, dar asta nu însemna decât câteva ceasuri de ură și pe urmă dulcea împăcare; era tânăr, trupul lui refăcea iute dorința de dragoste, cu o uluitoare capacitate de a repeta ceea ce repetau de atâtea zile și când, în sfârșit, ceva întunecat, un fel de hău al singurătății se instaura între ei, și ea cu adevărat voia să plece, începeau reproșurile și certurile, și amenințările că se vor despărți odată și-odată, tocmai pentru că nu se hotărau să-i spună lui Vimercatti că viața lor dublă nu mai putea continua. Și Hrisant rămânea în palatul pustiu, bătuit de vânt și singurătatea îi făcea bine, dormea câte trei zile, abia mâncând câte ceva, se simțea bolnav, golit parcă de orice dorință, gata să nu se mai ridice multă vreme. Secretarul livonian se îngrijora, îi spunea că prietenii îi dădeau iar târcoale, ce se întâmplase oare, îi mințise Herula că bancherii îi împrumută din nou bani, că mai sosise ceva din țară unde el avea o stare destul de bună, cu care ar fi putut acoperi orice datorie și într-adevăr i se făcea dor de obscurele încăperi de la Ridotto, cu lumea lor amestecată și era încercat mai ales de un dor de revanșă, fiind gata să joace până îi va curăța, până ce va recâștiga tot ceea ce pierduse prostește în anul ce trecuse numai pentru a le arăta că e bogat și că poate risipi oricât, pentru că avea de unde. Pe urmă începeau jocurile de trei zile și trei nopți, partidele uluitoare de tarocchi și vremea nu mai conta, Vimercatti îl implora să nu-l curețe, pentru că de câteva ori îl lăsase afif, fără

un taler pe masă, dar tot el îl împrumuta ca să-l umilească și mai mult și iar îl curăța, și iar îl împrumuta permițându-i în cele din urmă să-și recâștige sumele pierdute, ceea ce îl ferecea pe nenorocit.

Spre primăvară plecaseră la Malmocco, în apropiere, pe la vilele altora și încinseseră niște vânători cu lațul la pasere, umblând prin crângurile abia înverzite, mai schimbând decorul plin de ape și vânt; totul mirosea a iarbă, nu a nămol; se puneau mese pe covoare, sub pomii abia înfloriți, se mânca miel; alături susurau niște pârâuri reci, limpezi, proaspete, în care răceau vinurile de Frascati. Slugi, vânat, grădini artificiale chiar în natura atât de simplă, totul îngrădit de mari ziduri, vegheate de paznici, ca nu cumva cei de afară să arunce vreo privire asupra acestor existențe private pline de petreceri; și iar focuri în păduri, noaptea și dispariții de perechi, dincolo de tufișurile abia înverzite, crude, și țipete de femei parcă violate în care el căuta să distingă glasul Herulei, care pleca cu Mazzacoratti sau cu Gianni Faggiano și o urmărea și o puneă să jure după aceea că nici măcar nu se lăsase sărutată, și ea ezita, avea în privirile concupiscente acea nerușinată nemărturisire, pofta și satisfacția că nu era așa, sau că, dacă era așa, asta nu se întâmplase numai pentru că nu dorise să-l înșele pe Vimercatti și nu pe el, pentru că pe el putea să-l înșele și trebuia să-l înșele pentru a-l pedepsi pentru Daria Fini sau alta, care-i ținuse locul într-o vreme când se certaseră, lucru ce nu se putea uita, și cearta se întetea; uitau că se mai aflau și alții de față; el pleca pe neașteptate în alte locuri, nu revenea câte o săptămână, lăudându-se că a întâlnit alte femei, Herula ar fi vrut să nu-l creadă, dar îl cerceta bănuitor și făcea totul, cu ajutorul lui Christo mai ales, să-i aducă la cunoștință că nici ea nu stătuse degeaba și că apăruse și altcineva în viața ei în afara celor știuți pentru că viața lor trebuia să le aducă mereu alte schimbări. Minciunile îi rodeau pe amândoi, îi măcinau, ura creștea. Hrisant voia să fugă pe neașteptate din Venezia, își făcuse

bagajele de câteva ori, dar secretarul livonian îl înștiințase pe vărul Herulei că de data asta totul devenea serios și că s-ar putea cu adevărat să plece.

Împăcărilor nu mai aveau atunci farmecul de altădată, erau pline de insulte și reproșuri, își aruncau unul altuia cele mai triviale cuvinte, pe urmă râdeau pe neașteptate și își făceau semnul îndrăgostiților înainte de a se iubi din nou înfometați unul de celălalt, dar ceva se stinsese, cuvintele nu mai aveau parcă sens, reproșurile creșteau, despărțirile se lungeau. Ea lipsise mai mult de o lună sub pretextul că Vimercatti o cară în niște vizite prelungite, făcute unor oameni față de care era îndatorat, dar știa că minte, că pentru asemenea vizite nu era nevoie de atâtea zile, și atunci își trimetea iscoadele să afle cu cine petrecea. De câteva ori avusese surpriza de a afla că Herula Lucrezia nu părăsise Venezia și că stătuse cu niște prietene, încuiate în casă, dându-și în cărți ca niște țigânci venite special pentru asta, ronțâind castane și bând vin. Altă dată, vizitele pomenite avuseseră loc, erau de fapt serbări câmpenești pe care Herula nu le gusta, dar trebuia să-i facă plăcere și lui Vimercatti, așa că nu mai avea ce să zică. Era parcă stăpânită de o chinuitoare sete a plecărilor și a schimbărilor; asta o știa, era grecoaică; se urca în căruțe țărănești, se scălda în râurile mocirloase de pe lângă Torcello care mai păstra ceva din primitiva Venegia, cum îi spunea ea, cu un cuvânt vechi, niște bălți puturoase, pline de palafite și stâlpii pentru câștigarea terenurilor din lagună, se amesteca cu negustorii de legume, cu suflătorii de la turnătoriile de sticlă, bea must acrit și ieftin, le asculta poveștile cu nevestele pline de copii, furate de la habotnicii părinți, dormea în corturi vegheată de lacheii lui Vimercatti, care pleca dis-de-dimineată după rațe în mica și norioasa deltă, lăsând-o singură să fiarbă fructe în niște vase uriașe în care se făceau magiunuri. O fereceau cabrioletele deșchiate, care o cărau prin cine știe ce sate amărâte unde se

întreținea cu femeile unor cărămidari, le cerea sfaturi pentru prepararea unor plante pe care le culegea cu ele din câmpiile din jurul acelor așezări mizere, unde încă în martie se mai adunau cu roaba verzele din anul trecut, lăsate pe câmp pentru a hrăni pe cine știe cine și în cuptoarele cărămidăriilor se mai ardeau cărbuni care înnegreau nobilele fețe ale doamnelor venite în aventură în aceste păduchioase cătune pentru a avea ce povesti la întoarcere. Se întorceau în Venezia aduse de cupeurile pline de praf, roase de drumurile proaste, cu niște cai de poștă, și ei dărăpănați, cu picioarele și crupele mâncate, cu ochii scurși, nehrăniți la vreme și osteniți parcă de un secol. Herulei îi plăceau focurile făcute pe câmp, în micile insulițe încărcate de stuf unde orăcăiau broaștele pe care copiii le vâneau și le frigeau pe bucăți de lemn, umezeala de noapte, ceața de dimineață, vântul călduț de april, și toate diminețile încărcate de mirosuri nemaipomenite de plante de apă, sălbatică, ghiolurile verzui, șerpilor care mișunau printre picioarele lor goale, fără să le provoace frică. Intra în micile bisericuțe sătești, ale fecioarelor, toate muruite, cu turlă de piatră și cu icoane primitive, în cimitirele pustii, pline de iarbă, umbra desculță și pe urmă îi arăta tălpile crăpate și înțepăturile de mărăcini și palmele pline de bătătură de la ramele primitive ale bărcilor grele și nu scăpa ocazia de a-i aminti că în unele nopți dormise cu pescari tineri care aveau coșerele lor de stuf și nu lipseau detaliile asupra murdărilor pături pe care nu se așeza decât un țol murdar, dar ce noutate, să te culci cu asemenea țărani, putea el să înțeleagă? Pe urmă totul era desmințit, Herula jurându-se că a mințit tocmai pentru a-l necăji pentru că nu știa unde se afla el și cu cine, și de ce nu venise cu ea, să o vadă cum împletea coșuri cu tărâncile și stingea varul în picioarele goale, plină de vânătaie pe care înainte le dădea drept urmele unor brutalități bărbătești! Cununa cu Attilio Vimercatti perechi de tineri, asculta tarafurile primitive care însoțeau ceremo-

niile, vorbea licențios în graiul lor, o amuza că aflase cum înjurau acei tineri, când nu-și găseau nevestele fecioare și le trimiteau la părinți în darabane, cu caii bătuți la sânge, intrând urlând de indignare în satele ultragiuate unde se iscau bătăi cu partizanii socrilor, scandaluri ce se terminau după trei zile, uneori cu morți, și cel mai adesea cu răniți sau chiar cu câte o împăcare pe bani pentru insulta suferită de fericitul mire, gata să treacă peste neplăcerea suferită dacă i se mai dădea ceva la zestre. Pe urmă, sătulă de atâta mizerie îl chema cu ea în vilele patricienilor venezieni, la Friuli și Bresciane, să-i arate bazinele lor cu pești exotici și scările care aduceau cu minunile celor din Cetatea Dogilor, mereu însetată de noutatea cunoașterii altor oameni, de a gusta alte feluri de mâncare și de a asculta complimentele noilor curtezani care o înconjurau de fiecare dată ca un roi nesătul sub privirile ironice ale lui Vimercatti. Acesta nu mai avea aerul fioros din ziua când îl cunoscuse, părând mai curând părintele Herulei decât soțul ei. Se pierdeau câte trei până la zece mii de scuzi pe zi la cărți; Barbaro, care era realist, creștea suma dobânzilor și Herula auzind acestea îl înjura în gura mare, dar lui nu-i păsa, doar pierdea și el la jocuri, atât cât socotea că era onorabil, ca să nu pară meschin față de ceilalți; băncile trimiteau câte o sumă rotundă de când începuse Hrisant să pună drept gaj moșiile lui din țară pe care secretarul livonian le descria ca pe adevărate latifundii. Hrisant câștiga, dădea bacșișuri mari, mai plătise din datorii ca să sporească încrederea celor mai bănuitori și astfel trecu și vara cu plăcerile și voiajurile ei, cu anecdotele galante spuse la urechea femeilor chicotind de plăcere, cu plimbarea ocultă de seară și, mai ales, cu petrecerile neuitate ale nopților când bâjbăiau în locuințe necunoscute, în căutarea prietenelor de o noapte...

Toate acestea fuseseră când? Înainte de plimbarea pe Brenta sau după aceea, în care antotimp venezian?

Totul devenea confuz, visa o partidă întinsă de basseta în care câștiga porcește; auzea râsul milog al lui Vimercatti, implorându-l ca să mai lase ceva pe masă, dar se prefăcea că nu-l vede, îi evita privirile, și, dincolo, în spatele fotoliului său, ros de atâtea spinări de jucători, apăruse figura răvășită a Herulei Lucrezia, fixându-l cu ochi arzători.

*

Un cer amar, nourii pieptăneau piața San Marc, ziua aceea nu avea s-o uite curând. Herula îi spusese în răs, privindu-l cu o milă nesfârșită.

—Ar trebui ca înaintea plecării să-ți inviți prietenii ca să petrecem pentru ultima oară...

Nu mai avea nici un rost să întârzie în Venezia din moment ce totul se încheiase. Pe chipul ei de gips – nici un fel de afecțiune; totul respira desgustul și răceala. Femeia privea la cerul fraged de afară. De la fereastră, Hrisant zărea Tetrarhii, asudați de boarea unei zile înăbușitoare de toamnă ce aducea aburi dinspre mare; Sarrazinii păreau cu adevărat niște conspiratori uitați în piatra Veneziei.

—Ce rost mai are? întrebare.

—Nu poți pleca ca un hoț din acest oraș, ar râde cu toții și de amintirea ta...

Avea dreptate. O privise ca într-o iluminare și atunci încolțise ideea răzbunării, dar cum să se răzbune?

Cele cinci cupole de bronz ale Basilicii Evanghelistului mocneau în aerul putred. Leul Sfântului Marcu răsfoia cartea cea mare, cu o aripă de piatră subțiată de ceață. Mirosea a frunză trecută de bergamot, cum mirosea la începutul toamnei; veneau nesfârșitele

ploi, atâta lucru învățase și el; marea avea să intre în oraș, învăluind acele calli de piatră cu parfumul ei salin. Trecea un covrigar cocârjat; din lagună suna clopotul unei corăbii rătăcite; undeva, aproape, căutând cheul.

—Andar in Candia, îi spusese Herula Lucrezia, ești ruinat, nu vezi, nici sănătatea pe care ți-o știam când ai venit aici nu o mai ai; de bani, ce să mai vorbim? Ce o să faci cu acest palat? spusese uitându-se în jur.

—O să-l las, așa cum este, cu toate lucrurile lui și cu ce am trăit în el...

Crezuse că o va înduioșa, dar ea măsura totul cu o privire înghețată.

—Barbaro se va bucura, zisese în cele din urmă; o să-ți pună sechestru pe tot ce va găsi la niște sume de nimic, așa face totdeauna; ar fi mai bine să vinzi...

Nu mai avea nimic din femeia pe care o iubise atât. Simțea și ea, dar nu făcea nimic pentru a-i schimba gândurile.

—Nu se pleacă astfel din orașul vostru, spuneai chiar tu mai devreme. Cred că ai dreptate. O să-i chem pe toți și o să facem o petrecere de pomină...

Râsese ca și când gândul acesta l-ar fi făcut fericit.

—Nici nu-ți închipui ce bine îmi pare că vom petrece pentru ultima oară cu toți amicii noștri; sper că ai să le spui la toți să vină, să zicem sâmbătă, e o zi bună?

Ea îngăduise din cap, după o scurtă șovăire.

—Să nu lipsească nimeni: trebuie să fac invitații?

—Dar cum?

—Perfect. Secretarul livonian se va ocupa de asta. Tu vei veni? În mormântările nu sunt prea vesele.

—Pe cine o să înmormântăm atunci?

—Dragostea noastră va fi dusă cu gondola la San Michele, acolo

unde sunt cărați toți morții... Te aștept deci sâmbătă spre miezul nopții, după obiceiul vostru venezian. Nu-l uita pe Attilio...

—Soții, dacă ai băgat de seamă, nu prea se arată în lume cu soțiile la Venice; nu e de bun gust...

Își aruncase pelerina de tabarr cu guler de jder peste umeri, acoperindu-și rochia subțire care-i desvăluia gâtul prelung, fără colanul de perle ca niște boabe de rouă, cu care voise de câteva ori s-o sugrume în ceasurile lor de dragoste. Se oprise în ușă:

—Atunci, pe sâmbătă noaptea... Se latrevo, se potho, ti alo thelis na su po, gia na pistepsis poso e sena agapo...

Cuvinte dulci, grecești care nu mai aveau acum nici o semnificație.

*

—**P**e Marchizul Mazzacorati l-ai invitat?

—Cum nu? se mira secretarul livonian, palid în acel miez de noapte trecut, când în palatul Caragua nu se afla încă nici un musafir.

—Dar pe baronul Campagno?

—Am lista; cum trimeteam invitația, cum tăiam un nume...

I-o arătă, dar Hrisant nu voise s-o privească. Repeta numele musafirilor ce nu se arătau încă.

—Și pe ducele Corigliano? Și pe contele Luchesi Palli? Dar pe marchizul Ottoboni? Spune?

—Pe toți. Cu soțiile lor. Care au... Și pe signor Mario, și pe signor Gianni Faggiani; și pe baroana Giovanelli, și pe signor Vimercatti și pe fratele său, Barbaro; pe signora Daria Fini, și pe signor Gentile Labia, citea el lista imperturbabil; și pe părintele Mocenigo Bezzoni...

—Cine a dus invitațiile?

—Beccafumi.

—L-ai controlat?

—L-am însoțit; el prezenta invitațiile; îl așteptam în gondolă.

Nici măcar Christo nu venise, pe care nu-l invitasese, dar care sosea nechemat acolo unde se întindea o masă sau începea un joc de cărți.

Privise încăperile pustii în care luminările ardeau leneș. Un vânt ușor le mișca flacăra; uriașele mese încărcate de mâncăruri, fructe și băuturi îl scoteau din sărite pe Hrisant, și asta secretarul livonian înțelegea foarte bine.

—Poate mai întârzie, după prostul obicei venezian, îngânase el, nu prea convins.

Nu-i răspunsese: s-ar fi putut întâmpla și lucrul acesta, dar ca până și Christo să nu se ivească până la un ceas atât de înaintat, asta nu era lucru curat. Furnizorii se întrecuseră pe ei cărând vinurile de Soranzo și primii struguri brumați din acel an, strălucind și plini de o sevă chihlimbarie. Erau așezați în piramide, revărsându-și ciorchinii aurii peste bordurile de argint ale talgerelor. Se auzea curgerea fântânilor interioare; aerul era înă- bușitor; afară, cerul jos, încărcat de ploaia ce se pregătea să asedieze orașul arunca un zăduf ce se strecura până în saloane. Pe tăvile uriașe langustele în uleiuri strălucitoare se sleiau de căldură, sosurile deveneau râncede, se degradau; francolinii se desfrăgezeau, trebuiau puse bucăți de ghiață peste ei, dar asta le-ar fi alterat gustul,

Muscatul dulce, greco și Chiarello de Alba se încălzeau în carafele subțiri de Murano.

Hrisant își privise de câteva ori ceasornicul. Trecuse de unu, pe canaletto-ul de alături nu se auzeau nici un fel de lovituri de lopeți de gondolă.

Secretarul livonian, neclintit, aștepta lângă ușa balconului, privind afară. Fulgera; de departe, pe acoperișurile veneziene

băteau primele rafale de ploaie.

—Nu mai vin, spusese.

Celălalt privea nemișcat siluetele palazzourilor. Fazanii copti și rumeniți se uscau, bucătarii așteptau dincolo de uși, abia respirând, simțind încordarea din aer. Ce nu căraseră din piețele scotocite trei zile la rând?

Melci pregătiți într-un unt galben; sepii și polipi; țipari și raci cu carapacea subțire, batog și morun, gătit alia Vincentina; friptură de gâscă, cocoș sălbatic, pânguit bine, salăți proaspete peste care se turnaseră mirodenii exotice, paverada, un sos picant din scorțișoară, nucșoară și piper. Luminările se topiseră pe jumătate; valeții vegheau, pregătind altele, strângând cu grijă ceara în mucarnițe. Supele ce trebuiau servite în al doilea salon se sleiau pe sobele bucătarilor. Șampania și dulciurile din al treilea salon erau vegheate de alte slugi care nici nu clipeau în spatele scaunelor pe care în noaptea aceea, după toate probabilitățile, nu avea să se mai așeze nimeni.

Plouase mult și violent; cerul se curățase spre zori, o lumină turbure luase locul nopții. Orașul se deștepta târziu; numai spre cheu se auzeau glasuri răgușite de marinari abia treziți, trebăluind pe punțile umede.

—Strângem? întrebase secretarul livonian.

—Nu. Puteți să vă duceți să vă culcați. Dă oamenilor să bea ceva; numai să nu se îmbete; dacă au chef de așa ceva, să meargă în speluncile lor. Așteaptă-mă; dacă poți dormi puțin, pe urmă vom vedea ce o să facem.

Își schimbase hainele și coborâse, străbătuse piazzetta, lăsând în urmă coloanele bizantine. În față, la Dogana dell Mar, sfera de aur se umbrise sub cerul vântat. Văzu silueta sumbră și greoaie a bisericii Santa Maria dell a Salute. Treptele de piatră și contraforții îi amintiră cum alergase după Herula Lucrezia Vimercatti peste

podurile Veneziei, rătăcind după ea și căutând-o. Câtă vreme trecuse de atunci? Vru întâi să apuce pe Riva degli Schiavoni; se răzgândi și o luă spre debarcader; cheul era pustiu, doar câțiva hamali se îndreptau spre un mare barcaz sosit de undeva; puntea lui era plină de saltimbanci. În cuști de lemn câteva maimuțe tinere și un urangutan cu cap senil se agitau. Bărbații înjurau grosolan, veghind la coborârea lăzilor pline cu instrumentele lor de lucru. O matracucă groasă și vulgară număra banii datorăți pentru transport. Începuse dealtfel o tocmeală sgomotoasă la care Hrisant privise plictisit. Maimuțelor tinere și agile, doi tineri, un băiat și o fată le ofereau banane dintr-un coș pe care urangutanul fu cât pe-acți să-l sfarme, dând să-l smulgă din mâna binevoitorilor.

Moimele desfăceau cojile galbene și umede cu o privire înfometată, pe urmă înghițeau lacom fructul, lingându-și cu poftă buzele.

—Minette! Cecca! Tette! striga muierea la ele, nu mai mâncați atât! Și pe urmă se repezise spre perechea de îndrăgostiți: adresându-se, mai ales bărbatului, cu o furie produsă probabil de faptul că trebuia să plătească atâția bani celui ce-i adusese cu barcazul:

—Bigolante! Despogia negai! De ce vrei să-mi îmbolnăvești animalele! Ecco! Nu vezi să sunt fragile, inteligente, toată averea mea, la o parte! La o parte! La o parte! Ei...

Și iar număra banii pe care îi aștepta căpitanul barcazului cu mâna întinsă, înjurând și el că nu se mai termină odată târgul. Dar patroana circului nu avea de gând să isprăvească numărutul, mai găsea să mai spună ceva și celorlalți:

—Mille! Gerelemo! Agostino! Fiți cu ochii în patru că rămânem săraci, numărați lăzile, vedeți să nu ne fure careva felinarele. Pânza de cort ați strâns-o bine?

Saltimbancii se învâртеau în jurul hamalilor pe care un bărbat

slăbănog, îmbrăcat într-un tricou de marinar îi certa în gura mare să aibă grijă să nu strice ceva, pentru că înăuntru se aflau uneltele magice de lucru.

Ordinele femeii nu încetaseră:

—Tassini! Pasqualigo! Ce stați, dați o mână de ajutor acestor nepricepuți care or să ne strice vasele și baghetele, unde mai pui că le umblă ochii după niscăi rochii să le dea curvelor lor diseară. Mă sărăciți! Ochii-n patru, ei, tu ce stai, Flagini? Ia te uită la el!

Matracuca avea un neg pe obraz, buze groase, vinete, era îmbrăcată într-o rochie largă, murdară pe la poale, scuipa din când în când în sân, făcând cruci mari și mirându-se ce sumă putuse să-i ceară căpitanul barcazului. Perechea de îndrăgostiți, fata într-o rochie roșie, culoare ce începuse să scoată din sărite ceata de maimuțoi și tânărul pletos, cu ochi senini, terminase să împartă ce aveau de împărțit din coșul lor, golit acum.

Maimuțele începuseră să se strâmbe la cei doi și să se agite din nou, cu strigăte mici și ascuțite.

—Potolește-le! striga patroana cercului celui ce răspundea la numele de Gerelemo. Nu vezi ce fac, nerușinatele, tocmai în ziua sfântului meu patron...

Hrisant privi cuștile în care masculii tineri din grupul maimuțelor se masturbau cu nerușinare în fața celor doi îndrăgostiți. Fata roșise și se smulsese de lângă cuști, urmată de tânărul ei, înjurând și el cu sete.

Beizadeaua izbucni într-un râs neașteptat. Asta era! Maimuțele aveau să-l răsbune, să plătească pentru insulta de a fi lăsat singur să aștepte în palatul pustiu.

Saltimbancii încă ajutau la descărcatul lăzilor. Erau o ceată de tineri slăbănogi, în tricouri de atleți sau în bluze de mătase pe care le foloseau probabil și în spectacole. Cărau trapezele înfășurate în frânghii și plasele, cumpenele arcuite cu care pluteau pe sârmă

deasupra pietelor, având pe față gălbejeala celor hrăniți prost și rar; pe obrazele smolite de gitani le crescuse barba nerasă de câteva zile, suferiseră de rău de mare, nu arătau prea fericit, vorbeau o italiană de sud.

Hrisant se apropiase de cel ce părea impresarul sau bărbatul patroanei, Gerelemo și-l întrebase:

—De unde veniți?

—De la Palermo, dar tu cine ești? îl tutuise el după obiceiul circarilor, deși hainele streinului nu arătau a fi ale unui om de rând.

—Ce importanță are? Vreau să vă invit la mine să dați un spectacol...

Celălalt îl privise ca pe un nebun.

—Atât de dimineată? Și se întorsese spre femeia lui: Auzi ce zice signorul acesta, vrea să dăm un spectacol poate chiar acum, se mira el ca de o obrăznicie, peste un ceas sau două, după ce noi ne-am târât două zile pe mare din cauza furtunii, cu acești bravi atleți și ridicători de haltere! Ha, ha, ha...

Femeia se apropiase și ea cu un aer compătimitor de Hrisant:

—Dacă ai băut prea mult, Messir, ar fi bine să te duci la culcare. Noi suntem artiști, cum îți permiți? Suntem nedormiți, animalele sunt surmenate, abia ne mai târâm...

Hrisant lăsase să-i scape un pumn de dubloni la picioare. Banii zăngăniră sgomotos pe dalele de piatră și deșchiolații de atleți și echilibriști pe sârmă se aruncară să-i strângă cu o lăcomie feroce. Nu mai văzuseră asemenea bani, îi încercau între dinți, mirându-se că nu sunt falși, se loveau, înjurându-se care să apuce mai multe monede.

—Ei, ce spui? făcuse beizadeaua, privindu-l cu un surâs cinic. O să mai aveți încă pe atât dacă veniți cu mine...

—Màmmma mia! strigase Gerelemo. Margheritta, privește, ia banii de la hoțomanii aceia și numără-i că-i înghit și pe urmă

trebuie să-i păzim când or să-i scoată pe cur!

Matracuca, fără o vorbă, întinsese mâna ei grasă în care dublonii erau depuși cu părere de rău de ceata de năimiți. Unul încercase să tragă chiulul, dar Mama Margheritta nu-l scăpase din ochi și-acum îl dojenea cu un glas amenințător:

—Mille, scoate ce-ai ascuns până nu mă supăr, și repede, că-ți dau o palmă de nu te mai scoli!

—Și cu maimuțele astea ce facem, și cu atâtea lucruri? Întrebase cu un aer nefericit Gerelemo pe strein.

—Cheamă hamalii, plătește-i că ai cu ce acum, adu mai ales maimuțele. Stau foarte aproape. Întrebi unde e palatul Caragua și te duce oricine. Vă aștept într-un ceas...

*

Secretarul livonian nici nu clipise când văzuse ciudata ceată care urca scările: în frunte, femeia care răspundea la numele de Margheritta, îmbrăcată într-o rochie verde, stropită cu paiete, cu o mare diademă de pietre false așezată peste părul negru, strâns într-un coc uriaș. Pe brațele arse de soare jucau câteva brățări de tablă, zăngănind la fiecare mișcare. Avea șolduri apocaliptice; părea că mișcă un munte de untură, fața îi era lucioasă, se spălase și părea mândră de propria-i înfățișare. Era urmată de Gerelemo, care purta sub braț o biciușca de piele, îmbrăcat într-un frac lustruit de vreme, bine periat, care-l făcea și mai subțire și mai înalt, purta joben, un ucenic mai tânăr căra după el un coș cu porumbei și, într-o cutie metalică, baghetele și sculele lui magice. Se pudrase gros, femeiește. Purta mănuși de bumbac de care era mândru și salută cu eleganță, și pe secretarul livonian, și pe Basadonna care, și el, îi răspunse abia înclinând capul, fără un zâmbet. Ceilalți, parcă pentru a marca

gradul lor de subalterni, veniseră în tricouri și pantaloni subțiri de vară, decolorați de atâta spălat, curați, fiecare având un aer cuvios, de gentilemani care au mai fost invitați la astfel de spectacole private.

Unul ducea în jurul brațelor și al gâtului un boa enorm care șuera amenințător. Erau patru sau cinci, târând de câte un lănțug câte o maimuță, și ele îmbrăcate în costume de circ, niște veste roșii și albastre ce le dădea un aer șoltic, pus pe rele. Erau gata să sară din când în când, dar biciușca lui Gerelemo le potolea cât ai clipi.

Hrisant îi așteptase între cele două uși deschise, spunând:

—Sunt invitații mei! Mi s-a făcut foame! N-am mâncat nimic de ieri...

—Și cu moimele astea ce facem? îndrăznise Basadonna.

—Ce să facem? Le așezăm și pe ele la masă, că doar din maimuță ne tragem cu toții...

—Meravigliosa! exclamase matracuca de cum intrase în palat, privind în jur și zăngănindu-și brățelele de tablă. O să se ducă vestea în toată lumea circului de această invitație. Messir, scuzați-ne că nu am știut cu cine avem de a face. Am fost peste tot, în Venezuela, în China, în Africa, dar un palat pe dinăuntru, la Venecia, nu am văzut niciodată...

Scosese din sân un pumn de semințe și le aruncase pe mozaic, ca și când ar fi semănat:

—Să fie cu noroc, sunt boabe de orez din delta Nilului, spusese cu mândrie, unde arunci, încolțește totul și aduce noroc...

Aerul vânat al zilei trecute lăsase loc unei dimineți albastre, de o paliditate diafană. Dinspre canale veneau mirosurile proaspete de zarzavat ale piețelor și izul de pește abia răsturnat din bărcile ce se întorceau din larg.

—Bine e să trăiești la Venecia! exclamase Gerelemo, încă năucit de ceea ce vedea.

Îl urmaseră pe Hrisant care le arătă scaunele goale în care ar fi trebuit să petreacă invitații săi de cu seară.

—Luați loc!

—Întâi spectacolul! spusese cu multă demnitate Mama Margheritta și bătuse din palme spre ceata de circari din spatele ei. Din niște lăzi apărură două borcane cu fetuși în spirt, o bufniță împăiată, câteva fosile și un clavecin ocular; șarpele începuse să șuiere pe marmora din fața căminului, unde, cu o perdea sdrențăroasă, agățată pe o bucată de sfoară, șefa acestui trib de vaganzi improviza o scenă. Înghițitorul de flăcări își începuse numărul dând foc smoalei care scotea un fum gros, iar numitul Agostino anunța programul:

—Messir, o să fiți martor al celui mai mare spectacol de circ din lume: O să vedeți Atlanți năvălind din sferile celeste, Roboți cuceritori; pe Angelus dubiosus, Mandarinii chinezi și pe Maimuța lui Dumnezeu, Inocența întruchipată de marea noastră artistă, Margheritta care a făcut turnee în America, Africa și Asia. Și-acum Concertul angelic, interpretat la trompetă de Maestrul Pasgualigo...

Cu o îndemânare și o iuțeală care-l uimise pe Hrisant, ceata de atleți și ridicători de haltere se deghizaseră, învăluiți în mantii stacojii, în mandarina cu măști de carton pe fețe, luminate spectral de un felinar cu luminare pe care Mama Margheritta sub chipul Inocentei, îl agita sub bărbiile artiștilor improvizatori.

Agostino, în fracul lui prea larg, care-i ascundea cocoașa, cu fața dată cu pudră și cu buzele vopsite violent declama cavernos:

—Messir, o să vedeți pe Schingiutori, în Pantomima Veneciei, pe cei ce scot inimile din pieptul îndrăgostiților și le aruncă în foc. Ciumații, Cruciații, Papii și cei arși pe ruguri, cu plăgile lor sufletești, chinuiți de demoni pentru că au suferit de viciul infernal al ingraturudinii!

Flangini, Mille și Gerelemo se sbăteau spasmodic, învăluiți în niște sdrențe care altă dată mai avuseseră în pânza lor câteva fire de aur, dar acum erau ciuruite și scoteau la fiecare mișcare un praf vechi ce se împrăstia sub plafoane.

—Iată-i pe călăii supranaturali, anunța, neobosit, Agostino, iar Maestrul Tassini o să vă joace pantomima lui Prometeu pe care-l sfâșie vulturul...

El însuși își pusese la repezeală niște aripi uriașe de carton, pe care le agita, șuerând ca și când ar fi coborât din ceruri:

—De sus, o să auziți îngerii muzicanți cu goarneau lor! Făcuse un semn și cei ce jucaseră până atunci pe Ciumați și pe Papii blasfematori, arși pe rug, încercară să sune din trompetele lor ruginite, care scoaseră strigăte triviale. Mama Margheritta cu o falcă uriașe de bou dădea și ea semne de nebunie în rolul îngerului psihopomp, care culege cadavrele de pe un câmp de bătălie. Agostino anunța tot mai funebru pe cei cinci cabotini care intrau în alte roluri:

—Și-acum, Messir, îngerii celești care au cap de cal și aripi de pasere, venind din neant.

Tassini bătea într-o tobă al cărei timpan suna desfundat, anunțând Cucerirea Imperiului roman. Întâi se auzi tropotul cavaleriei vizigote marcat cu lovituri seci și înfundate, Pasqualigo și cu Mille duceau în spate câteva mături care simbolizau pădurea Nibelungilor, cum anunța cocoșatul cu un aer înfricoșat. Un spectru care era jucat de Mama Margheritta, învăluită într-un cearșaf alb și peticit, dădea târcoale fetușilor din borcanul cu spirt și menea ceva cu gesturi groțești.

Funambulescul spectacol îl amuza pe Hrisant care aplauda sec la fiecare schimbare de subiect, cu o încântare care îi încălzea tot mai mult pe circari. Maimuțele, legate cu lanțurile lor de scaune, începuseră să dea semne de neliniște, Urangutanul lua din talere

struguri și-i înghițea cu poftă.

—Gerolemo! strigase de câteva ori pe ajutorul ei, Mama Margheritta, nu vezi ce face Melchior? Cârpește-l! Ce mai stai!

Își ieșise din rol, dar repede reintrase în altul:

—Și-acum o să vedeți Gnoza sau Sfinxul sihastru, Torcătoarele, Sabatul diavolilor, pe Pensierosa și Gardienii Raiului și Iadului! anunța, imperturbabil, Agostino cu vocea lui spartă de bețiv...

Urangutanul mesteca leneș ceva; trecuse la molechi și la sepii și mai ales sosul paverada îl mulțumea; pe bărbie îi curgea un fel de zeamă verde pe care o aduna și o vâra în gură ca și cum nu ar fi vrut să piardă ceva.

Atleților și ridicătorilor de haltere le lăsa gura apă, dar glasul nemilos al cocoșatului nu-i slăbea:

—Messir, urmează Tabloul vanităților, Nebunia și Moartea, Jocul măștilor și pe Donna ovală cu Oul ei zămislior. În rolul principal: Mama Margheritta, care a încântat cu acest spectacol pe împărații chinezi...

Orchestra improvizată a cabotinilor scotea sunete ascuțite din niște xilofoane. Gerelemo și cu Mille, ajutați de Flangini și Pasqualigo mânuiau câteva marionete ce simbolizau spiritele rele și spiritele bune. Mama Margheritta, cu o pernă sub rochia de paie abia se mișca, simulând greutatea unei sarcini imemorale. Oul creuzet se rostogoli după niște gemete cumplite pe pavelele palatului Caragua; era de lemn și se desfăcuse în două la picioarele lui Hrisant care văzu ieșind din el un iepure viu. Ochii Bufniței împăiate se aprinseseră, Tassini prinzând într-o oglindă o rază de soare și proiectând-o în spațiul umbros. Urmaseră tablouri vivante: Mesagerii Numărului în care trăznete se scoase de o bucată de tablă lovită cu un melesteu făcea să se înfioare carnea pe Basadonna, neobișnuit cu asemenea spectacole, și Defilarea rabinilor miraculoși și a Zugravilor de infernuri, iar Carnavalul Calicilor fu jucat de

întreaga trupă, în frunte cu Mama Margheritta care arunca dintr-un Corn al abundenței flori creponate și sticle colorate.

—Acum se trece Apa groasă, anunța Agostino cu vocea lui spartă, Magii necromanți și Martorii malefici se duc spre Iad.

Schelete umblătoare pictate pe alte cearșafuri defilau sub ochiul lui Hrisant, circarii își schimbă costumele și vocea lui Agostino vesti Pantomima: Oglinda neprețuită a iubirii.

—Messir, veți vedea halucinații colorate, coșmaruri adevărate, elementali, lemuri, larve și spectre...

Clavecinul ocular proiecta pe un perete întunecat forme vagi și umbre chinezești. Perdelele fuseseră trase de Mille și în întunericul prielnic de culoarea urii, cum spunea cocoșatul, se arătară demoni în livrese spectrale, copacul heraldic și Nebunii rătăcitori...

Afară, în aerul limpede al Veneziei, ziua se mistuia încet, parcă înghițită de timp, care e călăul zilei de ieri.

Mama Margheritta se lamenta cu vocea ei groasă, de fumătoare:

—Ceea ce vedeți sunt fenicși și basiliști, paseri cu un ochi și un singur picior, pustiul Gobi cu golul lui sunător, arhați budhiști și palate de jad, care emană un miros princiar, uitați-vă bine la acești flagelanți, la dresorii de câini, la blasfematori, la fakiri și profeții orbi, la minunatele femei care răspândesc un parfum de țelină și sunt îmbrăcate în rochii de rouă; o să vedeți minunate paravane, păduri de bambus, păuni și copaci ce vor fi devorați într-o secundă de fluturi Cap de mort, iată cetele de sodomiți, histrioni, eretici și sperjuri, ei merg spre Tărâmul întunericului lângă falsificatori de bani și vizionarii mincinoși, lângă proxeneți și curve. Auziți cum îi devoră păsările...

Gerelemo freca un fierăstrău de un lemn și sgomotul lui sinistru dădea impresia unei dureroase masticări. Din cușca răpciugoasă cu care veniseră isbucniseră leneș, abia dând din aripi, câțiva porumbei somnoroși, bătrâni, plictisiți de acest spectacol pe care-l

jucaseră de prea multe ori. Le cădeau penele și se așezaseră pe masa încărcată, ciugulind boabe de mazăre și orez, murdărindu-și obositele aripe cu sosul paverada. Mama Margheritta se sbătea sub un palanchin străvechi pe care-l purtau cei patru atleți și ridicători de haltere.

—Acum trec Profesorii de imortalitate, anunța neturburat Agostino. Dintr-un coș fură aruncați niște simulacre de lei piperniciți, ca niște pisici, jigăriți, cu blănille roase și Tassini căra în spinare un coșciug gol de carton, arătând o mare oboseală și greutate.

—Așa ajung cei necinstiți, clevetitorii, striga cocoșatul, femeile care leapădă înainte de naștere, cerșetorii, efebii, hoții de cămile, geambașii necinstiți, concubinele...

Mama Margheritta lovea niște mandibule uscate legate cu o sfoară și blestema pe bufoni, pe eunuci și pe Regii Mumificați. Apăruse Omul-pardos, întruchipat de Pasqualigo, care era gol până la brâu, purtând în jurul șoldurilor numai o blană de leopard, și ea parcă mâncată de molii. Muzica stranie, licențioasă, insultătoare pentru urechi, îi spărgea timpanele lui Hrisant, dar nu știa nici acum de ce-i plăcuse atât spectacolul acela atât de sinistru.

—Sufletele ticăloase sunt blestemate să spele toată vremea frunze și să jupoaie copaci, câinele celest le roade oasele, unul câte unul și Măgarul magic va fi purtat pe spinare de cei mai vinovați, o veșnicie...

Apăruseră și oglinzile fermecate, niște geamuri spoite cu cositor în care fantomele feminine ale Prințeselor defuncte dansau fără sgomot în frunte cu Regina Ciumelor.

—Ceea ce vedeți, anunța cocoșatul, sunt miresele îmbălsămate și aruncate pe râuri sălbatice ca să ducă răul cât mai departe. Acum urmează finalul, Messir, Cortegiul geniilor, care aduce în casă lumina benefică și norocul, astrologii curții regale chineze și

himerele lor, Menestreliei orbiți pentru că au cântat prost la mesele împăraților...

Muzica funebră se amesteca cu o strălucire galbenă, de ceai, pe care îndemânaticii artiști o produsese cu o lanternă magică, un abur rugos plutea sub plafoane, o culoare de vară și glasul grav al Mamei Margheritta declama versurile poetului: „Florile, vai, cum se trec, vesele spre moarte...”

—Melchiore! Melchiore! Pleacă de acolo, își ieșise iar Mama Margheritta din rol. Și tu, mastega brodo, se adresase lui Gerelemo, de ce-l lași să strice masa?

Urangutanul, cu capul lui senil, rumega o halcă de carne, mestecând-o rar, cu atenție. Matracuca anunța cu glas victorios:

—Spectacolul Pantomima Veneciei a luat sfârșit...

—Bravo! Bravo! strigase Hrisant încântat, îmbrățișând-o pe femeie. Și-acum la masă!

Perdelele fuseseră desfăcute și lumina senzuală a orașului năvăli prin ferestre, arătând chipurile spoite ale circarilor. Erau asudați, osteniți, mai bătrâni. Melchiore vârise iar laba lui păroasă într-o farfurie și înfuleca nepăsător spre disperarea femeii.

—Flangini, ce faci?

—Lasă-l în pace, zisese cu lehamite Hrisant, să stea cu noi la masă. E bătrân?

—A prăsit multe familii de maimuțe capucine. Cu el cerșeam pe vremea când nu aveam circul ăsta. Are mai mult de 30 de copii, dacă nu era el am fi fost săraci, în veci. Să-l fi văzut ce făcea când era tânăr: știa să plângă, juca pe ologul, fura de stinge pentru noi toți: inele, brățări, tot ce vedea, înghițea obiectele și a doua zi îi dădeam ceva să verse, ori să se cace, scuzați, Messir, asta-i limba noastră, pe urmă vindeam totul și puneam deoparte. L-am adus tocmai din Amazonia, are câțiva ani bunișori, abia se mai ține, doarme cu mine, nu vă uitați la ce-a făcut, e foarte simțit, știe să

poarte fracul, e jongleur, umblă cu cheta prin piețe, toată lumea îl iubește. Dacă vreți să-l cumpărați, vi-l dăm pentru atâta cinste care ne-ați făcut. Dar nu v-am întreat, cu ce ocazie oferiți acest banchet?

Hrisant nu-i răspunsese. Privea amuzat la atleții și ridicătorii de haltere, cum mâncau, cu o lăcomie nesupravegheată, lucru care o scosese din sărite pe Mama Margheritta:

—Hei, tu, Agostino, și tu, Mille, lăsați labelle voastre puturoase și apucați furculițele, cum v-am învățat; sunt de argint, ce dracu, ori nu mai știți să le folosiți? Și pe urmă se întorsese spre el ca să-i scuze: Ce vreți, Messir, se țin cu lacherdă și cu ce le pică, cu mâncări stricate, furate de la osterii, ori cu covrigi. Nu au mai vă-zut așa ceva, le e și frică să guste din unele feluri.

Hrisant făcuse un semn discret lui Basadonna și celor doi valeți ai casei, să le așeze saltimbancilor câte ceva în farfuriile de porcelan de Murano. Oaspeții păreau paralizați de priveliștea racilor și francolinilor peste care se presăraseră bucăți de ghiață; de melcii ușor fanați de nădușala zilei trecute, dați prin unt; de batogul și friptura de gâscă și de salățile ce se desfrăgezeau. Servitorii luaseră sosul paverada în care Melchiore își vârâse ghiarele și-l înlocuiseră cu altul. Maimuțele care stătuseră liniștite până atunci se agitau, excitate de mirosul mâncărurilor răscolite. Scoteau gemete mici, se smuceau în lanțuri râcâind pereții.

—Dați-le drumul, spusese Hrisant, agasat.

—Nu se poate, Messir, protestase Mama Margheritta, nu le cunoști, nu știi de ce sunt în stare, or să distrugă totul.

—Nu-i nimic.

Matracuca privise spre Gerelemo cu aerul de a spune: e nebun, nu avem ce-i face...

Pasqualigo și cu Tassini se aruncaseră asupra fripturii de cocoș și deveniseră mai îndrăzneți pe măsură ce goleau paharele pe care

valeții le umpleau numaidecât. Nu erau încă chercheliți, dar pe chipurile lor încălzite urca o veselie tâmpă.

—De ce nu le așezați și pe ele la masă? întrebuse Hrisant, privind încă o dată la maimuțele neliniștite. Deslegați-le!

Mama Margheritta, cu o îndoială ce nu scăpase mesenilor îi făcu un semn lui Gerelemo să le elibereze din lanțuri. Apoi dădu ordine cu strigăte scurte: Tetta, aici! Cecce, lângă mine! Minette, și tu, Ippolito, stați la stânga. Dă-mi biciușca! poruncise impresarului, știu ce le fac dacă nu se astâmpără...

Cristoforo, un maimuțoi tânăr, urcător la trapez, care lucra cu Flangini, după spusele acestuia și cu Pasqualigo, scotocea în grămada de melci, fără să-i pese de strigătele Mamei Margheritta, care se mira în gura mare:

—Ce v-am spus? Nu se astâmpără deloc...

Hrisant nu avea însă aerul că e supărat. Făcuse semn să se mai toarne saltimbancilor din vinul Chiarello de Alba și, curând, râsetele se întetiră. Tassini povestea cum i-a luat foc beregata la o reprezentație și Mille cum a căzut de pe trapez de la zece metri înălțime, când era gata-gata să rămână cocoșat ca Agostino, la care Hrisant privi mai bine. Era un bărbat trecut, cu un chip tragic, aducând cu mutrele celor de la Ridotto când pierdeau. Își ascundea bine cocoașa sub haina lui largă și lăbărțată care-i dădea un aer comic; avea o față vânăată și bea în dușmănie, schimbând vinurile cu lichiorurile aflate la îndemână, parcă pornit să se îmbete mai repede. Mama Margheritta trăgea cu ochiul la maimuțica Tetta, care începuse să caute ceva în jur. Învârtise biciușca în aer și animalul se întorsese la locul lui, furând din mers câteva portocale pe care le descojise cu îndemânare.

—De ce nu le lași să se joace? întrebuse Hrisant.

—Nu le cunoști, Messir. Praf or să-ți faci perdelele și tot ce mai e pe aici...

—Nu are nici o importanță, zisese Hrisant, ostenit parcă, dându-și seama că abia îi mai suportă pe cabotinii aceia și scotocind în punga unde ținea pravurile lui de peyotl, planta care îi înminuna ochii. Afară, în amiaza venetă, minerală, creștea o melanholie surdă din ziduri; era singur, spera că Herula Lucrezia va veni totuși, chiar dacă trecuse și noaptea, și dimineața. O lumină tăioasă îi descoperea cu o și mai mare cruzime musafirii care începeau să se îmbete; aveau fețe înduioșate, matracuca începuse să povestească despre grădinile împăraților chinezi și întinsese un pachet de taroți pe masă, poruncindu-i să taie și Hrisant se supusese, mai mult mirat decât curios.

—Nu-mi plac cărțile dumitale, zisese Mama Margheritta. Parcă suntem la o înmormântare, și-și rânjise dinții strâmbi de sub buzele vinete.

—Nu ești departe de adevăr.

În momentul acela Melchiore înșfăcase o carafă cu vin și o golise însetat dintr-o lungă înghițitură.

—Maimuțele beau și ele? întrebuse.

—Ca fiecare! făcuse filosofic muierea.

—Atunci să fie adusă șampania! poruncise lui Basadonna, care asista înmărmurit la acest ospăț despre care avea să povestească toată viața lui celor ce ar fi vrut să-l asculte.

Cabotinii aplaudară fericiți că li se oferă o băutură atât scumpă.

Paharele sunătoare de Murano fură repede umplute de către impasibilii valeți. Primul care goli cupa lui fu Melchiore, sorbind cu o lăcomie neașteptată băutura. Tetta, Cecce și Minette făcură la fel, gemând mai întâi de plăcere și mai cerșind, după care măturară cu lungile lor cozi felurile și tacâmurile de pe masă. Mama Margheritta le smulse farfuriile cu care în curând începură să arunce pe mozaicul portegoului.

—Pasqualigo și tu, Mille, ce faceți? Legați-le, or să spargă tot ce

or să găsească...

—Asta și vreau, o potolise Hrisant. Mai toarnă-le, o să ne îmbătăm cu toții azi, așa că nu mai are nici o importanță dacă se sparge ceva sau nu...

Matracuca îl privise uluită cu ochii ei cercănați:

—Ți-a fugit mireasa în noaptea nunții sau ce dracu se petrece aici?

—Cam așa ceva, răsese Hrisant din toată inima, dar nu-ți place?

Melchiore, care avusese până atunci priviri blegi în fundul capului bătrânicios, se însuflețea pe măsură ce golea cupă după cupă, pe care Agostino i-o umplea cu furie. Unul dintre atleți îi vârî și un trabuc aprins în gură, una din acele țigări cu care se întorseseră din lungile lor turnee.

—Prete soto! strigase muierea lui Gerelemo, vezi să nu mi-l îmbeți sau să dea foc palatului! Messir, ești mai prost decât mascalțonii ăștia dacă-i lași să se distreze astfel. Lor ce le pasă, dar dacă moare Melchiore suntem sfârșiți. Cine o să mai buzunărească pe cei ce nu dau bacșiș artiștilor la sfârșit, cine o să le mai ia femeilor inelele de pe deget și brățările de la mână?

Nu o asculta nimeni. Parcă înnebuniseră cu toții, apucați de o fericire oarbă: dansau, strigau unii la alții, se sărutau prostește, iertându-și vechi insulte sau iscând alte scandaluri pe care Mama Margheritta abia le putea înăbuși, urlând la ei:

—Ce dracu' v-a apucat? Tu, cretinule, Agostino, pe care te-am cules din Ulița Țâțelor, nu te mai astâmperi? Și tu, Mille, care cerșeai în Piața Leoncini, nu mai ai nici un respect?

Melchiore trăgea în piept fumul parfumat al țigării de foi și-l arunca în sus, încântat. Pasqualigo fu primul care începu să sughiță, pentru că prea amestecase băuturile. Tette, maimuțica cu un fund roșu se urcase pe o draperie și de acolo pe un candelabru, care se clătina cu trupul ei cu tot, încolo și-ncoace.

—O să strice totul! se lamenta Mama Margheritta, dar văzând că nimeni nu o ascultă, se apucă și ea să bea din răputeri, pahar după pahar.

Melchiore se prăbușise cu capul în propria-i vărsătură, căinat de stăpâne-sa:

—O să mori, Melchiore, o să mori! Cine o să ne mai însămânțeze maimuțele urlătoare, cărora li s-a dus specia! Melchiore! Melchiore!

Plângea cu capul adunat în pumni și Gerelemo i-o tăiase scurt:

—Nu mai boci atât! Maimuțe sunt pe toate drumurile! Ce tot îl jelești atât? Ia te uită!

Totul devenea scabros, numai eterurile îl mai țineau pe Hrisant într-o dulce absență. Totdeauna, în starea asta, devenea binevoitor și un surâs înțeleghător i se așternea pe buze.

Cecce, Tetta și Minette dispăruseră undeva, în apartamentele necunoscute ale palatului. Secretarul livonian, care supraveghea masa, voise să se ducă după ele, să închidă ușile, dar Hrisant îl oprise:

—Rămâi aici!

Se auzeau țipete mici și ascuțite, bețive, ceva era sfâșiat, perdelele sau atlazurile de pe paturi; apăruse Ippolito cu un covor pe care-l târa amuzat, rânjindu-și dinții galbeni. Răsturnase un tabernacol, care se făcuse țandări și vasele încă sunau lovite de mozaicuri. Basadonna se furișase spre locul dezastrului, dar Hrisant, mai lucid ca ei toți, îi poruncise:

—Nu se mișcă nimeni, lăsați-le în pace!

Cristoforo, fiul lui Melchiore, un urangutan tânăr, căra o ladă mare, cetluită cu fier, un cassoni cu intarsituri arăbești, din care se scurgeau afară mătășurile luate pentru Herula Lucrezia, uitate aici. Cecce apăruse cu un șirag de perle la gât și se privise într-o înaltă oglindă. Rochii și nimicuri se înșirau târîte de lacoma curiozitate a maimuțelor: o casetă de fildeș cu inele și brățări de argint fusese

răsturnată pe marmura lucioasă.

Minette se bătea cu Tette sub privirile Mamei Margheritta, care se trezise brusc din scurta ei beție:

—Messir, nu poți să faci o asemenea risipă!

Hrisant râdea fericit ca și când ar fi auzit o glumă foarte bună.

—Nu-i nimic, lasă-le...

—Nebunule, astea or să le înghită și ce-o să pățim până o să le luăm înapoi! De ce nu le dăruiești, mai bine?

—Cui să le dăruiesc? Cea care trebuia să le primească lipsește și va lipsi toată viața de-acum înainte.

Se făcuse o tăcere îngrozitoare. Atleții și ridicătorii de haltere se treziseră și ei brusc din beție. Flangini vâra în buzunarele fracului lingurițele și furculițele de argint, ca și Pasqualigo, dealtfel, iute imitat de Mille și de Agostino, cărora nu le mai păsa de nimic din moment ce gazda lor îngăduia tot ce se petrecea în jurul său.

Minette îmbrăcase o rochie a Herulei, ridicându-i poalele prea lungi pentru ea, clătinându-se beată și privind-se în oglinzile din jur. Cecce smulsese perlele de la gâtul celeilalte maimuțe și bilele se rostogoleau pe mozaic, iute vâdate cu piciorul de trapezist și de cel ce umbla pe sârmă. Numai Melchiore dormea dus în propria-i borâtură, cu un obraz chircit, gemând din când în când, spre spaima Mamei Margheritta, care nu uitase nici ea să fure câteva tacâmuri și să le ascundă în decolteul care-i desvelea sânii uscați. Ippolito și Cristoforo se băteau pentru un cavedoni, luat de lângă căminul de alături. Gerelemo abia îi despărțise. Cecce căra într-un colț o cutie cu pălării pe care le încercase pe rând, spre gelozia Tettei și Minettei. Acestea, de furie, spărgeau pernele cu ghiarele și începuseră să arunce cu fulgii în aer, iscând o adevărată ninsoare. Saltelele, și ele spintecate, sporeau pornirea lor nebună. Prin ferestrele deschise curentul purta pene de găscă, totul avea ceva carnavalesc, cel puțin așa vedea Hrisant lucrurile sub imperiul

pravurilor lui. Și în acest balamuc se ivise pe neașteptate Christo. Intrase neanunțat, pentru că nimeni nu se mai afla la uși și privise fascinat la Melchiore care, trezit pe neașteptate, se învăluisese într-un baldachin verde de damasc și-și pusese pe fruntea teșită diadema de pietre false a Mamei Margheritta.

—Ce se întâmplă aici? îl întrebasese pe Basadonna.

—Nu înțeleg nimic, mârâise servitorul.

—Și de ce nu faci ceva?

—Așa sunt ordinele.

—A înnebunit stăpânul vostru, sau ce?

—Întrebați-l pe el, spusese flegmatic acela.

Hrisant îl zărise în cele din urmă și se ridicase din scaun:

—Îmi pare bine că ai venit.

Christo căutase să citească pe chipul gazdei un semn, ceva care să-l facă să înțeleagă ce se întâmplă, dar beizadeaua părea treaz.

—Ce-i cu tine, totuși? întrebasese noul venit.

—Nimic, ce să fie? Am invitat pe prietenii mei la un ospăț și ei mi-au făcut cinstea de a petrece cu mine în această frumoasă dimineață: uite-o pe Herula Lucrezia Vimercatti, vara ta, și o arată pe Mama Margheritta, care se strâmba cu limba scoasă la ei; dumnealui e marchizul Mazzacoratti, făcuse un semn cu capul spre Tassini; nu lipsește baronul Campagno și, aici, alături, e chiar ducele Corigliano, în costum de atlet de circ.

Suntem în plin bal, s-au deghizat; numai tu n-ai făcut-o, răsese crâncen Hrisant, privindu-i chipul ce exprima uluiala cea mai mare. Iată-l și pe contele Luchesi Palli, adăugă, aruncând un braț spre direcția în care se afla Mille. Marchizul Ottoboni mi-a făcut și el cinstea; hei, Gerelemo, ridică-te și prezintă-te, spusese și acela, abia ținându-se pe picioare, îngânase ceva. Iată-l și pe tânărul Gianni Fiano, care a căzut de pe trapez și a rămas cu o cocoșă, dar nu se observă; Agostino, fii bun și strânge-i mâna prietenului meu,

Christo; restul doamnelor vor sosi curând. De ce nu iei loc? Nu servești ceva, și-i arată masa pe care farfuriile sparte lăsau sosurile să se scurgă pe pavimentul murdar. Gustă puțin fazan, niște molechi, sunt delicioși, s-au mai trăzvit puțin, dar mai merg. Nu vrei o salată? Și ea s-o feștelit, dar nu ține seama de asta. Ori vrei să bei ceva? Șampanie, Muscat ori vin de Salvazio?

Christo dădu să plece, dar celălalt îl împiedică furios apucându-l de gulerul fracului în care rămăsese de cu seară, pentru că era limpede că venea de la un joc și nu avusese timp să se schimbe:

—Ce, vrei să fugi? Doar ai trecut pe aici ca să vezi ce se întâmplă. Spune, ea te-a trimis?

—Hrisant, ai înnebunit, e limpede! Ce te-a apucat? Nu am văzut-o pe Herula de o săptămână. Am trecut pe la tine, sperând să-mi împrumuți niște bani, m-au curățat astă noapte...

Într-o încăpere alăturată se spărga ceva. Cristoforo se bătea cu Melchiore care îi smulgea o cutie cu jaspuri și cornaline ce se risipiseră pe mozaicuri, curgând spre locul unde se aflau. Din alte încăperi ale palatului se auzeau țipete ascuțite.

Ippolito, învăluit într-un polog de mătase, se silea să-și distrugă îmbrăcămintea neobișnuită la care privea cu mirare. Cuverturi, moscheti, stofe roz de bumbac, cine știe unde găsite, perne, ducați de aur falși, găsiți în lăzile arăbești zornăiau pe pietre; saltimbancii se încăieraseră ca să-i strângă. Melchiore, ostent și făcându-i-se din nou foame, mânca lumânările căzute pe jos dintr-un candelabru în care se hâțâna Minette. Cristoforo desfăcuse un jeț, cu o atenție sporită, ca și când l-ar fi despăduchiat. O *Venera*, copie după Giorgio Castelfranco fusese sfâșiată de ghiarele lui Cecce; totul lua în ochii lui Christo un aer nebunesc și el i-o spuse lui Hrisant după ce băuse pe nerăsuflăte câteva cupe de șampanie.

—Ce-i cu tine? Ce-i cu tine? repeta în neștire, privindu-l.

—Nimic, bea cu noi, de ce trebuie să pricepi tot ce se întâmplă în

jurul tău?

—Nu vezi că o fac? Ai să-mi dai banii? Mă așteaptă încă la joc prietenii noștri, vor râde de mine dacă nu mă mai întorc, înseamnă că nu mai am credit în oraș.

—Am să-ți dau, tot am să-ți dau; voi m-ați jefuit, tu și Herula, nu-i așa? Mărturisește! V-ați bătut joc de mine. Spune, Christo, pentru asta am să-ți achit toate datoriile, pentru mine totul s-a sfârșit.

—Ți-am spus doar că e o scursură. Te-am prevenit. Nu eu ți-am mărturisit că banii luați de la tine pentru mormântul familiei, de la San Michele, i-a jucat Attilio la cărți? Dacă te interesează, ceea ce ți-a arătat nu era nici măcar mormântul familiei Vimercatti, l-a mai arătat și l-a mai vândut câtorva. De câte ori bărbatu-său se află în lipsă de bani, ea duce câte un prost ca tine la cimitir și îi spune că o să se omoare sau că se va lăsa târâtă de apele lagunei până când se va îneca, și voi o credeți, cum am crezut-o și eu.

—Și atunci ce erau vorbele acelea frumoase: Se latrevo, se photo. Filatemu monon, o, Ypsistos gnorizi to megetos tis agapismu?

—Cuvinte, Hrisant, cuvinte, atât...

Saltimbancii plecaseră, portegoul era deșert, măturat, servitorii mai adunau încă resturile de mâncare risipite pe mozaicuri și cioburi; găseau din când în când câte o perlă rătăcită pe lângă dalele sgâriate și o ascundeau cu grijă, să nu fie văzuți. Talgerele de argint fuseseră golite și geamurile de cristal sparte erau aruncate în apa canaletto-ului; încă, în aer, mai pluteau fulgii ușori și albi din pernele sfâșiate. Văzduhul era limpede; trecuse amiaza, cerul iar se întunecase. Gunoiul princiar al palatului Caragua era cărat afară, resturi de paseri și portocale putrezite, pietre false pe care alunecai dacă nu erai atent, câteva din brățările de tablă ale Mamei Margheritta și furculițele de argint, scăpate din buzunarele atleților ce nu reușiseră să le fure pentru că Basadonna le strânsese cu grijă.

De un candelabru spânzura un șal venezian de culoarea ambrei, al Herulei. Mășți de la vechiul carnaval pe care Minette sau Cecce le sfâșiaseră erau cărate afară, beteala și un polog rupt cu furie de Melchiore.

Hrisant privise jobenul de mătase al lui Gerelemo, rupt și el, și pătat de sosuri, larga haină a cocoșatului, Agostino, care se bătuse cu Pasqualigo, cercurile jongleurilor și bagheta maistrului impresar. Saltimbancii își uitaseră bătrânul șarpe boa fără dinți care mai șuiera printre rămășițele acelei mese sardanapalice. Vântul rece, neașteptat după căldura înăbușitoare a zilei, umflase perdelele ciuruite de ghiarele maimuțelor, umflându-le și făcându-le să măture mozaicul.

—Vine Buranul! zisese Basadonna, adunând cioburile unei carafe cu o măturică.

Hrisant nu-i răspunsese. Îl auzea pe secretarul livonian strângând lucrurile, în zori aveau să plece. Totul se sfârșise atât de brutal și de neașteptat. Mama Margheritta încă urla pe cheu spre circarii ei:

—Acum să vă văd, târâturilor! Coate-goale ce sunteți, nenorociților! Melchiore ne ține pe toți în spinare, pentru el vin oamenii la spectacol, nu pentru rahaturile voastre de pantomime, și voi l-ați îmbătat! Dacă moare?... Și când dăduse cu ochii de Hrisant, care-i privea de pe balconul palatului Caragua, îi strigase: Iar dumneata ești un om bun și nefericit, nu o să te mint! Să știi că nu am văzut nici America, nici Africa, nici China, suntem niște pârlâți de circari, niște ladroni, niște împuțiți care nu au trecut de Palermo și Neapole, toată viața noastră ne-am târît prin sate răpănoase și am dormit pe câmp, cât despre palatele și grădinile despre care ți-am povestit, ele au existat numai în mintea noastră, dar nu le-am văzut niciodată. O să mințim și de aici înainte pentru că nu avem ce face altceva, dar dumitale voiam să-ți spun

adevărul...

Și plecaseră târâind cu ei trupul greu al lui Melchiore, care abia se ținea pe picioare, având un rânjet fericit care-i înfrumuseța capul senil.

*

Se trezea năuc, cu senzația că nu dormise deloc. Totul se amesteca în coșmarurile lui; imaginea Trimisului care începea să aducă cu Riga Veleștinul sau cu Codrika; altădată Iusufache intra mai des în filegorie să-l întrebe ce bune doriri ar mai avea pe la acest ceas de amiază, când Bucurescii cădeau în lehamitea verii și se auzeau trosnind salcâmi. Mirosul lor dulce și greu, din începutul lui iuniu, trecuse; acum se uscau primele frunze și îngâlbeneau, bătea un vânticel și lua nește roiuri, ducându-le spre Tabaci de unde nu mai veneau mirosurile de argăseală dacă nu se isca Băltărețul; frunzișoarele păreau galbeni de salbă, pluteau rotund spre bălțile Bulindroaiei și se așezau peste scunde acoperișuri. Unde era fericirea și pururea pomenita ascultare a slugii, ori vorbele lui cuvioase:

—Scoal', măria ta, că azi sunt Sfinții Sărmani, Sfinții cei făr' de arginți, Sfinții Doctori și poate te faci și domnia ta bine, îți trece bâzdâcul, că mult te-a mai ținut și nu te mai lasă...

Dar nu-l mai auzea; au murise, au se săturase și-l lăsase? Era o liniște de cimitir; mai treceau rar frânghierii, rândașii și croitorii cu vreun vizitiu beat, beți și ei, chiuind scurt, mai mult icnind, asta însemnând că trecuse sâmbăta ori duminica și ei făceau blau, adică lăsau puturoasele de ateliere și înfundau crâșmele.

Vara pleca; știa el asta mai bine decât oricine. Cerul albastru era galeș, nourii abia se târau mai încoace.

Veneau diminețile afânate, triste de toamnă, când îți țiuiau urechile de atâta liniște.

—Zilele noastre muritoare sunt ca iarba, zis-a Cuviosul Pavel Tabeul, menea Iusufache, și el cu o suferință în glas și cu un lihtis adânc.

Trecea vremea de tihnă și senin, ce mai, vara se ducea cu pompă frumoasă și alai; trebuiau să-și caute hainele groase de postav de Afumați, să adune lemnele mai pe lângă casă, că odată din nădușala cea de pe urmă a verii, ploua și, pe urmă, cădea frigul acela ca briciul ce îngheța zidurile și numai cu focurile cele mari mai încălzeai odăile bine așternute, cu masă, cu bucate și cu cele dulcețuri. Dar vremea asta trecuse cu mare dobândă; parcă i se părea lui, ori asta era adevărul adevărat: sluga aducea, de nu se știe unde, colivă și prescuri, ba un pilaf ce se sleia cu zilele pentru că pohta lui nu creștea, ori covrigi, uscați și ei, și, întrebat fiind pentru cine a întins Iusufache pomeni, acela răspundea că pentru morții lor, ai amândurora, că erau destui, și că să nu-și facă grijă, că e bine așa. Pe urmă, fără să vrea, ridicându-se și privind spre locul unde mai erau grajdurile, și ele dărăpănate, fără porți și fără nemic în ele, în afara trăsirii lui celei mândre, cocia de Viana, dăruită de contele Burkhardt, în care acum ouau găinile pentru că, paznicii fugind, zidurile fuseseră lipsite de pietrele de râu, furate de vecini lacomi. Casa lui mândră rămăsese parcă în câmp, nu o mai ocrotea nemic și nimeni, porțile fuseseră băgate pe foc cu un an în urmă, deși el nu-și crezuse sluga, pentru că nu mai aveau nici un butuc de lemn în curte, și nici plopii săi înalți nu se mai vedeau; în alte trei ierni de mai 'nainte, și ei dați focului ce cu mare lăcomie își făcuse muncile sale.

—Au tu vrei să mor de moarte silnică? îl întrebasese pe Iusufache.

—De ce, măria ta?

—Cum de nu mai stă nimeni să mă păzească și unde e mândrul

gard de piatră și foișoarele albanezilor?

—De când au plecat, săracii, bată-te să te bată, că mereu uiți. Ce foișoare? Ce gard? Ruine, asta mai avem și buna nădejde că ne vom mântui pren sărăcia cea mai amară, umbră de domn ce-ai mai rămas...

Un frig i se strecurase în oase și nu mai întrebasese nimic, ca nu cumva al lui om de nădejde să-i dea vreo veste proastă. Altădată tot fără să vrea, văzuse o femeie bătrână aducând o farfurie cu supă fierbinte din care ieșeau aburii și se întrebasese pentru cine venea buna ființă, iar când Iusufache îi întisese lui acea fiertură sărmană, era cât pe ce să i-o arunce în față, de furie, fără ca sluga să bănuiască de ce o face, pentru că îl găsisese trântit în patul lui și nu-i trecea prin cap că Hrisant știa că primeau de pomană ca nemernici ce ajunseseră.

Beizadeaua nu întrebasese nimic, se întorsese numai cu spatele spre peretele coșcovit de umezelile atâtor anotimpuri și plânsese încet, vrând să rămână singur și să nu stârnească milă: Iusufache pricepuse și se făcuse nevăzut cu farfuria aceea încă aburind, cu tot. Multă vreme Hrisant nu-i vorbise și acela îl pândea cât dormea și îi lăsa pe masă turțițele cu susan cumpărate pe câteva parale; ori vreo varză călită, într-un castron ieftin, și aceea luată tot de pomană, de la cine știe ce biserică din Ulița Mărgelarilor. Mai pe urmă, băgase de seamă că și hainele putreziseră pe el, erau rupte și cârpite, cămășile abia îl mai țineau, și ele date la tinda bisericii Sfântul Ioan Nou, unde, probabil că sluga se ducea de Sâmbăta morților. Îl întrebasese o dată unde-i erau mândrele lui vestminte de la Venezia și Viana și Iusufache spusese că i le furaseră slugile la plecare în schimbul banilor pe care îi datorau ei amândoi.

—Dar cum? se mira Hrisant, doar mă știu cât sunt de bogat, ia caută tu unde trebue, pren lăzi și scoate pietrele pe care le mai am și care fac averi și du-te la Marchitani și ia-ți nește haine mândre

pentru că mie nu mai îmi trebuiesc, nu am trebuință, dar măcar tu să fii îmbrăcat cum se cuvine, să nu râdă lumea...

—Mă duc, măria ta, spunea el cu o nesfârșită blândețe, mâine, mă duc, dormi liniștit, și beizadeaua închidea ochii și se prefăcea că doarme pentru ca Iusufache să plece din filegorie și să-l lase singur.

Atunci se ridica cu greutate din cearșafurile rupte și se privea într-un colț de oglindă și vedea acolo un bătrân cu un păr cenușiu, albit, nespălat. Cine era cel ce se uita din spatele lui în acea oglindă, spuindu-și că nu poate să fie chipul său pentru că el era încă frumos și tânăr, cu ochii aceia migdalați și asimetrici pe care îi iubiseră atâtea femei!

—Paracletule, îl cerceta când îl mai vedea, să mergi în Nicolaie Șelari, lângă Simigieria lui Antofie și să-mi cumperi un fular de cel de mătase, că am răcit și mă doare gâtul, să-mi înfășor ciolanele, auzi tu?

—Cum nu, măria ta, răspundea sluga, care niciodată nu-l contrazicea, mai ales când era vorba de lucruri netrebuincioase ca acelea pe care i le cerea acum: haine noi, fular de mătase, ba chiar câte o masă mai aleasă, ca pentru un om mare ce era.

—Să se fi scurtat atât veniturile? se mira, să nu mai avem noi de niciunele? De ce nu se ducea el la zarafii subțiri, să-l caute pe Ghenea Ristea, pe care de atâtea ori îl împrumutase cu bani și nu-i mai ceruse niciodată.

—Nu ne mai cunoaște, măria ta, răspundea Iusufache, poate dacă te-ar vedea, s-ar rușina, dar de mine, puțin îi pasă. Spune că te descurci înălțimea ta, că ai ascunse pietre și ducați, și bani turcești, nu te vaită el, dacă te-ar vedea poate i-ar fi nu știi cum...

—Adică ce vrei să spui? se supăra beizadeaua și-l dădea iute afară din filegorie. Piei! Să nu te mai văz! Ce, am ajuns de râsul lumii, ia te uită!?

Și rămânea singur, și nu se mai atingea de covrigii ori de coliva

lăsată pe masă de slugă. Bea apă și sughița, nu-i era foame, numai de dorul după pravurile lui se stingea. Căuta, ce mai rămăsese pren pungi dosite sau în cutiile aduse cu el, puterea lor se trecuse, își dădea seama de asta și atunci se înfuria și-l trimetea la spiceri, să-i cumpere, știa el ce, dar aceia nu-i dădeau nemic lui Iusufache, căci ziceau că o să moară dacă mai trage pe nas asemenea nenorocite doftorii, și după o vreme își dăduse seama că foamea năștea un fel de delir sec, alb, și că privind pe fereastră vedea Bucurescii parcă învăluți de o ploaie de făină, subțiați, apoși, în ceață.

Spre Morile Vlădichii se isca atunci un fel de furtună și totul se ștergea, iar el cădea într-un lung leșin și se trezea când Iusufache îi turna ceva pe gât, un fel de băutură fierbinte, pe care o înghițea greu și asta îl mai scotea din leșinuri, dar se înfuria pentru că-i plăcea mai mult starea aceea de inconștiență în care se credea din nou la Venezia. Totul nu mai avea contur, reapăreau din cine știe ce colțuri ale minții fumegoasele chenare ale ferestrelor palatului Caragua, plafoanele aurite și chipul Herulei, care se întorsese la el și-l certa drăgăstos de ce plecase fără să o vadă și de ce nu mai așteptase măcar câteva zile, pentru că fusese plecată cu prietenii ei și cu soțul. O Venezie lăptoasă se alcătuia încetul cu încetul, altădată parcă ar fi ars, avea o fierbințeală amețitoare.

Unde era delirul verilor de pe canaletto-ul acela? Auzea vechile strigăte de dragoste de când erau împreună în odăile încinse și ea spunea că fac rău că nu pleacă undeva, în Nord, unde sunt păduri și de ce stăteau ei în zăpucul acela și-n mlaștina Veneziei, dar tot Herula Lucrezia adăuga că e mai bine acolo, pentru că erau singuri și Attilio al ei, nesuferind năduful, fiind astmatic, nu se putea întoarce și atunci orașul acesta le era locul cel mai fericit. O Venezie coaptă ca un fruct prea mult pârlolit de vară, cu mirosurile ei pe care le învățase de acum, cu acea dulce și somnoroasă frecare a tamariscului din grădini și amara boare de seară a bergamotului; cu

lumina filtrată prin obloanele de lemn de la ceasul amiezii, când femeile dormeau bestial și în uterele lor fecundate de amanți se năștea viața, oh, unde erau „verile târzii ale morților”, cum recita ea un vers, învățat cine știe unde, în bordelurile cairote sau în casele oculte, unde se iubea cu alții, în cine știe ce alt timp? Atunci auzea urletele nebunilor ce scăpau de sub supraveghere și hălăduiau pe calli, beți de libertatea dobândită, și el le arunca dodecari și monede austriece numai să tacă. Era ora când pietrele prețioase cloceau în icoanele scumpe de atâta căldură și ametistele se îmbolnăveau în apele lor albe sau verzui, turburate de o infuzie necunoscută, rozându-le și degradându-le; o febră intra în metale, în apele stătute, în sticla geamurilor și cupolele de aramă de la San Marc păreau jumătăți de măr putrezit. Pe canalele orașului curgeau gunoaiele de la amiază, ceva borșit umplea aerul de miasme, era ca înaintea ciumei turcești, se speria Herula Lucrezia Vimercatti și aprindea ierburi pălite, ținute în sân totdeauna și un fum subțire plutea prin încăperi. Femeia se ruga cu glas stins, în grecește și cânta cu glas îngânat: Glike-mu, Stravomeni, Dulcele meu Răstignit... și el o pândeă până ce ieșea din frică, plângea ca și când ar fi vrut să-și ispășească toate păcatele pe care le făcuse și, jos, apele moarte ale Veneziei nășteau țânțari, roiuri uriașe ce se strecurau pe sub ușile ce nu se închideau de tot și se refugiau sub pologuri și simțeau că se înăbușe, așteptând serile cu răcoarea lor. Atunci, din zidurile vechi, ruginite de timp, se iveau o fosforescență care lumina vag în jur; urla o femeie de urât și ei credeau că Cetatea fusese părăsită și rămăseseră singuri. Nici un cântec, nici un oblon lovit, numai nourii de forma Bucintorelui, fugind înaintea lunii, care răsărea dinspre Mestre, abia ridicându-se din aburii de peste zi, căzuți deasupra lagunei. Venezia părea o halucinație a mării. Hrisant o întreba pe Herula: „Mă iubești?” și ea nu-i răspundea, devenea răutăcioasă, îl mușca încet și repede cu dinții săi mărunți,

ca și când ar fi încercat un fruct care-i plăcea, și în el creștea o dorință sălbatică și o răsturna și se luptau oboșiți ca două fiare sătule, desgustate una de cealaltă. Iradierea începutului de noapte lăsa un iz de nămol ars, de vară. Sunau leneș scoicile moarte, frecate de cheu, ca niște zaruri; clopotele de seară, dogite, abia auzite le amintea trecerea timpului; carnea ei fierbinte îl întărâta iar, și sânii aceia ascuțiți și ațâțați, și Herula Lucrezia urla: „Lasă-mă, lasă-mă!”, dar el nu o credea și iar se luptau fără cruțare, clopotele deveneau tandre, aveau un sunet moale, în încăperile neluminate creșteau umbre ciudate ca niște nuferi, reflexul vreunui felinar de pe canaletto, proiectat pe tavanele înalte; afară, grădinile fierde de căldura de peste zi, lepădau acele chiparoșilor și dafinilor; nespolele se amarau în uriașe coșuri și trandafirii galbeni de Isfahan explodau, umplând mozaicurile cu petale moarte. Înaintea lor, o noapte lungă, fără somn. Pe la miezul nopții aerul se umezea puțin; salinitatea mării le usca buzele, sărutările reci îi făcea să se certe: „Nu mă mai iubești, spunea femeia și-l mușca, sângerându-i gura, ești ca o tufă de mirt în deșert”, pe urmă plângea pe neașteptate și începea să se roage cu ardoare.

Se trezeau târziu, când, în timpanele străvezii de marmură ale bisericilor, soarele ca un melc roșu se târa spre biserica Ruga Vecchia, Pisanii afumați se arătau glorios în zidurile Procurațiilor, laurul cânta parcă, scirocco-ul încă nu-și arunca strepezitele lui mesaje; bimore aurii se împlântau în Campanilă. Herula Lucrezia dormea ușor, lui i se părea că murise, nu reușea să-i vadă mișcarea inimii sau respirarea, se speria, o scutura ușor, pe urmă mai puternic, întrebând-o: „Ce-i?” „Nimic, mi se părea că ai murit...” Cerul se albea către prânz, era osificat, li se făcea sete, beau lichiorurile acelea verzui în care ea arunca pravurile sale subtile care îi dădeau un fel de euforie ușoară ca într-o înălțare. Totul

înfloreau, un frig ușor îi intra în sânge, orașul își pierdea magnificența, devenea fragil în ceața ușoară și, pe urmă, magica amiază se sfârâma, cum se sfârâmau șervetele acelea de zahăr fin la mesele ducale. La fântânile de lângă Santa Maria della Salute se strângeau muierile, așteptându-și tăcute rândul în jurul ghizdurilor de aramă. „Tu crezi, Herula, că acest oraș există sau e numai un vis al nostru?” o întreba. Ea îl privea cu o lene plină de voluptate, și-i arunca un trandafir cu ai cărui țepi își sângerase pielea. „De ce faci asta?” o întreba. „Ca să înțeleg ce a simțit Mântuitorul pe cruce când i s-a pus coroana de spini”. Erau desgustați unul de celălalt, de lăcomia fiecăruia, de trufia măgulită în secret; ar fi vrut amândoi să se despartă, lui i-ar fi plăcut să dea o fugă până la Ridotto, la un joc, dar nu era chip să ieși în fierbințeala de afară; ea se visa undeva, lângă un lac alpin, dorind să audă o cădere de apă, dar rămânea aici, până când simțea că îl urăște și că dragostea lor se primejduia. Patul era fierbinte, aruncau cearșafurile de pe ei și pe urmă se lungeau pe mozaicul și el fierbinte, stând nemișcați, privind serpentinele de lumină ce se lăteau pe plafoanele afumate, la mișcarea ușoară a valurilor de pe canaletto. Așteptau fără să știe unul de celălalt, nu intra nimeni nechemat în refugiul lor nupțial; Basadonna lăsa cu pași neauziți fructe în talere, la uși și carafele golite erau înlocuite cu altele. Pe la ceasurile patru, cerul era ca un vin trăzvit, de culoarea morcovului; ardeau mirodenii zadarnic, amușinând ca fiarele orașul ce se ascundea, dincolo de obloanele bine închise. Câteodată cerul se întuneca pe neașteptate, soseau nouri ca niște tauri, ploaia venea iute, cu o putere nemaivăzută. Gura lagunei, plină de nămol, bolborosea și din depărtare se auzea cutremurul mării, spume iradiau în depărtare, spărgând aburii salini; râuri descătușate de miresme soseau, de undeva, din depărtare. Pe diguri se aprindeau focurile, măturând piatra cheului. Din altarele bisericilor deschise pentru cei ce se refugiau în ele de frica furtunii

licăreau aurăriile vanitoare ale oraşului. Fulgera undeva şi cădeau trăznete seci cum s-ar fi spart nişte nuci. Şi golul arzător de deasupra Ducalelor, revenea repede, vântul căra nourii şi cerul se limpezea, soarele luând locul acelei besne putrefacte care o scotea din sărite pe Herula Lucrezia Vimercatti. Grădinile umezite de furtună scânteiau, ea îl puna să repete: „Zi-i după mine: niciodată altă femeie! Jură, jură!” Avea o ghiară în gât care-i sugruma vocea, părea răguşită şi crudă, îl privea cu ochi răzbunători, cu ceva vrăjitoresc şi i se făcea frică. Afară, zidurile roase ale Veneziei tremurau în moliciunea şi fierbinţeala luminii ce revenise. Undeva, cineva ciupea o coardă de gitară, numai o dată, ca şi când i-ar fi încercat elasticitatea şi iar bufnea o fereastră cu un sgomot sec, dinspre Scitia minor, Hrisant simţea o bănuială gravă, un frig verde ce-i îngheţa şira spinării.

„Ai să dai socoteală, îi spunea cineva, era poate glasul Trimisului, acolo nu te vei mai întoarce pentru că ai să răspunzi, te aşteaptă laţul de mătase”. Pe urmă crepusculul venea târător dinspre lagună, băuturile uşoare din ca- rafele răcite cu bucăţi de ghiaţă, parfumele trandafirilor ce muriseră demult pe lespezi cu o ultimă şi tragică expiere, îl scoteau din frică şi extazul întreţinut de Herula Lucrezia renăştea arzător. „Sunt ca un rug, spunea. Vrei să murim? îl întreba ea. Acum e cel mai uşor, când suntem atât de fericiţi!” „Da, vreau, răspundea, şi aştepta ceva rău, îngrozitor, un pumnal care să-i reteze beregata, dar femeia rămânea nemişcată lângă el, cu lacrimile şiroindu-i pe obraji: „Îmi pare bine că ai primit, dar mai putem aştepta, moartea vine ea singură, poate se numeşte Attilio sau altfel, de câteva ori am trecut pe lângă ea...” Venezia anadyomene somnola afară pe labele ei de piatră ca o rodie în violul soarelui de la amiază. „Murim, spunea Herula Lucrezia, fericită ca de o mare descoperire, ia-mă!” Oraşul cădea în asceza serii, voci femeieşti din biserici, pline de ardoare răcneau imnuri spre cerul

leșios și viața se ștergea din memoria lor: măști, dansuri, orgoliu, sete de dragoste, lentoare, somn, himere, corupție, nimic...

Treziri pline de spaime; era în București, o știa după mirosul vechi, de haine putrezite și de sărăcie, după gustul sălcii al apei băute dintr-un urcior de pământ, după imobilitatea luminii prăfoase de afară, după scârțâitul funebru al aripelor uscate ale morilor de la Radu Vodă.

—Iusufache! Iusufache! striga cu glas neuzit, uscat și el, și nimeni nu-i răspundea. De patru zile servitorul nu mai venise. Pe masa de lemn a filegoriei nu se mai vedea nimic, nici urmă de covrig sau de pâine, puțină apă clocită în urcior, atât...

Se târâse spre fereastră ca să vadă dacă nu cumva sosea măcar femeia aceea cu farfuria ei de supă fierbinte. Afară nu erau decât câteva găini ciocind ouăle în carozza lui dărăpănată din care nu mai rămăseseră decât arcurile. Paznicul Turnului meridian uitase să anunțe ora. Bucureștii cădeau în somnolență până spre seară. Nu se ivea nimeni. Cu o milă, nesfârșită, Hrisant privise la fanalele de bronz ale trăsurii dată de contele Bruckhardt. Geamurile de sticlă veneziană fuseseră de multă vreme furate. Ușile erau sparte și scara, în formă de plic, ruginise. „Parcă ar fi trebuit să fac heretisirea la domnitor, îmi spusese, dar când asta?” Câtă vreme trecuse? Și în jur nu mai era nimeni, unde fugiseră cu toții? Îi era foame, ar fi gustat o baclava înainte de moarte, pentru că moartea venise, era undeva aproape, sau se înșela el? Nu se putea să-l fi uitat toți, într-o dimineață urcase cele câteva trepte care duceau în podul miradorului. Toată noaptea auzise o rumegare surdă care venea parcă din pereți. Era întuneric, nici un ochet ca să lase lumina. Aprinsese o lumânare și văzuse uluit cum podelele de lemn foșneau viermii de mătase în sute de frunze de dud. Era o căldură de cloacă și coconii albi și aurii străluceau în palide umbre. Lațul de mătase!

Cineva îl pregătea. Nu dormise două zile și două nopți, pe urmă căzuse iar în halucinațiile lui. Se visase la Bizanț, i se arătase îngerul lui Isaia, erau ipsilotații care-l judecau și pe urmă îl condamnaseră la moarte, purta o cruce, ca Răstignitul; pe urmă înviase și bea cu Depasta și cu Theodosie Zygomalas în crâșmele alexandrine; îi servea o femeie cu părul roșu, care semăna cu Herula Lucrezia Vimercatti. Femeia avea gura plină de muște, pe străzi soseau Împărați în haine grele de aur, cu coroanele pe frunte, luminați de o pădure de lumânări și Hrisant auzea răsunătoarele imnuri creștine, spărgând zidurile de lângă Pera; decorul se schimba, tiare asiatice luceau în Soare, vedea pe neașteptate Bosforionul și cum jucau capetele descăpățânaților ca niște nuci pe apa trandafirie de la Ot Kapu, și ianicerii, gonind cu săbiile scoase și împrăștiind mulțimile, și pe urmă iar teribile convoaie de preoți, cu fețe negre și bărbii argintii în care mai picurau boabe de ceară, albă, parfumată. Asta simțea în nări: mirosul de tămâie al atleților lui Hristos, cum spunea Ioan Scărarul. Duceau uriașe icoane de aur, cu un Mântuitor răzbunător, cu o privire rea; unde era veghea acemaților, credința lor, totul nu fusese decât o farsă dar cei fără somn din mânăstirea Spudeilor? Prinții și apostolii lui Dumnezeu trădaseră biserica care devenise mireasă; spiritul hoardei o ardea pe la poale, setea de îmbogățire, megalomania, teatralitatea, corupția, mormintele faraonice, turnurile strălucite, cavourile grandioase cit niște temple, orgoliul lor nerușinat. Peste chipul Christului militar la care Romaica visase se așternuse fardul; biserica lor devenise o curvă; fildeș și jaspuri, ghirlande de diamant, pixide și urne de porfir pentru aghiazmă în locul vaselor de milă din lut; ferecături de aur, talere, patere, juavere, jumalț cloasonat, marmură și ornament policrom, câtă zădărnicie! Paoni și flori în locul spinilor; parfume în locul mirosului de sânge, pietrei și deșertului îi luaseră loc grădinile trufașe, carnavalurile în care se juca Răstignirea cu

actori beți; encomiaștii emfatici, argintul și trufia, imnografii fără rușine, poeții liturgici ce se îmbătau în altare; patriarșii Răsăritului alături de împărați doripurtați în carul triumfal, cântând: „Doamne, da nobis abundanciam. Adorna, cursele de cai, hippomachia, cei aruncați în rheuma, cei scurtați de limbă ca să nu spuie adevărul; gâtuiții de sub arcadele Augusteonului, luptătorii suiți pe măgari cu fața spre coada asinilor; Origene ruinând Bizanțul cu predicile sale, toată melopeea dulceagă a Răsăritului care voia să mute Roma la Constantinopole, o mie de ani de curgere a sângelui în spatele Răstignitului, Magnaura, Hebdomul, Blacherna clădite pe sărăcia lui Hristos... Unde greșiseră învățătorii lui ce-l împinsese să trădeze, să risipească banii Eteriei, să trăiască cu spaimă ucigașă de Trimis, care tot nu sosise, și căruia avea să-i scape, pentru că avea să moară, murise, murise...

1975–1981

—*sfârșit*—

Lector: GABRIELA NEGREANU
Tehnoredactor: CORNEL CRISTESCU

Comanda nr. 1991. Coli de tipar 21.
Bun de tipar 19. XI.1981. Apărut 1981.

Comanda nr. 10483
Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii”
București - Piața Scânteii nr. 1
Republica Socialistă România

Lei 20

EDITURA ALBATROS

20000